

Živočišny magnetizmus -fikcia alebo skutočnosti

MESMER A MESMERIZMUS

M druhej polovici 18. storočia sa Paríž vášnivo zaujímal o nový liečebný postup - magnetizmus - ktorému mnohí vďačili za zázračné vyliečenie. Túto metódu oficiálna medicína zaznávala, i keď v počiatkoch išlo o skutočný vedecký objav.

Mesmerove „kade“

Mesmer liečil svojich pacientov okolo kadí s vodou, magnetmi, železnými pilinami, rozdrveným sklom a sírou. Kade boli pospájané železnými drôti. Pacienti do nich ponorili železné kľobové tyče, ktoré mohli nasmerovať na seba, na chorú časť tela. Mohli sa chytiť aj za ruky, a tak vytvoriť reťaz. Pri týchto kolektívnych seansách sa odporúčalo zachovávať šero, ticho a nehýbať sa. Jedine Mesmer sa pohyboval po miestnosti, dotýkal sa tela pacientov rukami alebo pomocou paličky. Niekedy sa pripúšťalo aj počúvanie hudby.

Mesmerova kade (muse'e d'Histoire de la medicene, Lyon)

V roku 1779 Mesmer, zakladateľ magnetizmu, vydal svoje dielo *Spomienky na objavenie živočišneho magnetizmu*. V dvadsiatich siedmich kapitolách vysvetlil svoju doktrínu a samotný text sa stal základnou príručkou jeho prívržencov, ktorí sa na ňu odvolávali.

Živočišny magnetizmus

Franz Anton Mesmer sa narodil v roku 1734 v Nemecku, štúdium medicíny ukončil vo Viedni roku 1766. V tom období bol už doktorom filozofie. V roku 1772 sivo Viedni otvoril ordináciu a začal používať vlastnú metódu liečby svojich pacientov. Mesmer vychádzal z predpokladu, že existuje isté univerzálne fluidum, vesmírna energia, ktorá vyžaruje z vesmírnych telies - planét na ostatné živé organizmy a navzájom sa ovplyvňujú. Z tohto vzájomného ovplyvňovania vyplýva príliv a odliv energie, ktorá pôsobí na človeka tým, že preniká do jeho nervovej sústavy. Všetky choroby sú potom zapríčinené nesprávnym rozložením fluida v tele človeka. Vzťah medzi človekom a vesmírom má rovnaký charakter ako vzťah, ktorý existuje medzi magnetmi. Takže stačí, ak sa pomocou magnetu nahromadí energia, ktorá nastolí rovnováhu v organizme človeka (minerálny alebo prírodný magnetizmus). Mesmer liečil sprvoti svojich pacientov tak, že na rozličné choré časti tela prikladal magnety, ktoré vyrobili robotníci vo viedenskom observatóriu. Každý magnet musel mať taký tvar, aby vyhovoval tej-ktorej časti tela. Asi po roku používania tejto metódy Mesmer zistil, že dosahuje rovnako dobré výsledky, ak na choré časti tela prikladá ruky. Na základe toho upustil od liečby magnetom. Namiesto „minerálneho či prírodného magnetizmu“ začal používať tzv. „živočišny magnetizmus“, to znamená prenos energie samotným telom.

Úspechy a prehry

Mesmerova terapeutická metóda spočívala v prikladaní rúk väčšinou na presne lokalizované miesto na tele pacienta. Mala vrátiť nervom a svalom silu, odstrániť bolesť a nervové tiky. Prvý veľký úspech dosiahol Mesmer touto liečbou u istého Osterwalda,

člena Bavorskej akadémie, ktorého sľaby zázračne vyliečil z ochrnutia a úplnej slepoty. Všeobecná nemocnica vo Viedni však odmietla uznať hodnovernosť jeho vyliečenia. Tu došlo k prvej konfrontácii medzi Mesmerom a oficiálnou medicínou. Mesmer sa potom pokúšal liečiť chorobné ochrnutie polovice tela - hemiplégiu, zápaly oka a dávenie krvi. Zdá sa, že dosiahol skutočne dobré výsledky. Bavorský veľkvojvoda Maximilián Jozef ho dva razy pozval do Mníchova, aby vysvetlil svoju liečebnú metódu. Skutočnú slávu získal vyliečením baróna Horkú, ktorý trpel na kŕče hltana a nijaký lekár mu predtým nedokázal pomôcť. V roku 1775 však Berlínska akadémia zverejnila list, v ktorom vyhlásila magnetizmus za mystifikáciu. Mesmer napriek tomu pokračoval vo svojej liečebnej metóde. Až viacero neúspešných prípadov liečby a stály odpor lekárov ho prinútili opustiť Viedeň a odísť v roku 1778 do Paríža. O rok neskôr vydal svoje *Spomienky na objavenie živočišneho magnetizmu*, ktoré mu zabezpečili úspech a záujem o jeho liečebné metódy.

Mesmerova „kada“

Mesmer spozoroval, že vlastnosti magnetu sa prenášajú aj na iné predmety, ako sú napríklad železné tyče, a tak si myslel, že i živočišny magnetizmus sa môže prenášať vodou. Vtedy vynášiel svoju slávnú „kade“ a rozvinul liečebnú metódu „kolektívneho magnetizmu“. Kolektívny magnetizmus striedal s „individuálnym magnetizmom“, ktorý sa mohol praktizovať aj u chorého pacienta doma. Mesmer sa teda venoval chiropraktickým zákrokom, ktoré obmedzil iba na chorú časť tela. Vo všeobecnosti predpisoval len veľmi málo liekov. V rokoch 1783-1784 sa mesmerizmus stal modernou liečebnou metódou. Vtedy lekárska fakulta dostala zákaz pokračovať v týchto postupoch, čo vyvolalo pobúrenie verejnosti i pacientov. Na základe toho zriadil Ľudovít XVI. dve komisie, ktoré mali preskúmať tento jav. Jedna sa skladala z členov Kráľovskej lekárskej spoločnosti a druhá z vedcov Akadémie vied. Proti ich verdiktu

Živočišny magnetizmus:
skupinová terapia okolo
„kade“, rytina z r. 1784
(musée Carnavalet, Paríž)

sa nedalo odvolať. Dospeli k záveru, že žiadne univerzálne fluidum neexistuje a liečba magnetizmom spočíva v sugescii. V správe sa tiež uvádzalo, že mesmerizmus môže byť nebezpečný aj z hľadiska mravov, keďže vyvoláva sexuálne konotácie (najmä dotýkanie sa častí telarukami).

Od magnetizmu k hypnóze

Sklamaný Mesmer sa uchýlil do Kostnice, kde žil pokojne až do smrti (1815). Jeho žiaci, medzi ktorých patrili Deleuze, abbé Faria a markíz de Puységur, pokračovali v jeho diele. V roku 1784 Puységur s prekvapením zistil, že pacienti pod dotykmi jeho rúk zaspali. Objavil tak fenomén umelého spánku - somnambulizmus (ktorý pomenoval „spazmatický spánok“). Anglický chirurg James Braid nahradil v roku 1843 slovo somnambulizmus výrazom hypnotizmus. Nakoniec parížsky neurológ profesor Charcot (1825-1893) začal používať hypnózu ako liečebnú terapiu. Mesmerizmus, zavrhaný a pranierovaný súvekými lekármi, sa nakoniec kľukatými cestami zaradil do lona oficiálnej medicíny.

Zázračný prst alebo
živočišny magnetizmus,
karikatúra z r. 1784
(Bibl. nationale, Paríž)

Teória kozmickej energie (univerzálneho fluida)

Mesmer vychádzal z existencie univerzálneho fluida. Podľa neho existuje vzájomný vzťah medzi nebeskými telesami - planétami, Zemou a telami ľudí a živočíchov. Fluidum je prostriedkom na nadviazanie tohto vzájomného vzťahu. Mesmer vlastne nadviazal na myšlienky niektorých predchádzajúcich autorov a filozofov. Napríklad na Platónovu ideu o duši sveta a prvotnej hmote (matérii), Aristotelovu doktrínu o piatom elemente, prezývanom „éter“ alebo „prvotné telo“. Tieto teórie prebrali aj hermetici a vytvorili nový alchymistický obsah slova fluidum. Pre alchymistov je prvotným východiskom chaos, absolútna substancia prítomná všade

de a vo všetkom. Vesmírna energia sa v nej zjednocuje, tvorí svet a všetky bytosti, ktoré na ňom žijú. Stáva sa jediným životným princípom. Švajčiarsky lekár a alchymista Paracelsus (1493-1541) sa domnieval, že svetlo je aktívne, činné a jeho činnosť pôsobí na prvotný (primitívny) chaos. V aure videl odraz psychiky ľudského tela, prejav kozmickejho životného princípu.

Špiritistická doktrína priznáva pojmu fluidum takisto dôležité miesto, pretože sa stáva sprostredkovateľom, prostredníctvom ktorého sa duchovia prejavujú v hmotnom (zmyslovom) svete. Moderný špiritizmus mu dal vedeckejší názov - vlny alebo radiácia.

Slobodomurár v Bastile

TAJOMNÝ CAGLIOSTRO

Od Ríma po Londýn, od Madridu po Sankt-Peterburg, Paríž a Amsterdam uviedol sa Cagliostro na všetkých kráľovských dvoroch, ohúril, fascinoval, získal si prívržencov i žiakov, ale predovšetkým bohato! Úprimne miloval peniaze, ale tiež svoje ezoterické výskumy a bádania. Záhadný gróf bol nepolapiteľný.

Giuseppe Balsamo, syn obchodníka, uzrel svetlo sveta v roku 1743 v Palerme, pod horúcim sicílskym slnkom. Od raného veku bol Giuseppe neskrotné, nedisciplinované dieťa. V dvanástich rokoch vstúpil do seminára, odkiaľ ho vylúčili kvôli drobným krádežiam, potom sa učil u lekárnik v istom kláštore. Manipulácia s rozličnými práškami a masťami bola preňho novým objavom. Po prvý raz bol pozorným žiakom, vášnivo sa zaujímal o chémiu a prípravu liekov. Napriek tomu ho po niekoľkých mesiacoch znova vyhodili, pretože vo svojich modlitbách nahradil mená svätých menami najznámejších prostitútok.

Cagliostrov portrét

Gróf Beugnot vo svojich Pamätiach (vydaných až v roku 1866) napísal o Cagliostrovi toto:

„Bol strednej postavy, dosť zavalitý, mal olivovú pleť, hrubý krátky krk, okrúhlu tvár s veľkými vypúlenými očami a širokým vyhrnutým nosom. Celý jeho výzor i chovanie pripomínali šarlatána. Len čo vstúpil do salóna, všetkých ohúril, najmä dámy. Jeho účes bol pre Francúzov nezvyčajný, vlasy mal rozdelené do mnohých malých lokničiek vzadu zapnutých do uzla. V ten deň mal oblečené šaty podľa francúzskej módy - tmavosivý oblek lemovaný zlatom, široký šarlátový plášť vyšívajú španielskym vzorom, červené nohavice. Meč, pripevnený na boku, sa dotýkal spodku kabátca, široký klobičk s lemom bol zdobený bielym perím... Čipkované manžety, na rukách drahéprstene. Spony na topánkach sa leskli tak, ako sa môžu lesknúť kn najvzácnnejšie diamanty.

V Palerme a neskôr i v Neapole sa Giuseppe živil ako príležitostný pouličný maliar, falšovateľ obrazov, kupliar, vyrábala falošné doklady... Podučil sa kaukliarskemu umeniu, kúzelníckym kúskom, ktoré obohatil poznatkami z chémie. Stal sa „mágom“, ktorý využíval dôverčivosť ľudí. Raz však jeho kúsok neskončil dobre a Giuseppe Balsamo musel z Neapola utiecť.

„Božská Serafína“

V Ríme Giuseppe pokračoval vo svojich aktivitách. V roku 1768 sa stretol s krásnou mladou ženou Lorenzou Felicianiovou a oženil sa s ňou. Bola dcérou drobného remeselníka, mimoriadne inteligentná a ambiciózná. Pobádala Giuseppeho, aby sa neuspokojoval s malými pokútnymi podvodmi. Na jej popud sa začal predstavovať ako gróf de Cagliostro, ona sama si dala meno Serafína. Nakúpili si drahé, okázale oblečenie a odišli pokúšať šťastie do Španielska, kde ich nikto nepoznal. Ich plán bol jednoduchý: neodolateľne krásna Lorenza-Serafína mala vkíznúť do postele bohatých, mocných mužov, zatiaľ čo Balsamo-Cagliostro mal dobyť mondénne salóny svojou povestou mága. Plán im výborne vychádzal. Len čo prišli do Španielska, Serafína očarila samého vicekráľa. Cagliostro, ktorý sa prostredníctvom svojej manželky dostal do najlepších salónov, bohatol na úkor svojich naivných klientov. Obaja podvodníci potom odišli do Anglicka, kde Serafína obrala istého starého lorda o značnú časť majetku, zatiaľ čo jej manžel, „nešikovne“ odparil diamantovú riekku pri istom „nevydarenom“ satanskom pokuse. Vo Francúzsku Serafína zohrievala posteľ kardinála de Rohan. Čoskoro sa v Paríži nehovorilo o ničom inom, iba o „božskej“ Serafíne a zázračnom mágovi, ktorý ju sprevádzal.

Egyptské slobodomurárstvo

Blúdiac z jedného hlavného mesta do druhého, Cagliostro rýchlo pochopil, že jeho podvody sú nebezpečné a môžu ho ľahko prezradiť. V Londýne už okúsil vlhkú sla-

Giuseppe Balsamo, gróf de Cagliostro (1743-1795), anglická rytina z konca 18. storočia (musée Carnavalet, Paríž)

mu žalára. Vtedy sa rozhodol preorientovať na chémiu a ezoteriku. Vyhlásil o sebe, že je „Veľkým koptom Ázie a Európy“, synom zosadeného tureckého kráľa z Trabzonu, ktorého sa v detstve ujal kalif z Mekky a zasvätil ho do všetkých tajomstiev islamu, Perzie a Indie. Bol vraj učeníkom tancujúcich dervišov, vstúpil do egyptskej sekty, v Damasku ho zasvätili do tajov alchymie a nakoniec pracoval v tajných laboratóriách maltézskeho rádu... V 70-tych rokoch 18. storočia sa veľmi rozmohlo slobodomurárstvo. Cagliostro bol prijatý do tradičnej slobodomurárskej lôže, no rozhodol sa vytvoriť svoj vlastný rád - egyptské slobodomurárstvo s prísnu hierarchickou štruktúrou. Úspech bol ohromný a vyniesol mu obrovský majetok. No Cagliostro sa prvý raz vo svojom živote skutočne vášnivo zaujímal o výskumy v tejto oblasti. Spolu s dvoma pomocníkmi z Lyonu - Magnevalom a Saint-Costardom vykonali naozaj serióznou, hĺbkovú prácu v oblasti ezoteriky. Cagliostrov systém symbolov poznačil mnohých jeho nasledovníkov a podnietil vznik egyptskej slobodomurárskej školy.

Dámy sa radili s kabalistom Cagliostro pred výberom čísla v lotérii, rytina z 18. storočia (musée Carnavalet, Paríž)

Slobodomurárska lóžia v 18. storočí: prijímanie majstra (Bibl. nat, Paríž)

Slobodomurárstvo do 18. storočia

Legenda hovorí, že prvými slobodomurármi boli stavitelia Šalamúnovho chrámu. V skutočnosti sa prvé združenia začali vytvárať až v stredoveku. Slobodomurári („slobodní“, pretože boli oslobodení od otroctva a poddanstva) sa organizovali do cechov, v rámci ktorých si členovia cechu odovzdávali čisto odborné poznatky a tajomstvá, týkajúce sa spôsobov stavania. Tieto cechové združenia na konci 15. storočia zanikli a opäť sa objavili v 17. storočí, ale už v novej podobe. Slobodomurárske lóže zasväcovali významné osobnosti z radov šľachty, duchovenstva, buržoázie, bez akéhokoľvek vzťahu k murárstvu či stavitelstvu. Tajomstvá slobodomurárov nadobudli skôr filozofický charakter ako praktický, ale staré rituály zasväcovania sa zachovali.

V 18. storočí sa slobodomurárske lóže veľmi rozšírili, takisto ako príslušnosť alebo zoskupovanie do lóží, ktoré mali obradný, tajný charakter. Táto móda sa rozšírila najprv v Anglicku, kde bola v roku 1717 založená Veľká londýnska lóža, pozostávajúca z protestantov. Odtiaľ preniklo slobodomurárstvo do Francúzska: r. 1740 bolo v krajine asi dvadsať lóží, r. 1789 už viac ako šesťsto! Najvýznamnejšiu pozíciu mala lóža Veľký francúzsky Orient (Grand Orient), ale aj viaceré prúdy - medzi nimi Cagliostrovi egyptskí slobodomurári - sa usilovali presadiť.

Koniec dobrodruha

V roku 1786 bol Cagliostro na vrchole slávy. Súčasne s egyptským slobodomurárstvom vykonával aj aktivity mága a nedokázal sa vzdať ani svojej záľuby v drahých kameňoch. Do takej miery, že keď vypukla aféra okolo kráľovinho náhrdelníka, ktorá skompromitovala Máriu Antoinettu, obvinili Cagliostera, že náhrdelník ukradol. Zatkli ho a 22. augusta odviekli do Bastily. Hoci o desať dní ho zbavili podozrenia, vo väzení zostal takmer rok. V očiach liberálov sa tým stal symbolom kráľovej svojvôle, absolutistickej moci. Keď sa osla-

vovaný Parížanmi dostal z väzenia, čakal ho ďalší úder - vyhodenie z Francúzska. Dostal dva týždne na to, aby sa pobalil a odišiel z krajiny. Vrátil sa do Ríma, no Serafína ho definitívne zradila. Udala ho inkvizícii ako „obchodníka paktujúceho s diablom“. Cagliostera opäť zatvorili do žalára, kde sa pomiatol a v roku 1795 zomrel. Ezoterici sa ešte i dnes odvolávajú na jeho učenie. Je nespochybniteľné, že bol podvodníkom bez škrupúl, to však neznamená, že by bolo treba zatracovať jeho výskumy v oblasti ezoteriky.

->Pozri aj: s. 186-187 (Gróf Saint-Germain)

1795

Zomrel Ľudovít XVII. vo väzení? ZÁHADA VÄZNICE TEMPLE

Keď Ľudovít XVI. zomrel pod gilotínou v roku 1793, monarchisti pokladali za kráľa Francúzska jeho syna Ľudovíta XVII. V roku 1795 mal desať rokov a žil uväznený v Templi.

Po šiestich mesiacoch, ktoré dieťa strávilo počas jakobínskej hrôzovlády v samotke, bolo konečne vyslobodené a mohlo uzrieť slnko. Bolo to v auguste 1794. Dieťa, ktoré sa našlo v kobke, bolo nezvyčajne veľké, i keď hrozne zoslabnuté a choré. Zomrelo o osem mesiacov neskôr na tuberkulózu. Veľmi rýchlo sa však rozšírila zvesť, že mŕtvy chlapec z Templu nebol Ľudovít XVII. ... Ľudovít Karol mal sedem rokov, keď ho 13.

Portrét Ľudovíta XVII. z r. 1793 od maliara Josepha Márie Viena mladšieho (musée Carnavale, Paríž)

augusta 1792 zatvorili spolu so sestrou a rodičmi, Ľudovítom XVI. a Máriou Antoinetou do imponujúceho väzenia v Templi. Bol spolu s kráľom na druhom poschodí, ženy boli na trefom. Po poprave otca bol zverený do opatery príštipkára Šimona a jeho ženy, ktorí žili spolu s ním v Templi. Zvykol si na Simonovcov, ktorí mu uľahčili a spríjemnili jeho nefahký osud. Svedkovia ho vidali hrať

Hlavné dátumy revolúcie

S dobytím Bastily 14. júla 1789 začalo desaťročie, ktoré bolo jedným z najpohnutejších a najkrvavejších v dejinách Francúzska. Prvá Ústava, ktorú odhlasovalo Zhromaždenie, zachovávala monarchiu na čele s kráľom Ľudovítom XVI.

Jeho útek a následné zatknutie v júni 1791 vo Varennes nemalo v tom okamihu iné dôsledky, iba zbavenie kráľa moci na jeden mesiac. V skutočnosti však znamenalo koniec dôvery medzi panovníkom a prívržencami nového režimu. Po parížskom povstaní (10. augusta 1792) odovzdalo Zákonodarné zhromaždenie vládu do rúk Konventu. Kráľovská rodina bola zatknutá a uväznená v Templi, kráľovstvo zrušené. Ľudovíta XVI. postavili pred súdny tribunál a 21. januára 1793 popravili.

Girondistov vystriedali v júni 1793 montagnardi. Rok trvala diktatúra Robespiera a jakobínov. 27. júla 1794 (9. thermidor roku II) bol Robespierre zaisťený a na druhý deň sťatý pod gilotínou. Barras na čele thermidorského Konventu povolal späť girondistov, zliberalizoval ekonomiku a ukončil ľudové povstanie v Paríži. 22. augusta 1795 bola zvolená nová Ústava. 6. novembra bolo vyhlásené direktórium, ktoré trvalo do 18. brumaira, keď vznikol konzulát a potom cisárstvo.

sa v záhrade. 19. januára 1794 však Simonovci museli na príkaz občana Chaumetta, zodpovedajúceho za väznicu, Temple opustiť. Vtedy začalo pre chlapca nevysvetliteľné peklo. Všetky východy a otvory v miestnosti, kde žil, zatarasili, okná zamurovali. Dvere boli do polovice zamurované a zahradené železnými závorami. Ostal len malý otvor na podávanie potravy.

Kruté odlúčenie od sveta

Dieťa bolo zamurované v miestnosti, kde vládlo pološero. Nikto nemohol vojsť do jeho cely, z ktorej sa čoskoro stala smradľavá, špinavá stoka. Dva razy do dňa stráž skonštatovala prítomnosť dieťaťa: tieň, ktorý ani nevstával z postele, trápený hmyzom a inou hávedou. Chlapec žil v týchto hrozných podmienkach vyše šesť mesiacov, až do Robespierrovho pádu. 28. júla 1794,

v deň svojho nástupu k moci, sa Barras odobral do Templu a dal otvoriť celu. Našiel tam dosť veľké, vychudnuté a zosinalé dieťa s opuchnutými končatinami, ktoré sa neudržalo na nohách. Barras dal zavolať lekára a nariadil, aby bolo väzňovi poskytnuté všetko, čo by mu zabezpečilo

Ludovít XVII. u obuvníka Šimona, rytina z 18. storočia (muse'e Carnavalet, Paríž)

▲
Karol Wilhelm Naundorff (zomrel r. 1845), miniatúra od Lecourta (muse'e Carnavalet, Paríž)

dôstojný život. Bolo príliš neskoro. Úbohý chlapec bol ťažko chorý a až do smrti ostal mlčanlivý a apatický. 8. júna 1795 zomrel na tuberkulózu.

Prvé pochybnosti

Po smrti dieťaťa sa začali šíriť reči, že chlapec, ktorý zomrel na tuberkulózu, nebol Ludovít XVII. Vdova Simonová, ktorá sa o dieťa starala dosť dlho, bola presvedčená, že predtým, ako sa Ludovítova cela zamurovala, došlo k zámene detí. Väzenský kuchár sa jej zdôveril, že sám sa zúčastnil na výmene chlapcov. Mimochodom, v Robespierrovej tajnej správe, týkajúcej sa udalosti v Temple, sa našla zmienka o tom istom kuchárovi. Z charakteru správy vyplýva, že sám nepodplatiteľný Robespierre bol pravdepodobne iniciátorom úteku mladého kráľa. Ďalšie pochybnosti vyplývajú z lekárskej správy. Lekári, ktorí dieťa vyšetřovali, boli vo svojich správach veľmi zdržanliví. Svojím blízkym sa však zdôverili s presvedčením, že chlapec, ktorý zomrel v Templi, nebol Ludovít XVII.

Dôkazy o zámene

Udalosti okolo mladého kráľa pravidelne napínali stránky novin a kroník od začiatku 19. storočia. Bolo však treba počkať do roku 1846, kým bola vykonaná exhumácia teles-

ných pozostatkov dieťaťa. Identifikovali ich s úplnou presnosťou, na kostiach boli poranenia a jazvy, ktoré súhlasili s pitevným nálezom. Zo znaleckých posudkov je nám známe, že 1,55 m vysoká kostra patrila asi štrnásťročnému chlapcovi. Ludovít XVII. mal v roku 1795 sotva desať rokov a na svoj vek bol dosť malý. Ďalší nespochybniteľný dôkaz priniesla analýza vlasov chlapca. Istý príbuzný kráľovskej rodiny opatroval prameň vlasov mladého kráľa, ktorý mu v jednom z posledných listov poslala Mária Antoinetta. Počas pitvy chlapca z Templu strážca Damont odstrihol prameň jeho vlasov. Tieto vzorky boli uchovávané 150 rokov, kým ich podrobili dôkladnej expertíze. Výskum dokázal, že nemohli patriť tej istej osobe. Princove vlasy majú výnimočne uložený dreňový kanál, ktorý je nezameniteľný s inými vlasmi. Túto výnimočnosť nemali vlasy chlapca, ktorý zomrel v Templi.

Výsledok expertíz znel, že mŕtve dieťa z Templu nemohlo byť v nijakom prípade Ludovítom XVII. Za týchto okolností sa dá lepšie pochopiť odlúčené väznenie dieťaťa. Keďže došlo k výmene, dieťa muselo byť ukryté pred zrakmi ľudí, aby nikto nezistil, že ide o podvod. Čo sa potom stalo so skutočným Ludovítom XVII? Bol Robespierre iniciátorom zameny detí? Ak áno, čo urobil s dieťaťom? Toľko otázok, na ktoré nepoznáme odpoveď.

Ktorý z nich bol Ludovít XVII.?

Prvý podvodník sa objavil v roku 1798. Bol to Jean-Marie Hervagault. Tento mladík so svetlými vlasmi a bourbonovskými črtami sa predstavil u biskupa Lafonta de Savines ako syn Ludovíta XVI., ktorého uznali veľvyslanci zhromaždení v Lisabone za právoplatného následníka trónu. Správy o ňom sa rýchlo rozniesli po Paríži, avšak len dovtedy, kým v ňom nespoznali syna krajčírka z predmestia Saint-Antoine. Po štátnom prevrate 18. brumaira sa naňho rýchlo zabudlo.

Počas Reštaurácie sa rady údajných následníkov trónu rozšírili. V roku 1815 dostal Ludovít XVIII. list zo Saint-Malo od „dauphina Bourbona“. Poslal ho istý Mathurin Bruneau, obuvníkov syn, ktorý sa nechal prezývať Karol Navarrský. Dcéra popraveného kráľa a sestra následníka trónu madame Royale za ním poslala dvoch agentov, ktorí mu mali dať vyplniť dotazník o podrobnostiach ich väznenia v Templi. Podvodník nevedel uviesť presné podrobnosti z ich spoločného väznenia. Zatkli ho a súdny tri-

bunál v Rouene ho odsúdili na sedem rokov väzenia za „zneuctenie verejného úradu“. Aj ďalší pokúšali šťastie, bolo ich vyše štyridsať! Medzi nimi aj istý barón de Richemont, ktorý sa nechal prezývať vojvoda Normandský. V skutočnosti išlo o podvodníka mnohých tvárí, jeho skutočné meno bolo Claude Perrin.

Najslávnejší uchádzač o trón bol berlínsky hodinár Naundorff. Do Paríža prišiel v roku 1833, potom čo ho v Nemecku odsúdili za falšovanie peňazí. Napriek svojej minulosti v ňom viacerí bývalí sluhovia kráľovskej rodiny spoznali syna Ludovíta XVI. Madame Royale, ktorá neverila, že jej brat zomrel, sa však s ním odmietla stretnúť. V liste barónovi Charletovi sa priznala, že: „Tento ma znepokojuje a trápi viac ako tí ostatní.“ Znepokojený Ludovít Filip dal Naundorffa v roku 1836 z krajiny vyhostiť. Odmietnutý uchádzač o trón skončil svoju kariéru v Holandsku ako riaditeľ pyrotechnickej dielne v Delfte. Vynašiel výbušnina, ktorú holandská armáda používala až do roku 1918 pod názvom „bomba Bourbon“.

Bol „najudatnejší z udatných“ popravený?

SMRŤ MARŠALA NEYA

7. decembra 1815 bol maršal Michel Ney v Paríži zastrelený. Bol to legendárny vojak, „najudatnejší z udatných“. Narodil sa v roku 1769 v Sarrelouis, meste, ktoré v tom čase patrilo Francúzsku. Revolúcia otvorila tomuto mužovi, pochádzajúcemu zo skromných pomerov, cestu k dôstojníckej kariére a jeho odvaha spravila z neho legendu.

Ney sa stal generálom v roku 1796 a maršalom v roku 1804. Udatné sa bil spolu so svojimi mužmi. V Ulme obkľučil Rakúšanov, čelil nepriateľom pri Jene, zahatal cestu Rusom vo Friedlande, velil zadnému voju, ktorý zabezpečoval návrat vojsk z Ruska... Pred porážkou v roku 1814 však nútil Napoleona, aby odstúpil. Ľudovít XVIII. z neho spravil francúzskeho páira, a hoci ho dráždila povýšenosť nových mocipánov Francúzska, sľúbil, že Napoleona, ktorý utiekol

z Elby a vylodil sa v Toulone, privezie do Paríža v „železnej klietke“. Predsa sa však nechal strhnúť svojimi mužmi a pridal sa k cisárovi. Po porážke pri Waterloo zas nútil snemovňu, aby prestali bojovať. Tieto protirečenia a postupné zapierania neskalili jeho slávu, ktorá sa zrodila z neobyčajnej odvahy v bojoch. Jeho konanie neovplyvnila zistiťnosť a osobné záujmy, ale skôr snaha nájsť pre Francúzsko to najlepšie, najmenej bolestivé riešenie. Riešenie medzi cisárom, ktorý doviedol krajinu na okraj priepasti, a kráľom, ktorý patril do minulosti.

Zvláštna poprava

Ney bol pripravený odísť do vyhnanstva do Ameriky. Fouché mu odovzdal pas vyhotovený na falošné meno, ale hranice a prístavy boli uzavreté, preto utiekol k svokrovcom do Lotu. Tamajší prefekt ho však vyhnal aj napriek tomu, že Ľudovít XVIII. by sa bol

Náhrobný kameň Petra Steiuarta Ney, alias Michela Neyu?

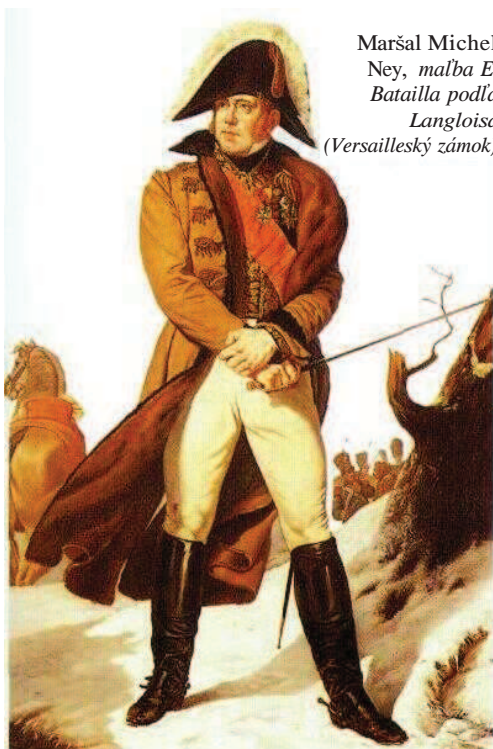
zaobišiel bez tohto väzňa. Ney odmietol vojenský súd, žiadal, aby ho súdil súdny dvor páirov. Tento súd pozostával zo šľachticov, ktorí sa len nedávno vrátili z exilu do vlasti. Ich zaujatost ovplyvnili aj falošné svedectvá a Neyova neobratnosť, preto ho veľmi pohotovo odsúdili na smrť.

To, čo nasledovalo, bolo odporne, špinavé a súčasne hrdinské. Neyu zastrelili na avenue Observatoire, neďaleko parížskeho observatória, a nie pri Grenellskej bráne, aby sa tak vyhli incidentom a svedkom. Odsúdencovi nechali voľné ruky, on sám dal príkaz na paľbu. Poklepal si po hrudníku a zvolal: „Vojaci, priamo do srdca!“ Namiesto toho, aby sa so šklbnutím prelomil v páse a klesol na zem,

Poprava maršala Neyu

Vo Veľkom slovníku 19. storočia (Grand Dictionnaire Universel du XIXe sièclej od Pierra Laroussa sa dočítame: „Potom, ako sa rozlúčil s knihom a nechal mu zlate puzdro, ktoré nosil zvyčajne pri sebe, aby ho odovzdal maršalovej manželke, a zopár zlatých mincí pre chudobných farníkov, sám sa postavil pred popravčiu čatu. Čata bola zložená z mužov oblečených do uniforiem veteránov a velil im dôstojník, ktorý hrdinovi od Moskvy ponúkol, že mu zaviažu oči. „Neviete“, odvetil maršal, „že som si počas dvadsiatich piatich rokov zvykol hľadiť smrti do tváre a čeliť guľkám?“ Potom dodal: „Protetujempred Bohom a vlastou proti rozsudku, ktorým ma odsúdili! Odvolávam sa na ľudstvo, potomkov, Boha! Nech žije Francúzsko!“ (...) Gróf Rochechouart sa obrátil k veliteľovi čaty a nahlas prikázal: „Konajte svoju povinnosť!“ Maršal si chytil klobúk do ľavej ruky, pravú si položil na prsia a nahlas skríkol: „Vojaci, priamo do srdca“. Okamžite sa zvalil, zasiahnutý šiestimi guľkami do hrude, troma do hlavy a krku a jednou do ramena.“

Maršal Michel Ney, maľba E. Batailla podľa Langloisa (Versailleský zámok)

Poprava maršala Ney, obraz od Géroma

Reštaurácia a biely teror

Keď spojená Európa v roku 1814 porazila Napoleona, vo Francúzsku bola nastolená monarchia na čele s Ludovíkom XVIII., bratom Ludovíta XVI. Šľachta sa vrátila z emigrácie. Jej nároky pobúrili verejnosť, a preto sa mnohí po návrate Napoleona z exilu 1. marca 1815 pridali na jeho stranu. Európa však opäť rozdrvila cisárovo vojská 18. júna pri VWaterloo. Ludovít XVIII. sa vrátil do Paríža, ale nedokázal udržať na uzde svojich najhorlivejších prívržencov. V Marseille zmasakrovali päťdesiat osôb, v Avignone zlynčovali maršala Bruna. V NTmes znepokojovali protestantov, v Toulouse dokonca zabil aj umiernených monarchistov...

V Paríži tvorili „ultraroyalisti“ v parlamente väčšinu, preto žiadali exemplárne tresty. Kráľ zredukoval zoznam tých osôb, ktorým bola odmietnutá amnestia na 52 mien. Medzi nimi bolo aj Neyovo meno. Nechal utiecť osoby najviac ohrozené. Keď však ušiel Lavalette, posledný riaditeľ Napoleonových pôšt, a vo väzení ostala namiesto neho jeho žena, royalisti začali vyvádzať. Ludovít XVIII. im musel poskytnúť obeť, ktorú si žiadali...

zvalil sa ako peň, bez výkriku, bez triašky. Neudelili mu ranu z milosti a žiaden lekár nepotvrdil smrť. Telo odviezli do nemocnice a potom tajne pochovali na cintoríne Père-Lachaise. Na pohrebe sa nezúčastnila ani jeho manželka. Okamžite sa však začali šíriť reči, že Ney nepopravili a podarilo sa mu ujsť. Rozzúrení royalisti okamžite vydali správu o jeho poprave. V roku 1827 však maršalova milienka, známa pod menom Ida Saint-Elme, vydala svoje *Pamäti*, v ktorých vysvetľovala, že admirál Wellington, víťaz bitky pri VWaterloo a takisto slobodomurár ako Ney, súhlasil s eskamotérskym kúskom. Popravčia čata strieľala slepými nábojmi, Ney mal na hrudi pripevnený mechúr naplnený červenou tekutinou, v nemocnici mal komplicov a hrob na cintoríne Père-Lachaise je buď prázdny, alebo je v ňom cudzia mŕtvola.

Peter Stevart Ney

V roku 1819 sa v Severnej Karolíne v meste Cherew usadil istý muž menom Peter StevartNey. Záhadná zhoda okolností! Michelov otec sa volal Pierre - Peter a prímenie Stevart (Stuart) svojim škótskym znením pripomínalo pôvod maršalovej matky. Peter bol vo veku, ktorý by bol mal aj hrdina napoleonských vojen, mal také isté ryšavé vlasy

sčesané na ľavú stranu čela, aby zakryli jazvu. Rozprával po anglicky, nemecky a škótsky, tvrdil, že nevie po francúzsky, živo sa zaujímal o novoprichádzajúcich prisťahovalcov z Európy, dostával záhadné listy, veľa čítal, najmä knihy venované napoleonským vojnám, robil si poznámky a upresňoval mnohé podrobnosti. Svedectvá o jeho aktivitách sa rozchádzajú. Niektorí tvrdili, že bol učiteľom. Iní vyzdvihovali jeho kultúrnosť a kultivovanosť, bol vynikajúcim jazdcom, prvotriednym šermiarom a strelcom, písal básne, vyučoval cudzie jazyky - živé i mŕtve, všetko veci, ktoré boli Michelovi Neyovi vzdialené. Jedného dňa však Peter Stewart pod vplyvom alkoholického opojenia odhalil pred blízkymi svoju „skutočnú identitu“. Na smrteľnej posteli svoje slová potvrdil. Maršalovu ženu opísal tak podrobne, že ju musel aspoň poznať. Zomrel 15. novembra 1846 v Mayence. Grafológovia, ktorí oveľa neskôr skúmali rukopis oboch mužov, našli podivuhodne veľa spoločných znakov.

Záhada

Okrem týchto faktov existovali aj ďalšie svedectvá, ktoré mohli identifikovať Petra a Michela Neyu, objavili sa však príliš neskoro, aby mohli byť vierohodné. Američania, náhodní pocestní, si v roku 1816 všimli nového príselca s ryšavými vlasmi, ktorý tak rád hral na flaute - celkom ako Ney. Parížsky hrobár roku 1903 otvoril hrob a našiel ho prázdny. Keď však Ney ostal nažive, prečo nedal o sebe vedieť? Prečo neprišiel na svadbu synovi v roku 1830, ktorý si bral dcéru bankára Lafitta, jedného z mocných mužov Ludovíta Filipa? Nič by nebol riskoval... Najpravdepodobnejšia je tá hypotéza, podľa ktorej sa istý Škót, člen Napoleonovej armády, fyzicky podobný Neyovi, usadil po páde cisárstva v Spojených štátoch a sám sa zaplietol, samozrejme, s výdatnou pomocou alkoholu, do pasce podobnosti s Neyom a začal veriť, že on sám je Michel Ney. Je to len hypotéza, ale určite pravdepodobnejšia ako to, že Ney žil v ústraní za Atlantikom... Je očividné, že turisti ešte i dnes uprednostňujú romantickú verziu Neyovho osudu. Chodia na cintorín Third Creek Church, kde stojí pomník Petra Stewarta Neyu, na ktorom stojí, že bol „pôvodom z Francúzska, vojakom Francúzskej revolúcie, vojakom Napoleona Bonaparta“ (A native of France / and soldier of the French Revolution/ under Napoleon Bonaparte.)

Pochybnosti o smrti cisára Napoleona

BOL NAPOLEON OTRÁVENÝ?

Napoleon I., bývalý cisár Francúzska, zomrel v roku 1821 na Ostrove svätej Heleny na následky žalúdočného vredu. O 140 rokov neskôr doktor Forshufvud, švédsky zubár, vydal knihu s názvom *Bol Napoleon otrávený? Toto dielo ostalo spočiatku nepovšimnuté.*

Keď na oddelení súdneho lekárstva v Glasgowe skúmali päť vzoriek cisárových vlasov, zistilo sa, že všetky vzorky obsahujú nezanedbateľné množstvo arzénu. Na jar roku 1965 po novinách *Sunday Telegraph*, ktoré ako prvé priniesli správu o pokuse, pri ktorom sa použil aj Harlowov jadrový reaktor, sa témy ujali aj ostatné noviny - *Paris-Presse*, *France-Soir*, *Journal du dimanche*. Verejnosť bola pobúrená. Na belgických hraniciach colníci zatvorili francúzskeho historika Andrého Castelota do kupé v železničnom

vagóne, pretože chceli poznať jeho názor na vec.

Príhoda s arzénom

Správy z pitvy hovorili o rozsiahlej vredovej chorobe žalúdka, ktorá sa zvrhla na rakovinu. Forshufvud v roku 1961 vypustil vred, ktorý nebol priamou príčinou úmrtia a sústredil sa na rakovinu, ktorú však tiež zavrhol. Pri zhubnom nádore by obeť poriadne schudla, no na Napoleonovom bruchu bola i po smrti päťcentimetrová vrstva tuku. No stáva sa, že pri pomalej otrave arzénom obeť dokonca priberá. V malých dávkach sa jed dlho používal ako povzbudzujúci prostriedok. Navyše istý anglický lekár podčiarkol slabé ochlpenie na cisárovom tele ako ďalší znak otravy arzénom, takisto ako dobre zachované telo, ktoré v roku 1840 exhumovali a previezli do Francúzska. Je pravda, že vnútorné orgány boli z tela vyňaté, čiže telo

bolo akoby čiastočne zabalzamované. Švédsky zubár, ktorého hypotézu o otrave potvrdili aj dané príznaky, videl príčinu Napoleonových zdravotných problémov v arzéne. Napríklad zvláštny záchvat podobný epilepsii v roku 1805, niekoľko týždňov pred Slavkovom, bolesti žalúdka a slzenie očí v roku 1809, suchý kašeľ a hrozné migrény v roku 1812 počas bitky o Moskvu, opätovné bolesti žalúdka v roku 1813, ekzém na ostrove Elba, spavosť a problémy s močením pri Waterloo a nakoniec stavy nevoľnosti, ktoré ho sprevádzali počas celej doby posledného exilu, až kým nevyústili do smrteľnej choroby... Samozrejme, každé utrpenie a príznaky možno pripísať otrave, ale do úvahy prichádzajú aj iné vysvetlenia. Prečo mu zahadná ruka, ktorá cisára pomaly zabíjala, nedala smrtiacu dávku jedu a raz navždy s ním neskoncovala?

Zvláštne komplikácie

Forshufvud sa opäť vrátil k výsledkom pitvy, podľa ktorých bol Napoleonov žalúdok plný čohosi, čo pripomínalo kávovú usadeninu. Na základe toho dospel k záveru, že išlo o smrteľné krvácanie spojené s rozleptaním celej žalúdočnej steny, čo je charakteristické pre otravu ortuťou. Pred-

Pitevná správa

„9)... všimol som si, že adhézia vypuklej strany ľavého pečenevého laloka vytvárala na prednej stene žalúdka, na jej pravom okraji asi 6-milimetrovú diery.

10) Tesne za veľkým ohybom otvoreného žalúdka som zbadal čiernu tekutinu nepríjemného štiplavého zápachu.

11) Keď som tekutinu odstránil, uvidel som rozsiahly kancerogénny vred, ktorý zaberá hornú časť vnútornej steny žalúdka a ťahal sa od ústia kardie až po pylorus.

12) Na okraji vredu smerom k vrátniku som objavil diery, ktorá vznikla koróziou žalúdočnej steny.

13) Žalúdočná stena pokrytá vredmi bola značne stvrdnutá a zdurená....,

Úryvok zo správy lekára Françoisa Antommarchiho

Posmrtná maska Napoleona I., vyhotovená podľa sadrového odliatku, ktorú na Svätej Helene urobil dr. Antommarchi (súkromná zbierka, Paríž)

Pohľad na Ostrov svätej Heleny (rytina z 19. storočia)

pokladal, že po rokoch trávenia arzénom prešiel vrah k inému jedu. Podľa neho išlo presne o kyanid ortuti, skutočne obávaný produkt, ktorý v žalúdku chorého vznikol zmiešaním lieku calomel - lekár mu predpísal silnú dávku v nádeji, že mu uvoľní črevá - a mandľového sirupu, ktorý cisár vypil. Nebol potrebný ani mandľový sirup alebo horké mandle, ten istý účinok by vyvolalo aj požitie obyčajnej kuchynskej soli.

Ostávalo už len nájsť vinníka a pohnútku, ktorá ho k tomu viedla. Angličania nemali k svojmu väzňovi prístup a len málo z jeho druhov s ním ostalo až do konca. Maršal Bertrand stál jednoznačne mimo podozrenia. Ostal generál Montholon, ktorý sa k Napoleonovi pridal, pretože chcel ujst pred veriteľmi, slúžil francúzskej reštau-

rovanej monarchii ako agent a okrem toho čakal na poriadne dedičstvo. Monarchisti nemohli byť spokojní, kým bol cisár nažive. V posledných týždňoch života sa cisárovi bolesti zmiernili, najmä kým písal svoju poslednú vôľu. Vyzeralo to, ako by ho chceli ušetriť bolesti a arzén na istý čas vynechali. Okrem toho kolovali chýry, samozrejme, bez akéhokoľvek dôkazu, že Napoleon mal pomer s generálovou ženou. Žeby melodráma prerástla do tragédie? Neprijemné bolo, že Montholon sa nikdy verejne nevzdal svojho bonapartizmu. Po strýkovi bol druhom vo väzení i jeho synovcovi Napoleonovi III. Okrem toho sa generál dostal do cisárovej blízkosti až v roku 1815, teda nemohol byť tým záhadným travičom, ktorý cisára sužoval už vyše desať rokov.

Jednoduché vysvetlenie

Prečo vidieť vo všetkom hneď zločin, spriahanie, vraždu? Napoleonov životný štýl, dlhé jazdy na koni, nezdravé stravovacie návyky, ktoré boli úplne odlišné od súčasného diétného režimu, všetko to prispelo k vyčerpaniu cisárovoho organizmu. Takis-

to ani podnebie na Svätej Helene, kde medzi jednotlivými miestami boli až vyše desaťstupňové rozdiely, neprispelo k Napoleonovmu uzdraveniu. Medicína v 19. storočí bola iba o niečo vyspelejšia ako v Moliérových časoch. Napoleona zabila vredová choroba žalúdka, na ktorú dávno trpel. To vysvetľuje aj cisárov známy pohyb rukou, ktorú si zakvačil medzi dva gombíky vesty, akoby si chcel zahriať žalúdok. Zmiešanie nebezpečného preháňadla s mandľovým sirupom muselo zákonite urýchliť neodvratný koniec.

Ostáva arzén v cisárových vlasoch. Existuje príliš veľa vzoriek vlasov z rôznych zdrojov, preto nemohlo dôjsť k chybe. Použili sa moderné výskumné metódy. Napriek tomu nám Alain Decaux ponúkol uspokojivé riešenie. Vieme, že cisárovi predpisovali arzén v malých dávkach ako stimulujúci prostriedok. Napoleonov spôsob života bol taký, že musel užívať tento stimulant zrejme dosť často, čo sa prejavilo na vedľajších účinkoch. Bol to ten arzén, ktorý si povšimli anglickí vedci... Je to možno príliš jednoduché vysvetlenie, ale určite presvedčivejšie ako hypotézy o viacerých jedoch a travičoch.

Prameň Napoleonových vlasov (musée Carnavalet, Paríž)

Napoleonov koniec

Po porážke v roku 1814 poslali Napoleona do vyhnanstva na ostrov Elba, ktorý sa nachádza neďaleko toskánskeho pobrežia. Z Elby odišiel 1. marca 1815. Využil nešikovnosť royalistov, nových pánov Francúzska, a nezhody medzi víťazmi a ujal sa v Paríži moci. Bol však navený, už neveril svojej šťastnej hviezde a jeho najlepšie generáli boli mŕtvi. Angličania a Prusi ho naposledy porazili 18. júna pri VWaterloo. V Paríži ho prinútili, aby sa vzdal a podľa mierovej zmluvy malo Francúzsko rovnaké hranice ako pred rokom 1792. Porazený cisár sa vzdal Angličanom, spoliehajúc sa na ich veľkorysosť. Tí ho však poslali do vyhnanstva na ostrov stratený v Atlantickom oceáne, neďaleko obratníka Kozorožce, vzdialený 1900 km od Afriky a 2900 km od Brazílie. Sopečný Ostrov svätej Heleny s rozmermi 16-krát 11 km sa stal jeho novým domovom, na ktorom sa nemohol vzdialiť z presne vymedzeného priestranstva. Strážilo ho tritisíc vojakov a dôstojníkov. Na ostrov prišiel 15. októbra 1815 a tam aj zomrel 5. mája 1821.

Šestnásťročný chlapec vychovaný v kobke

ZÁHADNÝ KASPAR HAUSER

Neznámy dospievajúci mládenec, ktorý sa vynoril nevedno odkiaľ, udivoval obyvateľov Norimbergu a čoskoro aj celej Európy. Rozprával, že od narodenia bol zatvorený v tmavej, vlhkej diere. Odkiaľ prišiel? Bolo to opustené dieťa vysokopostavených rodičov?

26. mája 1828 sa na norimberských uliciach potácal gestikulujúci vyčerpaný mladík, ktorý mrmlal nezrozumiteľné slová. V rukách držal obálku adresovanú jazdeckému kapitánovi Wessnichovi, veli-

Starostová výpoveď

V júli 1828 vyvolala celá záležitosť veľký ohlas. Norimberský starosta pán Binder dal uverejniť v dvoch novinách - v Informačnom denníku a Mierovom a vojnovom kuriérovi — svoje vyhlásenie. Vláda však pokladala starostove závery za veľmi predčasné, a preto dala výťažky zabaviť.

„... Všetky okolnosti týkajúce sa tohto mladého muža nás presvedčujú, že ide o veľmi inteligentného, dobrého mladíka vysokých kvalít. O to viac sa nám jeho uväznenie javí ako hnusný, odporný zločin. Násilne ho odlúčili od rodičov, slobodného rozvoja, majetku, šťastia a možno aj od výhod, ktoré by mu poskytol jeho pôvod. V každom prípade mu zobrali jeho krásne, radostné detstvo a najväčšie potešenie zo života (...)

Takisto existujú indicie, že zločin na ňom spáchali v dobe, keď už vedel rozprávať a boli mu vštepené základy dobrej výchovy, ktoré sa občas zablysnú ako hviezdy v tmavej noci. Preto musíme do objasnenia i najmenších detailov tohto prípadu zapojiť právnikov, policajtov, občanov, vojakov, všetkých, ktorí majú srdce a podozrenie, kto mohol spáchať taký zločin. Neznamená to, že chceme Kaspara Hausera z mesta odstrániť. Mesto, ktoré ho prijalo za svojho, ho miluje a jeho prítomnosť pokladá za znamenie Prozreteľnosti. Všetky tieto opatrenia sa prijímajú preto, aby bol zločinec a jeho komplici odhalení a dostali zaslúženú trest.“

teľovi 4. eskadry 6. jazdeckého pluku. Dovedli ho až do kasárni, kde sa od únavy zrútil v stajni na podstielku. V ten istý večer si kapitán Wessnich prečítal jemu adresovaný list: „Veľactený pán kapitán, posielať Vám chlapca, ktorého túžbou je slúžiť v kráľovom vojsku. Nechali ho u mňa 7. októbra 1812. Som obyčajný nádenník, ja sám mám desať detí a mám čo robiť, aby som ich uživil...“ K listu bol pripojený lístok napísaný tým istým atramentom na takom istom papieri. „Dieťa bolo pokrstené menom Kaspar. Keď bude mať sedemnásť rokov, pošlite ho do Norimbergu k 6. jazdeckému pluku, kde slúžil aj jeho otec. Dieťa sa narodilo 30. apríla 1812. Som nešťastné dievča, ktoré si ho nemôže nechať. Jeho otec zomrel.“ Kapitán Wessnich okamžite vedel, že ide o podvrh. Pokúšal sa dozvedieť niečo od chlapca, no mladík vydával len akési mrmlavé zvuky a výkriky. Rozčúlený kapitán ho odviezol na políciu.

Európska sirota

Starosta a policajný komisár si chlapca prezreli a lekár ho vyšetril. Zdalo sa, že ho fascinuje oheň, hudba mu naháňala strach. Keď mu dali kúsok papiera, nešikovne naň napísal svoje meno - Kaspar Hauser. V nasledujúcich týždňoch Kaspara umiestnili do mestského väzenia. Úrady váhali, či jeho úplná neznalosť života je nefalšovaná, skutočná alebo len hraná. Po niekoľkých dňoch v spoločnosti ľudí začal breptať pár slov. Čoskoro mal dostatočnú slovnú zásobu, aby vyrozprával svoj príbeh. Kaspar rozprával, že odkedy siaha jeho pamäť, žil zatvorený v tmavom kumbále. Spával na slame alebo udupanej zemi a nikdy nikoho nevidel. Každú noc mu ktosi prinášal vodu a chlieb, ale on nikoho nevidel. V poslednom čase však Kaspara raz do týždňa navštevoval neznámy maskovaný muž, celý v čiernom. Neznámy ho naučil chodiť a napísať svoje meno. Jedného dňa ho obliekol a vyviedol z kobky von. Odviezol ho do Norimbergu a tam mu do ruky vsunul obálku. Medzinárodná tlač

Bola Stéphanie, veľkovejvodkyňa Bádenská, Kasparovou matkou?

sa dychtivo vrhla na jeho príbeh. Kaspara pomenovali sirotou Európy. Ubytovali ho u istého profesora, kde sa s obdivuhodnou rýchlosťou naučil čítať a písať. Lekári si všimli jeho jemnú pokožku, ušľachtilé črty tváre, ktoré mohli patriť kultivovanému šľachticovi. Obrazotvornosť verejnosti pracovala na plné obrátky. Prečo by niekto držal v tajnosti dieťa, ak by nebolo čímsi zaujímavé? Čo keď pochádza z významnej rodiny?

Syn veľkovejvodu?

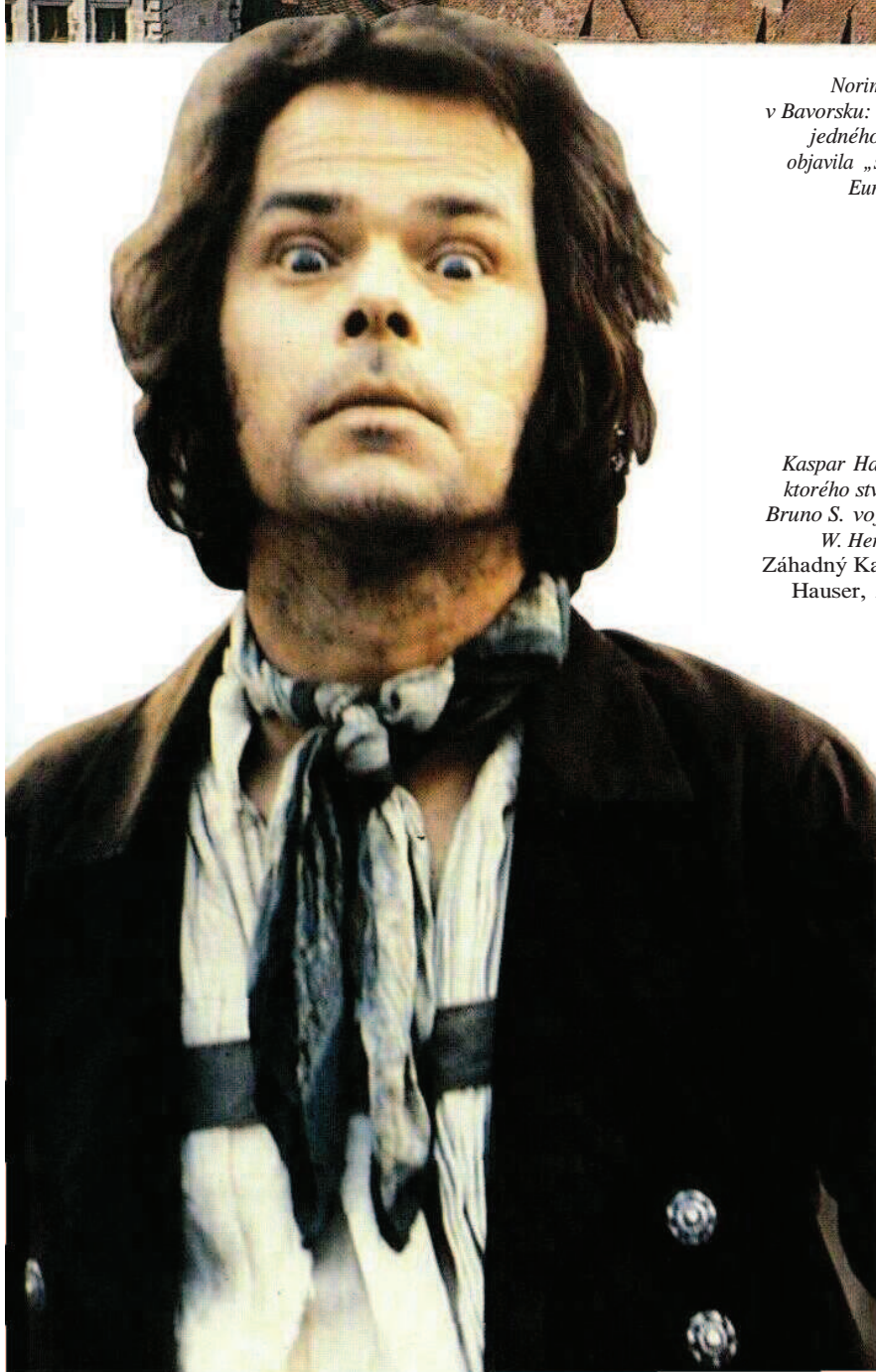
Napoleonova adoptívna dcéra Francúzka Stéphanie de Beauharnais sa v roku 1806 vydala za veľkovejvodu Karola Bádenského. Tento zväzok, ktorý cisár vnútil jednému z nemeckých štátov, vyhlasujú sa za jeho ochrancu, neprijali vo veľkovejvodstve s nadšením. Stéphanie mala otvorenú nepriateľku v grófke von Hochberg, druhej manželke Karolovho otca, ktorá chcela dosadiť na trón svojho vlastného syna. To sa mohlo uskutočniť len vtedy, keby Stéphanie a Karol nemali mužského potomka. No 29. septembra 1812 Stéphanie porodila pekného zdravého chlapčeka. Dieťa bolo silné a životaschopné. Napriek tomu o dva týždne neskôr za záhadných okolností náhle zomrelo. Mŕtvolu dieťaťa nevidela ani jeho vlastná matka. O rok neskôr postihol Stéphaniiho a Karolovho druhého syna rovnaký osud. Spomienka na tieto náhle úmrtia znovu ožila v roku 1828 a viacerí kronikári sa pýtali: nie je Kaspar Hauser synom Karola a Stéphanie, ktorého uniesla a ukryla ambiciózná grófka von Hochberg?

Presvedčená Stéphanie

Dojatá a rozrušená Stéphanie, ktorej meno sa objavilo v tlači v súvislosti s najdú-

*Norimberg
v Bavorsku: tu sa
jedného dňa
objavila „sirota
Európy“*

*Kaspar Hauser,
ktorého stvárnil
Bruno S. vo filme
W. Herzoga
Záhľadný Kaspar
Hauser, 1975*

chom, začala pátrať po synovi. Spomenula si, že v noci, keď dieťa údajne zomrelo, spala jeho dojka neprirodzene hlbokým spánkom, akoby užila uspávací prostriedok. Stéphanie, ktorá ovdovela v roku 1819, sa cítila byť podvedená. Dlho sa radila s lordom Stanhopom, ktorý mal Kaspara na starosti. Tajne sa vybrala aj do Anspachu, kde mladík žil a bez toho, aby odhalila svoju totožnosť, si ho prezrela. Podobal sa na veľkovovodu a Stéphanie bola nakoniec presvedčená, že Kaspar Hauser je jej syn. V tom istom roku 1833 sa však na trón dostal syn grófkyni von Hochberg Leopold. Stéphanie sa nemohla dovoliť spravodlivosti; po Napoleonovej porážke v roku 1815 bola vo veľmi ťažkej situácii. Napriek tomu sa pokúsila pre mladíka, v ktorom dúfala spoznať svojho syna, niečo urobiť. Nemala však na to čas. V decembri neznámy páchateľ zavraždil Kaspara dýkou vo verejnom parku. Pravdivé okolnosti tohto zločinu sa nikdy nezistili, ale je isté, že jediná hrozba pre vládu Hochbergovcov bola definitívne odstránená.

->• **Pozri aj:** s. 184-185 (Diví ľudia a deti)

Bol Kaspar Hauser podvodník?

Ako sa mohol chlapec, ktorý bol podľa vlastných slov roky zatvorený v tmavej kobke, nikoho nepočul ani nevidel, dokonca nedostal žiadnu výchovu, naučiť chodiť, rozprávať, písať, osvojiť si kultúrne návyky muža z dobrej rodiny? Bola to základná otázka, ktorú Kasparovi súčasníci vyriešili veľmi jednoducho - jeho pôvodom. Kaspar musel pochádzať z takej vzdelanej, dobrej rodiny, že napriek životným prekážkam a odlúčeniu, ktoré prežil, sa užho veľmi rýchlo prejavili schopnosti, ktoré by mladému mužovi zabezpečila dobrá výchova. Dnes sa na celú udalosť hľadí oveľa skeptickejšie. Viaceré prípady „divých detí“ z histórie dokázali, že z malého dieťaťa, ktoré nedostalo ľudskú výchovu a nebolo v kontakte s človekom, nemôže vyrásť normálny dospelý človek. Takisto osvojenie chodzie a reči sa musí udiať v istom veku - ranom detstve - inak sa jedinec nemôže normálne vyvíjať, nedokáže normálne rozprávať.

Z vraždy samovražda ?

SMRŤ POSLEDNÉHO / RODU CONDÉ

Vojvodu de Bourbon, otca vojvodu d'Enghien, ktorého popravili na Napoleonov príkaz v roku 1804, našli mŕtveho vo svojej izbe v zámku Saint-Leu. Mohol sa sám obesiť, keď nedokázal zodvihnúť jednu ruku a na druhej ruke mu chýbali tri prsty?

27. augusta 1830 komorník Louisa Henriho Josepha, princa de Condé, vojvodu de Bourbon, márne klopal na dvere pánovej spálne. Dvere boli zvnútra zatarasené závorou. Znepokojený komorník dal priečku vylomiť a spolu s vojvodovým osobným lekárom vstúpili do izby, kde našli starého princa obeseného na dvoch vreckovkách zviazaných dokopy, zavesených na okennom ráme.

Sporné vyšetovanie

Obaja svedkovia na prvý pohľad usúdili, že išlo o samovraždu, keďže dvere boli zvnútra zamknuté. Napriek tomu okolnosti samovraždy boli viac ako podozrivé. Vojvoda nedokázal zodvihnúť ľavé rameno kvôli zlomenine kľúčnej kosti, ktorú utrpel v roku 1816, a na pravej ruke mu chýbali tri prsty. Muži, ktorých kráľ Ľudovít Filip poveril vyšetovaním prípadu, medzi nimi plukovník Rumigny - panovníkov dôverný agent a veliteľ jeho osobnej polície, už v prvých dňoch vyšetovania vyjadrili svoje pochybnosti, týkajúce sa záhadnej princovej smrti. Napriek tomu oficiálna verzia znela, že išlo o samovraždu. Túto verziu potvrdili aj pitevné správy súdnych lekárov. Oficiálna verzia samovraždy síce uspokojila vládnuce kruhy, ale verejnosti sa zdala byť podozrivá. Čoskoro sa novinové plátky a brožúry hemžili názormi na vraždu a predpokladaný dedič Condého majetku princ Louis de Rohan podal na prokuratúru žiadosť o doplnkové vyšetrenie prípadu. Pán de la Huproye, úradník poverený vyšetovaním prípadu, dospel k záveru, že princ nemohol spáchať samovraždu. Vyšetovanie však nedoviedol do konca. Vo chvíli, keď chcel zverejniť výsledky vyšetovania, bol z prípadu odvolaný. Nahradil ho istý pán Briere-Valigny, ktorý bol oveľa poddajnejší a prispôsobivejší.

Prečo umlčali hlasy, ktoré sa zdvihli proti oficiálnej verzii? Ak išlo skutočne o vraždu, kto mal v rukách takú moc, aby zastavil vyšetovanie pravdivých okolností smrti? Pochádzali tí, čo mohli mať v roku 1830 záujem na smrti princa de Condé z najvyšších spoločenských kruhov?

Pripravený koniec?

Vojvoda de Bourbon, princ de Condé, mal od roku 1811 milenkou Sophiu Dawesovú. Bola to anglická slúžka, ktorú vydal za francúzskeho šľachtica, aby pre ňu získal šľachtický titul. Teraz už barónka de Feucheres žila oficiálne so svojím milencom na zámku Saint-Leu, ktorý vojvoda zdedil po svojom návrate z vyhnanstva v roku 1815. Bourbon bol o 32 rokov starší od svojej milenky. Keďže jeho jediného syna zabil, ostal bez potomka a priameho dediča obrovského majetku. Barónka de Feucheres, ktorá dúfala, že po princovej smrti získa značné bohatstvo, sa predsa len obávala nenásytosti princových najbližších príbuzných, právoplatných dedičov Rohanovcov. Vedela, že princ spísal závet, v ktorom jej odkázal veľkú sumu peňazí, ale bála sa, aby ho nezmenil v prospech grófa de Bordeaux, vnuka Karola X., ktorý bol so svojim starým otcom vo vyhnanstve. Náhle princovo úmrtie by Sophii zabezpečilo majetok a nemusela by sa obávať, že sa testament zmení. Vo svojich plánoch našla nečakaného spojenca - samého kráľa.

Ľudovít Filip ešte predtým, ako si zasadol na francúzsky trón, snival, že orleánska vetva zdedí majetok bratranca vojvodu de Bourbon. Preto sa začal zaujímať o barónku de Feucheres, ktorá robila všetko preto, aby časť majetku, ktorý nemohla po princovi zdediť, odkázal Condé vojvodovi d'Aumale, synovi Ľudovíta Filipa. Nakoniec svoj cieľ dosiahla: Sophie získala dvanásť miliónov a ostatný majetok zdedil vojvoda d'Aumale, ktorého princ ustanovil za svojho dediča. Kráľove motívy však nemali len čisto finančný charakter. Do hry boli zapletené aj politické činitele:

Sophie Dawesová, barónka de Feucheres, detail z Lardurnerovej maľby (musée Condé, Chantilly). Zavraždila milenkou starého vojvodu ?

starý vojvoda nesúhlasil so zmenou režimu v júli 1830 a odmietol vstúpiť do snemovne párov. Rozmýšľal dokonca o tom, že odíde do cudziny a pridá sa ku Karolovi X. Pre Ľudovíta Filipa by bol jeho odchod skutočnou fackou. Preto mali kráľ i kurtizána záujem, aby princ náhle zomrel.

Nástup novej monarchie

V roku 1814-1830 vládli vo Francúzsku Ľudovít XVIII. (1755-1824) a Karol X. (1824-1830). Boli to Bourbonovci (bratia Ľudovíta XVI.). Ľudovít Filip bol z vetvy Orleánsovcov. Revolúcia r. 1830 vypukla ako následok politickej neobratnosti kráľa Karola X. Po zavraždení vojvodu du Berry, Karolovho možného nástupcu na trón, odvolal liberálneho ministra Decazes a proti odporcom režimu zaviedol tvrdé represálie. K tejto politickej neobratnosti sa pričlenila aj zlá ekonomická situácia v krajine.

Na nepokoj odpovedal kráľ stroho, vymenoval konzervatívnych ministrov a nariadil cenzúru tlače a zákaz zhromažďovať sa. 27. až 29. júla 1830 vypukla revolúcia. Karol X. pod tlakom ulice abdikoval a vzdal sa trónu v prospech svojho vnuka vojvodu de Bordeaux. Toto rozhodnutie však neuspokojilo revolucionárov. Poslední Bourbonovci boli nútení odísť do exilu a definitívne prenechali miesto mladšej vetvy Orleánsovcov. 9. augusta bol Ľudovít Filip vyhlásený za kráľa Francúzov.

Objavenie vojvodovho tela, rytina z 19. storočia (musée Carnavalet, Paríž)

Louis de Bourbon, posledný princ de Condé, detail z Danlouxovej maľby (musée Condé, Chantilly)

Predpokladaná nehoda

Jedno je isté - vojvoda sa nemohol sám obesiť, bolo to fyzicky nemožné. Vynorila sa však aj ďalšia pravdepodobná príčina smrti - Sophie zabila svojho milenca svojou láskou! Je známe, že osoby fyzicky slabé alebo staré sa uchyľovali ku škrteniu až po krajnú hranicu, aby vybičovali svoje zmysly a dosiahli to, čo im príroda v dôsledku choroby alebo staroby odmietla. Vojvoda už nebol taký vášnivý ako vo svojich dvadsiatich rokoch, preto mohla barónka de Feucherres praktizovať tento postup v osudnú noc a nezastavila sa včas...

Ak je to tak, bola mimoriadne chladnokrvná. Namiesto toho, aby zavolala pomoc, bez problémov vyšla z izby a zvonka zatašala závoru pomocou šnúrky. Na princovi tele neobjavili žiadne znaky násillia, preto mohla namiesto nehody predstierať samovraždu.

» Pozri aj: s. 192-193 (Narodenie Ľudovíta Filipa)

Úmrtia slávnych osobností

Kleopatra (69-30 pred n. l.). Egyptská kráľovná v rokoch 51-30 pred n. l., podľa tradície sa vydala za svojich bratov - najprv za Ptolemaia XIII. (r. 51), po jeho smrti za Ptolemaia XIV. (r. 47). Bola milenkou Iulia Caesara, z tohto zväzku sa jej narodil syn. Po Caesarovej smrti sa v roku 41 vydala za Marca Antónia. Po porážke ich spoločného povstania proti Oktaviánovi v roku 31 pred n. l. spáchala samovraždu, aby sa vyhla potupnému odvlečeniu do Ríma. Podľa legendy sa nechala uštipnúť zmijou, v skutočnosti užila jed.

Claudius (10-54 n. l.). Rímsky cisár Claudius (vládol v rokoch 41-54) dal svoju treťiu ženu Messalinu v roku 48 zavraždiť, pretože ho verejne zosmiešnila. Potom sa oženil s vlastnou neterou Agrippinou, ktorá ho prinútila, aby adoptoval jej syna Neróna a vyhlásil ho za svojho dediča namies-

to Britannica. Nakoniec ho dala otráviť.

Félix Faure (1841-1899). Prezident III. republiky zomrel za záhadných okolností v Elyzejskom paláci. Pravdepodobne podľahol srdcovému infarktu v náručí svojej milenky, anglickej kurtizány Marguerity Steinheilovej.

Serge Alexandre Stavisky (1886-1934). Tento muž, ktorý sa tešil veľkej podpore v parlamente pri presadzovaní svojich finančných transakcií (Crédit municipal v Bayonne r. 1931), bol v skutočnosti podvodník. Škandál s falošnými akciami prepukol a dostal sa na verejnosť po finančnej kontrole v januári 1934. O niekoľko dní neskôr sa rozchýrilo, že Stavisky sa zabil v jednej chate v Chamonix. Čoskoro sa však začali šíriť reči, že ho zavraždili preto, aby neprežral mená svojich vplyvných komplicov zapletených do aféry.

Mohol byť tulák cárom?

PREŽIL ALEXANDER I. SVOJU SMRŤ?

Keď zomrel cár Alexander I., celé Rusko oplakávalo víťaza nad Napoleonom. Napriek tomu nikto presne neidentifikoval cárovu mŕtvolu. Šírili sa reči, že Alexander nezomrel. Desať rokov po cárovej smrti istý tulák menom Fiodor Kuzmič blúdil po sibírskych pláňach...

Dráma Alexandra I. sa začala jednej marcovej noci v roku 1801. Mladý cárovič Alexander sa zúčastnil na komplete, ktorého cieľom bolo zosadiť svojho nepopulárneho otca - cára Pavla I. Sprisahaná - medzi nimi členovia hlavného štábu Pavla I. - sľúbili mladíkovi, že zosadeného cára pošlú na odpočinok na nejaké pokojné miesto. Nestalo sa tak a 23. marca sa cárove komnaty premenili na skutočné jatky. Keď sa to Alexander dozvedel, bolo už neskoro. Nechcel, aby jeho otec zomrel a za jeho smrť sa cítil zodpovedný. Bol veľmi nábožensky, priam mysticky založený a po celý život cítil vinu za smrť svojho otca a hlbokú ľútosť.

Melancholický cár

Ruský národ mal Alexandra rád. Nebol veľkým demokratom, ale po Katarine II.

Rusko na začiatku 19. storočia

Dynastia Romanovovcov vládla v Rusku od roku 1613. Cár Alexander I., vnuk Kataríny II. a syn Pavla I., vládol v rokoch 1801 až 1825. Najprv bol spojencom, neskôr nepriateľom Napoleona I.

Rusko spolu s Rakúskom bolo v roku 1815 iniciátorom vzniku Svätej aliancie, ktorá mala zabrániť politickým zmenám v Európe v nasledujúcich rokoch.

Ruská ríša sa v tej dobe rozšírila až na Kaukaz, do Arménska a na Balkán.

Napriek tomu bola krajina v porovnaní s ostatnou Európou zaostala. Jedinou odpoveďou na roľnícke povstania boli masové popravy a deportácie na Sibír. V krajine, kde sa šľachta tešila zo svojich privilégií, stále prežívalo nevoľníctvo.

Cár so sestrou veľkokňažnou Katarinou u jednej rodiny v severných Čechách r. 1813, maľba B. Ch. Mitouarda

a Pavlovi I. sa zdal byť umiernený, dovolil napríklad, aby sa nevoľníci zo svojej poroby vykúpili. V roku 1812 zachránil Rusko, keď z krajiny vyhnal Napoleonove vojská. O tri roky neskôr, po Napoleonovom páde bol na vrchole slávy. Potom prišlo pokojné obdobie, no nečinnosť ho ťažila a zhrýzal sa kvôli pocitom viny. Prehánal sa po celej krajine v túžbe ujsť pred ťaživými spomienkami. Vtedy sa stretol so záhadným barónom Krüdenerom a lyonským vizionárom Bergassom, ktorí ho obrátili na protestantskú metodistickú vieru. Alexander dávno sníval o tom, že sa vzdá vládnutia. Svojim blízkym neustále opakoval, že sa vzdá trónu ešte predtým, ako dovŕši päťdesiat rokov. Rok pred svojím skonom napísal pruskému kráľovi Wilhelmovi, že korunu prenechá svojmu bratovi Mikulášovi a on sám sa utiahne do ústrania a bude žiť ako pustovník.

Zomrel Alexander v Taganrogu?

16. novembra 1825 pricestoval Alexander do svojho zámku v Taganrogu na brehu Azovského mora. O dva týždne neskôr ohlásili jeho smrť. Oficiálne kráľ podľahol bahennej zimnici. Zmieňujú sa o tom početné dokumenty, ale, bohužiaľ, sú málo vierohodné. Svedectvá „účastníkov“, ktorí boli pri Alexandrovi v hodine jeho smrti, si protirečia. Pitevnú správu podpísali lekári, ktorí podľa vlastného priznania neboli v ten deň v Taganrogu. Správa bola podľa všetkého falošná. Navyše, jej závery

odporovali tomu, čo bolo o Alexandrovi známe. Nebola v nej ani zmienka o hypertrofii sleziny, čo je jasným znakom bahennej zimnice, zmieňovala sa o jazve na pravej nohe, zatiaľ čo Alexander trpel na bolesti ľavej nohy. Písalo sa v nej o poškodení mozgu v dôsledku syfilisu, pričom Alexander nikdy túto chorobu nemal. Podľa zvyklostí bola mŕtvola niekoľko dní vystavená na verejnosti v taganrogskom chráme. Návštevníci, ktorí sem postupne prichádzali, boli prekvapení. Panovníkova tvár bola na nepoznanie. Knieža Volkonskij napísal, že „tvár v dôsledku vlhkého vzduchu očernela a črty mŕtveho sa úplne zmenili“. No a nakoniec, keď po štyridsiatich rokoch dal cárov synovec Alexander III. hrobku otvoriť, aby umlčal neutíchajúce reči a klebety, našiel len prázdnu truhlu!

Tajomný stavec z Krasnorečenska

Na jeseň v roku 1836, jedenásť rokov po cárovej smrti, zatkli v permskej provincii zvláštneho, asi šesťdesiatročného muža. Mal veľkopanské spôsoby a tvrdil o sebe, že je tulák menom Fiodor Kuzmič vracajúci sa z ďalekej cesty do Svätej zeme. Policajti boli prekvapení jeho nenúteným vystupovaním a veľkopanskými spôsobmi. Podľa zákona o tuláctve ho však museli deportovať na Sibír. Tulák neprotestoval. Niekoľko rokov pracoval v liehovare, potom v bani na zlato. Kuzmič však nebol obyčajný človek. Vyžarovala z neho veľká

*Posledne' chvíle Alexandra
L, rytina z 19. storočia*

podrobnostiach vojny z roku 1812 a príchode cára Alexandra do Paríža. Všetky detaily súhlasili. Musel to byť niekto, kto všetky udalosti prežil a zastával vysoké miesto v štátnom aparáte. Istý bývalý vojak, vracajúci sa z vojnovnej výpravy, stretol svätého muža, ktorého nikdy predtým nevidel. Pokiaľol pred ním spoznajúc v ňom svojho pána, cára Alexandra. Fiodor Kuzmič sa rozčúlil a vojakovi prikázal, aby mlčal. „Som len obyčajný tulák“, neprestával opakovať. Od tých čias sa historici márne usilovali objasniť starcovu skutočnú totožnosť. Podľa dokumentov sa „tulák“ tajne stretol s viacerými členmi cárskej rodiny. Nieje vylúčené, že Fiodor Kuzmič a cár Alexander bola jedna a tá istá osoba.

morálna sila a ušľachtilosť. Bol nesmierne pobožný, a tak ho uznávali za svätého muža.

Žil v malom domčeku v Krasnorečensku a od nikoho nič nežiadal. Napriek tomu za ním prichádzali mnohí návštevníci, medzi

inými aj biskup z Irkutská, ktorý bol po rozhovore so starcom ohromený. Svätce hovoril viacerými cudzími jazykmi, mal dokonalý prehľad o politických udalostiach a vedúcich osobnostiach v krajine. Horlivo rozprával o najohromujúcejších

→ **Pozri aj:** s. 166-167 (Lžidimitrij), s. 194-195 (Uväznená Tarakanovová), s. 252-253 (Záhada menom Anastázia)

Vzdali sa trónu

Alexander 1. bol ojedinelým prípadom. Bol asi jediným panovníkom, ktorý predstieral vlastnú smrť, aby sa zbavil trónu a mohol žiť v anonymite. Prípady abdikácie panovníkov sú však v dejinách pomerne bežné. V Španielsku bolo normálne, že panovník sa v istom (staršom) veku vzdal trónu v prospech svojho mladšieho nástupcu. Tak odišiel do „dôchodku“ Karol V., neskôr aj Filip V. Ten odovzdal trón svojmu synovi Ludovítovi v roku 1724, no po predčasnej smrti mladého kráľa sa opäť vrátil na trón a vládol do roku 1746, teda ešte takmer 22 rokov po svojej abdikácii... Jeho potomkovia Karol IV. a Ferdinand VII. sa takisto vzdali trónu.

Jeden kráľ sa vzdal trónu dvakrát - bol to Peter IV. Portugalsky. Peter, syn kráľa Jána VI., utiekol pred Francúzmi, ktorí v roku 1807 obsadili Portugalsko, do Brazílie. Keď sa jeho otec v roku 1821 vrátil do Portugalska, odmietol ísť s ním. Namiesto toho sa nechal vyhlásiť za vládcu Brazílie pod menom Peter I. Po smrti Jána VI. v roku 1826 ho však regentská rada vyhlásila za portugalského

kráľa. Do Lisabonu sa vrátil len na dobu, kým znoveľizoval zákony a vzdal sa trónu v prospech svojej dcéry Márie II. Onedlho sa trónu Márie II. zmocnil regent Miguel, preto v roku 1834 Peter abdikoval druhý raz v Brazílii v prospech svojho syna a vrátil sa do Portugalska, kde dosadil na trón opäť svoju dcéru!

Vo Francúzsku sa pred Karolom X., ktorý abdikoval v roku 1830, nevzdal trónu ani jeden panovník. Brat Ludovíta XVI. sa vzdal vlády po parížskom povstaní. Ludovít Filip urobil takisto v roku 1848. V 20. storočí boli panovníci vo viacerých krajinách nútení vzdať sa pod politickým nátlakom moci. Cár Mikuláš II. v roku 1917, cisár V Vilhelm II. v roku 1918 a v Taliansku kráľ Viktor Emanuel III. v roku 1946. Najdojímavejší je prípad anglického kráľa Eduarda VIII. Mladý kráľ sa vzdal trónu v roku 1936 kvôli svojej láske. Kvôli plánom oženíť sa s rozvedenou Američankou Simpsonovou si vyslúžil nepriateľstvo anglikánskej cirkvi a predsedu vlády. Po necelom roku panovania sa Eduard trónu vzdal a oženil sa.

*Pustovník Fiodor Kuzmič
- bol to v skutočnosti
Alexander I. f (drevená
rytina z 19. storočia)*

Záhadné zdvojenie francúzskej učiteľky

PRÍPAD EMÍLIE SAGÉEOVEJ

„Zdvojenie“, či astrálne telo, po nemec-ky nazývané *Doppelgänger*, je mimo-riadne znepokojujúci parafyzický jav. Podľa starej európskej tradície vidieť odraz samého seba znamená blízkú smrť...

Výpovede osôb, ktoré tvrdili, že videli svojho dvojníka, teda svoje druhé ja, sa pokladajú za prejavy halucinácie. Tieto stavy môžu byť veľmi nebezpečné, v mnohých prípadoch vedú až k samovražde jedinca. Známe sú však aj opačné prípady, keď osoba nevidí svoju zdvojenú podobu, ale ju zaznamená jej okolie. Taký bol aj prípad francúzskej učiteľky Emílie Sagéeeovej na prelome minulého storočia.

Iný príbeh zdvojenia

„Táto slečna Jacksonová sa veľmi vytrvalo venovala charitatívnej činnosti medzi chudobnými. Jedného dňa sa vrátila veľmi unavená a premrznutá z pochádzky a návštev u chudákov, preto pocítila silnú túžbu zísť dole do kuchyne a ohriať sa pri peci. V tej chvíli uvideli dve slúžky zdržiavajúce sa v kuchyni, ako sa dvere otvorili a vošla slečna Jacksonová. Mierila si to rovno k peci. Slúžky upúťali jej ruky v zelených kožených rukaviciach, ktoré si priložila k peci. Náhle pred očami slúžok zmizla. Ohromené slúžky vyšli za slečninou matkou a vyrozprávali jej, čo videli, nezabudli pritom ani na zelene rukavice. Dáma prejavila isté obavy, ale usilovala sa slúžky upokojiť a povedala im, že jej dcéra nikdy nemala zelené rukavice a to, čo videli, bol len nejaký prelud. Asi po polhodine vošla do kuchyne samotná slečna Jacksonová, išla rovno k peci a na rukách mala zelené rukavice, pretože si vraj nevedela nájsť čierne.“

Zapísal C. Flammarion v diele
Okolo smrti (1921)

Záhadný prípad v Lotyšsku

V roku 1845 prijal riaditeľ výchovného ústavu pre mladé šľachtičná v Neuwelcku, ktorý sa v súčasnosti nachádza v Lotyšsku asi 60 km od Rigy, novú profesorku francúzštiny. Mladá žena sa volala Emília Sagéeeová a tvrdila, že sa narodila pred 32 rokmi vo francúzskom Dijone. Nová učiteľka bola veselá, inteligentná, mala cit pre výchovu mladých dievčat, čo priaznivo ovplyvnilo riaditeľa pána Buscha. Niekoľko týždňov po jej príchode sa však medzi 42 chovankami penzionátu začali trúsť podivné reči a diať zvláštne veci. Viackrát sa stalo, že nejaká žiačka stretla učiteľku v jednom krídle budovy, zatiaľ čo iná ju v tom istom čase videla na druhom konci budovy. Spočiatku profesori nevenovali týmto absurdným rečiam žiadnu pozornosť. Potom sa však veci skomplikovali. Jedného dňa mala Emília Sagéeeová hodinu gramatiky s trinástimi žiačkami (medzi nimi bola aj istá Júlia von Güldenstube, ktorá neskôr vypovedala o prípade). Učiteľka stála pred tabuľou s kriedou v ruke, zrazu sa vedľa nej vynorila silueta, ktorá bola jej vernou kópiou a dokonale napodobňovala jej pohyby. Jediný rozdiel bol v tom, že kópia nemala v rukách kriedu. Zdvojená podoba Emílie Sagéeeovej sa objavila aj v nasledujúcich týždňoch (videlo ju aj služobníctvo) a postupne nadobúdala vlastné, od Emíliinho odlišné správanie. Jedného dňa sa 42 chovanie penzionátu venovalo ručným prácam v prízemí budovy pod dohľadom istej učiteľky. Deti cez okno videli Emíliu Sagéeeovú v záhrade. Po chvíli ich učiteľka naraz zmizla... a nahradila ju nehybná, tichá dvojníčka Emílie. Deti cez okno videli, že Emília sa vonku nedokázala ani pohnúť. Niektoré žiačky sa odvážili priblížiť k zdvojenej podobe svojej učiteľky a dotknúť sa jej. Zacítili iba malý odpor a ruka im cez jej siluetu prekízla. Dvojníčka zmizla tak náhle, ako sa objavila. Diev-

čatá boli veľmi rozrušené, mnohé z nich penzionát opustili. Počas osemnástich mesiacov si rodičia odviekli 30 zo 42 detí. Riaditeľ bol nakoniec nútený Emíliu prepustiť. Pred svojím odchodom sa učiteľka sťažovala, že to bolo už devätnásťkrát, čo musela svoje pôsobisko opustiť, vždy pre tú istú príčinu. Stávalo sa jej to od šestnástich rokov, teda odvtedy, čo začala učiť. Júlia von Güldenstube bola v styku so svojou bývalou profesorkou až do roku 1850. Potom sa jej stopa definitívne stratila v Rusku, kde mala pôsobiť ako vychovávateľka v jednej rodine.

Z Dijonu na ruské planiny

Traja autori sa pokúšali objasniť prípad Emílie Sagéeeovej. Odvolávali sa pritom na výpoveď barónky Júlie von Güldenstube, ktorú osobne poznali a zaručili sa za jej čestnosť a pravdovravnosť. Boli to americký spisovateľ a politik Róbert Dale Owen, francúzsky astronóm Camille Flammarion a ruský parapsychológ Alexander Akasov. Flammarion sa pokúsil, i keď bez úspechu, nájsť stopy po Emílii Sagéeeovej, narodenej v roku 1813 v Dijone. Namiesto toho objavil nemanželské dieťa, Oktáviu Sagetovú, ktorá sa narodila 13. januára 1813. Emília a Oktávia bola pravdepodobne tá istá osoba. Mladá žena si pravdepodobne pozmenila meno, aby zakryla stopy po svojom nemanželskom pôvode, čo bolo

Krajina v Lotyšsku — lesy, hmly —
ako stvorená pre príbehy
o duchoch a záhadných bytostiach

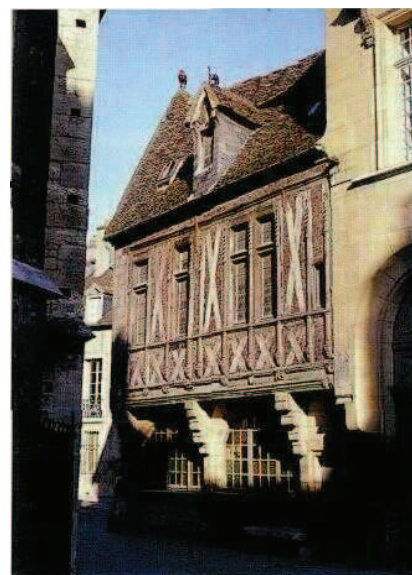
*Emília Sagéeová a jej
žiačka i hlavný svedok
Júlia von Güldenstúbbe
(scéna z filmu Leap in
the dark, 1976)*

v tej dobe bežné. Moderné výskumy nedokázali nájsť stopu po penzionáte v Lotyšsku, nieje vôbec isté, či sa tam zachovali nejaké dokumenty o zvláštnom prípade francúzskej učiteľky. Podľa svedectva Júlie von Güldenstúbbe bol medzi Emíliou a jej zdvojenou podobou „upírsky“ vzťah. Zakaždým, keď sa objavila jej zdvojená

podoba, pociťovala Emília náhlu únavu a veľkú slabosť, ako keby jej dvojníčka odoberala energiu.

Emília svoju zdvojenú podobu nikdy nevidela, upozornil ju na to iba rozruch, ktorý okolo nej nastal a náhla slabosť. Ak je tento príbeh pravdivý, možno len poľutovať mladú ženu, ktorú postihlo také nešťastie.

*Ulička v Dijone:
narodila sa Oktávia
Sagetová alias Emília
Sagéeová v tomto
francúzskom meste”?*

Halucinácia alebo paranormálny jav?

I keď všetci, čo poznali Júliu von Güldenstúbbe, pokladali jej výpoveď za pravdivú, načrtnutý problém sa tým nevyriešil. Skeptici si už pred sto rokmi mysleli, že Emíliin príbeh bol len ilúziou alebo halucináciou. Lenže svedkov bolo veľa a zdvojenie sa viackrát po sebe opakovalo. Udiaľo sa pred zrakmi mnohých prítomných a na dobre osvetlených miestach. Ostala myšlienka kolektívnej sugescie, ktorá sa môže udiat v uzavretých priestoroch, v ktorých žijú obyvatelia odtrhnutí od ostatného sveta. V takých prípadoch sa začnú šíriť reči, ktoré si obyvatelia prisvoja, pokladajú ich za pravdivé, až sa usídlia v ich duši. Charakteristickým znakom kolektívnej sugescie sú úplne rovnaké svedecké výpovede. Toto vysvetlenie sa použilo i v prípade Emílie Sagéeovej. Možno sa však čudovať rovnakým výpovediam trinástich žiačok, keď videli, ako sa ich učiteľka len niekoľko metrov od nich zdvojila? Podozrivé by tu boli skôr rozdielne detaily. Proti tejto teórii svedčí aj ďalší argument. Keď Júlia von Güldenstúbbe neskôr navštívila Emíliu Sagéeovú u švagrinej, jej deti boli presvedčené, že majú dve „tety Emílie“... Takže záhadný prípad Emílie Sagéeovej nie je dodnes vyriešený.

1848

Zvláštny buchot v dome Foxovcov

ZROD ŠPIRITIZMU

Dávny sen človeka nadviazať kontakt s mŕtvymi, sa rozhodne opiera o vieru v prežitie duše aj po fyzickej smrti. V 19. storočí sa médiá a špecialisti na paranormálne javy usilovali nadviazať dialóg s duchmi. Tak sa zrodil špiritizmus, ktorý sa natrvalo sa rozšíril vo svete.

Hydesville, malé mestečko v štáte New York, tvorili drevené domky nalepené jeden na druhý. Pokoj jedného z domov vyrušil istého dňa záhadný buchot na jeho múry.

Jedna mŕtvola navyše

Rodina Foxovcov, rodičia a dve dcéry - 14-ročná Margarét a 11-ročná Kate, žili v mestečku v dome, v ktorom podľa chýrov strašilo. Údery sa pravidelne opakovali, ale Foxovci nedokázali odhaliť ich pôvod napriek tomu, že opakovane prehľadávali dom i jeho okolie. V roku 1848 údery natoľko zosilneli, že domáci nemohli zaspáť. V noci na 31. marca Kate, ochotná reagovať na výzvu, požiadala rušiteľa, aby odpovedal na jej otázky. Na všeobecný údiv „duch“ - pretože už nik neveril, že ide o človeka - odpovedal sériou úderov. Istý obyvateľ susedného mestečka Rochester, vyburcovaný šíriacimi sa rečami, sa pokúsil zostaviť duchársku abecedu. Vyslovoval jednotlivé hlásky, na ktoré duch reagoval údermi... Tak vznikol istý druh dialógu, z ktorého sa prítomní dozvedeli, že ide o ducha nejakého Charlesa B. Rosmu, ktorý bol za života podomovým obchodníkom. Pred piatimi rokmi ho údajne zavraždil bývalý obyvateľ domu, ktorý ho najprv okradol a telo zahrabal v pivnici.

Po preskúmaní miesta sa asi 1,5 m pod zemou našli vlasy a niekoľko kostí. Expertízy zistili, že išlo o ľudské pozostatky. Je zaujímavé, že výroky ducha sa potvrdili aj druhýkrát, po 56 rokoch, keď sa pod zbúranými múrmi domu našla tentoraz skoro celá kostra. Vedľa nej bol biely kovový kufrik podomového obchodníka. Kufrik je dnes uložený v Lilydale, hlavnom sídle špiritistického hnutia. Napriek výskumom a hľadaniu v archívoch sa však nenašla

Francúzsky špiritista Allan Kardec

Allan Kardec (1804-1869), povoláním lekár, bol zakladateľ špiritizmu vo Francúzsku. Jeho skutočné meno je Hippolyte Léon Denizard Rivail. Vymyslel termín špiritizmus, ktorý sa mu zdal vyhovujúcejší ako spiritualizmus.

V roku 1850 študoval Kardec tento jav prostredníctvom dvoch dcér svojho priateľa, ktoré mu slúžili ako médium. V roku 1856 vydal knihu duchov, v ktorej opísal početné prípady „komunikácie“ so záhrobím. Kniha mala veľký úspech. V roku 1858 založil Spoločnosť psychologických štúdií a o niečo neskôr Špiritistickú revue. Jeho prednášky v Paríži i na vidieku mu priniesli obrovskú slávu, sám Napoleon III. s ním rád diskutoval. Podľa Kardecu sa človek duchovne - špiritistický vyvíja prostredníctvom série reinkarnácií. On sám si vraj vybral pseudonym Kardec, pretože od istého ducha sa dozvedel, že kedysi žil v Galii pod týmto menom. Podľa Kardecu má duch, ešte predtým ako sa vteli do istého tela, svoju vlastnú individualitu, ktorú si zachováva aj potom, čo telo opustí. Všetky tieto údaje boli pre medzinárodné špiritistické hnutie mimoriadne dôležité, pretože mu dali teoretické základy, ktoré mu v čase sestier Foxových chýbali. Spomienka na Kardecu dodnes prežíva u adeptov špiritizmu a jeho hrob na cintoríne v Paríži sa stal skutočným kultovým miestom.

Seansa okolo špiritistického stola v 19. storočí. Páni sa

▼ sústreďujú, slúžka sa usmieva...

Hrobka Allana Kardecu na ántoríne Père-Lachaise v Paríži

Margarét (naľavo)
a Kate (napravo)
Foxové

žiadna zmienka o mužovi menom Charles Rosma. Táto zvláštnosť nijako nezarážala adeptov špiritizmu, podľa nich sa vraj duchovia, i keď poskytujú presné informácie, často zmýlia v priezviskách a menách.

Špiritistické stoly

Foxovci, ktorí chceli nájsť konečne pokoj, sa po nejakom čase presťahovali do iného domu. V novom dome sa začali ozývať nové úderý na stenu. Ozývali sa vždy vtedy, keď boli prítomné obe sestry - Margarét a Kate. Reči, ktoré sa šírili okolo týchto nevysvetliteľných javov, vyvolali skutočné nadšenie. Mnohí boli presvedčení, že sa našiel spôsob komunikácie s mŕtvymi. 14. novembra 1849 sa v Rochestri v prítomnosti oboch sestier Foxových konala prvá schôdza prívržencov „špiritizmu“. Vytvorila sa študijná komisia, ktorá mala preskúmať prejavy vyplývajúce z tejto disciplíny. Neskôr Kate a Margarét spolu s matkou precestovali celé Spojené štáty a dostali sa až do Anglicka. Ich vystúpenia zožali za každým obrovský úspech. Už nečakali, kým ich nejaký duch náhodou osloví, ale sami ich začali vyvolávať sústredným pozornosti na okrúhle stoly, okolo ktorých si posadali. Keď s nimi duch mŕtveho nadviazal spojenie, stôl sa začal hýbať. Tak sa zrodila móda okrúhlych špiritistických stolov. Tlač však obe sestry hanobila a cirkvi ich prakticky jednoznačne odmietla a postavila sa proti ich tvrdeniam. Sestry sa na základe neutíchajúcich útokov nakoniec rozhádali a Margarét v roku 1888 priznala, že všetky javy, ktoré predvádzali, boli výsledkom trikov a úskokov. Zdalo sa, že špiritizmus zanikne, ale 16. novembra 1889 tá istá Margarét poprela svoje predchádzajúce vyhlásenia s odôvodnením, že ju k tomu prinútili a prisľúbili značnú sumu za popretie komunikácie s mŕtvymi... Tento incident vyvolal veľké pobúrenie. Mnohé slávne osobnosti sa nadchli pre duchárske seansy (medzi nimi romantický spisovateľ Vietor Hugo, astronóm Camille Flammarion, britský spisovateľ Arthur Conan Doyle, ktorý v 20-tych rokoch napísal a vydal *Dejiny špiritizmu*), ako aj špiritistické organizácie, ako napríklad Duchárska výskumná spoločnosť, ktorá bola založená v roku 1882 a združovala mnohých prívržencov špiritizmu.

-> **Pozri aj:** s. 302-303 (Reinkarnácia), s. 310-311 (Poľtergeist z Enfieldu)

Produkcija ektoplazmy na začiatku 20. storočia

Prejavy prostredníctvom médií

Duchovia sa obracajú na živých ľudí prostredníctvom úderov na stenu, ako to bolo v prípade Foxovcov, alebo zvukmi, hlasmi ako v nedávnom prípade „strašidla“ z Enfieldu. Takisto pohybujú nábytkom, napríklad špiritistickými stolmi. Môžu na seba upozorniť aj formou vizuálnych prejavov.

Ektoplazma - je biela substancia, ktorá vychádza z tela média (najčastejšie z úst), keď je médium v tranze. Má formu hustej pary alebo jemných vlákien. Môže sa dokonca zhmotniť do ľudskej podoby. Vedecky sa týmto javom začal zaoberať na začiatku nášho storočia profesor C. Richet. Zhotovili sa aj negatívy a parafínové odtlačky, aby sa dokázalo, že nešlo o halucináciu.

Mimoriadne javy. Sú to zhmotnené tvary, podoby, ktoré na seba berú duchovia mŕtvych a objavujú sa po boku médií počas duchovných seans. Tieto javy sa nasnímali aj na negatívy. Nedokázali sa žiadne falšované triky, ale takisto nikto nepodal racionálne vysvetlenie týkajúce sa týchto fotografií.

Stopy diabla v snehu

ZVER Z DEVONSHIRU

Zima v roku 1855 bola v Anglicku krutá, sneh pokrýval aj Cornvallské grófstvo na juhozápade krajiny. Ráno 8. februára obyvatelia oblasti Devonshire pri ústí rieky Exe s prevrpením i obavami objavili tiahnuca sa líniu stôp, ktoré mali tvar malých konských kopýt.

Tieto stopy, dlhé desať a široké sedem centimetrov, boli v každom ohľade veľmi zvláštne. Práve ich pravidelnosť, čisté okraje a najmä ich presné zoradenie, akoby išlo o skackanie nejakého zvera na jednej nohe, zaujalo početných svedkov a vzbudilo pozornosť verejnosti.

Diablove stopy?

Najzvláštnejšie však bolo, že sneh napodku stopy nebol utlačený, ale jednoducho zmizol, akoby boli stopy vypálené rozžeraveným železom. Stopy sa tiahli v dĺžke 150 km a neprerušila ich nijaká prekážka. Napríklad sa zastavili pred päť metrov vysokým múrom, no hneď za múrom pokračovali ďalej bez toho, aby sa našla nejaká stopa na vrchole múra. Takisto to bolo aj pri stoju sena. No napríklad

Rozprávanie jedného svedka

„Vo všetkých farnostiach boli stopy rovnako veľké a aj vzdialenosť medzi nimi bola všade rovnaká. Tento záhadný návštevník sa prešiel len raz po každej záhrade, po každom dvore, dokonca po každom dome na predmestiach a susedných farmách. (...) Prekonával múry, akoby to preňho nebola žiadna prekážka. Bol v záhradách obklopených vysokými plotmi alebo múrmi takisto, ako v ničím nechránených, v tých, ktoré mali otvorene vráta, ako aj v tých, ktoré ich mali zavreté (...) Dvaja ďalší obyvatelia z tej istej obce sledovali stopy tri a pol hodiny. Viedli pomedzi zoradené egrešove kríky a ovocné stromy, potom sa náhle stratili a znovu objavili na streche jedného domu...“

Illustrated London News
24. februára 1855

stopy v jednom dome prechádzali cez potrubie, ktoré malo len 15-centimetrový priemer. Na inom mieste prechádzali triapolkilometrovou deltou rieky Exe. Dedinčania sa zhodli v tom, že stopy nepatria žiadnemu známemu zvieraťu. Čoskoro sa začali šíriť chýry, že sú to stopy diabla...

V polovici 19. storočia sa informácie šíрили pomaly a bolo treba čakať až na vyjdenie *London Times* 16. februára 1855, aby sa o tejto novine dozvedeli v Londýne. No vášne sa rozpúťali až po uverejnení svedeckých výpovedí v *Illustrated London News*. Londýňania sa sprvoti historikám o záhadnej bytosti a davovej psychóze v Devonshire vysmievali. Tento prípad bol pre nich dôkazom, že dedinčania sú stále v zajatí stredovekých povier. Keď sa však informácie upresnili, zvláštny charakter tohto prípadu vystúpil do popredia. Podrobná správa istého prírodovedca z Devonu len potvrdila myšlienku, že ide o stopy nejakého jedinečného, záhadného zvera. Ostalo už len uhádnuť, ktoré zviera, podľa všetkého krehkej telesnej konštrukcie, dokáže prejsť od súmraku do úsvitu 150 km za daných podmienok...

Dodnes neexistuje uspokojivé vysvetlenie

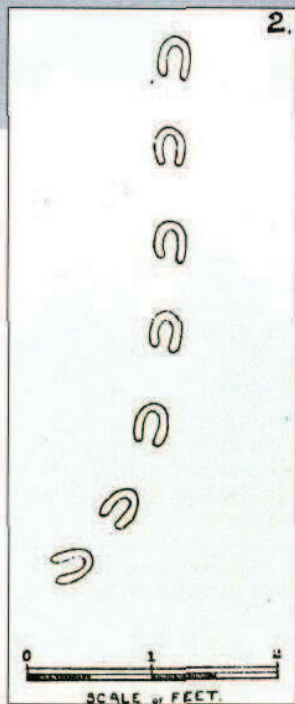
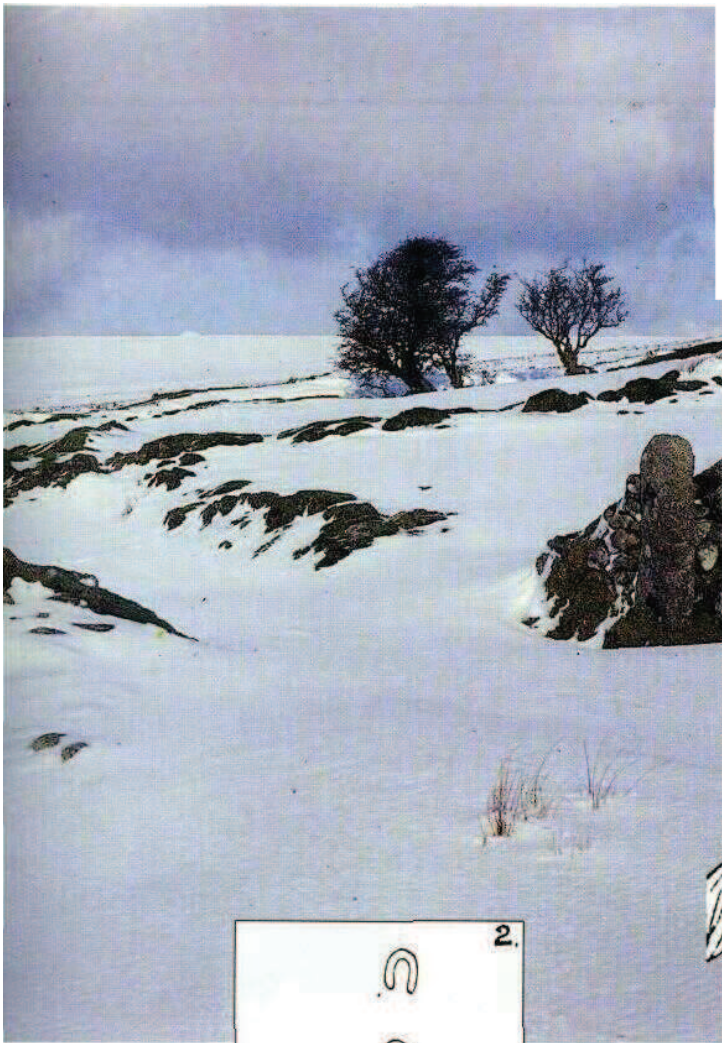
Veľký paleontológ sir Richard Owen, tvorca slova „dinosaurius“, takisto preskúmal kresby stôp a jeho záver bol na vedca takého formátu naozaj podivuhodný. Vyhlásil, že stopy patria skupine jazvecov. Objavili sa aj iné, rovnako bláznivé nápady, že ide o dielo nejakého podvodníka - vtípkára, o stopy osla, klokana, ktorý ušiel zo zoo, ďalej to mohli byť stopy veľkého vtáka dropa, stopy ropuchy, potkana, vydry, dokonca... aj krívajúceho zajaca!

Okrem hypotézy, že sú to stopy diabla, sa obyvatelia regiónu prikláňali k myšlienke, že ide o oslie stopy, hlavne kvôli ich tvaru. Nikto však nevedel vysvetliť, ako mohol osol vyliezť na strechu domov, alebo prejsť po okennom parapete na druhom poschodí bez toho, aby ho niekto zba-

Strašilo záhadné zviera aj ďalej v zasneženom kraji Devonshiru? Od 19. storočia sa po ňom nenašla žiadna stopa

dal... Keďže prešli mesiace a „zvíera“ nezanechalo po sebe už žiadne ďalšie stopy, prípad prestal zapínať prvé stránky bulvárnej tlače. Jedine špecialisti a milovníci kuriozít sa zaujímali a dodnes zaujímajú o túto nevyriešenú záhadu. Neveria však ani najčastejšie hlásanej domnienke, že išlo o podvod, ktorý vymysleli niektorí zlomyseľníci 19. storočia. Nie je prijateľné ani vysvetlenie, že išlo o nejaký fyzikálny alebo meteorologický jav, pretože stopy mali všetky charakteristické znaky kopytníkov. Potom však muselo mať zviera len jednu nohu a akrobatický talent! Nemožno sa preto čudovať, že mnohí ešte i dnes, pol druhého storočia po prihode so záhadnými stopami, v tom vidia diablove dielo.

Odtlačky stôp uverejnené v novinách vo februári 1855 vyvolávali zvedavosť i strach: ktoré neznáme zviera s kopytami zanechalo také pravidelné stopy?

Bol diablom z Devonshiru dvojnohiec s kopytami?

Prípady so stopami

Polemika a dohady, ktoré sa rozvírili v *Illustrated London News*, oživilí aj ďalšie nevyriešené prípady stôp v tvare kopyta. 19. ani 20. storočie však nevelmi žičilo záhadným stopám.

Súčasný svedectvá. Nemecký dopisovateľ časopisu tvrdil, že podobné stopy sa objavujú každý rok na jednom vršku v Haliči, ďalší čitateľ pripomenul, že slávny bádateľ James Ross našiel rovnaké stopy v roku 1840 na ostrove Kerguelen, kde však nežijú žiadne zvieratá s kopytami. 14. marca 1840 sa v *Times* objavila správa o iných stopách, ktoré sa tiahli kilometre popri Glenorchy v Škótsku. Neskôr sa našli stopy rôznej veľkosti na Novom Zélande (1886), na plážach New Jersey v Spojených štátoch (1908), v Belgicku (1945) a opäť v Devone (1950), ako aj v Škótsku (1952) a nakoniec na úbočiach sopky Etny na Sicílii (1970).

Dávne stopy... Existujú však zápisy podobných prípadov aj z dávnejších dôb. V jednej japonskej učebnici dejepisu je zaznamenaný podobný prípad z roku 929, stopy sa našli dokonca vo vnútri cisárskeho paláca. Benediktínsky mních Flavellus písal o diabloch, ktorí zanechali svoje démonické stopy počas búrky v roku 943, takisto ako ich našli obyvatelia mesta Scarborough v roku 1065. Nakoniec anglický kňaz páter Ralph z Coggeshallu opísal podobný jav, ktorý sa udial v Yorku počas vlády kráľa Richarda Levieho srdca (1189-1199) a ešte neskôr v roku 1205.

Staré legendy. Tieto opisy javov sú blízke starým tradíciám o fantastických zveroch, akými boli napríklad škótsky *Fachan* alebo brazílsky *Pe de Garaffa*, ktorý mal len jednu nohu, jedno oko a jednu labu vyrastajúcu z hrude. Tieto legendy podľa všetkého stále prežívajú, pretože v roku 1954 istý brazílsky poľovník tvrdil, že videl *Pe de Garaffu*...

Panna sa zjavila malej pastierke

ZÁZRAČNÉ LURDY

11. februára 1858 malá Bernadeta Soubirousová, ktorá spolu so sestrou a priateľkou zbierala drevo, zamierila k jaskyni Massiabelle neďaleko Lúrd. Dievčatko trpiace na astmu a tuberkulózu malo štrnásť rokov, ale vyzeralo na dvanásť. Bola dcérou chudobného mlynára a nikdy nepoznala nič okrem svojho ruženca, dokonca nepoznala ani katechizmus dostatočne na to, aby mohla ísť na prvé sväté prijímanie.

Náhle hlboko v skalách zbadala jasné svetlo. Zjavila sa pred ňou „krásna pani“ držiac v rukách ruženec, oblečená v bielom. 14. februára sa dievča vrátilo do jaskyne a vylialo svätenú vodu, aby sa nedostalo do diablovej pasce. Od 18. februára do 4. marca sa zjavenie opakovalo takmer každý

19. storočie - medzi racionalizmom a mariánskou pobožnosťou

19. storočie vo Francúzsku bolo deňom revolúcie z roku 1789, charakterizovalo ho racionalizmus a úpadok kresťanstva. Súčasne ho však poznamenalo veľké úsilie katolíckej viery o znovuzískanie svojho miesta v spoločnosti. Duchovenstvo, ktoré bolo ľudovejšie a malo bližšie k románskej citlivosti a vnímavosti, sa dožadovalo blahorečení, procesií a uctievaní svätých. Zosilnel aj kult uctievania Panny Márie. V roku 1854 pápež Pius IX. vytvoril dogmu o nepoškvrnenom počatí vychádzajúcu z tradície, že Kristova matka bola bez hriechov. Panne sa zasvätili nové svätostánky. Fourvière v Lyone, Notre-Dame de la Garde v Marseilles. Najdôležitejším prvkom mariánskeho kultu však boli zjavenia - *zázrak* je dôkazom viery. Panna sa obracala na mladé dievčatá alebo deti pochádzajúce vo všeobecnosti z veľmi skromných pomerov, prihovárala sa im v nárečí a nie vo francúzštine. Boli to noví prívrženci cirkvi vo Francúzsku, ženy z ľudových vrstiev, často na okraji spoločnosti. V tej dobe sa mocní pred cirkevným vplyvom uzatvárali.

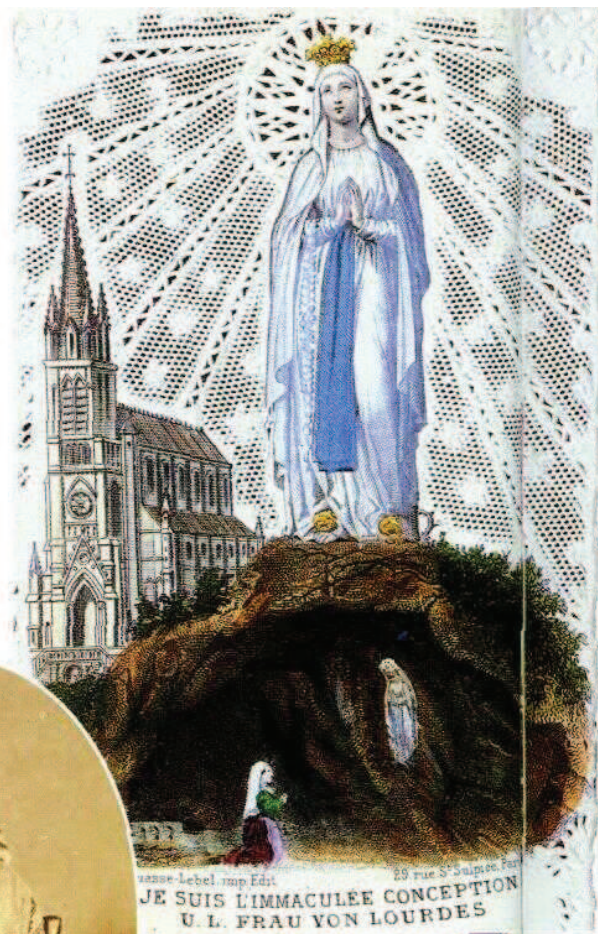
deň, potom ešte trikrát, koncom marca, v apríli a júli. Pani často mlčala, ale nakoniec v miestnom nárečí vyriekla posolstvo, týkajúce sa odovzdanosti a kajúcnosti. Požvala Bernadetu, aby sa napila z vody v jaskyni a umyla sa v nej, potom ju požiadala, aby sa jaskyňa stala pútnickým miestom a vystavala sa tu kaplnka. 25. marca vyhlásila, že je *Nepoškvrneným počatím* - túto cirkevnú dogmu zaviedol pápež Pius IX. len pred štyrmi rokmi.

Prípadu sa ujal štát

Bernadeta v meste prehovorila. Bola jediná, ktorá videla „krásnu paniu“, i keď ju 28. februára nasledovalo asi tisíc osôb a 4. marca možno aj osemtisíc. 1. marca sa uzdravila ruka istej Kataríny Latapieovej, ktorá ju ponorila do vody v jaskyni - bol to prvý zázrak. Cirkevných hodnostárov však viac ako tento zázrak presvedčila odvolávka na Nepoškvrnené počatie. Úbohé dieťa nemohlo vymyslieť toto pomenovanie, ktorému nerozumelo. Skromná a nestranná Bernadeta neklamala. Nežalila zo slávy, ktorá ju zrazu obklopila, dokonca pred návštevníkmi unikala a prejavovala najväčšiu pokoru. Posledných trinásť rokov života prežila ďaleko od Lúrd, v kláštore v Nevers. Zomrela v roku 1879 vo veku 35 rokov. V roku 1862 biskup z Tarbes, pod ktorého úrad patrili aj Lurdy, uznal vierohodnosť zjavení. Predtým však polícia, ktorá jaskynku zatvorila, musela ju na príkaz Napoleona III. otvoriť.

Zázračné uzdravenia

V Lurdách sa o videní mladého dievčaťa šíрили hrubé vtipy. Vraj tam mala rande istá mestská panička s dôstojníkom kavalérie a išla naproti Bernadete, aby jej zabránila

Bernadeta Soubirousová (1844-1879), malá vidiečanka, prostredníctvom ktorej sa celý zázrak začal...

Lurdy r. 1986 - na konci 20. storočia vkladajú tisíce chorých nádej na uzdravenie do Panny Márie Lurdskej

vstúpiť do jaskyne. Ďalšie „zjavenia“ boli len halucinácie... Napriek tomu, čo Bernadeta videla, sa zázraky konali. V roku 1859 sa udialo tridsaťdva uzdravení, sedem z nich súčasná medicína nedokázala vysvetliť. To potvrdilo dôležitosť Lúrd ako pútnického miesta, k čomu ešte prispela novovybudovaná železnica, otvorená 19. mája 1866. Čoskoro sa púť ujala kongregácia Nanebovstúpenie Panny Márie a v roku 1874 zorganizovala prvú národnú púť chorých. Odvtedy nebolo možné zaprieť úspech Lúrd. V roku 1908 navštívilo toto pútnické miesto milión návštevníkov

Zjavenie Panny v Lurdách (obraz pobožnosti, vydaný pre Svetovú výstavu v Paríži r. 1867)

a v nasledujúcich rokoch sa tento počet štvornásobne zvýšil. Napriek tomu sa cirkev bránila uznať uzdravenia, ktoré sa nedali vysvetliť, za zázračné. Na jednej strane sa bála podvodu, na druhej strane chcela rozvíjať skôr vieru vychádzajúcu zvnútra človeka, a nie okázalú pastvu pre oči. Preto nariadila trojitú kontrolu (ktorá je mimoriadne podrobná a precízna najmä od roku 1946). Na mieste bol zriadený Lekársky úrad, konzílium. Tento prešetruje tridsať prípadov z päťdesiatich, ktoré sa každoročne nahlásia. Posudzuje skutočný pôvod choroby a konečný charakter uzdravenia. Často trvá vyšetrenie veľmi krátko, pretože mnohí lekári pokladajú takéto svedčenie za odpudzujúce. Potom medzinárodný lekársky výbor v Paríži triedi každý rok spisy, ktoré prešli Úradom. Nakoniec diecézni lekári vypočúvajú „zázračne uzdravených“, robia zápis podľa kanonizačného postupu.

Tento trojitý filter je príčinou i vysvetlením, prečo z päťtisíc známych prípadov cirkev uznala do dnešného dňa iba asi šesťdesiat skutočných „zázrakov“, prvé v rokoch 1858- 1859, ďalšie, ktoré prešli se-

rióznym preskúmaním v rokoch 1907-1913 a od roku 1947.

Racionalizmus a viera

Napriek prísnyim skúškam, ktorými „oficiálne“ zázraky prešli, mnohí ich pokladajú za podozrivé. Nič nenamietajú voči tomu, že mohlo ísť o emocionálny šok alebo psychosomatický jav, ale uzdravenia funkčných a psychických ochorení sa nikdy neuznali za zázračné. Niekedy sa však udejú „zázračné“ uzdravenia aj mimo náboženského rámca, napríklad v nemocniciach a súčasná veda ich nedokáže vysvetliť. Je možné predpokladať, že vývoj medicíny ich v budúcnosti dokáže objasniť. Medzi skeptickými racionalistami a veriacimi, presvedčenými o pravosti zázrakov, sa vytvoril hluchý dialóg, ktorý Lurdy so svojim okázalým predstavením ešte viac prehĺbili. Pätnásť rokov po zjaveniach sa Pierre Larousse ironicky vyjadril o „spôso- be ukladania viery do fliaš ako o lukratívnom využívaní zázrakov“.

Poukazovaním na obchodný zisk zo zázrakov sa nevysvetlené fakty nijako nevyriešia, ani vecne neobjasnia. Mimo chodom, fakty sú nemenné. To, či Bernadeta bola, alebo nebola obeťou halucinácií, závisí od prístupu k viere a vyhlásenia, že ne-

vysvetlené uzdravenia - medzi chorými, ktorí prichádzajú do Lúrd je ich skutočne málo - budú mať jedného dňa s postupujúcim vývojom medicíny úplne jednoduché vysvetlenie, sú dnes úplne bezvýznamné.

-> **Pozri aj:** s. 110-111 (Králi, liečitelia škrofulózy), s. 308 -309 (Filipínskielečitelia)

Zjavenia a katolícka cirkev

Modelom zjavení bol Ježiš, ktorý vstal z mŕtvych a po ukrižovaní sa zjavil pred svojimi učeníkmi. Tak sa o tom píše v evanjeliách. Katolícka tradícia sa dlhé stáročia opierala o početné zjavenia svätých, anjelov, Krista, dokonca samého Ježišovho srdca, ktoré sa napríklad zjavovalo v čase od decembra 1673 do júna 1675 v Paray-le-Monial v kraji Saône-et-Loire (Francúzsko) Marguerite-Marii Alacoque (1647-1690), aby ľuďom pripomenulo Božiu lásku.

Zjavenia Panny Márie majú výsadné miesto v 19. storočí, poznamenanom mariánskou pobožnosťou. Hlavné zjavenia vo Francúzsku sa udiali v roku 1830 v Paríži na ulici Bac pred 24-ročnou Catherine Labouréovou, ďalej v roku 1848 v Salette (v kraji Isère) pred dvoma deťmi - Maximin Giraudovou a Melánie Mathieuovou, po Lurdách v Pontmain v roku 1871 a v roku 1876 v Pellevoisin.

Portugalská Fatima sa dá najviac porovnať s Lurdami.

Ročne sem chodia vyše dva milióny pútnikov. Mária sa zjavila trom deťom vo veku od 7 do 10 rokov v čase od 13. mája do 13. októbra 1917. Potom 19. júla slnko „tancovalo“ desať minút pred zrakmi 70 000 osôb. Skeptici v tom videli obyčajný atmosférický jav. Záhada sa zväčšila po tom, keď r. 1937 Panna vyjavela „tri tajomstvá“ Lucii, poslednej žijúcej svedkyne z troch detí, ktorá sa stala karmelitánkou. S neúplnými tajomstvami bol oboznámený pápež; týkali sa zmien v Rusku a nebezpečí, ktoré ohrozujú svet. Tieto tajomstvá boli samy osebe záhadou. Možno len konštatovať, že prišli neskoro, práve vtedy, keď Portugalsko a Vatikán podporili vzburu španielskych generálov.

Žiadnemu katolíkovi sa nebráni, aby uveril zjaveniam. Cirkev však nedôveruje niektorým „nekonečným tajomstvám“, ktoré v roku 1976 zverili kardinálovi Etcheagarayovi údajne Kristus a Panna Mária. Fatimské tajomstvá, ak ich dopodrobna preskúmame, obsahujú veľmi jednoduché a všeobecne platné posolstvá, vyzývajú na modlitby a pokoru.

Velký sen afrických poľovníkov

CINTORÍN SLONOV

Keď Európania objavili čiernu Afriku a veľké slonie stáda, začali sa šíriť rozmanité chýry. Hovorilo sa, že keď zvierací blížiaci sa smrť, uchýli sa na tajné miesto, aby tam medzi mŕtvymi ostatkami svojich rodových príbuzných ukončilo svoj život. Tieto cintoríny boli údajne plné vzácnej slonoviny.

Prvý cestovateľ, ktorý sa zmienil o týchto miestach, bol slávny škótsky bádateľ Dávid Livingstone (1813-1873). Tento protestantský misionár neúnavne brázdil čierny kontinent. Napísal veľa štúdií o miestnych afrických kuriozitách, medzi nimi aj o sloních cintorínoch. Jeho rozprávania prispeli k vytvoreniu legendy a celé generácie dobrodruhov ich odchá-

Slonovina

Zmínalované tkanivo, ktoré tvorí zuby stavovcov, zubovina, veľmi ľahko skamenie. Slonovina, ktorú využíva človek, pochádza zo sloních klov, je to skamenená zubovina.

Slonovina bola vždy symbolom čistoty. Kresťania ju napríklad spájali s postavou Panny Márie. Dlhú dobu prisúdzovali rozmanité magické vlastnosti, najmä ak išlo o zub narvala z polárnych morí, ktorý dosahoval dĺžku až tri metre. Jeho jediný roh sa často zamieňal s rohom legendárneho jednorožca. Zub narvala sa v stredoveku používal na zisťovanie otravy v potrave. Vpraveku sa slonovina, ako aj kosti používali na výrobu umeleckých predmetov. Výrobky zo slonoviny bolo možné nájsť takmer všade vo svete, od Grónska až po Čínu, cez Stredozemné more. Najväčšími konzumentmi slonoviny sú v súčasnosti Japonci, ktorí používajú každoročne desiatky ton na výrobu pečatí pre súkromné osoby. Vznikla však kampaň za ochranu slonov, ktorej výsledkom bol definitívny zákaz obchodovania s týmto vzácnym materiálom, a tak sa zamedzilo masakrom hrubokožcov v Afrike a Ázii.

Slon svojou majestátnou postavou a inteligenciou podnecoval fantáziu ľudí

dzali hľadať. Hľadanie sloních cintorínov pokračovalo až do prvých desaťročí 20. storočia.

Hory slonoviny

Podľa niektorých afrických tradícií vraj slony citiace blízkosť smrti opúšťajú svoje stáda a vedené inštinktom alebo kolektívnou pamäťou odchádzajú na miesta, ktoré poznajú len ony same. Keď prídu na starobylé miesto svojho posledného odpočinku, kde sa na hektároch hromadia vybielené kosti predkov, ľahnú si hrubokožce na zem a usnú večným spánkom. Toto správanie je charakteristické údajne pre najinteligentnejšie slony, teda pre staré samce, ktorých kly presahujú dĺžku troch metrov a vážia vyše 100 kg. Dá sa pochopiť, prečo veľa poľovníkov, poháňaných túžbou po bohatstve alebo z obyčajnej zvedavosti, riskovalo od polovice 19. storočia svoj život a peniaze v expedíciách, ktorých cieľom bolo nájsť slávne slonie cintoríny. Legenda nakoniec prekročila

hranice Afriky - mnohí spisovatelia ju využívali vo svojich dobrodružných románoch, napríklad Edgar Rice Burroughs v románoch o *Tarzanovi*.

Prízračné cintoríny

Príležitostné objavy nahromadených sloních kostí posilnili presvedčenie bádateľov, že veľké zvieratá majú voči smrti osobitné správanie a slonie cintoríny, plné vzácnej slonoviny, sú skutočnosťou. Existencia hromady kostí však nie je jasným dôkazom vopred premysleného správania časti zvierat.

Ak chýbali kly, možno predpokladať, že išlo o stopy po masakri, ktoré zorganizovali dávno predtým pytliači. Umožnilo to aj hromadné používanie strelných zbraní na konci 19. storočia. Naopak, ak boli kly stále pripravené k lebke zvierat, išlo pravdepodobne o prírodnú katastrofu. Stávalo sa totiž, že napríklad v období veľkého sucha stádo nevedelo nájsť cestu k pohostiteľnejším miestam a zahynulo od vyčerpania a hladu. V iných prípadoch sa zas pohyblivý piesok mohol stať krutou pascou pre tieto obrovské zvieratá, kto-

Skutočné slonie cintoríny

Slonie cintoríny v Afrike sú teda len ilúziou, ale obrovské zásobárne skamenenej slonoviny na Sibíri zapínajú európske trhy, najmä v Londýne, už od 18. storočia. Pretože na Sibíri, ako aj v iných oblastiach bývalého Sovietskeho zväzu, napríklad na Ukrajine, sa nachádzajú úžasné zásoby mamutích klov. Nie sú to „cintoríny“ v pravom zmysle slova, ale celá Sibír je doslova posiatá klami a kostrami zahrabanými v zemi.

Tieto sa využívali už v praveku. V roku 1966 objavili na Ukrajine, asi 150 km od Kyjeva, dedinu starú 15 000 rokov, kde boli obydlia postavené z mamutích kostí a klov. S touto slonovinou sa obchodovalo už pred tisíc rokmi a od roku 1722 sa na príkaz cára Petra Veľkého (1672-1725) systematicky vyhľadávala.

rých hmotnosť dosahuje až päť ton. V každom prípade mali tieto náleziská ďaleko od sľubného bohatstva gigantických sloních cintorínov, o ktorých snívajú milovníci slonoviny.

Koniec mýtu

V 20. storočí sa vďaka získaným poznatkom o správaní slonov rozplynul mýtus o sloních cintorínoch a našlo sa racionálne vysvetlenie. Špecialista Christian Zuber, známy na celom svete svojimi fotografiami zo safari a divých zvierat, zistil, že zuby zvierat sú vo veku 55 až 60 rokov veľmi opotrebované a slony potom vo všeobecnosti hynú od hladu. Často sú v zuboch obrovské diery, ktoré slonom spôsobujú šialenú bolesť. Tak ako ostatné veľké zvieratá (napríklad aj nosorožce), aj ony hľadajú úľavu a liek na svoje rany a bolesti v bahnistých stojatých vodách. Christian Zuber predpokladá, že vyčerpané slony, ktoré si dlho máčali ubolené pysky, už nedokázali z bahníka vyjsť, preto si doň ľahli a tam aj umreli. Vodné nádrže sú v savanách zriedkavé, preto možno na jednom mieste nájsť tak veľa sloních kostí. Sú to kostry starých slonov s veľkými klami...

Rekonštrukcia obydlia z mamutích kostí z obdobia paleolitu (oblasť Kyjeva)

Strašnú bolesť zubov zaháňali slony zaborením sa do pohyblivého piesku... Pôvod legendy o sloních cintorínoch je neistý (Slony v ťažkostiach, kresba z r. 1875)

Zvieratá padajúce z oblohy

RYBÍ DÁŽĎ V SINGAPURE

Nebesia nie sú také prázdne, ako sa myslelo. Už starovekí Gréci a Rimania spomínali predmety a živé bytosti padajúce z neba. Američan Charles Fort zhromaždil úctyhodnú dokumentáciu o týchto záhadných javoch.

Najčastejšie sa medzi zvieratami, ktoré padali z oblohy, spomínali žaby a ryby. Ich výskyt bol pomerne častý.

Charles Fort, zberateľ záhad

Charles Hoyt Fort, ktorý sa narodil roku 1874 v New Yorku a zomrel roku 1932, bol jednou z najmarkantnejších postáv nevysvetlených záhadných javov. Do roku 1916 bol novinárom, potom zdedil značný majetok, ktorý mu umožnil plne sa venovať svojej záľube a vášni. Stal sa z neho skutočný pustovník, zašitý celé dopoludnia v knižniciach, kde pátral po záhadných, neobyčajných javoch. Poobede ich zapisoval na kartičky, ktoré triedil do škatúl od topánok. V roku 1919 vydal svoju slávnu *Knihu zatratencov*, po ktorej nasledovali *New Lands, Lo* a *VVild Talents*. Prvý exemplár jeho poslednej knihy vyšiel v deň jeho smrti. Verejnosť nepoznala jeho katalógy záhadných udalostí, ktoré napísal s britkým humorom, namiereným proti ortodoxnej vede. Autor prostredníctvom svojho vizionárskeho talentu odkryl ľuďom zvláštne, poetické poňatie sveta. V Národnej knižnici v New Yorku je uložených vyše 60 000 kartičiek.

Spisovateľ Tiffany Thayer založil pred smrťou spoločnosť Fortean Society, zaoberajúcu sa, ako to naznačuje aj jej názov, Fortovými výskumami (táto spoločnosť existuje dodnes). V roku 1960 sa objavil medzinárodne známy bestseller Francúzov Jacqua Bergiera a Louisa Pauvvelsa *Čarodejníckovo ráno*, ktorý Forta preslávil na celom svete.

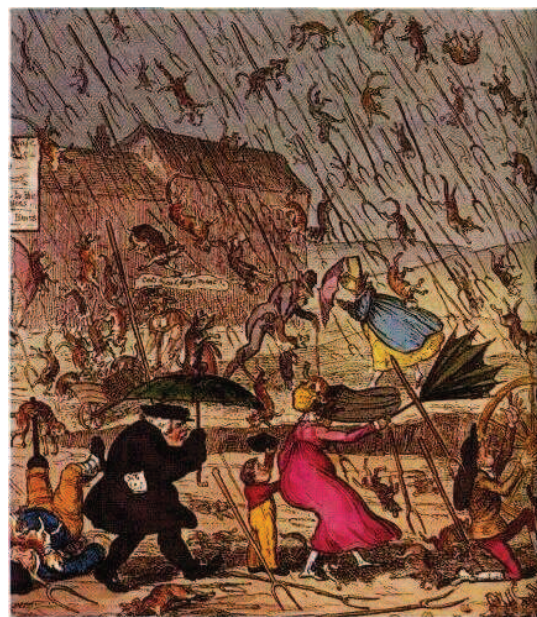
Ryby v Singapore, aj inde

16. februára 1861 bolo zemetrasenie v Singapore. Tri dni potom trvala veľká prietrž mračen. Keď prestalo pršať, v kalužiach vody, ktoré pokrývali rozlohu dvadsiatich hektárov, sa našli tisícky živých rýb - sumčekov. Malajzijčania a Čiňania, ktorí ich zbierali, tvrdili, že ich videli padať z oblohy, avšak ani jeden Európan tento fakt nepotvrdil. Keď slnko kaluže vysušilo, našli sa ďalšie tisícky, teraz už mŕtvych rýb. Vyliatie rieky Singapur z brehov nijako nevysvetlilo fakt, ako sa mohli ryby dostať aj do uzatvorených záhrad, ktoré nezasiahla povodeň. Tento prípad z roku 1861 však nebol prvým v histórii. Už v 4. storočí pred n. l. zaznamenal Grék Athéneus dážď na Peloponézskom polostrove, ktorý trval tri dni a z oblohy padali ryby. V stredoveku sa udialo viacero prípadov záhadných dažďov žiab a rýb, mnohí si dokonca mysleli, že dospelé žaby a ryby sa rodia týmto spôsobom... Nakoniec v 20. storočí, keď vznikli moderné noviny a s nimi sa šírili aj informácie, sa počet takýchto evidovaných prípadov zvýšil a dodnes neustal.

Žaby a iné živočíchy

Najčastejšie sú prípady žabích dažďov. Prvý takýto prípad zaznamenal v roku 1683 istý John Collinges. Vtedy dážď ropúch zaplavil dedinu Acle v anglickom grófstve Norfolk. Majiteľ krčmy vraj hádzal do pece plné lopaty týchto potvoriek, aby sa ich zbavil. V rôznych častiach sveta „pršali“ aj iné zvieratá. V nórskom Bergene to boli roku 1578 myši, v Utahu (USA) roku 1870 varany, 15. januára 1877 priniesli noviny *Scientific American* správu, že mesto Memphis (USA) zaplavili tisícky hadov, roku 1978 zas padali v Novom Južnom Walese v Austrálii krevety. Je známy prípad dažďa mŕtvych vtákov. Všetky prípady mali podobný priebeh, ale *Washington Post* priniesol 26. januára 1969 správu, že letiaci krdel kačíc zasiahla náhla smrť nad mestom St-Mary's City v Marylande, akoby boli obeťou

Dážď mačiek, psov a vidiel, anglická karikatúra z 19. storočia

neviditeľného, tichého výbuchu. Podľa denníka vtáky utrpeli zlomeniny a krvácania ešte predtým, ako sa dotkli zeme.

Neznámy účinok poveternostnej smršte

Ako prvé sa núka vysvetlenie, že tieto dažde boli výsledkom meteorologických zmien. Podrobnosti prípadov túto domnienku len potvrdili. Išlo takmer vždy o malé zvieratá a dažďu zvierat veľmi často predchádzala búrka. Veterná smršť alebo iné víchrice a tornáda však premiestňujú to, čo so sebou strhli na oveľa rozsiahlejšie plochy, ktoré nie sú tak presne ohraničené ako miesta dopadu zvierat z oblohy. Samozrejme, víchrice nedokážu triediť jednotlivé druhy a veľkosti, ani odstrániť úlomky, alebo ich premiestniť na to isté miesto, ako je to v prípade zvierat žijúcich zvyčajne osamotene alebo v hlbokých vodách. Nevy-

*Padanie rýb
z oblohy, rytina
O. Magnusa, 1555*

*Vzorka rybieho
dažďa získaná
v máji 1984
v Londýne*

svetliteľnou záhadou je aj fakt, že živočíchy sú často živé, dostatočne čerstvé na to, aby sa dali konzumovať, čo v prípade rýb znamená, že ich preprava trvala krátko. Z tohto hľadiska sú dažde vtákov mimoriadne zvláštne, takisto ako dažde sušených rýb, niekedy zbavených hlavy alebo uložených v ľade, či uvarených, ako aj pozorované padanie zvierat z úplne jasnej oblohy, bez jediného mráčika.

„Prepravný mechanizmus, nech by bol jeho pôvod akýkoľvek, uprednostňuje výber rovnakého druhu rýb a žiab alebo iných živočíchov, tvoriacich menu na určený deň“, napísal s humorom Američan William R. Corliss. Táto reflexia len poukazuje na rozsah celej záhady okolo živočíchov padajúcich z neba. Jedinou istotou je v tomto prípade autenticnosť záhadných javov.

→ Pozri aj: s. 310-311 (Poltergeist z Enfieldu)

Padanie predmetov z neba

Organické látky... Od staroveku sa zachovali správy o krvavých dažďoch alebo dažďoch, ktoré sa podobali tečúcej krvi. Zriedkavé bolo padanie kusov mäsa z oblohy, ale jeden prípad sa objavil v časopise *Scientific American* z marca 1876 a rozpútal polemiku medzi vedcami. Taký istý prípad, sprevádzaný krvavým dažďom na ploche jedného kilometra štvorcového z 27. augusta 1968 priniesli brazílske noviny. Tieto prípady sa odlišujú od farebných dažďov, ktoré sa dajú ľahko vysvetliť.

Rastliny... Od biblických čias, keď manna padajúca z neba zachránila židovský národ, nebo z času na čas zoslalo na zem rastlinné produkty. Aj v súčasnej dobe sa vyskytli také prípady. V roku 1867 vzniklo nad Dublinom prudké krupobitie lieskových orieškov, ktoré prinútilo policajtov schovať sa do úkrytu a v lete 1971 sa nad istú farmu v Brazílii zniesol lejak afrických fazúl. 12. februára 1979 zas horúcné a žeruchové semená zaplavili záhradu v anglickom Southamptone.

Kúsky ľadu... Okrem padania výrobných predmetov (tehál atď.), ktoré však patria skôr k strašidelným javom, existujú aj dažde kúskov ľadu. Astronóm Camille Flammarion, vášnivo sa zaujímajúci o rozmanité záhady, si spomenul na kus ľadu s rozmermi 5-krát 2 metre, ktorý údajne spadol na zem v dobe Karola Veľkého. V anglickom *Times* zo 14. augusta 1849 sa vyskytla správa, že na škótsky Rhosshire spadla večer predtým ľadová masa s priemerom 6 metrov. Oproti dažďu zvierat je padanie ľadu nebezpečné, o čom svedčí baran, ktorému sedemkilogramový ľadovec rozmliaždil krk v roku 1950 v Devone, alebo nemecký tesár, ktorého na streche domu v Düsseldorfe prebodla ľadová kopija. Bolo to 10. januára 1951. Myšlienka, že ľad pochádza z vesmírneho priestoru, môže vysvetľovať niektoré prípady, ale nie ten, ktorý sa udial v roku 1896 v Esene v Nemecku, keď sa v ľadovom bloku nachádzal zamrznutý kapor...

1864

Prízrak Anny Boleynovej sa objavil pred strážou

PRÍZRAKY A PRELUDY V LONDÝNSKOM TOWERI

Biela veža londýnskeho Toiueru... Jej stavbe predchádzalo záhadné obetovanie, ktoré túto časť pevnosti ochránila pred strašidlami a príznakmi

Vo všetkých kultúrach existujú legendárne postavy, ktoré sa po smrti objavujú na istých miestach.

V britskom folklóre je pojem strašidlo alebo fantóm natoľko udomácnený, že len čo sa použije prívlastok „strašidelný“, automaticky sa každému v myslí vybaví šľachtické sídlo alebo hrad vo Veľkej Británii. Najvýznamnejšou britskou pevnosťou je londýnsky Tower, ktorý má takisto svoje slávne strašidlá.

Strážca pred súdom

19. mája 1536 bola Anna Boleynová, obžalovaná z cudzoložstva, statá. Bolo to len tisíc dní po tom, čo sa vydala za kráľa Henricha VIII.; najej popravu povolali karta špeciálne až z Francúzska. Anna bola druhou manželkou zo šiestich žien Henricha VIII. a prvou obeťou kráľa, ktorý poslúžil ako námet pre legendu o krvilačnom Modrofúzovi. Po poprave boli jej telesné pozostatky narychlo pochované v Kaplnke svätého Petra v Toweri, kde bola väzená. Odvtedy sa jej postava stáročia - posledný raz ju videli v roku 1933 - v pravidelných intervaloch objavovala buď v kaplnke, kde sprevádzala nejaký zástup návštevníkov, alebo na iných miestach starej pevnosti. Jej prelud sa najvýraznejšie prejavil v zime roku 1864. Jednej noci našli istého strážcu v bezvedomí. Obžalovali ho, že na svojom stanovisku zaspal

a pre zanedbanie povinnosti ho postavili pred vojenský súd. Muž rozprával, že na úsvite sa z hmly vynorila biela silueta. Nad ňou vyčnieval čepec, pod ktorým chýbala hlava. Silueta sa blížila k mužovi. Po troch výstražných upozorneniach sa vojak priblížil k postave, ale keď bodák jeho zbrane prekízol cez siluetu, z hlavne sa rozšíril záblesk, ktorý vojaka omráčil a skolil na zem. Celý tento príbeh by mohol slúžiť ako zámienka, aby vojak ospravedlnil svoju nedbanlivosť, keby ďalší dvaja vojaci a jeden dôstojník, povolaní ako svedkovia pred súd, takisto nevideli cez okno bielu siluetu. Až keď sa potvrdilo, že všetci štyria videli postavu práve pod vchodom vedúcim do miestnosti, kde Anna Boleynová strávila poslednú noc pred popravou, súd vojaka oslobodil.

Zamurovaná mačka...

Bohatá minulosť väzenia v Toweri a počet zajatcov a obetí popravených medzi jeho múrmi spravila z tejto pevnosti (postavenej za vlády Viliama Dobývateľa v druhej polovici 11. storočia) skutočne obľúbené miesto stretávania sa rôznych strašidiel

Ďalší príznak z Toweru: bádateľ sir Walter Raleigh, popravený v roku 1618

Ako sa dajú vysvetliť príznaky?

Podľa skeptikov preludy a strašidlá sú výplodom fantázie tých, ktorí ich údajne videli. Súčasná parapsychológia zdieľa tento názor v mnohých prípadoch, ale podčiarkuje, že existuje zopár svedectiev, ktoré sa vymykajú všetkým pokusom o racionálne vysvetlenie.

Podľa parapsychológov sa príznaky objavujú „spontánne“, alebo sú „vyvolané“ prostredníctvom média. V čom to presne spočíva? Podľa niektorých je prelud prejavom, zjavením duše mŕtve-

ho, podľa iných je produktom mysle média alebo očitého svedka. Prvé vysvetlenie vychádza z predpokladu existencie podstaty nezávislej od tela (alebo duše?), ktorá je schopná po úmrtí prežiť a podľa vôle sa viac alebo menej zviditeľniť. Druhé vysvetlenie sa len zdanlivo zhoduje s tvrdením skeptikov. V skutočnosti sa predpokladá, že to, čo svedkovia vidia, konkrétne existuje, namiesto toho, aby sa chápalo len ako psychická vidina.

*Prízrak na schodoch...
Biele ženské siluety sa
údajne často objavujú
v Toweri: predovšetkým
prízrak Anny Boleynovej*

ruky. Sú to mladý princ Eduard V. a jeho brat vojvoda z Yorku, ktorých dal zavraždiť ich strýko Richard III. v roku 1483. Je zaujímavé, že v hradnej veži pevnosti, Bielej veži, nikdy nestrašilo. Podľa tradície tu vraj pred začatím stavby v 11. storočí obetovali zvieratá, aby zahnilo zlých duchov. Mimochodom, počas rekonštrukčných prác v 19. storočí robotníci objavili v jednom z nosných múrov kostru mačky...

-> **Pozri aj:** s. 144-145 (Prežil Richard z Yorku svoju smrť?)

Kráľovské hrady vo Veľkej Británii, v ktorých straší

V Británii je nespočetné množstvo hradov, v ktorých straší. Strašidlá sa nevyhli ani kráľovským sídlam.

Glamis Castle v Škótsku. Na chodbách tohto rodinného sídla patriaceho kráľovnej matke straší prízrak istej mladej ženy, Janet Douglasovej, popravenej v 16. storočí. Od 15. storočia tu však prebiehajú aj záhadné kartárske partie medzi mŕtvymi hráčmi. Po niektoré noci tu vraj počuť bolestivé jačanie istého nepodareného syna rodiny, ktorého držali celý život zatvoreného medzi štyrmi stenami.

Hampton Court. V tejto rezidencii žil Henrich VIII. so svojimi manželkami, ktoré sa tu objavujú a strašia. Prechádzajú sa tu príznaky Anny Boleynovej, Kataríny Hovvardovej, piatej kráľovej manželky, ktorú stali za cudzoložstvo v roku 1542 a Jany Seymourovej, ktorá umrela pri pôrode syna. Po hrade však údajne strašia aj iné príznaky - dojka Eduarda VI., kráľovná Alžbeta I. a kráľ Henrich III.

Windsor. V okolitých lesoch patriacich k zámku sa vraj preháňa strašidelný jazdec - prízrak mladého poľovníka, prezývaného Herne, ktorý bol istý čas obľúbencom kráľa Richarda II. Po tom, čo upadol do nemilosti, spáchal samovraždu. Naposledy sa vraj objavil v roku 1976 pred istým mladým mužom, ktorý od hrôzy zamdlel...

a prízrakov. Tento príbytok teraz obývajú vznešené dámy kráľovstva, prechádzajú sa po hradbách, blúdia po chodbách, prechádzajú múrmi. Napríklad Margarét, grófka zo Salisbury, ktorú popravili v roku 1541 vo veku sedemdesiat rokov za veľmi krutých podmienok - kat jej až na tretíkrát odťal hlavu od tela - pravidelne „prežíva“ svoje posledné chvíle pred zdesenými zrakmi strážcov, jedinými živými bytosťami, ktoré strážia Tower v noci. V Toweri však strašia aj muži. Najstarším strašid-

lom spomedzi nich je svätý Tomáš Becket, ktorého zavraždili počas omše pred davom veriacich v canterburskej katedrále v roku 1170. Občas príde navštíviť Tower, kde bol istý čas správcom. Ďalším slávnym príznakom je veľký bádateľ sir Walter Raleigh, ktorého dal za komplot proti kráľovi uväzniť Jakub I. Vo väzení bol od roku 1603 do roku 1616, potom ho na dva roky prepustili na slobodu a nakoniec opäť uväznili a stali. Po chodbách sa občas prechádzajú aj dve deti v bielych šatách, držiace sa za

Levitácie slávneho média

PARANORMALNE SCHOPNOSTI

V druhej polovici 19. storočia, v súvislosti s objavením špiritizmu, na seba upúťali pozornosť niektorí jedinci s mimoriadnymi psychickými schopnosťami. Už ich súčasníci sa pokúšali tieto schopnosti racionálne vysvetliť. Parapsychológovia začali skúmať danosti niektorých mimoriadne nadaných jedincov. Patril k nim aj Daniel Dunglass Home.

Narodil sa v roku 1833 v dedinke Currie neďaleko škótskeho Edinburghu. Home sa dodnes pokladá za najväčšie médium všetkých čias. V roku 1868 sa pred zrakmi mnohých divákov podvolil predviesť svoje mimoriadne a podľa všetkého nefalšované psychické schopnosti.

Levitácia

V Anglicku 16. decembra 1868 sa Home v spoločnosti lorda Adara, lorda Lindsaya, kapitána Wynnea a Smitha Barryho začal v tranze dvíhať do výšky. Najprv sa vznášal po miestnosti, potom vyletel cez okno izby, kde sa všetci zdržiavali, vznášal sa 20 m nad zemou a iným oknom vletel do vedľajšieho salónika. Do miestnosti sa vrátil spolu s lordom Adarom. Lord nevedel pochopiť, ako mohol vyjsť cez okno, ktoré bolo napoly privreté, preto Home svoje predstavenie zopakoval. Opäť sa vzniesol zo zeme a vyletel von oknom, najprv vyšla hlava a potom stuhnuté telo vo vodorovnej polohe. Nebolo to jediný raz, čo predviedol svoje schopnosti. Už v roku 1866 sa Home zdvihol zo zeme až po plafón miestnosti, kam nakreslil ceruzkou kríž, a tým dokázal svedkom, že sa nestali obeťou kolektívnej halucinácie. Počas svojej kariéry sa pred svedkami zdvihol zo zeme päťdesiatkrát.

Skoré prejavy talentu

Už od štyroch rokov prekvapovalo budúce médium svojich blízkych tým, že vopred ohlásilo udalosti, ktoré sa neskôr stali. Zdá sa, že chlapec zdedil psychické schopnosti od svojej matky - jasnovidky. Ako deväťročný osirel, opustil rodnú dedinu

a spolu s tetou, ktorá ho adoptovala, odišli do Nového Anglicka v USA. Mal veľmi chatrné zdravie, trpel na tuberkulózu. Keď mal trinásť rokov, predpovedal smrť kamaráta Edwina; ten zomrel o tri dni neskôr. O niekoľko rokov sa v dome, kde žil s rodinou, ozývali údery, stoly sa v jeho prítomnosti pohybovali. Mnohé incidenty prinútili mladíka opustiť dom svojej tety - poverčivej osoby, ktorá si myslela, že je posadnutý diablom...

Písal sa rok 1851, nedávno sa udiali zvláštne veci u Foxovcov v Hydesville, zrodil sa „špiritizmus“. O nadprirodzené javy, neskôr prezývané „paranormálne“, sa začalo zaujímať stále viac ľudí. Mimoriadne, nadprirodzené schopnosti mladého muža upúťali pozornosť verejnosti.

Úctyhodné množstvo dôkazov

Home začal cestovať po Európe, získal medzinárodné uznanie a slávu. Bol jemný, milý, šarmantný muž, ktorý mal rád luxusné veci, i keď za svoje predstavenia odmietol brať peniaze. Bol známy aj na kráľovských dvoroch, medzi jeho obdivovateľov a ochrancov patrili Napoleon III., ruský cár i bavorský kráľ. Naproti tomu v Taliansku sa mocipáni, hlavne predstavitelia cirkvi, dívali na jeho schopnosti s očívidnou nechufou a z krajiny ho vypovedali. V roku 1862 vydal Home svoje pamäti: *Objavy môjho nadprirodzeného života*.

Výnimočnosť Homeovho prípadu spočíva v množstve solidných dôkazov o jeho schopnostiach a v ich šírke. Narýchlo vytvorená komisia Harvardovej univerzity dovedla, že v prípade média sa stôl zdvihol do výšky niekoľkých centimetrov a premiestnil na iné miesto, podlaha pritom vibrovala. Médium dokázalo predvídať svoje činy na hocíjakom mieste, prítomní pozorovatelia sa mohli pokojne ďalej rozprávať, jeho to ani najmenej nerušilo v činnosti. Keď bol v tranze, javy (ktoré nedokázal sám vysvetliť) mali rôzny charakter: išlo predovšetkým o levitáciu, ale tiež jasnovidectvo, prediženie tela, zhmotnenie predmetov a ektoplazmy, telekinézu, premiestňovanie

Britské médium Daniel Dunglass Home (1833-1886)

Paranormálne javy a ich štúdium

Paranormálne javy možno zoradiť do niekoľkých kategórií. Niektoré sa týkajú komunikácie, to znamená poznania myšlienok iného človeka (telepatia) alebo poznania budúcnosti (jasnovidectvo a predpovedanie budúcnosti) prostredníctvom samotného média alebo predmetov, ako sú krištáľová guľa a tarokové karty. Ak sa myšlienková činnosť zameriava na predmet, ide o telekinézu a psychokinézu (premiestňovanie alebo ohýbanie predmetov), vznášanie tela sa nazýva levitácia. Prútkmi pomocou palice alebo kyvadla nachádzajú stratené predmet") a telá, okrem toho je veľa rôznych psychotronikov a liečiteľov. Parapsychológia je vedecký odbor skúmajúci neobvyklé psychické javy. Mnohé západné organizácie boli voči nej nedôverčivé, no nakoniec sa tento odbor začal študovať aj vo Francúzsku na univerzite v Toulouse Le Mirail, kde profesor J. Lignon (autor knihy *Iný mozog*, 1992) zriadil parapsychologické laboratórium. Ovplyvnili ho talentovaní predchodcovia - profesor Geley, Richet (Nobelova cena za medicínu, 1913), Dr. Osty a chemický inžinier R. Warcollier. V Spojených štátoch uskutočnil výskumy o telepatii prof. J. B. Rhines v laboratóriu na univerzite v Duke.

16. decembra 1868 sa Home pred svedkami vzniesol do výšky a vyletel von oknom

predmetov na diaľku, melodické zvuky v miestnosti, rozličné svetelné efekty, hlasy duchov atď. Dokázal tiež manipulovať so žeravým uhlím bez toho, aby sa popálil. Renomovaný chemik a objaviteľ thália (1861) sir William Crookes počul o slávnom médiu, stretol sa s ním a niekoľko rokov skúmal a testoval jeho schopnosti. Výsledky zverejnil v roku 1871 v *Quarterly Journal of Science*, všetky vyzneli veľmi priaznivo. Vedec dopodrobna opísal pokusy, ktorým sa Home podrobil a skonštatoval, že médium dokázalo na diaľku rozhýbať akordeón bez toho, aby išlo o najmenší podvod, jeho klávesy začali hrať samy od seba. Homea raz pod-

robili testom aj v Sankt Peterburgu (1870), ale vtedy sa jeho schopnosti neprejavili. To Crookesa vôbec neprekvapilo, ani on sám sa niekedy nedočkal výsledku. Homeove schopnosti sa však neprejavovali vždy na požiadanie, to však svedčilo skôr v jeho prospech. Keď Home v roku 1886 zomrel na tuberkulózu, na ktorú oddávna trpel, nikto voči nemu nevzniesol žiadne obvinenie.

→ **Pozri aj:** s. 214-215 (Zrod špiritizmu), s. 294-295 (Prípád Gérarda Croizeta)

Slávne médiá

Pre špiritistov je médium sprostredkovateľom medzi ľuďmi a duchmi. Pre parapsychológov sú médiá osobami, ktoré majú mimoriadne psychické vlastnosti. Párkrát sa stalo, že médiá boli prichytené pri podvode, napríklad Eusapia Palladinová v 19. storočí a Uri Geller nedávno. Psychické schopnosti sa však nedajú preukázať na želanie, preto treba pochopiť aj médiá, na ktoré sa kládli veľké požiadavky a nátlak. Nedokázali odolať pokúšeniu a v prípade neschopnosti sa uchýlili k podvodom. To však nespochybňuje ich skutočné danosti.

19. storočie bolo veľmi bohaté na médiá, preto sa tie najlepšie dajú len ťažko vybrať. Napriek tomu možno spomenúť bratov Davenportovcov, ktorí aj spútaní dokázali premiestňovať predmety na diaľku a vzniesť sa do vzduchu. Ďalej to bola Eusapia Palladinová, ktorej schopnosti skúmali viacerí vedci, medzi nimi kriminológ C. Lombroso (*Hypnotizmus a špiritizmus*, 1911) a astronóm Camille Flammarion (*Neznáme prírodné sily*, 1907).

20. storočie. Francúz Jean-Pierre Girard a Izraelčan Uri Geller (na obrázku) sú telekinezisti, ktorí sú schopní ohýbať kovové predmety bez toho, aby sa ich dotkli. Počas televízneho prenosu jednej seansy sa udial zvláštny jav paranormálnej „nákazy“, aby sme použili slovník odborníka Tocqueta. Lyžičky, kľúče i hodinky televíznych divákov sa takisto ohli. Svedectvá boli také početné, že telefónna ústredňa anglickej televízie (B. B. C.) sa 23. novembra 1973 preťažila a samočinne rozpojila, čo sa stalo aj vo francúzskej televízii 15. novembra 1974.

V ZSSR. Aj v bývalom Sovietskom zväze sa mnohí vedci zaoberali paranormálnymi javmi. Médium Nelja Michajlovová bola mimoriadne dobrým objektom na výskum, jej vystúpenia boli nafilmované. V jednom dokumentárnom filme táto žena-médium na diaľku a pod prísny dohľadom oddelila do sklenej misy, vzdialenej od nej 1,80 m, vaječný žitok od bielka a potom ich opäť spojila.

Plachetnica bez posádky unášaná prúdom

„MARY CELESTE“

More vždy podnecovalo fantáziu ľudí, rozpaľovalo ich predstavivosť početnými príbehmi o námorníkoch. Jeden z nich, o záhadnej lodi *Mary Celeste*, významnou mierou prispel k mýtu o strašidelných lodiach.

5. decembra 1872 sa loď *Dei Gratias*, ktorej velil kapitán Morehouse nachádzala asi 600 míľ od portugalského pobrežia, keď minula podozrivo sa správajúcu loď *Mary Celeste*. Loď sa pohupovala na vlnách a takmer všetky plachty mala spustené.

Zmiznutá posádka

Keď loď neodpovedala na signály, Morehouse sa k nej priblížil a prikázal trom zo svojich mužov, aby vyšli na jej palubu. Muži si prezreli prázdnu loď bez posádky

Prekliata loď?

Mary Celeste bola poznačená osudom. Jej prvý kapitán zomrel ešte pred zahajovacou plavbou, počas ktorej sa loď zrazila s rybárskou bárkou. 10. júna 1864, keď sa loď volala ešte *Amazon*, sa jeden z jej mnohých veliteľov Henri VVinchester utopil v bostonskom prístave. V roku 1856 loď nabehla na plytčinu neďaleko Key VVest. Loď vlastnili postupne viacerí námorní dopravcovia, no v roku 1867 opäť stroskotala pri Bretónsku, keď sa vracala z Anglicka. Počas plavby zas narazila do dvojsťažňovej plachetnice. Potom ju kúpil iný majiteľ a prekrstil na *Mary Celeste*. V roku 1872 sa udiala dráma, ktorá ju preslávila na celom svete. Opäť ju predali, opravili a *Mary Celeste* vyplávala na more. Námorníci ju však pokladali za prekliatu: loď sedemkrát zmenila majiteľa, aby sa zbavila - pritom však márne - svojej neblahéj povesti. V januári roku 1885 posledný kapitán G. C. Parker nechal loď dobrovoľne roztriešť o skalné útesy pri pobreží Haiti. Kapitána obžalovali zo „samovoľného poškodenia“ plavidla a zatkli, ale zomrel skôr, ako ho postavili pred súd.

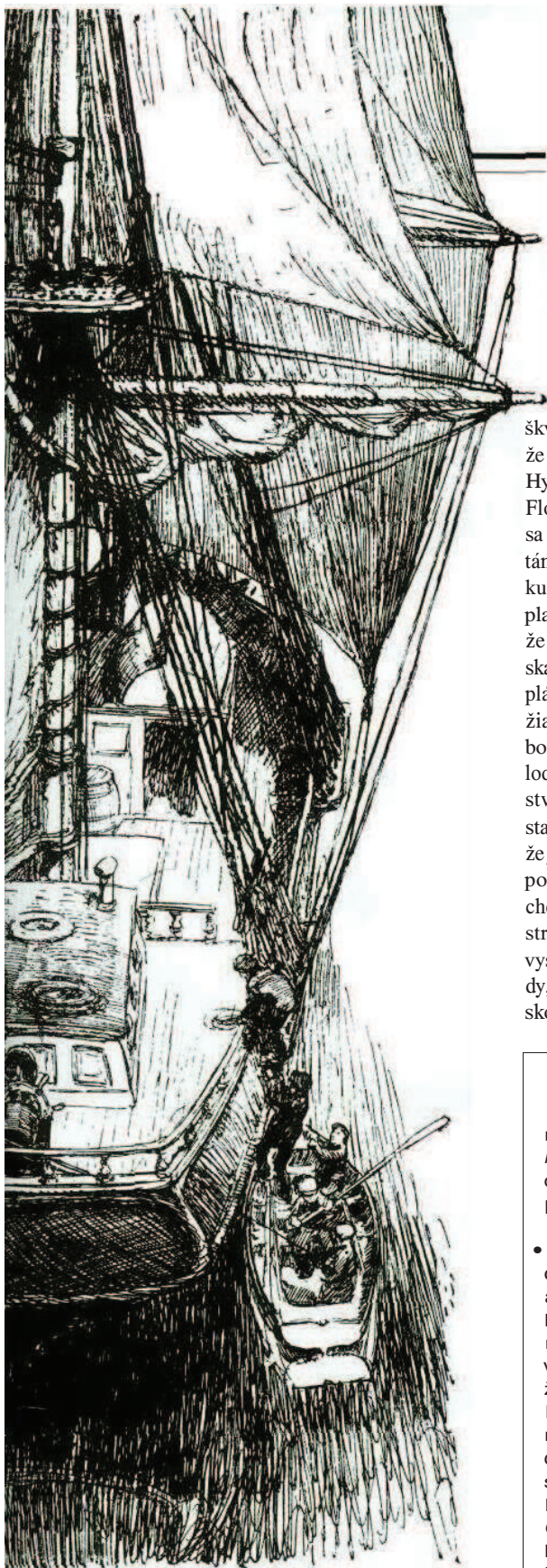
Zbavila sa posádka *Mary Celeste* kapitána Briggsa predtým, ako opustila loď v záchranných člnoch? (rytina z 19. storočia)

... alebo napadla *Mary Celeste* obrovská chobotnica? (ilustrácia z r. 1809, *bibliothèque des Arts decoratifs, Paríž*)

a záchranného člna. V podpalubí objavili 1700 sudov alkoholu a potraviny najmenej na pol roka.

Loď bola v dobrom stave napriek tomu, že v podpalubí a medzupalubí bolo veľa vody. Sextant, chronometer a navigačné knihy však zmizli. V palubnom denníku bol posledný zápis z 25. novembra, loď teda blúdila opustená po mori vyše dvoch týždňov a preplávala takmer 500 míľ. Ďalšie prekvapenie čakalo na námorníkov v zadnej časti lode, kde bolo šesť okien zadných kajút prekrytých stanovým plátnom a zatlačených doskami. Zdalo sa, že posádka narýchlo opustila loď bez zjavej príčiny a už sa nikdy nevrátila.

Posádka Dei Gratias vystupuje na palubu opustenej lode (dobová ilustrácia)

Ťažké vyšetovanie

Mary Celeste dopravili do gibraltárskeho prístavu, kde ju prehliadli vyšetrovacie orgány. Pri obhliadke sa nenašlo nič zvláštne okrem nedávneho dvojmetrového zárezu nad čiarou ponoru. Na lode nom zábradlí boli objavené červenkasté škvrny, ďalším vyšetovaním sa však zistilo, že boli od hrdze.

Hypotéza generálneho prokurátora Sollyho Flooda znela, že posádka lode *Mary Celeste* sa pravdepodobne opila a zavraždila kapitána - istého Briggsa, jeho manželku, dcérku i prvého dôstojníka. Námorníci potom plachetnicu poškodili, aby to vyzeralo tak, že boli nútení loď opustiť, keď narazila na skaly. Nasadli do záchranných člnov a odplávali. Keďže sa však na palube nenašli žiadne stopy po násilí, toto vysvetlenie nebolo presvedčivé. Podľa prvého dôstojníka lode *Lei Gratias* námorníci vystrašení množstvom vody v podpalubí, ktoré sa tam dostalo nevedno ako, opustili loď, mysliac si, že je stratená. Podľa neho posádka pravdepodobne zahynula na mori. Záhada plachetnice *Mary Celeste* čoskoro zaplnila prvé stránky novin na celom svete. Keďže však vyšetovanie neprispelo k rozriešeniu záhady, časopisy požadovali od autorov, aby skoncipovali nejaké vysvetlenie.

Románové odpovede

Na túto výzvu reagovali spisovatelia Conan Doyle a H. G. Wells. V nasledujúcich rokoch vzniklo niekoľko hypotéz: že loď nadvihol a na chvíľu prevrátil ostrov sopečného pôvodu, ktorý naraz vyrástol z mora, že ju napadla obrovská chobotnica, postihlo ju kolektívne šíalenstvo, posádka sa otrávila, dokonca že zasiahli mimozemšťania!

Istý novinár menom William Klein predpokladal, že ide o podvod, ktorý vymysleli Morehouse a Briggs, aby získali odmenu za záchranu lode. Ale takýto počin by si vyžadoval príliš veľké úsilie za nevelmi vysokú čiastku. Posádka *Lei Gratias* získala za záchranu lode iba 8528 dolárov, čo je len pätina z celkovej hodnoty nákladu na *Mary Celeste*.

Napriek tomu sa mýty a legendy okolo *Mary Celeste* ďalej širili a dopínali o ďalšie zaujímavé podrobnosti, ako napríklad o údajné objavenie ešte teplého kurafa a pariaticich sa šálok čaju v lodnej kuchyni, čo ešte viac podčiarklo tajomnosť tohto prípadu. V roku 1885 *Mary Celeste* uviazla na plytčine posledný raz a navždy so sebou odniesla aj tajomstvo jednej z najslávnejších námorných historiek.

Ďalšie opustené lode

Dejiny námorníctva sa hemžia podobnými záhadnými zmiznutiami ako *Mary Celeste*. Našli sa desiatky nepoškodených lodí, ktoré boli opustené, bez posádky. Tieto posádky už nikdy nikto nevidel.

- Dávnejšie prípady. V roku 1840 bola objavená francúzska loď *Rosalie*, ktorá blúdila po vlnách s napnutými plachtami a nedotknutým nákladom, ale bez posádky. Na palube sa nenašli nijaké stopy po násilí alebo boji. V roku 1850 sa pri prístave Nevvport našla loď *Seabirds* jediným živým tvorom na palube - a tým bol pes. Na sporáku bola ešte teplá káva a palubné prístroje fungovali. V kajutách bolo dokonca cítiť vôňu tabaku. V roku 1883 stroskotal pri amerických brehoch, neďaleko majáka v Canby (Oregon) škuner *J. C. Cousins*. Strážcovia pobrežia, ktorí pribehli na pomoc, nenašli na palube nikoho. V kuchyni bola ešte teplá pec a prestretý stôl. V palubnom denníku bol posledný zápis z rána toho dňa a nespomínala sa v ňom žiadna anomália, nič, kvôli čomu by musela posádka loď opustiť.

Nedávne zmiznutia. Takéto prípady sa vyskytujú i v súčasnosti, keď sú moderné koráby vybavené rádiovými prijímačmi, schopnými zavolať rýchlu pomoc. V roku 1940 sa v Mexickom zálive na šírom mori našla jachta *Glória Colite*. Bola krásne počasie, v podpalubí jachty plno jedla a na palube nikoho. V roku 1953 zas medzi ostrovmi Nicobar a Andaman blúdila po vlnách ďalšia loď *Holchu*, ktorá nebola ani trochu poškodená. Svedkovia, ktorí vystúpili na palubu, skonštatovali, že na nej bol dostatok potravy i pohonných hmôt. Vyzeralo to tak, že sa malo práve podávať jedlo, keď posádka zmizla. Na lodi bolo funkčné rádio, no nikto nezanechal tiesňový odkaz alebo volanie o pomoc.

Neexistuje žiadne seriózne vysvetlenie. Náhle opustenie lode a absencia stôp po zápase alebo násilnostiach vyvracia hypotézu, že išlo o pirátsky akt alebo vzburu. Navyše, opustiť loď v záchranných člnoch znamená pre posádku takmer istú smrť. Ani v jednom zo spomenutých prípadov sa záhadu nepodarilo vyriešiť.

viditeľné zo Zeme. Predpokladal, že Mars, ktorý je vzdialenejší od Slnka a menší ako Zem, vysychá a tamojšia civilizácia bojuje o prežitie. Lowell, ľahostajný voči kritike mnohých skeptikov, vydal v rokoch 1894 až 1908 tri knihy.

Ešte pred jeho smrťou v roku 1916 pozorovania povrchu Marsu pomocou oveľa výkonnejších teleskopov, ako bol jeho, dokázali, že „kanály“ sú výsledkom optického klamu a skreslenej interpretácie. To však nezabránilo, aby pretrvávali názory, že na Marse žijú inteligentné bytosti. Až v roku 1964 americká sonda *Mariner 4* vyhotovila a poslala na Zem dvadsaťjeden záberov z povrchu Marsu, ktorý má podobne vyprahnutý povrch ako Mesiac. Z výskumov sa zistilo, že atmosféra na jeho povrchu je rovnaká ako na Zemi vo výške 32 km. Tentoraz *Marťania* neprežili.

Neobyčajná Červená planéta

Mars však ešte nevyriekol posledné slovo, čo sa týka jeho neobyčajnosti. Podľa vesmírnych výskumov sa zistilo, že len jedna polovica planéty je posiatá krátermi, zatiaľ čo druhú polovicu pokrývajú kaňony a sopky, niektoré z nich sú gigantické. Najvyššia z nich *Mont Olympus Mons*, dosahujúca výšku 27 km, je v súčasnosti najvyššia známa sopka v celej slnečnej sústave.

Nachádzajú sa tu tiež prírodné útvary, ktoré mohli byť kedysi dávno riečkami riek, keď na Marse bola voda a hrubšia

Fotografie, ktoré vyhotovila sonda Viking r. 1975, ukazujú, že povrch Marsu je rovnaký ako povrch Mesiaca a žiadny život sa tu nemôže rozvinúť

vrstva atmosféry, ktorá je odvtedy rozptýlená vo vesmíre. Dva malé satelity Marsu, Phobos a Deimos, svojou neobvyklou obežnou dráhou i tmavou farbou a nepravidelným tvarom vyvolávali u niektorých astronómov dojem, že sú umelé. Bola to hypotéza, ktorú vesmírne sondy definitívne vyvrátili: v skutočnosti boli tieto dve telesá pritiahnuté gravitačným poľom Marsu. Naďalej sú pod jeho vplyvom, až sa nakoniec jedného dňa o jeho povrch rozbijú. Poslednou zvláštnosťou je fotografia vyhotovená sondou *Viking* v roku 1977, na ktorej vidno na povrchu Marsu akoby obrovskú antickú tvár, zobrazenú spredu s udivujúco čistými črtami. Ide nepochybne o efekt slnečných lúčov, ich odraz na povrchu planéty. Niektorí v nej však vidia ironické žmurknutie, ktoré je odkazom Červenej planéty tým, ktorí ju pokladajú za obyčajný mýtny svet...

-> **Pozri aj:** s. 290-291 (UFO), s. 292-293 (Prípád Roswellského disku)

Vzdialená planéta dávno podnecovala fantáziu a „Marťania“ sa stali obľúbenou témou science-fiction

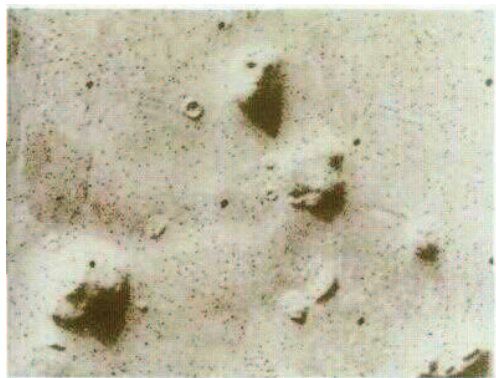
Komunikácia s mimozemšťanmi

Ešte predtým, ako sa rozvila aféra s „kanálmi“ na Marse, sa vo vedeckých kruhoch nastolila otázka komunikácie s prípadnými mimozemskými obyvateľmi vesmíru.

Signály a odkazy do vesmíru. Na začiatku 19. storočia navrhol nemecký matematik K. F. Gauss, že pomocou vegetácie na stepiach Strednej Ázie nakreslí súčasti Pythagorovej teóremy. Rakúsky astronóm J. von Littrov zas mal predstavu napísať matematické vzorce pomocou kanálov naplnených vodou, v ktorých by plával horiaci parafín. Francúzsky vynálezca Charles Cross navrhol v roku 1869, aby sa pomocou obrovských zrkadiel vysielali Morseove signály smerom na Mars. V roku 1900 americký vynálezca Tešia navrhol ako prvý vysielat rádiové vlny do vesmíru. Všetko toto však ostalo iba v štádiu príprav. Čoskoro sa ukázalo, že v celej slnečnej sústave existuje život iba na Zemi. Až v roku 1972 sa pomocou sondy *Pioneer 10*

odoslalo posolstvo k hviezdám. V roku 1974 sa obrovským rádioteleskopom v Arecibo (Puerto Rico) vyslal rádiový odkaz smerom k hviezdnej kope Herkules. Tak ako *Pioneer 10*, aj tento odkaz mal najmä symbolickú hodnotu.

Počúvanie zvukov z vesmíru. Po vynájdení rozhlasu sa začalo uvažovať o počúvaní zvukov z vesmíru. Od roku 1924 sa „počúval“ Mars, ale zbytočne. Po druhej svetovej vojne sa objavili obrovské rádioteleskopy, ktoré sú schopné zachytiť prípadné signály mimozemšťanov. V roku 1960 sa o to po prvý raz pokúsili v Spojených štátoch, bol to projekt Ozma, ktorý trval 150 hodín, ale neprišiel žiadny výsledok. Aj v iných krajinách sa pomocou rádioteleskopov počúvali signály z vesmíru, ale bezvýsledne. NASA sa rozhodla vytvoriť nový medzinárodný projekt s použitím najmodernejších prostriedkov. Tento program sa v súčasnosti spomalil.

Stretol budúci kráľ Juraj V. prízrak ?

BLÚDIACI HOLANĎAN

V dejinách námorníctva existujú lode, ktoré sa vydali na ďalekú plavbu a už sa nikdy nevrátili, pretože ich premohli príliš silné prírodné živly. Niektoré z nich však neskončili v hlbínach, ale pokračovali vo svojej nekonečnej plavbe po mori. Jednou z lodí strašidelnej flotily bol aj *Blúdiaci Holanďan*.

Mnoho námorníkov tvrdilo, že sa s príračnou loďou stretlo. Najznámejším a súčasne najslávnejším svedkom bol vojvoda z Yorku, budúci kráľ Anglicka Juraj V.

Slávny svedok

Vtedy šestnásťročný vojvoda sa plavil ako námorný poručík Kráľovského námorníctva na palube lode *Bacchante* na trase okolo sveta. V noci na 11. júla 1881 sa loď plavila okolo austrálskych brehov, keď sa v tme náhle zablýsklo jasné svetlo. Asi dvesto metrov od lode sa objavila plachetnica, ktorú obklopovala zlovestná červená žiara. Plachetnica mierila rovno k lodi. Sťažne i rahna sa vo zvláštnom fosforeskujúcom svetle jasne vynímali. Službukonajúci dôstojník bol okamžite vyslaný na prednú palubu, ale plachetnica medzitým záhadne zmizla v jasnej noci a poručík nič nevidel. Vojvoda z Yorku a dvanásť ďalších členov posádky sa stali

ohromenými svedkami tejto zarážajúcej vidiny. Budúci kráľ Juraj V. bol presvedčený, že videl slávneho *Blúdiaceho Holanďana*, i keď typ plachetnice nezodpovedal presne jeho opisu. Hovorilo sa, že námorník, ktorý prvý zbadal záhadnú loď, zomrel ešte tej istej noci. Vraj vyliezol na sťažň, spadol a zabil sa. O niekoľko týždňov neskôr zomrel aj admirál flotily. Niektorí spájali tieto dramatické udalosti so záhadnou vidinou, na ktorú neexistovalo a dodnes neexistuje racionálne vysvetlenie.

Večné blúdenie

Legenda o strašidelnej lodi, ktorej velí „Blúdiaci Holanďan“, pochádza zo 17. storočia a má viacero verzii. Podľa jednej z nich bol kapitánom lode istý Holanďan menom Barent Fokke, ktorý žil v Amsterdame okolo roku 1650. Medzi námorníkmi bol známy svojou bitkárskou povahou a pijanskými orgiami. Cestu z Amsterdamu do Batávie zvládol za tri mesiace, čo bol v tej dobe výnimočný výkon. Mnohí tvrdili, že mu pomáhal diabol. Preto, keď sa stratil na mori, zrodila sa legenda, že bude večne blúdiť po vlnách a nikdy nenájde pokoj kvôli zmluve, ktorú podobne ako Faust, uzavrel s diablom. Smutným hrdinom ďalšej verzie je kapitán Vaň der Staten, ktorý bol potrestaný, pretože vplával na more na Veľký piatok.

Najrozšírenejšou verziou legendy je však príbeh o kapitánovi Vaň der Deckenovi. Na svojej lodi plával z Holandska do východnej Indie. Keď sa plavil okolo Mysu dobrej nádeje, vypukla strašná búrka. Vaň Decken, šialene presvedčený o svojich navigačných schopnostiach, sa napriek úpenlivým prosbám posádky vrhol do boja so živlami, arrogantne vyzývajú Všemohúceho na súboj. Nakoniec loď unikla stroskotaniu, ale za svoje rúhavé reči bol kapitán potrestaný. Musel večne blúdiť po mori so svojou loďou. Tento príbeh sa po stáročia zachoval ústnym podaním, až sa témy v roku 1830 ujal nemecký básnik Heinrich Heine a napísal dielo o blúdiacom námorníkovi, ktorého zbaví kľiatby láska ženy ochotnej umrieť

Kráľ Juraj V. sa počas svojho následníctva na trón stal očitým svedkom Blúdiaceho Holanďana na palube Bacchante

za jeho pokoj a večný odpočinok. Jeho loď s červenými plachtami nakoniec pohltia vlny... Heineho dielom sa inšpiroval aj hudobný skladateľ Richard Wagner, ktorý skomponoval operu *Blúdiaci Holanďan*.

Niekoľko ďalších zjavení Blúdiaceho Holanďana

V roku 1887 zbadala posádka americkej lode *Orión*, plávajúcej zo San Francisca do Číny, starobyľý trojsťažň, osvetlený bielym svetlom. V jednej chvíli sa loď priblížila, no keď sa mesačné lúče predrali cez oblaky, náhle zmizla. Mala napnuté všetky plachty, hoci fúkal silný vietor.

Podobnú loď videla v roku 1939 na pláži v Južnej Afrike, juhovýchodne od Kapského Mesta, asi stovka ľudí. Loď s napnutými plachtami plávala veľkou rýchlosťou, hoci nefúkal ani najmenší vánok. Loď zrazu záhadne zmizla tak, ako sa objavila. Ešte raz videli príračný trojsťažňik v roku 1942 neďaleko Kapského Mesta. Potom bolo zjavení čoraz menej. Zdá sa, že éra moderných plavidiel zasadila príračným lodiam, ako aj romantickým historikám o mori osudový úder.

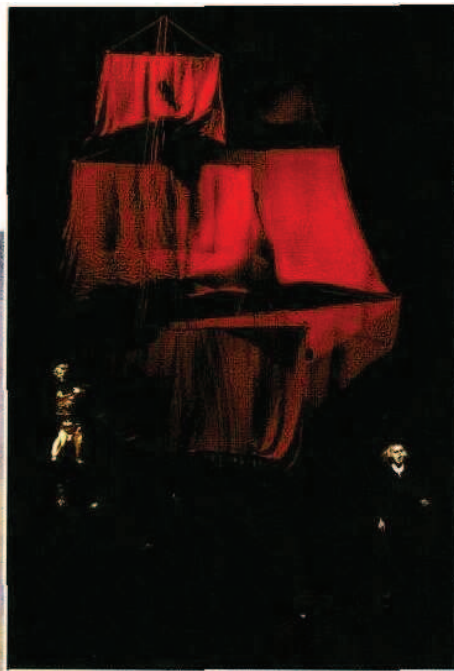
Blúdiaci Holanďan, rytina z PetitJournal

Bacchante

a Blúdiaci Holanďan

„O štvrtej hodine sa asi tristo metrov pred nami objavila plachetnica, ktorá mierila priamo k nám. Zvláštna červená žiara osvetľovala sťažň, palubu i plachty. Hliadkujúci dôstojník i muž na palube vyslali smerom k lodi signály. Jeden námorník bol vyslaný na strážne stanovisko. Ten však nevidel ani najmenšiu stopu po lodi. Trinásť členov posádky sa stalo svedkom zjavenia. Noc bola jasná, more pokojné. Lode Tourmaline a Kleopatra, ktoré plávali pred nami, sa nás pomocou signálov pýtali, či sme zbadali záhadné červené svetlo.“

Palubný denník Bacchante

*Príbeh o Blúdiacom
Holandánovi bol
literárne i hudobne
spracovaný:
inscenácia opery
Blúdiaci Holanďan
od Richarda
Wagnera*

Dopravné prostriedky zo záhrobia

Lode nie sú jedinými dopravnými prostriedkami, ktoré prichádzajú zo záhrobia strašiť živých. Zdá sa, že prvenstvo v strašení má Veľká Británia.

Letecké prízraky. Obyvatelia bývajúci neďaleko letiska Beggin Hill v Kente tvrdia, že od konca druhej svetovej vojny viackrát za sebou videli stíhacie lietadlo *Spitfire*, ktoré akoby sa vracalo z leteckého útoku proti Luftwaffe. Lietadlo letelo tesne nad zemou, potom spravilo víťazný premet a zmizlo.

Zlopestvné cesty... V roku 1936 svedkovia istej smrteľnej nehody v Londýne vypovedali pred súdom, že šofér narazil do múru potom, čo sa vyhol strašidelnému autobusu, ktorý sa rútil po ceste bez vodiča. Autobus vraj vídávali obyvatelia rútiť sa veľkou rýchlosťou skoro ráno po ulici Cambridge Gardens. V zime roku 1940 sa istý George Dobbs, bývajúci neďaleko Norhamptonu, zrazil s cyklistom, ktorý nemal hlavu. Po zrážke však bezhlavý cyklista pokračoval ďalej v ceste, akoby sa nič nestalo, až nakoniec zmizol on i jeho bicykel.

Vlak duchov. Najznámejší je určite príbeh o strašidelnom vlaku v Spojených štátoch. V roku 1865 sa vlak s pozostatkami Abraháma Lincolnu zastavil na svojej trati na každej stanici. Stál tam osem minút, aby sa obyvatelia miest mohli poslednýkrát pokloniť zavraždenému prezidentovi. O nejaký čas hlásili, že po tej istej trati prešiel strašidelný vlak, potiahnutý čiernym plátom, s rakovou mŕtveho prezidenta. Spreádzala ho smútočná hudba, ktorú hral orchester kostlivcov... Na každej stanici sa hodiny údajne zastavili presne na osem minút.

Vidiecky farár sa stal milionárom

POKLAD Z RENNES-LE-CHATEAU

Istý mladý farár, abbé Saunière, sa v roku 1885 presťahoval na nové pôsobisko do Rennes-le-Château, dedinky neďaleko Toulouse. Jeho príjmy boli veľmi skromné, no na všeobecné počudovanie sa náhle stal majiteľom veľkého bohatstva.

Bérenger Saunière prišiel na nové pôsobisko vo svojich tridsiatich troch rokoch. Bol to mladý muž príjemného vzhľadu a energetickej povahy. Podľa chýrov narazil pri rekonštrukcii kostola na veľký poklad.

Zvláštne správanie

V tej dobe mal abbé Saunière veľmi malý príjem. V dôsledku politických vystúpení

Bohatstvo chrámu v Jeruzaleme

„Ďalej vyhotovíš svietnik z čistého zlata; svietnik, ktorého podstavec a ramená budú kované. Z neho budú vychádzať kvetné kališky, hlavičky a kvety. Z jeho bokov bude vychádzať šesť ramien: tri ramená svietnika z jedného boku a tri ramená svietnika z druhého boku. (...) Aj odštipovače a panvičky, čo k nemu prislúchajú, nech sú z čistého zlata. Spotrebujes na to hrivnu zlata, vrátane všetkého jeho príslušenstva.“

Exodus 25, s. 166

Sväté písmo, Spolok sv. Vojtecha, Trnava, 1998

Svoj dom stavala Šalamún trinásť rokov, kým dokončil celý dom (...) Šalamún dal tiež zhotoviť všetko náradie, ktoré bolo v Pánovom dome: zlatý oltár, zlatý stôl, na ktorom boli predkladné chleby, ďalej svietniky z rýdzeho zlata, päť na pravú a päť na ľavú stranu pred príbytok, kvety, lampy a kliešte zo zlata, čaše, nože, kropáče, mažiare a kadidelnice z rýdzeho zlata, čapy na dvere vnútornej miestnosti, veľsvätyne, a na dvere svätyne zo zlata.

Keď boli hotové všetky práce, ktoré dal kráľ Šalamún previesť v Pánovom dome, doniesol Šalamún posvätné dary svojho otca Dávida, striebro, zlato a náčinie a uložil to v pokladnici Pánovho domu.

Vtedy Šalamún zhromaždil starších Izraela a všetkých predstavených kmeňov... aby vyniesli Pánovu archu zmluvy z Dávidovho mesta, zo Siona. (...)

Prvá kniha kráľov, 7-8, s. 620, 623

Sväté písmo, Spolok sv. Vojtecha, Trnava 1998

a hádok mu pozastavili vyplácanie mzdy, takže bol odkázaný na milodary svojich farníkov a žil z toho, čo si ulovil. Napriek tomu mal o farnosť záujem a chcel dať opraviť kostol. V roku 1886 získal pôžičku a rekonštrukčné práce sa začali. Údajne, keď odstránili dlaždicu pod oltárom, objavila sa dutina, v ktorej boli šperky z doby Vizigótov a dynastie Karolovcov, ako aj zožltnuté listiny z 18. storočia s údajmi zodpovedajúcimi nápisom na blízkom cintoríne. Mladý farár sa okamžite vybral do Paríža, aby dal listiny rozlúštiť. Tam sa stretol s otcom Bielom, duchovným radcom kostola Saint-Sulpice. O jeho pobyte v Paríži sa však vie veľmi málo. Zdá sa, že v listinách sa našli odkazy na Dagoberta, kráľa z dynastie Merovejovcov, a na Sion (v Jeruzaleme). Nevedno prečo, ale vraj strávil veľa času v Louvri a nakúpil tri reprodukcie obrazov, boli to: *Pastieri z Arkádie od Nicolasa Poussina, Portrét svätého Antona od Dávida Teniersa a Portrét pápeža Celestína V.* Ešte sa vie, že sa stal priateľom speváčky Emmy Calvé. Po svojom návrate do Rennes-le-Château pokračoval farár v rekonštrukčných prácach kostola. Pod ďalšou dlaždicou oltára objavil dokumenty a basreliéfy zo 6. storočia. Po tomto objave prestal pracovať v kostole a mnoho dní strávil cestovaním po kraji. Z ciest sa zakaždým vrátil s vrecom plným kameňov.

Nečakaný majetok

Našiel mladý kňaz poklad, ako sa pováralo? Nikdy sa s tým nikomu nepriznal, možno iba svojej slúžke Márii Denarnaudovej, všetko však nasvedčuje tomu, že získal bohatý zdroj príjmov. Zo dňa na deň začal veľa utrácať, dal si zrekonštruovať renesančnú vilu a postaviť zimnú záhradu, skupoval pozemky a na vlastné náklady dal zmodernizovať a nanovo zariadiť kostol. Jeho nákladný životný štýl však priťahol pozornosť dedičanov a musel sa spovedať pred biskupom. Svoju nadradenému sa však k ničomu nepriznal. Tvrdil, že jeho majetok pochádza od boháčov, ktorí si uňho objednali omše, pod podmienkou, že neprezradí ich totožnosť. Biskup nebol naivka a farára zbavil jeho funkciu, obvinil ho z úplatkárstva a obchodovania s bohoslužbami. Otec Saunière zomrel v roku 1917 a svoje tajomstvo si zobral do hrobu.

Po smrti zdedila jeho majetok verná Mária. Keďže však išlo o veľké imanie, ktoré bolo treba spravovať, predala ho istému Noelovi Corbuovi. Mária zomrela v roku 1953 a nikdy sa ani slovom nezmienila

Pokojný kraj v okolí Rennes-le-Chateau zaplavujú každé leto hľadači pokladu

Diabol z kropenicky v kostole Rennes-le-Chateau ... Malo nečakané farárovo bohatstvo diabolský pôvod?

o tajomstve. Corbu prekopal celý pozemok panstva, ale úplne zbytočne. Napriek tomu sa legenda o poklade v Rennes-le-Château rokmi rozniešla doďaleka a hľadači pokladov postupne zaplavili dedinu i celé okolie dúfajúc, že nájdu pravú príčinu a pôvod kňazovho bohatstva. Do dnešného dňa bezúspešne, i keď sa o poklade šíri rôzne hypotézy.

Jeruzalemský poklad?

Podľa jednej z nich vraj kňaz našiel „stratený poklad z Jeruzalema“. V roku 70 n. L. Rimania na čele s budúcim cisárom Titom, po porážke židovského povstania, dobyli Jeruzalem a Šalamúnov chrám vyplenili. Ulúpené poklady odviezli do Ríma, odkiaľ ich v roku 410, po dobytí Ríma, ukradli Vizigóti na čele s kráľom Alarichom. Poklad obsahoval okrem iných klenotov Archu zmluvy, zlatý stôl posvätného chleba, strieborné trúby a slávny sedemramenný svietnik *menorah*, vážiaci 34 kg.

Na konci 5. storočia Vizigóti obsadili veľkú časť západnej Európy a postavili mnohé opevnenia, niektoré aj v oblasti Rennes-le-Château. Otec Saunière musel vedieť, že kostol bol postavený v roku 1509 na mieste, kde predtým stála stará vizigótska stavba, čoho dokladom bolo objavenie basreliéfov pod oltárom. Teóriu o „jeruzalemskom poklade“ posilnila aj riekanka, ktorá oddávna kolovala po dedine. „Alaric e Alaricou es la fortuna de tres reis“. (Medzi horou Alaric a vrchom Alaricou je bohatstvo troch kráľov.) Naposledy sa prihlásili dvaja mladíci, ktorí tvrdili, že poznajú kľúč na rozriešenie záhady. Verejnosti ju však chcú predostrieť až po uverejnení troch kníh, prvú z nich vydali r. 1992. Možno hovoria pravdu... Keď nie, hľadači pokladov majú pred sebou ďalšie dni strávené v Rennes-le-Château. → **Pozri aj:** s. 120-121 (Tajomstvo Katarov), s. 122-123 (Poklad templárov)

Bérenger Saunière (1852-1917). Záhadný kňaz si svoje tajomstvo vzal do hrobu

Hypotézy o poklade

Približne dvesto kníh sa napísalo o „objave“ otca Sauniéra. Všetky obsahujú rôzne verzie o poklade, jeho pôvode a rozsahu. Jedna z nich sa odvoláva na poklad, ktorý pôvodne patrilo katarom, hojne sa vyskytujúcim v tejto oblasti. Po páde ich panstva Montségur (1244) poklad tajne vyniesli z hradu a zakopali v Rennes-le-Château.

Iní v poklade videli predpokladanú vojnovú korisť kráľa Dagoberta, uloženú okolo roku 660 v bývalom grófstve Razés, ku ktorému patrila aj dedina. Jedna z najznámejších verzií hovorí, že poklad patrilo templárom. Údajne ho zakopali v Rennes-le-Château okolo roku 1314 po smrti posledného veľmajstra rádu Jacqua de Molay. Mnohí špecialisti vychádzali zo zápisov VVolframa von Eschenbach (prezývaného „švábsky templár“), kde vysvetľoval, že príbeh o Svätom grále sa odohrával na juhu Galie, a nie v Bretónsku. Na základe toho predpokladali, že práve tento poklad našiel abbé Saunière. Nakoniec, niektorí ešte stále hľadajú v Rennes-le-Château... sobášny list Ježiša a Márie Magdalény!

Výsledok obludného spojenia ?

ZNETVORENÉ DIEŤA Z VICHY

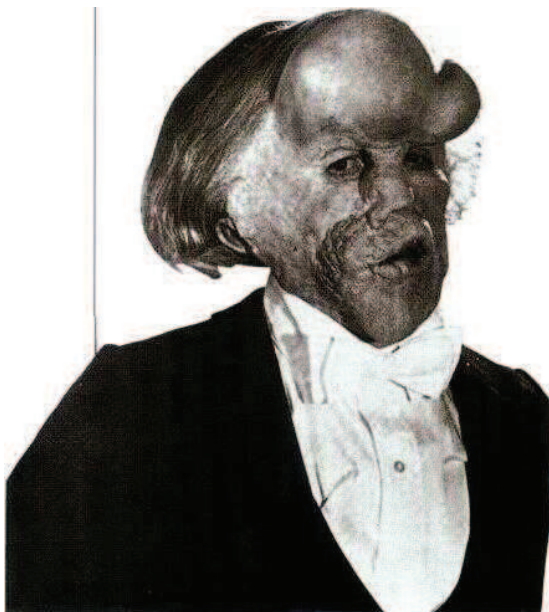
Ludské monštrá, v súčasnosti veľmi cudne prekrstené na „zvláštnosti medicíny“, zožali najväčšiu slávu v 19. a na začiatku 20. storočia. Vtom období boli hlavnou púťovou a cirkusovou atrakciou, mnohé z nich si touto cestou nahonobili značný majetok.

Záujem o tieto bytosti siaha až do staroveku. Gréci a Babylončania pokladali geneticky znetvorených ľudí za zámerné dielo bohov, rímski cisári ich dali vyhľadávať po celej ríši a zhromažďovali vo svojich palácoch. Napriek tomu niektoré obludy vyvolali viac strachu ako zábavy, pretože ich existencia spochybňovala samotný pojem človečenstva.

Narodenie monštrá

Prípád znetvoreného dieťaťa z Vichy sa dostal na verejnosť až po uverejnení diela P. Duvica *Obludy a obludnosti* v roku 1973, teda po 76 rokoch. Už v roku 1933

Joseph Merrick (stvárnil ho herec John Hurt) inšpiroval Dávida Lyncha na natočenie filmu Sloní muž

sa však prípad spomínal v spise, ktorý vyšiel na náklady Dr. Therrea *Anencefal „opického“ typu z pôrodnice vo Vichy*.

6. januára 1897 porodilo isté šestnásťročné dievča v pôrodnici vo Vichy nemanželské dieťa, ktoré žilo iba niekoľko minút. Bol to hermafrodit postihnutý neobyčajnou anomáliou, chýbal mu mozog aj malý mozog. To znamená, že lebka sa končila

Sloní muž

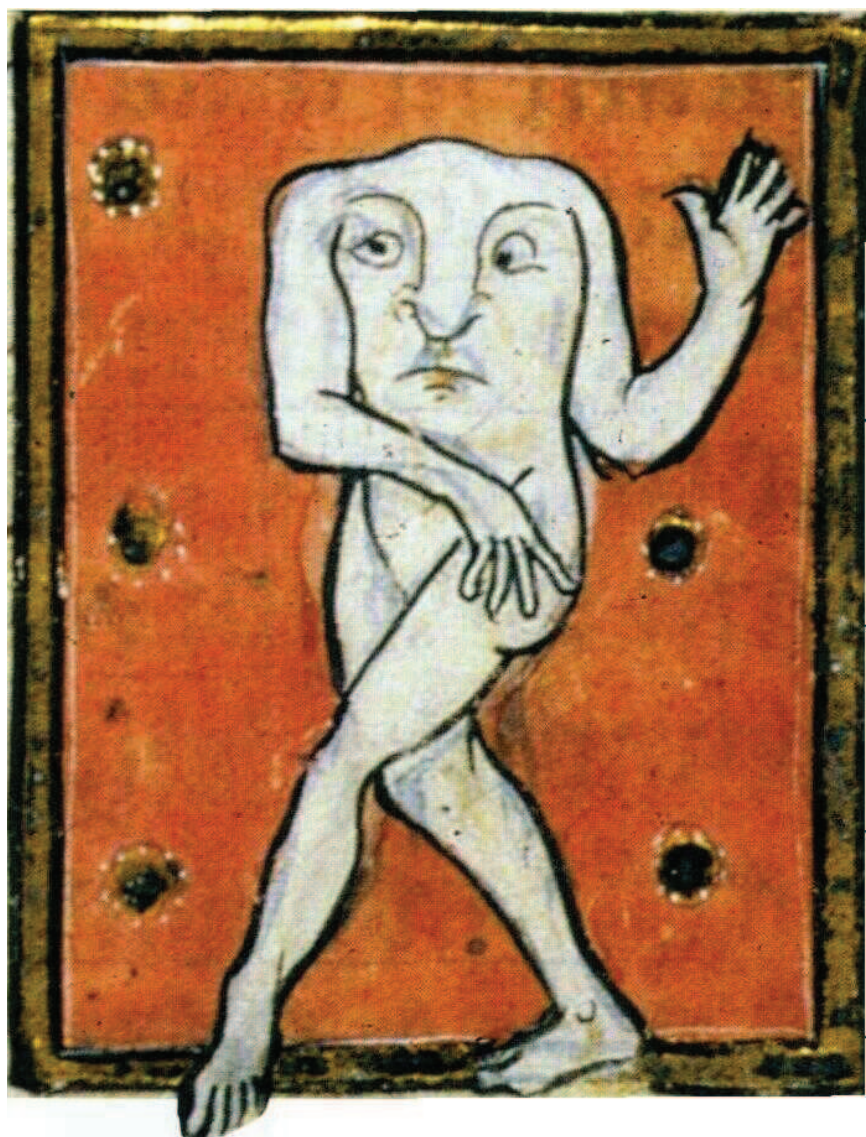
Joseph Merrick, ktorého preslávil film Dávida Lyncha, bol jedným z najneforemnejších a súčasne najpozoruhodnejších znetvorených ľudí. Prinášame opis síra Fredericka Trevesa, lekára, ktorý ho prijal v roku 1886. Svoje spomienky vydal v roku 1923.

„Prvé, m udrelo do očí, bolajeho obrovská neforemná hlava. Nad čelom sa týčila mohutná kostnatá masa, veľká ako peceň chleba, zatiaľ čo na zadnej časti lebky visel hubovitý vak, akoby porastený drobnými hubami. Na povrchu sa podobal na hnedastý karfiol. Zopár dlhých rovných vlasov vyrastalo z temena hlavy. Kostnatý výčnelok takmer prikrýval jedno oko. Obvod hlavy dosahoval zvyčajnú veľkosť. Z hornej čeluste vyrastal ďalší kostnatý výčnelok. Vychádzal z úst ako ružový pahýľ a vyvracal vrchnú peru tak, že ústa sa zmenili na akýsi zle zazátkovaný otvorjlaše. (...) Nos tvorila iba neforemná masa kože. (...) Chrbát bol prišerný: tvorili ho previsajúce kusy kože, ktoré viseli ako vak až do polovice stehien, pokryté tou istou karfiolovou pokožkou. Pravé rameno bolo obrovské, neforemné a pokryté takisto pokožkou pripomínajúcou karfiol. Ruka veľká, nešikovná - skôr akýsi náznak plutvy alebo pádla ako ruky. (...) Kontrast s druhou rukou bil do očí. Nielenže rameno i ruka boli normálne, pokryté hladkou pokožkou, ale ruka bola taká jemná, pekne tvarovaná, že by ju mohla závidieť ktorákoľvek dáma. Trup takisto pokrýval odpudzujúci kožený vak, ktorý vyzeral ako vak na krku jašterice. Dolné končatiny, rovnako postihnuté ako pravá ruka, boli ťažké, nemotorné, vodnaté a hrubo zdeformované.“

rovno nad očami. Okrem toho sa novorodenec neuveriteľne podobal na opicu. Mal dlhé končatiny, veľké okrúhle oči a stavbu hrudníka typickú pre antropoidov. Chýbal mu iba palec postavený proti ostatným prstom, čo je základný rozdiel medzi človekom a zvieratom. Tieto znaky boli podľa Dr. Therrea, prednostu pôrodnice vo Vichy, zapríčinené geneticky, a nie kvôli chýbajúcemu mozgu. Je faktom, že dievča žilo až dovedy spolu s otcom a... opicou v maringotke. Opica bola podľa jej slov „jej jediným spoločníkom“, pretože sa nesmela s nikým z okolia stykať. Mimochodom, opica na druhý deň po pôrode dievčaťa zahynula, zrejme na následok stresu z odlúčenia od svojej priateľky. Dr. Therre z toho usúdil, i keď to znie neuveriteľne, že obluda, ktorá sa narodila, bola plodom sexuálneho spojenia dievčaťa s opicou.

Otec neznámy

Bolo zrejme, že otcom novorodenca mohol byť len otec dievčaťa alebo opica. Otec i dievča zásadne popreli akýkoľvek incestný pomer, tento fakt potvrdila aj pôrodná asistentka, ktorá dievča vyšetrila pri vstupnej prehliadke do pôrodnice. Mimoriadne úzky a rezistentný vaginálny otvor úplne vylučoval normálny sexuálny vzťah. Tieto detaily ešte viac posilnili hypotézu Dr. Therrea, ktorý tvrdil, že ide o križenca človeka a opice. Doktor však vedel, že súčasná medicína pokladá križenie dvoch druhov prirodzenou cestou za nemožné a pripustil, že sa mohol mýliť. Existuje aj ďalšia možnosť, že išlo o výnimočnú prirodňú partenogézu, jedinu svojho druhu, ktorá kedy bola zaznamenaná. V tomto prípade by dievča mohlo mať sexuálny styk s opicou, ale spermie by iba stimulovali vajíčko, ktoré by sa rozvíjalo bez otcovho pričinenia. Táto hypotéza je v skutočnosti neprijateľná. To, že novorodenec bol hermafrodit, svedčí o dvojitom genetickom dedičstve - mužskom i ženskom, to znamená zdedenom od matky aj od otca. Ako sa potom dá vysvetliť prípad z Vi-

Bytosti bez hlavy, sjednou nohou, chobotom... „obludnosti“ alebo kuriozity, ktoré živilí fantáziu a stimulovali morbidnú zvedavosť od staroveku až po súčasnosť (detail miniatúry z 19. storočia)

Niekoľko slávnych deformácií

Extrémy - obrí a trpaslíci. Američanky sestry Morrisové merali len 59 a 48 cm, Rus Fedor Machnov vyrástol do výšky 2,82 m a vážil 187 kg.

Nenormálna chudosť. Američan Isaac Spragues sa vo svojich desiatich rokoch náhle rozhodol chudnúť a až do konca života neprekročil váhu 20 kg pri normálnej výške. Rovnako chudý bol aj jeho krajan J. R. Bass, ktorý po úplnom „skostnatení“ kĺbov a končatín zostal nehybný až do smrti.

Polovičný človek. Američan Johnny Eck sa stal slávnym na celom svete vďaka filmu *Freaks* Joda Brovninga (1932), kde vystupoval. Jeho telo sa končilo v páse a vážil len 28 kg, napriek tomu bol športovcom a uznávaným hudobníkom, ktorý dirigoval orchester v Baltimore.

Siamské dvojčatá. Giovanni a Giacomo Tocci mali od pása dole jedno spoločné telo, čo im však nebránilo, aby sa oženili s dvoma sestrami a žili až do svojich 63 rokov. Naproti tomu dvojča J. J. Liberu vyzeralo ako atrofované telo vyrastajúce Liberovi priamo z hrudníka. Napriek tomu sa Libera oženil a mal štyri deti, takisto ako ďalší Talian Franck Lantini, ktorý dokonale ovládal svoje tri nohy rovnakej veľkosti. Bol to jediný náznač po jeho „dvojčati“. Najneobyčajnejší je však prípad Mexičana Pascala Pinona, ktorého ďalšia parazitujúca hlava vyrástla nad jeho lebkou. Hlava dokázala otvoriť oči aj ústa...

chy? Sú známe aj iné znepokojivé prípady bytostí, napoly človeka, napoly opice. Jeden z najznámejších je prípad Laosanky Krao (1872-1926), ktorá bola hviezdou a atrakciou cirkusu Barnum a Bailey. Jej telo bolo pokryté čiernym ochlpením, dokázala vysunúť pery ako šimpanz a čo je najzaujímavejšie, nohami sa vedela uchytíť o konár... Nevedno, či mal Dr. Therre pravdu, ale kríženie medzi človekom a opicou nieje pre nadaného genetika nemožné. Bol by však niekto schopný z neznámych príčin v nejakom laboratóriu v roku 1896 prekročiť zákony prírody?

Geneticky znetvorené dieťa z Vichy

1897

Z lode sa strieľalo na dva gigantické morské živočíchy

VELKÝ MORSKÝ HAD

V júli 1897 sa francúzsky delový čln *Avalanche*, hliadkujúci v severnej časti Alonského zálivu pri Tonkine, pokúsil usmrtiť dva „morské hady“. Bolo to po prvýkrát, keď vojnová loď zaútočila strelbou z kanóna na tvory patriace k najnezvyčajnejším záhadám živočíšnej ríše.

Avalanche nebola prvou loďou, ktorá zahliadla v Alonskom zálive neznáme živočíchy, bola však jediná, ktorá sa s nimi stretla trikrát v priebehu ôsmich mesiacov. Jej svedectvá zohrali významnú úlohu pri uznaní existencie veľkého morského hada.

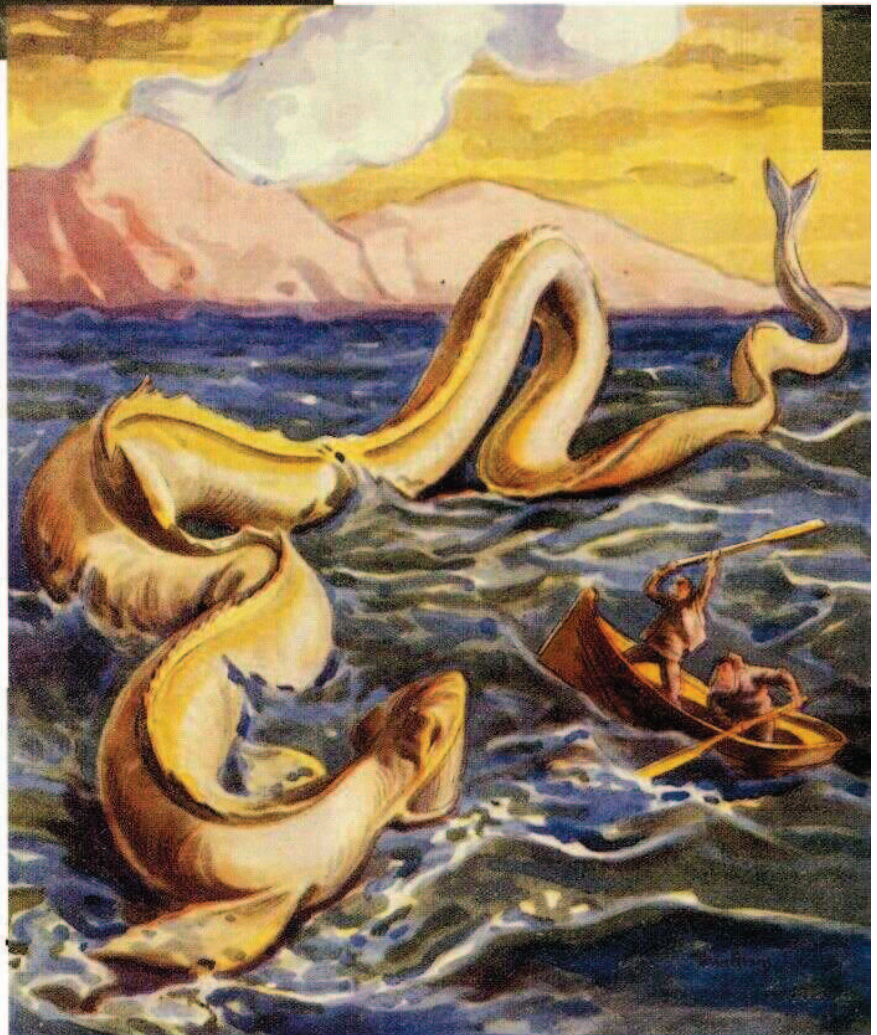
Had, lavírovaná kresba
Victoria Huga
(dom Victora Huga, Paríž)

Niekoľko možností vysvetlenia záhady

Belgický zoológ Dr. Bernard Heuvelmans sa tomuto problému dôkladne venoval; jeho štúdiu mu v šesťdesiatych rokoch priniesli celosvetovú slávu. Podľa neho sa pod druhovým názvom „morský had“ skrýva niekoľko typov obrovských živočíchov, ktoré sú zriedkavé a pritom dostatočne rýchle na to, aby sa dali jednoducho chytiť. Existuje päť typov živočíchov s vertikálnym vlnením, ktoré patria medzi cicavce. Dva typy patria medzi plutvonožce (tzu „dlhokrky“ typ a „morský koník“), tri medzi veľryby (sú to tzv. „mnohobolovce“, „mnohokrídlovce“ a tzv. „supervydra“, ktoré sa približujú k pravekým fosíliám vyznačujúcim sa jemným, tenkým krkom).

Okrem toho Heuvelmans hovorí o plazovi (typ tzv. „morske'ho jaštera“), môže ísť buď o pravekého obrovského krokodíla, alebo mosasaura, ktoré prežili od praveku. Nakoniec by to mohli byť obrovské úhorovité ryby - holobrušce, z nich sa však ulovil iba jediný mladý exemplár dlhý 2 metre.

Morský had,
ilustrácia z *Journal des Voyages*, 1914

Prvé stretnutie

Podľa správy v novinách *Haiphonský kurier* z 5. marca 1898 sa opletačky kapitán-poručíka Lagrésilla a jeho mužstva s morskými príšerami začali v júli 1897. Loď hliadkovala v blízkosti Alonského zálivu. Podľa slov kapitána sa na mori náhle objavili dva tvory dlhé približne dvadsať metrov s priemerom tela dva až tri metre. Na rozdiel od hadov sa pohybovali vpred vertikálnym vlnením. Lagrésille dal okamžite nabiť palubné delá a príkaz na strelbu do diaľky 600 m. Výstrel bol však krátky a vystrašené živočchy sa okamžite ponorili. Pritom „nahlas bučali a na hladine sa vytvorili trieštivé protiprúdy ako pri skalných útesoch“. Svedkovia si všimli ich malú hlavu.

Návrat oblúd

Toto prvé stretnutie bolo veľmi krátke a zanechalo prchavý dojem, podobný iným stretnutiam v iných častiach svetového oceánu. Druhé stretnutie bolo vzrušujúcejšie. 15. februára 1898 sa *Avalanche* plavila cez zátoku Fai-C'-Lung v severnej časti Alonského zálivu, keď sa na mori začali črtať obrysy dvoch zvierat podobných tým z prvého stretnutia. Tentoraz Lagrésille neváhal a zamieril rovno k nim. Delá vystrelili zo vzdialenosti 300-400 metrov. Jedno zo zvierat zasiahli najmenej dva výstrely, no viditeľne ho ani jeden nezranil. Jeden had zmizol v hĺbke a druhého sa *Avalanche* pokúsila chytiť. Zviera však bolo príliš rýchle. Loď ho prenasledovala medzi ostrovcami Fai-C'-Lung a táto neúspešná poľovačka tr-

Morský had alebo krdel' delfinov... Jedno z možných vysvetlení zvlneného tela, ktoré zahliadli rybári (obraz z 19. storočia)

Bohatý výskyt oblúd

Už od staroveku sa námorníci stretávali s „morským hadom“. Až do 16. storočia však neexistovali presné zápisy o týchto stretnutiach. Napriek tomu boli niektoré výnimočné.

Spolu s rodinou? V roku 1876 zbadala posádka britského parníka *Ajesforv* Malackom prielive obludu, ktorá dosahovala obrovské rozmery, bola dlhá takmer 65 m, z toho valcovitý chvost meral takmer 45 m... Z týchto údajov vyplýva, že posádka lode videla pravdepodobne dospelé zviera s mláďatami, ktoré plávali jedno za druhým.

Zničené výbuchom. 30. júla 1915 nemecká ponorka *U-28* potopila britský parník *Iberia*. Loď explodovala v hĺbke 100 až 200 metrov. Výbuch vyvrátil do vzduchu trosky lode a s nimi aj akéhosi obrovského morského krokodíla, dlhého asi dvadsať metrov. Zmietajúce sa zviera spadlo naspäť do vody.

Trážka s loďou. 30. decembra 1947 narázil americký parník *Santa Chiara* pri brehoch Severnej Karolíny do živočcha dlhého asi

pätnásť metrov, ktorý sa podobal na úhora. Zviera sa chvíľu zmietalo vo veľkej krvavej škvrne, potom sa potopilo. Pred dvadsiatimi dvoma rokmi francúzska nákladná loď *Saint-François-Xavier* zabila svojou lodnou skrutkou obrovské článkované zviera s lopatkovým pásom na chrbte.

Stretnutie pod morom. V októbri 1969 sa ponorka *Alvin* ocitla pri Bermudách v hĺbke 270 m tvárou v tvár ozrutnému živočchovi s hlavou plaza, dlhým krkom a plutvami. Zviera zmizlo ešte predtým, ako ho mohli nafilmovať.

Na palube rybárskej lode. 10. apríla 1977 japonský rybársky čln *Zuyo Maru* vytiahol z mora telesné pozostatky neznámeho 10 m dlhého živočcha. Stalo sa to neďaleko Nového Zélandu. Šíril sa z neho taký odporný zápach, že veliteľ lode prikázal, aby ho hodili naspäť do mora. Na fotografiách vidno zviera s dlhým krkom a chvostom, podobným plesiosaurovi. Fotografie zaplnili prvé strany japonských novín, dokonca inšpirovali tvorcov animovaných filmov...

vala hodinu a pol. Medzitým si ho francúzski námorníci mohli do sýtosti prezrieť. Zviera bolo dlhé asi 30 m, jeho koža hladká, sivej farby, plutvy čierne, pred každým vynorením vytryskol do vzduchu prúd vody, ktorým si zviera vyrovnávalo tlak pri dýchaní. Keď sa ponorilo, jeho stopu bolo možné sledovať podľa protiprúdov s priemerom 4 až 5 metrov, ktoré vyvolalo jeho vertikálne vlnenie. Malo tuleniu hlavu, lenže dvakrát takú veľkú ako tuleň a po celej dĺžke chrbta výrastok v tvare zubov píly.

Rušný obed

26. februára 1898 pozval Lagrésille na palubu lode majora Joanneta a deväť dôstojníkov z pancierovej lode *Bayard*, ktorí sa večer predtým na istej recepcii vysmievali historikám o obrovskom morskom hadovi. Počas obeda sa loď nachádzala opäť v zátokke Fai-C'-Lung, keď jeden z námorníkov prišiel kapitánovi a jeho hosťom oznámiť, že spozoroval dva „morské hady“. *Avalanche* prenasledovala jedno zviera 35 minút a Lagrésille i jeho hostia ho mohli zreteľne pozorovať zo vzdialenosti 200 m. Dvaja dôstojníci mali so sebou fotoaparáty, kým ich však nabili a pripravili na záber, zviera už bolo príliš ďaleko a čistý negatív sa nedal vyhotoviť. Po návrate na palubu *Bayardu* major Joannet informoval o udalosti admirála La Bédolliéra, ktorý telegrafoval hlavnému guvernérovi a budúcemu prezidentovi republiky Paulovi Doumerovi. V správe ho informoval o pozorovaní živočcha a požiadal o povolenie zorganizovať „poľovačku“, ktorej cieľom malo byť ulovenie zvieraťa. Pohraničné nepokoje s Čínou však zabránili realizácii tohto projektu, a tak morský had zmizol so svojim tajomstvom v hĺbinách oceánu...

Obrovská zvláštna kostra, ktorú japonskí rybári vytiahli pri brehoch Nového Zélandu v júli 1977

Predpovedanie katastrofy Titanicu

PREDTUCHA

Predtucha je nevysvetliteľný jav, ktorý sa potvrdil v tisícach prípadov. Väčšina prípadov sa týka osobných zážitkov, niektoré predpovede sú však známe na celom svete.

Najznámejšou predtuchou alebo predpoveďou je námet krátkeho románu amerického spisovateľa Morgana Robertsona, ktorý štrnásť rokov pred samotnou udalosťou detailne opísal stroskotáťme *Titanicu*.

Veštecké dielo

Morgan Robertson, narodený v roku 1861, bol autorom, ktorý sa špecializoval na námorné príbehy a udalosti. Dosť nespravodlivo sa naňho zabúdalo. Jeho kniha *Futility* (1898) - mimochodom nie najlepšia z tých, čo napísal - mu v súčasnosti vyniesla predsa len istú posmrtnú slávu. Tento krátky román o márnom boji človeka proti osudu dopodrobna opisuje stroskotanie „najväčšej lode, ktorú kedy zostrojil človek“, *Titanu*. Loď narazila do ľadovca a potopila sa. Spolu s ňou sa potopila i väčšina pasažierov, pretože na lodi nebol dostatočný počet záchranných člnov. Zhoda okolností alebo náhoda? Zoznam zhodných detailov

Podmienky alebo okolnosti predtuchy

*Sú dosť striktné, najmä čo sa týka nejasností okolo udalosti a dali by sa zhrnúť takto: Sen akbo predtucha sa musí porozprávať viacerým dôveryhodným svedkom ešte predtým, ako sa udalosť uskutoční. Interval medzi snom a udalosťou musí byť dostatočne krátky, pretože možnosť náhodného spojenia každým dňom rastie. Existujú, samozrejme, aj výnimky, ako sa to ukazuje v prípade *Titanicu*. Sen sa musí javiť svojmu pôvodcovi nepravdepodobný a pochádzať z oblasti, ktorá mu nieje známa alebo len veľmi málo. Musí sa týkať presného javu alebo udalosti a nesmie nabrať črty všeobecne platných zásad, ktoré by sa mohli aplikovať na rozličné prípady (ako to bolo napríklad s *Nostradamovými predpoveďami*). No a detaily sa musia v základných črtách zhodovať s udalosťou.*

sa tým však nekončí a niektoré okolnosti sú až zarážajúco podobné. Prinášame niekoľko príkladov. V zátvorke sú skutočné údaje o *Titanicu*. Románová loď stroskotala v apríli (*Titanic* 10. apríla 1912), výtlak 70 000 ton (66 000), dĺžka 800 stôp (882,5), 3 lodné skrutky (rovnako), maximálna rýchlosť 24/25 uzlov (rovnako), maximálna kapacita 3000 pasažierov (rovnako), 2000 pasažierov na palube (2230), 24 záchranných člnov (20), 19 vodotesných prepážok (15), tri stroje (rovnako) a trhlina na pravom boku lode (rovnako). Okrem toho román *Futility* napísaný deväť rokov pred začatím stavby *Titanicu*, dokonca ešte predtým, ako bola vyhotovená koncepcia lode, čo úplne vylučuje ovplyvnenie skutočnými informáciami.

Morgan Robertson priznal, že mu pri námetoch románov pomáhal podľa vlastných slov „astrálny čiže duchovný spolupracovník“. Tento duch ho viedol a inšpiroval v práci. Je to jediná odpoveď, ktorú dal na vysvetlenie neveriteľnej zhody okolností medzi fikciou a realitou. Napriek tomu mu druhé vydanie románu po stroskovaní *Titanicu* neprineslo žiadajú slávu, ktorú by si jeho predpoveď bola zaslúžila. Čitatelia radšej uprednostnili senzačné detaily vyšetrovania pred fikciou poznačenou záhadnosťou.

Desivý sen

Okrem predpovedania katastrofy *Titanicu*, ktorá bola svojím rozsahom a ohlasom medzi verejnosťou najznámejším prípadom, existujú aj ďalšie, nemenej závažné predpovede a po nich nasledujúce udalosti. V máji 1979 sa Dávidovi Boothovi, zamestnancovi istého úradu v Cincinnati v štáte Ohio, sníval strašný sen. V priebehu neho sa bezmocne prizeral na obrovské letecké nešťastie na jednom letisku: „Videl“, ako sa lietadlo s americkou vlajkou ťažkopádne odlepilo od štartovacej dráhy, nečakane sa vztýčilo a nakoniec roztrieštilo v obrovskom výbuchu sprevádzanom mohutnými plameňmi a čiernym dymom. Sen bol zakaždým presnejší. Po tom, čo Booth navštívil svojho psychiatra, upovedomil letisko

*Spisovateľ Morgan Robertson (1861-1915) opísal štrnásť rokov pred katastrofou stroskotanie lode podobnej *Titanicu**

v Cincinnati. Tam sa špecialisti podľa uvádzaných podrobností zo sna usilovali uhádnuť, o ktoré letisko ide. Navyše, spoločnosť *American Airlines* sprísnila bezpečnostné opatrenia u svojich veľkých prepravcov. Predsa však 26. mája vybuchlo pri štarte na chicagskom letisku lietadlo DC-10 spoločnosti *American Airlines* a všetko prebiehalo podľa známeho scenára z Boothovho sna. Pri nešťastí zomrelo 273 osôb a Dávidovi sa jeho strašný sen prestal snívať...

Predtucha vlastnej smrti

Nemenej známy, dokonca ešte dramatickejší je prípad, ktorý sa udial v roku 1966 vo Walesi. 21. októbra toho istého roku sa na bankské mestečko Aberfan v dôsledku zosuvu pôdy zosunulo pol milióna tony uhľového prachu, ktorý zasypal miestnu školu. Nešťastie si vyžiadalo 144 obetí, z toho 122 detí. Psychiater Dr. John Barker s pomocou priateľa - novinára viedol o prípade výskum a zozbieral šesťdesiat výpovedí osôb, ktoré tvrdili, že cítili blížiacu sa katastrofu. Výpovede dvadsiatich štyroch potvrdili očití svedkovia. Najdijímavejší je prípad malej Eryl Mai Jonesovej, ktorá sa vo svojich desiatich rokoch stala obeťou hrozného nešťastia. Dva dni pred tragédiou dieťa matke z ničoho nič oznámilo, že sa nebojí zomrieť, „pretože sa stretne s Ježiškom“. Vravelo, že všetko okolo nej je čierne a bude spolu s kamarátkami Peteom a Júne. Večer pred nešťastím opäť hovorilo matke, že sa jej snívalo

Stroskotáme Titanicu, rytina od Achilla Beltrama (1912)

Stroskotanie Titanicu

Predpovedí týkajúcich sa potopenia *Titanicu* bolo také množstvo, že sa z nich dala napísať kniha. Napísal ju George Behe a jej názov je *Psychic Forewarning of a Tragedy (Psychické skúmanie tragédie)*. Pri jej čítaní má človek pocit, že je súčasťou udalosti, ktoré si vymysleli jasnovidci.

10. apríla 1912 vyplávala loď *Titanic* patriaca anglickej spoločnosti *White Star* prístavu v Southamptone na svoju prvú plavbu, smer New York. O lodi sa písalo, že je nepotopiteľná vďaka svojim neprekonateľným vodotesným prepážkam. Medzi pasažiermi bolo veľa emigrantov ubytovaných v 3. triede, ktorá sa nachádzala pod čiarou ponoru. Na lodi bol aj výkvet anglosaskej finančnej aristokracie. V noci zo 14. na 15. apríla, keď sa *Titanic* nachádzal asi 300 míľ (550 km) od pobrežia Newfoundlandu, narazil do ľadovca, ktorý spôsobil 90-metrovú trhlinu na pravom boku lode.

O 2. hodine 30. minúte ráno veľký parník zmizol vo vlnách oceánu. Z 2230 pasažierov sa zachránilo iba 709, ktorých zobrala na palubu nákladná loď *Carpathia*, nachádzajúca sa neďaleko. Najviac obetí bolo medzi pasažiermi 3. triedy. Počet mŕtvych obetí, medzi ktorými boli aj významné osobnosti, ako aj záhady okolo jeho stroskotania a rozsiahlosť katastrofy zaradili *Titanic* medzi čierne legendy námorníctva. V panteóne prekliatych lodí zaberá rovnaké miesto ako *Blúdiaci Holanďan*. Vrak lode našiel až v roku 1985 tím amerického profesora Róberta D. Ballarda. „Posledné dielo“ s týmto námetom vyšlo v roku 1986 pod názvom *litánie, Triumph and Tragedy*, autormi sú Angličania John P. Easton a Charles A. Haas.

o škole, na ktorú sa „zosypalo čosi čierne“. Na cintoríne ju naozaj pochovali medzi Pe-tea a Júne. Výskum Dr. Barkera tiež dokázal, že mnohé svedectvá pochádzali od ľudí, ktorí danú obeť vôbec nepoznali. Predtucha katastrofy teda nezávisí od toho, či je osoba majúca predtuchu nejako geograficky alebo citovo spätá s udalosťou, ktorá sa má udiať. Je to jediný záver, ktorý vyplýva z týchto otrasných prípadov...

-> **Pozri aj:** s. 154-155 (Nostradamus), s. 232-233 (Blúdiaci Holanďan)

R. 1966 sa desiatročnej Eryl Maijonesovej sníval sen o nešťastí, v ktorom mala zahynúť

Obávaná pasca námorníkov

SARGASOVÉ MORE

Sargasové more predstavovalo pre posádky plachetníc najobávanejšiu pascu. Pre námorníkov, ktorých lode uviazli v bezvetrí v morských chaluách, znamenalo pomalú, hroznú smrť.

Sargasové more objavil na svojej prvej ceste v roku 1492 Krištof Kolumbus. Jeho názov pochádza od obrovskej morskej riasy hnedej farby - *sargasso* -, ktorá pláva na hladine buď ako izolovaný zhluk chaluáh, alebo rozsiahla masa zaberajúca veľký priestor. K tejto ekologickej zvláštnosti sa pridáva ďalšia - meteorologická: obdobia úplného bezvetria môžu trvať aj celé mesiace. Tieto dva prírodné elementy sa stali pre mnohých námorníkov osudnými.

„Cintorín stratených lodí“

Toto more bez podmorských prúdov, ohraňované na západe Gofským prúdom, sa rozprestiera medzi 20. a 35. severnou rov-

nobežkou, medzi Veľkými Antilami, mýsom Hatteras až po Severoatlantický (podmorský) hrebeň. Jeho rozloha je približne 650 000 km², čo je viac ako polovica povrchu Európy, navyše je to výlučné miesto rozmnožovania úhorov. Keď Kolumbus narazil na plávajúce ostrovčeky rias, bol presvedčený, že zem je blízko. Jeho omyl nemal, našťastie preňho, tragické následky. Námorníci plaviaci sa po ňom, však zistili skutočné nástrahy a nebezpečenstvo, ktoré predstavovali lúky plávajúcich rias a Sargasové more sa stalo synonymom smrti. Prezývali ho „Morom strachu“ alebo „Cintorínom stratených lodí“. Lode plaviace sa v tomto mori sa dostávali do pasce až 100 m dlhých rias, ktoré sa v úplnom bezvetří ani nepohli.

Odysea Heratu

Taliansky trojstažník *Herat*, ktorý vyplával z mississipského Gulportu 19. júla 1912 do Buenos Aires, sa v Mexickom zálive dostal do veľkej búrky a skončil v úzine medzi Kubou a Yucatánom. Búrka sa utišila a more zostalo úplne pokojné. Loď sa ocitla uprostred mora chaluáh, plávajúcich kmeňov stromov a trosiek lodí. Z hladiny stúpala odpudzujúci hnilobný zápach. Po dvoch mesiacoch sa konečne zdvihol vietor, ktorý loď odpľavil smerom na juh. Lenže čoskoro sa otočil a loď zavial späť do pasce, ktorú práve opustila. Nasledovali ďalšie štyri mesiace hrozného, beznádejného čakania. Až jednej noci, keď sa už zdalo byť všetko stratené a zásoby boli úplne vyčerpané, sa opäť zdvihol vietor a trojstažník vyslobodil zo zajatia morských rias. 12. februára 1913, takmer sedem mesiacov po vyplávaní zo Spojených štátov, loď konečne zakotvila v prístave Bridgetown na ostrove Barbados. fferarbol ešte celý čierny od rias, ktoré ho držali tak dlho v zajatí.

Skutočnosť a legenda

Od príchodu Španielov do Ameriky uviazli v tomto hroznom, nehybnom pekle desiatky plachetníc. Mnohé z nich sa nikdy nevrátili a niektorým sa podarilo uniknúť z hroznej

Obrovské riasy, ktoré uväznili mnoho plachetníc, strašili námorníkov

Sargasové more, rytina zo 16. storočia. (Bibl. nat., Paríž)

Uväznení na širom mori

Podobné pasce, aké číhajú na námorníkov v Sargasovom mori, možno nájsť vo väčšine morí sveta. V júli 1890 francúzsky trojstažník *Yédérdition*, ktorý sa plavil zo Saigona na Filipíny, zbadal v noci na mori tmavé tiene. Posádka usúdila, že sú to zrejme malé ostrovčeky, nezakreslené v námorných mapách. Náhk loď do niečoho narazila, bolo počuť škrípanie. O chvíľu sa na palubu zrútil strom, za ním ďalší, jeho listy sa zakliesnili do vrchných častí lode. Fédératiou jednoducho uviazla. Po prehliadke sa zistilo, že loď nie je poškodená a dá sa zo zajatia vyprosiť. Na úsvite sa námorníci pokúsili loď s pomocou dvoch veľrybárskych člnov vytiahnuť z bujnej vegetácie. Ich úsilie však bolo márne. Našťastie sa zdvihol vietor a loď vyslobodil z pasce. Pri späťtočnej ceste sa kapitán lode vydal tou istou trasou, po ostrovčeku však nebolo ani stopy.

Kľúčna vyriešenie tejto záhady sa našiel až neskôr, keď sa zistilo, že pri veľkých povodniach sa z ázijského pobrežia odtrhávajú kusy zeme aj s vegetáciou, ktoré prúd unáša na šíre more. Takýto kúsok zeme s rastlinstvom asi uväznil aj Fédératiou.

pasce len s veľkou námahou. Angličania nazvali toto miesto „krajom koní“, ako spomienku na posádky galeón, ktoré museli často obetovať celý náklad - i zvieratá, aby dokázali čeliť nedostatku pitnej vody v prípade, že boli už príliš dlho v zajatí rias. Obraz o hroznej, pomalej smrti, ktorá tu číhala na námorníkov, si môžeme urobiť zo správy anglického parníka *Britannia*. Ten v roku 1884 objavil v Sargasovom mori plachetnicu s mŕtvolami na palube; loď bola natoľko ohlodaná od prírodných živlov, že sa nedala identifikovať. Toto miesto sa stalo námětom pre rôzne záhadné historky a legendy. V roku 1894 búrka zahnila do Sargasového mora aj americkú plachetnicu *J. G. Norwood*, ktorá uviazla v riasach. Jediný, kto prežil, bol lodný stevard Elipha Thomson. Ten rozprával, že videl uviaznutú španielsku galeónu naloženú zlatom, dvojstážňovú plachetnicu a parník, na ktorom našiel zásoby potravín a čln s plachtami. Na ňom sa

Lúčka v Sargasovom mori, ilustrácia zo začiatku 20. storočia. Zodpovedajú lúhy obrovských plávajúcich rias predstavám o podmorskom svete?

doplavil do bezpečných vôd, kde ho vzala na palubu ďalšia loď. Fantastický film Angličana Michaela Carrerasa *Ludia z hlbín* (1968) čerpal námet z príbehov spätých s týmto záhadným a strašným miestom. Hrdinovia zabúdli medzi chaluhy Sargasového mora, kde zažili neuveriteľné príhody medzi obrovskými kôrovcami a mäsožravými riasami. Nakoniec sa stretli s potomkami conquistadorov, ktorí žili storočia uväznení v cintoríne stratených lodí... Sargasové more najviac zodpovedalo týmto fantastickým výmyslom.

Cintoríny lodí

Námorníci sa okrem Sargasového mora obávajú aj iných morských cintorínov.

Ladové peklo. Pobrežný ľad predstavuje nebezpečenstvo dobre známe každému námorníkovi. Koľko nešťastných lodí sa ocitlo v jeho zajatí ešte predtým, ako ich ľad rozdrvil. Podľa niektorých legiend však ľad vydal svoje obete. V roku 1861 americkú veľrybársku loď *George Henry* niekoľko dní „prenasledoval“ v Hudsonskom prielive vrak lode *Rescue* bez stážňov, ktorá lovila veľryby spolu s *Georgom Henry* ešte predtým, ako ju pred ôsmimi mesiacmi zničil pobrežný ľad. Desať rokov predtým 6. apríla 1851 kanadský dvojstážnik *Renovation* videl preplávať okolo seba dve lode bádateľa síra Johna Franklina, *Erbus a Terror*, ktoré zmizli pred piatimi rokmi.

Bassova úžina medzi Tasmániou a Austráliou v sebe ukrýva dva veľké ostrovy King na západe a ostrov Flinders na východe. V dobe plachetníctva bolo obávané miesto námorníkov, po jej vodách sa knisali vraky lodí, ktoré vietor a morské prúdy unášali k nehostinným brehom. Medzi najslávnejšie lode, ktoré na tomto mieste stroskotali, patril anglický trojstážnik *Britomar*. Stratil sa v roku 1840 aj s nákladom zlata, ktoré viezol do Tasmánie.

Cintorín pri Hornovom myse. Medzi Hornovým mysom a Antarktídou sa nachádza súostrovie Južná Georgia. Tvoria ho čierne ostrovy, kam doplávali vraky lodí, ktoré stroskotali počas miestnych búrok. Pôsobivo ich opísal anglický bádateľ Shackleton, ktorý na ne narazil počas putovania v Antarktíde v rokoch 1914-1915, keď na nich stroskotala aj jeho vlastná loď *Endurance*.

1914

Zvláštne okolnosti jedného zmiznutia SMRŤ ALAINA-FOURNIERA

22. septembra 1914 pri Saint-Rémy-la-Calonne, v épargeskom sektore, asi štyridsať kilometrov od Verdunu, zahynul Henri Alban Fournier, 28-ročný poručík z 23. roty 288. pechotného pluku. Necelý rok pred svojou smrťou tento muž vydal vynikajúce dielo, ktoré bolo ohromným literárnym úspechom. Dielo nesie názov *Velký Meaulnes* a je pod ním podpísaný Alain-Fournier.

Všade zúrila vojna. Nebolo možné nájsť všetky mŕtve telá. Spočiatku nebolo isté ani to, či spisovateľ naozaj zahynul. Vydavateľ Gaston Gallimard dostával od dôstojníkov listy, kde písali, že bol zranený a je v nemeckom zajatí. Našli sa aj takí, čo rozchyrovali, že dezertoval. Jeho rodina neprestávala dúfať, no po určitom čase sa musela pozrieť pravde do očí.

Až po veľmi dlhom čase, v novembri 1991, sa medzi dvadsiatimi inými telami našlo aj telo

Alaina-Fourniera. Kostra mala jednu ruku za hlavou, druhá bola pozdĺž tela. Dve vyblednuté stuhy na kostiach predlaktia pripomínali jeho hodnosť. Pozostatky objavil obyvatel Saint-Rémy-la-Calonne. Sledoval stopy, ktoré mu udali dvaja učitelia na dôchodku, Michel Algrain, vášnivý obdivovateľ *Velkého Meaulnesa* a jeho autora, a Claude Régnaut, ktorý preložil a konfrontoval svedectvá nemeckých vojakov, účastníkov boja.

Prvé verzie

22. septembra sa Alain-Fournier vrátil na veliteľstvo 23. roty. Veliaci kapitán Boubée de Grammont zorganizoval s 23. a 22. rotou prieskumnú misiu. Hliadky sa pokúšali odhovoriť ho od úmyslu napredovať, on však pokračoval v pochode. Vojsko prechádzalo cez les v štvorstupe. Na čistinke, asi sto metrov pred nimi, sa mihla nejaká silueta. Kapitán odmietol zastaviť, no vtom sa ozvala tlmená streľba. Húština nedovolila vojakom roztrúsiť sa po lese. Velitelia vyrazili vpred s revolvermi v rukách. Padali spolu s dvadsiatkou svojich mužov. Ostatní sa dali na útek. To sú fakty, ktoré v roku 1924 uviedol Jacques Rivière, švager Alaina-Fourniera, jeho priateľ od roku 1903 a tajomník *Novej francúzskej revue*. Mladý románopisec zahynul hrdinskou smrťou, padol do nastraženej pasce. Už prvé svedectvá si však protirečia: jeden videl poručíka padnúť zasiahnutého guľkou do čela, druhý ho videl raneného plaziť sa pod strom a prosiť o pomoc a ďalší tvrdí, že ho na nosidlách odniesli nosiči nepriateľskej armády. Dodajme ešte, že nikto sa nepozastavil nad osobou kapitána, ani nad jeho výrokmi typu „Všetci moji muži sú pripravení zomrieť“. Po skončení vojny sa predsa nepatrí osočovať víťaznú armádu.

Trochu iný príbeh

Veci sa dostali do iného svetla na základe neskoršieho svedectva Zacharia Bacquého, seržanta z 23. roty. Podľa jeho slov 22. rota narazila na konvoj nemeckej zdravotníckej pomoci, čo vysvetľuje zmienku o nosičoch z prvých svedectiev. Vojaci z tejto roty za-

Bitka počas 1. svetovej vojny, obraz od Neymarha a E. Balluea (Paríž, múzeum de l'Armée)

Počas vykopávk v Saint-Rémy-la-Calonne (Meuse) v roku 1991 bola objavená kostra poručíka-spisovateľa

Kultový román

Vo *Velkom Meaulnesovi* nás Alain-Fournier necháva oscilovať medzi realitou a poetickou zázračnosťou na pozadí sologneskej scenérie. Bezvýsledné pátranie po žene, ktorú zahliadol len na okamih, adolescentná odmietavosť zoči-voči svetu dospelých, viera v priateľstvo a vernosť danému slovu... Augustín Meaulnes prešiel „na odvrátenú stranu zrkadla“, ťahajúc za sebou celé generácie mladých.

Záhadne zmiznutie autora pridáva románu na mysterióznosti. Okrem toho, vďaka smrti vo vojne sa stal symbolom vlastenectva. Nie náhodou v júli 1940, keď spisovatelia Jean Cassou a Lean Paulhan hľadali spôsob vyjadrenia odporu voči okupantovi, založili spolok „Priatelia Alaina-Fourniera“.

Toto všetko vysvetľuje obdivuhodný úspech románu: do roku 1931 sa predalo približne 60 000 výtlačkov, v 70-tych rokoch vďaka vreckovým vydaniám asi 200 000 výtlačkov ročne a celkový počet predaných kníh sa do konca 80-tych rokov vyšplhal až k číslu 4 milióny.

žali, a podarilo sa im pochytať zajatcov. Iní Nemci zatiaľ ostreľovali 23. Fournierovu rotu zo vzdialenosti asi 50 metrov. Mužstvo hľadalo úkryt v jame a kapitán prikázal opäťovať strelbu paľbou z kanóna. Sám šiel príkladom, nasledovaný asi štyridsiatimi mužmi z tristočlennej skupiny, ktorej velil. Polovici mužov sa podarilo ujsť, ostatní sa nevrátili. Strieľať na zdravotnú službu a prevoz ranených je vojnový zločin: je však možné, že ranení francúzski zajatci, ktorí prežili, a medzi ktorými bol možno aj Alain-Fournier, boli z pomsty postrielení.

Je pochopiteľné, že tí, ktorým sa podarilo ujsť, a najmä tí, ktorí ostali v relatívnom bezpečí, sa snažili nájsť si ospravedlnenie. V tábore sa vytvorila spoločná verzia priebehu bitky: vymyslená, obzvlášť zradná pasca mala ospravedlniť ich útek. A približne dvadsať vojakov, ktorí prežili útok, zo solidarity mlčalo. Iba seržant Bacqué nakoniec porušil sľub a prehovoril.

Hrdinstvo alebo vojnový zločin

Inú verziu okolností smrti Alaina-Fourniera podal vo svojom rozprávaní nemecký

Stratení bez stopy

Telo Alaina-Fourniera sa síce našlo, dodnes však nevieme, kde sa nachádzajú telá ďalších spisovateľov. Môžeme snívať o tom, že prešli do sveta svojich kníh.

V roku 1914 sa v Mexiku stratila stopa Ambrosa Biercea. Tento Američan, narodený v roku 1842, bol húževnatým polemikom, autorom *Diablovho slovníka* a tvorcom novej fantastiky, využívajúcej najtajnejšie záhyby nášho podvedomia. U nás vyšla zbierka jeho poviedok pod názvom *Mních a katova dcéra*. Jeho zmiznutie bolo akoby poslednou a dobrovoľnou cestou do ríše hrôzy a nadprirodzená.

7. alebo 8. apríla 1915 zahynul na fronte Louis Pergaud. Tento učiteľ z Franche-

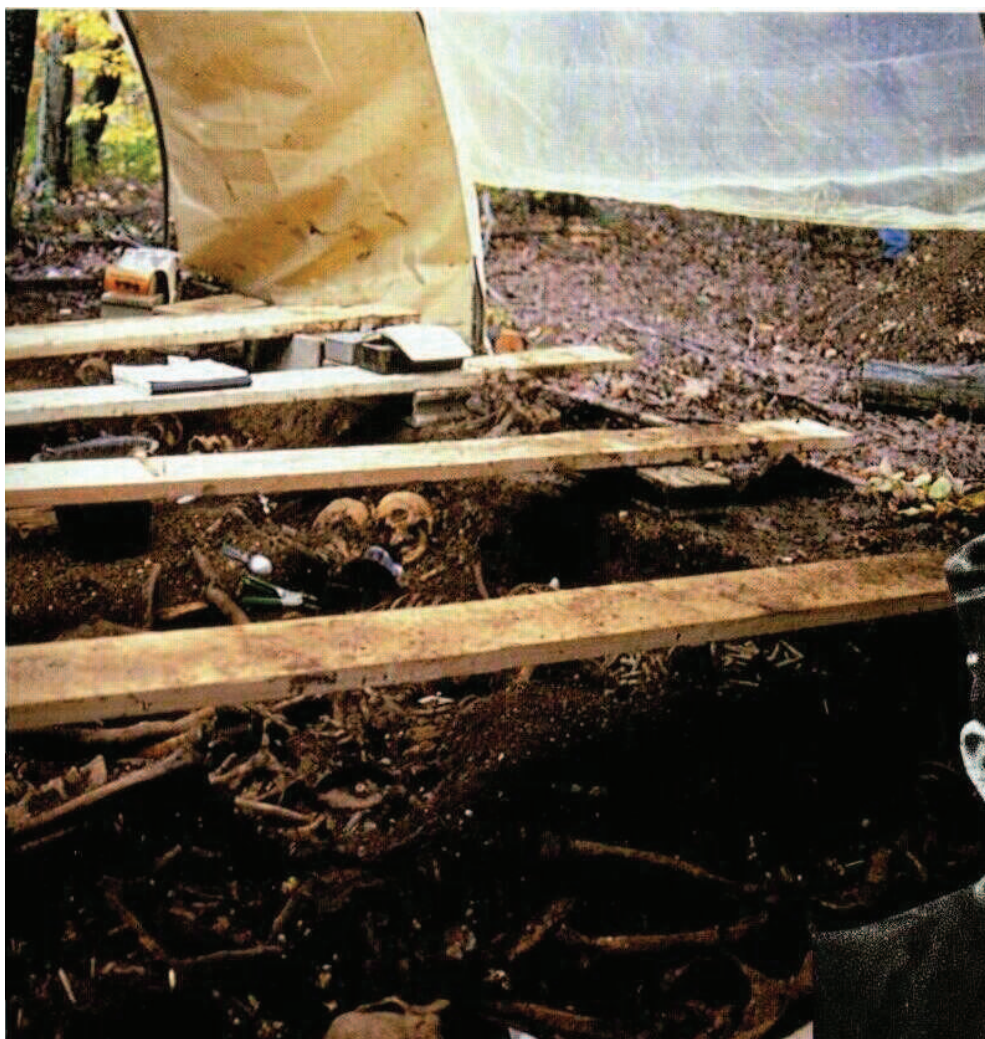
-Comté sa narodil v roku 1882, svojím humorom oživil sedliacky román, zahynul však v celkom inom konflikte, ako bol ten z *Gombíkovej vojny*, ktorá ho preslávila. Tí, čo našli Alaina-Fourniera, sa vydali hľadať miesto jeho posledného odpočinku.

31. júla 1944 sa lietadlo Antoina de Saint-Exupéryho nevrátilo na základňu. Vracal sa z prieskumného letu tesne predtým, ako sa mali v Provencalsku vylodiť Spojenci. Narodil sa v roku 1900, ospieval povolanie letca vo svojom *Nočnom lete*, bratstvo a boj za ľudské práva v *Zemi ľudí* a *Vojenskom pilotovi*. So svojím lietadlom sa pravdepodobne zrútil do mora neďaleko Nice.

ký poručík Egon Nicolai zo 6. granátometnej rot. Hneď po tom, ako sa udalosti odohrali, tento vojak vypovedal pred vojenským súdom vo svojej vlasti o odvete, ktorú vykonala jeho jednotka potom, čo na nemeckých zdravotníkov zaútočili francúzski vojaci. Egon Nicolai bol posledným človekom, ktorý hovoril s istým ťažko raneným francúzskym vojakom. Tento vo-

jak ho „požiadal, aby odovzdal správy o ňom mladej žene z rodiny Perierovcov. Povedal (mu), že pochádza z rodiny bývalého francúzskeho prezidenta“. A vieme, že Alain-Fournier bol milencom Simone Perierovej, nevesty Jeana Casimira-Periera, prezidenta Francúzskej republiky v rokoch 1894-1895.

Ďalej si môžeme domyslieť čokoľvek. Autora *Velkého Meaulnesa* mohli zmasakrovať Nemci ako odvetu za útok, alebo bol smrteľne ranený ešte pred príchodom nemeckej posily. Určitý čas sa zdalo, že prvá hypotéza je pravdivá. Avšak analýza nájdených tiel, zvlášť analýza kostry poručíka Alaina-Fourniera, ju definitívne poprela. Výsledky autopsie, ukončenej v júni 1992, poukazujú na malý počet stôp po projektiloch, čo vylučuje popravu. Našlo sa šesť lebiek prevrätaných jedinou guľkou, lebka Alaina-Fourniera však nebola medzi nimi. To nie je dôkazom vykonanej popravy, ale „rany z milosti“, ktorá sa zvyčajne uštedrovala vojakom v agónii.

Herní Alain-Fournier (1886-1914) ako podporučík v Mirande rok 1909

Vojaci, ktorí zmizli v oblaku ?

NORFOLKSKÝ PRÁPOR

Je to jeden z najzáhadnejších prípadov zmiznutia, pretože sa netýka jedného človeka, ale celej skupiny ľudí. Odohral sa počas prvej svetovej vojny, keď v auguste 1915, uprostred ťaženia na Dardanele, zmizol prápor Kráľovského norfolkského pluku.

Od marca do decembra roku 1915 sa Anglicko aj Francúzsko pokúšali ovládnuť Dardanele, strategický bod pre kontrolu komunikácie medzi Stredomorím a ruskými prístavmi Čierneho mora. Turci pod velením nemeckých dôstojníkov však držali v šachu západné oddiely. Straty boli také vysoké (46 000 mŕtvych), že Spojenci sa nakoniec v decembri 1915 vzdali ďalších pokusov o ovládnutie brány do Stredomoria.

Zmiznutie norfolkského práporu

Príbeh norfolkského práporu poznáme z dobových svedectiev vojakov Commonwealthu. 21. augusta 1915, počas útoku na Gallipoli, ktorý patril k najkrvavejším

kapitolám dardanelského ťaženia, dvadsaťdva novozélandských vojakov zo ženijnej rotnej videlo 4. norfolkský pluk, ktorý tvorilo 267 mužov, ako sa vydáva na pomoc jednotkám austrálskeho a novozélandského armádneho zboru (ANZAC), ktoré práve zaútočili na kótu 60 južne od zátoky Suyla. Vo chvíli, keď sa ocitli vo vyschnutom koryte, norfolkskí vojaci sa dostali do zvláštneho oblaku. Všetci zmizli za oponou hmly, potom sa oblak zdvihol a stúpil k oblohe proti smeru vetra, až zmizol pozorovateľom z očí. V malom údolí zrazu nebolo ani živej duše a Turci tvrdili, že sa im nepodarilo zajať jediného z týchto vojakov.

Protirečenia

Tento opis sa opiera o svedectvo troch novozélandských vojakov, príslušníkov 3. sekcii 1. ženijnej rotnej, na spomienkovom stretnutí ANZAC-u pri príležitosti 50. výročia dardanelského ťaženia. Ich svedectvo bolo vlastne výzvovou pre ďalších pamätníkov onej udalosti. Pozorné štúdium dokumentu však odhaľuje určité faktické

Polostrov Gallipoli (Turecko) v roku 1915 obsadený vojakmi Commonwealthu

chyby, ktoré spochybňujú vierohodnosť rozprávania. Napríklad traja vojaci sa zmieňujú o 4. norfolkskom pluku, v skutočnosti ide o prápor, ktorý ukončil dardanelské ťaženie. Naproti tomu, bol to 5. norfolkský prápor toho istého pluku, o ktorom sa hovorilo, že zmizol počas jednej útočnej akcie. Podľa anglických vojenských archívov sa táto akcia neodohrala 21. augusta, ako sa tvrdí v dokumente, ale 12. augusta a došlo k nej na mieste vzdialenom päť kilometrov od pozície, udanej novozélandskými vojakmi. Jestvuje aj iný dokument, zmieňujúci sa o podobnej udalosti, napísaný krátko po skončení ťaženia. Nemožno v ňom nájsť žiadne protirečenia, ani pochybné tvrdenia. Je zrejmé, že toto svedectvo je oveľa vierohodnejšie.

Skutočné spomienky alebo zdanie?

Podľa *Záverečnej správy dardanelskej komisie*, vydané v roku 1917, 21. augusta 1915 sa na zátoku a planinu Suyla zniesla „zvláštna hmla“, odrážajúca slnečné lúče

Svedectvo novozélandských vojakov (1965)

„(21. augusta 1915) Svitol jasný, slnečný deň, na oblohe nebolo vidieť žiadne oblaky (...). Len kdesi nad kótou 60 sa vznášalo šesť až osem oblakov, všetky mali rovnaký tvar ako „bochník chleba“. Všimli sme si, že napriek južnému vetru, ktorý fúkal rýchlosťou 6 až 8 km/h, oblaky sa nehýbali, ani nemennili svoj tvar. Vzhľadom na naše pozorovacie stanovisko vo výške 150 m sa vznášali približne v uhle 60° (1200 m nadmorskej výšky). Pod týmto zoskupením sa pri zemi nachádzal ďalší oblak podobného tvaru, bol dlhý asi 250 m, vysoký 65 m a široký asi 60 m. Oblak bol taký hustý, až sa zdalo, že je pevného skupenstva a bol vzdialený 900 až 1100 m od miesta boja na území obsadenom Angličanmi. (...) Naša vyvýšená pozícia prevyšovala kótu 60 asi o 90 m. O niečo neskôr tento osamelý oblak prikryl koryto vyschnutého toku, ktoré mohlo byť aj úzkou cestou,

a tak sme mohli dobre rozlíšiť jeho okraje, kým bol položený na zemi. Bol svetlošedej farby ako všetky ostatné oblaky. Vtedy sme si všimli, že jeden anglický regiment, ktorý tvorilo niekoľko sto mužov, bol to 4. norfolkský pluk, pochodoval po ceste, či vyschnutom koryte, smerom ku kóte 60.

Keď sa priblížili k oblaku, muži sa bez zaváhania do neho vnorili, na druhej strane však nevyšiel nik, kto by išiel dobyť kótu 60. Približne o hodinu neskôr, keď v ňom zmizol aj posledný vojak, oblak sa nebadane zdvihol zo zeme a tak ako normálne oblaky či hmla pomaly stúpil k ostatným oblakom (...), ktoré vyzerali ako „bobulky hrášku vnútri struku“. Skupina oblakov zostávala celý ten čas nehybne stát, ale keď sa zvláštny oblak vzniesol zo zeme a dosiahol ich úroveň, všetky sa vydali smerom na sever k Trákii (Bulharsko). Asi po 3/4 hodine sa nám úplne stratili z dohľadu.“

Vojaci Á.ZAC-u vyrážajú do útoku. Norfolkskí vojaci zmizli, keď sa vydali na pomoc týmto armádnym útvarom

a prikryla turecké zákopy, takže umožnila Osmanom bezpečnú strelbu na Spojencov. Tento na prvý pohľad „zvláštny“ fenomén je v danej oblasti celkom bežným meteorologickým úkazom. Podľa správy v ten istý deň popoludní došlo aj k útoku 3000 mužov ANZAC-u na slávnu kótu 60.

Čitateľovi opisu obidvoch udalostí v oficiálnom dokumente môže pripadať celkom zjavná jeho podobnosť so svedectvom novozélandských vojakov. Avšak ich rozprávanie je skôr spletencom obidvoch udalostí, ktoré sú v *Záverečnej správe* opísané ako dve rozdielne udalosti na dvoch protifaľných stranách...

Mohol tento fakt ovplyvniť spomienky troch svedkov? Treba dodať, že 5. norfolkský prápor skutočne zmizol a 23. septembra 1919 sa našli pozostatky 122 jeho príslušníkov. Ak si uvedomíme, že 27 000 z 34 000 zabitých Angličanov a členov ANZAC-u nikdy nebolo riadne pochovaných, potom môžeme predpokladať, že 145 zvyšných vojakov ostalo na bitvom

Pochovalo toto dnes pokojné údolie na Gattipoli pozostatky vojakov „unesených“ v záhadnom oblaku ?

poli, kde neznesiteľné horúčavy spôsobovali veľmi rýchly rozklad mŕtvych tiel. Tieto skutočnosti vôbec nepridávajú na vierohodnosti svedectvu troch Novozélandčanov.

Niektorí autori však rozprávanie považujú za pravdivé a nepresnosti, týkajúce sa identifikácie práporu, či určenia dátumu, považujú za celkom pochopiteľné zlyhanie pamäti päťdesiat rokov po udalosti. Faktom však ostáva, že oficiálne dokumenty hovoria o hmle, rozšírenej na veľkej ploche, a nie o oblaku dlhom 250 metrov, ktorý sa zniesol na zem. Niet pochýb o tom, že keby naozaj bolo došlo k takému javu, okamžite by pritiahol pozornosť vojenských pozorovateľov, neustále striehnucich na úskoky nepriateľa.

Zvláštne osudy vojnových obetí

Patrice Gaston vo svojej knihe *Záhadne zmiznutia* (1973) uvádza ďalšie prípady vojenských útvarov, ktoré sa akoby náhle „vyparili“ uprostred zúriacej vojny.

V Španielsku. V roku 1707, počas vojny o španielske dedičstvo, 4000 mužov arcivojvodu Karola Habsburského, naverbovaných do boja proti Filipovi V., sa v jedno ráno vydalo na cestu k jednému pyrenejskému priesmyku. Napriek hľadaniu sa nikomu nepodarilo zistiť, čo sa s nimi stalo. Zmizli aj so zbraňami a celým výstrojom.

Vo Vietname. V roku 1858, keď Francúzi zaútočili na vietnamské kráľovstvo, 650 zuávov z prieskumnej rotý smerovalo k Saigonu, od ktorého ich delilo už len 20 km. Na úseku dlhom asi 2 km ich sledovala ďalšia skupina vojakov. Zrazu všetci zmizli a nikto nevedel povedať, čo sa vlastne stalo.

V Číne. V decembri 1937 sa Japonsko zmocnilo značnej časti Číny a jeho armáda postupovala k Nankingu, čínskemu hlavnému mestu. Plukovník Li Fu Sien sa rozhodol postaviť sa jej posledný raz na odpor. Pozdĺž Jang-c'ťiang zostavil 3000 po zuby ozbrojených mužov. Na druhý deň zistil, že všetci zmizli, okrem skupiny asi sto mužov, ktorí boli trochu bokom pod mostom. Ani títo, ani žiadna iná hliadka nevidela 3000 mužov opustiť svoje pozície a v japonských archívoch nie je žiadna zmienka o nejakých zajatcoch.

Rusko zbavené „Božieho posla“

KONIEC RASPUTINA

16. decembra 1916 sa knieža Jusupov s niekoľkými ďalšími aristokratmi rozhodli ukončiť život Grigorija Rasputina, zhýralého mnícha, večne opitého mužika, ktorý si získal priazeň cárskej rodiny vďaka svojim liečiteľským schopnostiam. Ukázalo sa, že ich úloha bola oveľa ťažšia, ako predpokladali.

Grigoň pochádzal z malej sibírskej dediny, ktorú jedného dňa opustil, aby sa oddal rehoľnému životu, meditácii a putovaniu. Po niekoľkých rokoch záhadných po-

tuliek získal vo svojom kraji reputáciu ako „starec“, svätý muž. V roku 1903 odišiel zo Sibíri do Sankt Peterburgu a požiadal o prijatie na Akadémiu teológie, kde sa predstavil biskupovi Hermogenovi a veľkému prorokovi Iljodorovi. Obidvoch mužov hneď uchvátila jeho viera, prijali ho medzi seba a uviedli v spoločenských kruhoch hlavného mesta. Od tej chvíle sa neprestáva o ňom hovoriť nielen vďaka „zázrakom“, ktoré vykonal, ale aj kvôli pitkám a orgiám so ženami, ktorých sa zúčastňoval.

Grigorij Rasputin a jeho dvor (Paríž, musée des Arts de'coratifs). Mága liečiteľa obklopujú takmer samé ženy

Jusupov rozpráva

„...Rasputin zomrel. Kvapky krvi vytekali z rany a padali na žulovú dlažbu. Zrazu pootvoril ľavé oko... a obidvoma očami, ktoré ozeleneli a boli nehybné ako oči hada, ma prebodol diabolským pohľadom, plným ne-

návisťou... Náhle vyskočil na rovné nohy, akoby ho zachvátilo šílenstvo, z úst mu vytekali sliny. Pôsobil hrôzostrašne. Sálou sa rozlhal divý rev a ja som uvidel, ako sa ku mne načiachla ruka s pokrivenými prstami... Rasputin ožil a priduseným hlasom bez prestania opakoval moje meno... V tomto umierajúcom mužovi, otrávenom a prevratanom nábojmi, v tejto mŕtvoľe, ktorú temné sily postavili na nohy, aby pomstila svoju smrť, bolo niečo tak hrozivé a obľudné, že až dodnes ma pri spomienke na tie chvíle zachváti panický strach... Zdalo sa mi, že sám diabol prebýval v tomto mužikovi... a jeho prsty ma chytili tak, akoby ma už nikdy nemali pustiť... Aké však bolo moje prekvapenie, keď som zbadal, ako sa otvárajú dvere a Rasputin mizne v tme... Puriškevič vyrazil za ním, ozvali sa tri výstrely a nakoniec aj štvrtý... Videl som Rasputina, ako sa zatackal a zrútil sa do snehu.“

Knieža Jusupov, Rasputinov koniec

Dobývanie cárskeho dvora

Celý cársky dvor prežíval hlbokú drámu. Následník trónu Alexej bol postihnutý hemofiliou, nevyliciteľnou chorobou, ktorá mu spôsobovala strašné utrpenie. Zvest o Rasputinovi sa dostala až ku čarovnej Alexandre, ktorá zavolala „svätého muža“ na cársky dvor. Niekoľkokrát sa mu podarilo zmierniť mladíkove bolesti, či zastaviť krvácanie, ktoré by sa mu za normálnych okolností stalo osudným. Bola súvislosť medzi Rasputinovými návštevami a očividným zlepšením zdravotného stavu dieťaťa náhodná? Na túto otázku neexistuje jednoznačná odpoveď. Muž pravdepodobne pozitívne vplýval na zdravotný stav malého Alexeja. Tým si získal čarovnú, cársky dvor a celú aristokratickú spoločnosť v Sankt Peterburgu.

Panovnícka rodina ho zahrnula toľkou priazňou, že sa o ňom začalo hovoriť ako o „cárovi nad cármí“. A Rasputin hojne zneužíval túto gloriolu. Bez zábran zneužil mladú devu, ktorá ho prišla žiadať o radu, a zároveň jej pokojne rozprával o Bohu a vzkriesení. Napriek tomu, že bol všeobecne známy svojím bezhranične zhýralým životom, vždy bol obklopený plejádou žien, pripravených urobiť pre neho čokoľvek. Rasputinov byt sa čoskoro stal miestom, ktoré neminul žiaden významný žiadateľ. V roku 1916 sa predseda rady Sturmer a minister vnútra Protopopov zúčastnili stretnutia pri okrúhlym stole, ktoré usporiadal vo svojom byte. Jeho postavenie vyvolalo

takú nenávisť a žiarlivosť vo vplyvných kruhoch, že mu nakoniec začali prisudzovať politické aktivity a zodpovednosť, ktoré zrejme vôbec nemal, hoci sama čarovná poslúchala jeho príkazy.

Plánovaná vražda

V roku 1916 zlé postavenie Ruska na fronte a perspektíva rozpadu vyvolali vlnu nespokojnosti v celej krajine. Ak sa nič nedarilo, určite to mal na svedomí Rasputinov zlý vplyv na cára. Neúspechy armády sa vysvetľovali starcovou zradou a jeho špiónskou činnosťou v prospech Nemcov.

V tejto atmosfére úpadku bola vplyvná skupina aristokratov z najvyšších kruhov presvedčená, že jediný spôsob, ako pomôcť krajine, je zbaviť sa Rasputina. Mladé knieža Félix Jusupov sa cítil byť povolaný k splneniu tejto úlohy.

29. decembra 1916 pozval Rasputina na návštevu do svojho paláca Mojka pod zámenkou, že mu chce predstaviť svoju ženu. Spolu s komplicmi dal pripraviť zákusky s takým množstvom kyanidu, ktoré by zabilo dvadsať ľudí a nalial z jedu aj do pohára, z ktorého mal piť Rasputin. Po príchode k Jusupovovi sa starec pohodlne usadil a jedol všetko, čo mu ponúkli. A hoci kyanid normálne pôsobí za niekoľko minút, on sa výborne bavil ešte dve hodiny.

Princ bol v koncoch a keď si Rasputin vypytal ďalší pohár, Jusupov sa rozhodol skončiť s ním. Schytil revolver a vystrieľal celý zásobník. Na zvuk strelby sa komplici vynorili zo svojich úkrytov a lekár, ktorý prehliadal Rasputina, skonštatoval, že ešte stále žije. O chvíľu však prestal dýchať a vrahovia zniesli jeho telo do suterénu paláca. Po niekoľkých minútach

Ruský mysticizmus

Od konca 17. storočia až do revolúcie v roku 1917 v Rusku vznikalo veľa rôznych siekt. Ich početní prívrženci vykonávali zvláštne rituály.

„Bojovníci ducha“. Ortodoxné náboženstvo považovali za formu modloslužby, zavrholi krst, pred modlitbou sa neprežehnávali znakom kríža, ako káže tradícia a odmietali inštitúciu manželstva s tým, že vzájomný súhlas je postačujúci. Základným prameňom ich viery nebola Biblia, ale ústna tradícia, ktorá sa predávala z generácie na generáciu.

„Tí, čo pijú mlieko“. Členovia tejto sekty, založenej Semionom Uklejinom, stáli v opozícii voči „bojovníkom ducha“ aj voči ortodoxnej cirkvi. Ničili ikony, alebo nimi prikladali na oheň, nepili alkohol (odtiaľ názov sekty), ich deti nemali hračky, nasmeli sa hrať vonku ani jesť maškrtky, rodičia ich však nikdy netrestali. Ženy nenosi

sili šperky, no boli rovnocenné s mužmi.

„Šfahači“ alebo „chlysti“ („bičujúci sa“). Na zhromaždeniach sa bičovali vetvičkami alebo bičmi, spletenými z kusov látky, a tak umŕtvovali svoje telo. Ich doktrína hlásala, že Kristus sa pravidelne prevetluje do ľudských bytostí, ktoré volali „kristus“. Sú známe prípady, keď členovia sekty pri prijímaní pili moč svojho „krista“ a nadväzovali komunikáciu s večnosťou počas „kruhového tanca“, ktorý bol akýmsi druhom extatickej a frenetickej kolektívnej seansy, po ktorej boli jej účastníci očistení.

„Kastráti“. Vetva sekty bičujúcich sa, ktorá vznikla v 18. storočí. Aj oni sa odďávali „kruhového tanca“, k nemu však pridávali povinnú kastráciu. Tvrdili, že na dosiahnutie skutočnej očisty sa treba zbaviť telesnej schránky, ktorú symbolizuje sex.

Rasputinov životný príbeh inšpiroval filmových tvorcov: vľavo, Christopher Lee vo filme Rasputin, šíalený mních režiséra D. Sharpa (1970). Dole, scéna vraždy vo filme Zabíj som Rasputina režiséra R. Hosana (1967)

však Rasputin vstal, pokúsil sa zaškrtiť Jusupova a snažil sa dostať von. Vrahovia museli vystreliť ďalšie štyri guľky, kým klesol k zemi, a obuškou mu rozbili lebku. Sprisahanci zabalili jeho telo a hodili ho do Nevy. Po nájdení mŕtvol v rieke sa zistilo, že Rasputin ešte žil, keď ho hodili

do vody. Rasputin sa teda utopil! Jeho výnimočná výdrž prispela k vytvoreniu legendy o Rasputinovi „nadčlovekovi“. Bol odolný voči jedu? To ostáva tajomstvom. Určite však disponoval tým, čomu sa hovorí sila prírody a výnimočný temperament.

Bola hinduistická tanečnica naozaj vinná ?

POPRAVA MATY HARI

15. októbra 1917, počas najkrutejších bojov 1. svetovej vojny, francúzske vojenské autority dali popraviť slávnú tanečnicu Mäta Hari, obvinenú zo špionáže pre Nemecko. Zásadná otázka ju však prežila: bola zvodkyňa, ktorá na začiatku storočia pobláznila vplyvných mužov vo Francúzsku, naozaj tajnou agentkou?

13. marca 1905 na recepcii v múzeu Guimet na výstave slávnych zbierok ázijského umenia Paríž po prvý raz videl Matu Hari.

Mäta Hari, falošná hinduistická tanečnica

V ten večer pre potešenie všetkých, ktorí prišli obdivovať umenie ďalej Indie, Mäta Hari predvádzala posvätné tance, ktoré sa naučila v tajomných hinduistických chrámoch. Zahaľovalo ju len zopár priehľadných závojov, cez ktoré presvitala jej bronzová pokožka. Publikum bolo fascinované. Od toho dňa bolo možné vidieť

záhadnú tanečnicu všade tam, kde sa s obľubou schádzala lepšia spoločnosť. Neúnavne rozprávala o svojom detstve na Jáve a zasväcovaní do brahmanského kultu. Zvest o nej čoskoro obehla všetky európske hlavné mestá.

Bola to výborne mystifikujúca zvodkyňa s bujnou fantáziou. Napriek tomu sa zanedlho ukázalo, že hinduistické rituály a tanečnic poriadne nepozná a klame. Jej skutočné meno bolo Margaretha Zelle. Narodila sa v roku 1876 v Leeuwardene, malom mestečku na severe Holandska. Keď mala 19 rokov, bez rozmýšľania sa vydala za kapitána Mac Leoda, dôstojníka koloniálnych oddielov, ktorý ju zaviedol na Jávu. Po rozchode s manželom vďaka imidžu orientálnej tanečnice, ktorý si začala pestovať, nebol pre ňu problém v tých zlatých časoch očariť snobskú parížsku spoločnosť.

Z umelkyne sa čoskoro stala vyhľadávaná kurtizána a vďaka svojim galantným milencom z vysokých politických, diplomatických, finančných a vojenských kruhov cestovala po celej Európe.

V mierových časoch nikto nemal najmenšie výhrady voči jej pohnutému životu a kozmopolitným vzťahom. Po vypuknutí prvej svetovej vojny sa všetko zmenilo. Francúzskym úradom začali byť podozrivé neustále cesty a vzťahy Maty Hari. Nebola náhodou intímnou priateľkou nemeckých hodnostárov a dôstojníkov? Vyhľadávala spoločnosť francúzskych, anglických a ruských diplomatov a až príliš často ju bolo možné stretnúť tam, kde sa rozhodovalo o vedení vojny. To boli veľmi znepokojujúce skutočnosti.

Agent H 21

Vo chvíľach, keď na všetkých frontoch zúrili krvavé boje, obavy zo zrady a špionáže dosiahli svoj vrchol. Francúzi a Briti podozrievali Matu Hari zo spolupráce s Nemeckom. V auguste 1916 sa francúzska spravodajská služba rozhodla vyskúšať ju a poverila ju misiou v Holandsku. Zhodou okolností sa nemohla dostať do svojej vlasti a prišla do neutrálneho Španielska, už vte-

Špionážne aféry

Špionáž je najvýnosnejšou aktivitou na svete. Uchylujú sa k nej všetky krajiny s cieľom chrániť svoje záujmy a brániť sa proti nepriateľom.

Vojenský a dvojití agenti. Úloha špiónov, ktorí majú získavať informácie o stratégii nepriateľa, je celkom jasná. Zložitejšia a záhadnejšia je však rola dvojitých agentov, ktorí sa využívajú na „zmätenie“ protivníka tým, že mu poskytujú nesprávne informácie. Veľké vojnové špionážne aféry mali často buď tragický koniec, taký bol prípad Maty Hari, alebo vyústili do politických kríz.

Dreyfusova aféra. Veľký ohlas v celom Francúzsku dosiahla Dreyfusova aféra z rokov 1894-1906. Kapitán Dreyfus, nesp spravodlivo obvinený francúzskou armádou z prezradzania vojenských tajomstiev Nemcom, bol odsúdený v atmosfére vystupňovaného antisemitizmu a až po veľmi dlhom čase sa podarilo dosiahnuť jeho rehabilitáciu.

Manželka Rosenbergovci. Počas studenej vojny medzi USA a ZSSR sa množili prípady špionáže a prísnosť súdov bola adekvátna strachu a napätiu tej doby. Najznámejšou aférou sa stal prípad amerických občanov manželov Rosenbergovcov, obvinených z predania tajomstva výroby atómovej bomby Sovietskom. Hoci obvinenie nikdy nebolo dokázané aj napriek veľkej medzinárodnej kampani a nesúhlasu verejnej mienky, boli manželka v roku 1953 popravení.

Štátna polícia. Štátna moc tradične využíva služby agentov aj na ochranu pred vnútorným nebezpečenstvom a na sledovanie opozície. Polícia väčšinou infiltruje zvedov do podozrivých kruhov. V niektorých prípadoch môže dôjsť k zneužitiu takého sledovania a vypuknutiu škandálov s veľmi nepríjemným dopadom. To sa stalo v roku 1973 v afére VVatergate, keď sa ocitli v podozrení najbližší spolupracovníci amerického prezidenta Nixona.

Kruté roky

V roku 1914 vojna rozdelila Európu: Francúzsko, Anglicko, Rusko stáli proti Nemecku, Rakúsko-Uhorsku a Turecku, pričom oba tábory veľmocí dopíňali ich spojenci.

Všetci dúfali, že konflikt bude krátky, no opak bol pravdou. V roku 1917, keď koniec vojnového konfliktu bol stále v nedohľadne, odhodlanie sa začalo vytrácať. Na fronte zomierali tisíce vojakov v zákopoch i vražedných ofenzívach. Vo vojenských oddieloch vznikali vzbury. Civilné obyvateľstvo v zázemí čím ďalej tým horšie znášalo nedostatok základných tovarov a zhoršenie životnej úrovne.

Francúzi sa obávali, že Rusko, po značené revolúciou, uzavrie separátny mier. Naopak, Spojenci počítali s pomocou Spojených štátov, ktoré vstúpili do vojny v apríli 1917. Udrela hodina, napísali Francúzi, keď národ musel vziať pevne do rúk opraty svojho osudu a bez milosti skončovať s rebelmi, rozvracačmi a najmä zradcami.

*Poprava Maty Hari
(obálka diela Mäta
Hari zo zbierky
Zločiny a tresty!)*

dy hniezda špionáže a kontrašpionáže. Tu sa z vlastnej iniciatívy zblížila s nemeckým vojenským atašé, kapitánom von Kallem. Získala od neho vojenské informácie a odovzdávala ich Francúzom. Ti ju však neprestali upodozrievať, že je dvojitou agentkou. Táto obava sa umocnila, keď sa podarilo zachytiť kódované správy, vysielané kapitánom von Kallem nemeckému vojnovému štábu. Obsahovali informácie o úlohách a cestách nemeckého agenta H 21 a tieto presne zodpovedali pohybu Maty Hari. To bolo pre francúzsku políciu dôkazom, že agent H 21 a Mäta Hari je jedna a tá istá osoba. Tanečnicu zatkli 13. februára 1917 pri návrate z jej misie do Paríža.

Smutný koniec osudovej ženy

Mäta Hari najprv popierala vykonávanie akejkoľvek činnosti v prospech Nemecka a tvrdila, že kontakty s nepriateľom nadviazovala len preto, aby mohla získať informácie pre Francúzsko. Neskôr však priznala, že hrala trochu zložitejšiu úlohu: hnaná vidinou zisku sa na začiatku vojny naozaj podujala na to, že bude Nemcom dodávať informácie. Tvrdila však, že im veľmi neposlúžila, lebo poskytovala len bezvýznamné informácie.

Hinduistická tanečnica bola v skutočnosti Holanďanka. Volala sa Margarétka Zelle (detail z dobovej pohľadnice)

Vojenská rada, ktorá posudzovala jej prípad, považovala zachytené správy a nemalé sumy, ktoré jej Nemecko poukazovalo, za usvedčujúce dôkazy a uznala ju vinnou zo špionáže. Mäta Hari bola odsúdená na trest smrti a zastrelená 15. októbra 1917. Je jasné, že mladá žena udržiavala kontakty s nemeckými dôstojníkmi. Kvôli peniazom im poskytovala služby, predávala informácie. To sú vo vojnových časoch závažné priestupky, hoci nemohla poskytovať strategické informácie, ktoré by mohli zmeniť osud armád. Jej hra však bola neospravedlniteľná v časoch vojnových útrap. Tribunál odsúdil ženu so škandalóznou povestou a špióna v jednej osobe.

Dcéra Mikuláša II. prežila ?

ZÁHADA MENOM ANASTÁZIA

V roku 1984 sa v tlači objavila správa o smrti istej Američanky, Anny Andersonovej. Zomrela a zanechala po sebe tajomstvo, ktoré znepokojovalo historikov od roku 1920: bola, či nebola veľkovevodkyňou Anastáziou, dcérou cára Mikuláša II., ktorá prežila masaker v Jekaterinburgu?

Vo februári 1917 bol cár Mikuláš II. spolu s rodinou pod dohľadom v domácom väzení v rezidencii Cárskoje Selo. Po prevezení do Toboľska a neskôr v Jekaterinburgu už za vlády boľševikov sa podmienky ich väzenského života postupne zhoršovali. Nakoniec boli podľa oficiálnej verzie popravení v noci zo 16. na 17. júla 1918. Cár, čarovná, ich päť detí, doktor Botkin a traja sluhovia boli o druhej hodine po poľnoci

Jekaterinburský masaker

Svedectvo robotníka Medvedeva, vojaka Čerenevej armády, povereného strážením panovníckej rodiny:

„Večer 16. júla som nastúpil do služby. (Veliteľ Jurovskij) mi okolo ôsmej hodiny dal príkaz, aby som mu priniesol všetky revolyvery Nagan. Poberal som všetkým hliadkam a ostatným službukonajúcim vojakom ich Nagany, bolo ich spolu dvanásť a zanesol som ich do kancelárie veliteľa. (...) O poľnoci Jurovskij zobudil zadržaných. O hodinu bola celá rodina pripravená. O druhej všetci rodinní príslušníci vyšli z izby, cár niesol Alexeja na rukách. Obidvaja mali obliečené bundy a na hlavách čiapky. Čarovná a ich dcéry nemali kabáty ani klobúky. (...) Do miestnosti vstúpilo jedenásť mužov: Jurovskij, jeho pomocník, dvaja čekisti a sedem Letonovcov. Jurovskij mi povedal: „Vyjdí na ulicu a zisti, či tam nikto nieje a či nepočuť výstrely.“ Vyšiel som na dvor a skôr, ako som sa dostal na ulicu, počul som detonáciu. Hneď som sa vrátil a uvidel som, že cár, čarovná, ich štyri dcéry a carevič ležia na dlážke s mnohými strelnými ranami na tele. Krv tiekla prúdom. Doktor, dvaja sluhovia a komorná boli tiež mŕtvi. Vo chvíli, keď som vstúpil, carevič ešte dýchal a stonal. Jurovskij sa k nemu priblížil a ukončil jeho život ešte dvoma alebo tromi výstrelmi.“

postrieľaní. Ich telá odviezli do neďalekého lesa, rozsekali, poliali kyselinou a benzínom a spálili. To, čo zostalo, vhodili do vody v zatopenej bani.

Anastázia Romanovová

Táto oficiálna verzia, predložená vyšetrovateľom Sokolovom, obsahuje isté nepresnosti. Na základe viacerých svedectiev možno vytvoriť aj iné hypotézy. Najvierehodnejšia z nich tvrdí, že cár a jeho syn boli zastrelení, kým čarovná a ich štyri dcéry odviezli do Permu. To bol názor bielogvardejca Malinovského, ktorý viedol vyšetrovanie týždeň po poprave, keď Jekaterinburg dobyli bieli. Vo svojej správe uviedol, že bolo postrieľaných niekoľko osôb, čo malo simulovať vyvraždenie cárskej rodiny. Prvý sudca, ktorý posudzoval prípad, prišiel k rovnakému záveru, a tak mu prípad odňali a dostal ho Sokolov, ktorý vypracoval jeho oficiálnu verziu.

Šéf bielogvardejskej kontrašpionáže Kirsta viedol vlastné paralelné vyšetrovanie a v Perme sa mu podarilo nájsť stopy po pobyte čarovnej a jej dcér, ktoré tu boli v auguste a septembri 1918. Vtom čase niekoľkí svedkovia dosvedčili, že Anastázia utiekla. Chytili ju a lekár, ktorý ju ošetroval, o tom zanechal svedectvo. 17. septembra sa Anastázii znova podarilo utiecť. Istá permská učiteľka prehlásila: „Po septembri čarovná a jej tri dcéry odcestovali odtiaľto vlakom.“ Jej svedectvo obsahovalo veľmi presné indicie konfrontované s výpoveďami niekoľkých jej súčasníkov: v tej dobe tam už Anastázia nebola.

Anastázia Čajkovská

17. februára 1920 sa nejaká mladá žena pokúsila o samovraždu v jednom z berlínskych kanálov, podarilo sa ju však zachrániť. Jej vyberané spôsoby hneď udreli policajtom do očí. Poslali ju do nemocnice, potom do azylového domu v Dalldorfe. Naďalej zostala apatická a nedala sa fotografovať. Napokon ju spoznala istá pacientka: podľa jej tvrdenia táto čudná mláďa žena bola Anastázia Romanovová.

Štyri cárove dcéry na prechádzke v lese pred veľkou revolúciou (Olga, Tatiana, Mária a Anastázia)

Ruská šľachta bola dojatá. V marci 1922 si po neznámu prišiel barón Kleist. Žena sa prebrala z letargie a priznala, že je naozaj Anastázia. Vojak Čajkovský ju zachránil počas jekaterinburského masakru. Tento muž ju najprv ukryl, potom odviezol do Bukurešti a oženil sa s ňou, ale krátko na to ho zabili. Neznáma sa pre tlač stala pani Čajkovskou. Blízki priatelia a príbuzní cárskej rodiny sa striedali pri jej lôžku, niektorí ju spoznali, iní nie. Zástancovia Anastázie Čajkovskej obvinili bočnú vetvu Romanovovskej rodiny z dynastických intríg, kvôli ktorým ju odmietli spoznať.

Anastázia Andersonová

V roku 1929 pani Čajkovská odišla do Spojených štátov amerických, kde si zmenila priezvisko na Andersonová. Polemika o jej identite naďalej pokračovala a zástancovia obidvoch názorov predkladali nové vzrušujúce dôkazy a svedectvá. Okrem očividnej fyzickej podobnosti si pani Andersonová spomínala na detaily, ktoré mohla poznať len Anastázia. Jej pranie držať sa v ústraní a jej utiahnutosť hovorili v jej prospech: bežní podvodníci sa nezvyknú tak správať.

Protivníci pani Andersonovej upozorňovali na niektoré protirečenia v jej rozprávaní. Proti nej hovorili najmä jej jazykové problémy. Anastázia perfektne ovládala ruštinu a angličtinu, hovorila trochu po francúzsky a veľmi zle po nemecky. Neznáma mladá žena naopak spočiatku hovorila len výborne po nemecky, po rusky len rozume-

*Izba, v ktorej
došlo k masakru
cárskej rodiny,
Jekaterinburg*

Pani Andersonová na sklonku svojho života

*Bola topiaca sa žena
z Berlína, zachránená
v poslednej chvíli,
Anastáziaf*

la, no nehovorila, rovnako ako nevedela ani po anglicky, ani po francúzsky.

Franziska Schanzkóvská

V roku 1928 sa detektív Martin Knopf pustil do vyšetrovania. Chcel vypátrať stopy neznámej pred 17. februárom 1920. Prezeral si berlínske archívy a v policajných spisoch našiel záznam o zmiznutí istej mladej poľskej robotníčky Franzisky Schanzkowskej, ku ktorému došlo 15. februára 1917. Jej písmo sa podobalo písmu pani Andersonovej, okrem toho mala za sebou už dva pobyty v psychiatrickej liečebni.

Knopf vypátral v Pomoransku jej príbuzných, ukázal im fotografie pani Andersonovej a oni v nej spoznali Franzisku. Jej matka hovorila, ako sa raz Franziska zranila na hornej časti ľavej ruky - pani Andersonová mala na tých miestach hlbokú jazvu.

Všetky detaily, ktoré sa Knopfovi podarilo nájsť, boli overené a súhlasili, no pani Andersonová napriek všetkým dôkazom odmietla pripustiť skutočnosť. Dnes je jasné, že pani Andersonová nebola ruská veľkovevodkyňa, ale poľská robotníčka poznačená psychickou nestabilitou. Anastáziin osud ostáva naďalej tajomstvom; zatiaľ sa nepodarilo vyriešiť skutočnú záhadu z Jekaterinburgu: zachránila sa pred popravou, hoci oficiálna verzia, príliš zmanipulovaná na to, aby mohla byť vierohodná, tvrdí niečo iné? Ak áno, aký osud ju stihol? V roku 1970 zomrela istá stará pani a nechala po sebe rukopis.

V tomto dokumente, ktorý v roku 1982 zverejnil jej vnuk Alexis de Durazzo, princ z Anjou, táto žena tvrdila, že je veľkovevodkyňou Máriou, Anastáziinou sestrou, ktorú v Jekaterinburgu vyhlásili za mŕtvu...

Revolúcia v Rusku

Od začiatku storočia v Rusku dochádzalo k sporadickým sociálnym nepokojom. V roku 1917 bola ríša vyčerpaná trojročným vojnovým konfliktom. Vo februári ľud povstal a vo veľkých mestách sa formovali soviety (rady). Cár Mikuláš II. bol nútený abdikovať. Celá cárska rodina musela odísť do rezidencie v Cárskom Sele, potom do Tobolska. „Buržoázne“ strany sa pokúšali o vytvorenie liberalistickej republiky. Predseda dočasnej vlády knieža Lvov pokračoval vo vojne proti Nemecku, no nedokázal odvrátiť ekonomický úpadok krajiny. Po niekoľkých mesiacoch musel opustiť svoj post a prenechal ho umiernenému socialistovi Kerenskému.

Po neúspešnom júlovom povstaní sa v novembri zmocnili vlády bolševici na čele s Leninom. Lenin začal vytvárať štruktúry prvej socialistickej republiky a podpísal separátny mier s Nemeckom. Musel bojovať proti „bielym“ Rusom, ktorí za podpory Spojencov zostali verní cárskej rodine. Cár a jeho rodina boli v apríli 1918 odvedení do Jekaterinburgu a koncom júla popravení.

Kto ochraňuje faraónov hrob?

TUTANCHAMONOVA KLIATBA

V roku 1922 sa Angličanovi Howardovi Carterovi podaril fantastický objav: našiel nedotknutý hrob faraóna Tutanchamóna. Jeho robotníci ho varovali: na hrobe leží kliatba a ten, kto doňho vnikne, zomrie. Neubehlo veľa času a tlač priniesla správy o tom, že členovia expedície boli postihnutí zvláštnymi chorobami...

Mladý anglický kreslič a akvarelista Howard Carter mal devätnásť rokov, keď sa v roku 1890 zamestnal v Britskom múzeu. Spočiatku robil kópie hieroglyfických nápisov. V roku 1891 ho vyslali do terénu, a tak sa po prvý raz dostal do Káhiry. Ako asistent slávneho egyptológa Flindersa Petrieho sa neuspokojil s prácou kopistu a akvarelistu, rýchlo sa naučil hieroglyfické písmo a stal sa plnohodnotným výskumnikom a egyptológom. V čase, keď mu Gaston Maspéro, vtedajší konzervátor káhirskeho múzea, zveril post inšpektora pre staroveké pamiatky, mal za sebou deväťročný pobyt v Egypte. Kvôli ťažkostiam s amatérmi, ktorí navštevovali miesta vykopávkov, sa o rok vzdal svojej funkcie. Bol nezamestnaný, ale nemal v úmysle vrátiť sa do Anglicka.

Objavenie hrobky

„...Keď som prišiel na miesto vykopávkov, vďaka nezvyčajnému tichu som hneď pochopil, že sa niečo stalo. Robotníci mi oznámili, že pod prvou kopou, ktorú načali, sa objavili schody. Bolo to príliš krásne na to, aby to mohla byť pravda. (...) Ďalej sme pokračovali rýchlym tempom a za súmraku, keď sme sa dostali k dvanástemu schodu, uvideli sme vrchnú časť zapečatených dverí, zablokovaných kameňmi, zlepenými sadrou.(...) Sprvu som nič nevidel, horúci vzduch, unikajúci z komory, roztancoval plameň sviečky. Moje oči si postupne zvykali na prítomnosť a pomaly som začínal rozoznávať obrysy: najrozmanitejšie zvieratá, sochy a všadeprítomný ligot zlata. Niekoľko sekúnd, ktoré sa mojim

Kde je Tutanchamón?

V roku 1906 ho Maspéro zoznámil s lordom Carnarvom, boháčom, ktorý žil zo svojich rent a vášnivo sa zaujímal o egyptológiu. Carnarvon si vybavil koncesiu na archeologický výskum a najal si Cartera. Hneď v prvej sezóne dvaja muži a ich robotníci objavili hrobku princa zo XVII. dynastie. Hrobka už síce bola vykradnutá, ale stále sa v nej nachádzalo určité množstvo predmetov. Prvý objav zdvojnásobil nadšenie mecenášskeho lorda. Okrem toho mu Carter vysvetlil dôvody, ktoré ho viedli k pokračovaniu v práci: všetkých panovníkov XVIII. dynastie pochovali v Údolí kráľov. Všetky hrobky už boli odkryté, okrem jednej, hrobky faraóna Tutanchamóna, ktorý sa na krátky čas stal nástupcom slávneho Achnatona (Amenhotepa IV.). Archeológovia, vychádzajúc z jeho bezvýznamnosti a krátkeho panovania, predpokladali, že leží na inom mieste. Carter bol však presvedčený o opak. Keď Američan Davis oznámil ukončenie svojich prác v Údolí kráľov, Carter súril Carnarvona, aby požiadal o koncesiu. Vďaka svojim výskumom a výpočtom vymedzil priestor, v ktorom majú hľadať. Práve vtedy však vypukla pr-

spoločníkom zdali dlhé' ako celá večnosť, som tam stál, nemý od úžasu. A keď sa lord Carnarvon opýtal: „Vidíte tam niečo?“, zmohol som sa len na: „Áno, zázrak!“ Potom som rozšíril otvor, aby sme obidvaja dobre videli. Priamo oproti nám (hneď sme si ich všimli, ale neverili sme, že sú skutočne tam) stáli tri veľké pohrebné stoly zo zlata... Potom našu pozornosť upúťali dve sochy, stojace vpravo. Dve drevené sochy kráľa v životnej veľkosti hľadeli na seba, stáli tam ako stráž odedatá do tuniky a obutá do zlatých sandálov, muži boli vyzbrojení dlhými palicami a na čelách mali posvätnú kobru...”

Howard Carter,
úryvok z článku z novín Time v roku 1922

vá svetová vojna a obaja museli vyčekať do roku 1918, aby sa mohli pustiť do práce. Prekopali tisíce metrov kubických hlíny. Carterom stanovené miesto sa nachádzalo v zóne, ktorú ostatní archeológovia používali ako skládku odpadu zo svojich nálezísk. Vykopávky trvali niekoľko sezón. Prieskumníci našli niekoľko predmetov, ale nijaký hrob. Konečne v novembri 1922 robotníci odkryli schody zasypané zemou a vedúce ku dverám hrobky. Carter to oznámil Carnarvonovi, ktorý bol v tom čase v Londýne.

Varovanie kanárika

Carter mal už nejaký čas kanárika, ktorého si obľúbila celá skupina. Malé „zlaté vtáčatko“ bolo ich talizmanom. Niekoľko dní pred otvorením hrobky ho však stihol tragický osud: do jeho klietky sa vplazila kobra a zožrala ho. Kobra je had faraónov, symbol vláducej moci. Robotníci pokladali túto príhodu za zlé znamenie. Keď sa Carter a Carnarvon chystali otvoriť prvé dvere, predák robotníkov ich vystríhal: ak vyrušia faraóna na jeho poslednom odpočinku, zomrú tak ako vtáčik. Archeológovia si však nevšímali jeho reči. Spolu s Carnarvonovou dcérou Evelyn a egyptológom Callenderom, ktorý pracoval na vykopávkach o niekoľko kilometrov ďalej, vnikli do hrobky. Hneď prvá izba skrývala fantastický poklad: trón, sochy, nábytok, vozy, zbrane, všetko sa ligotalo zlatom a drahými kameňmi. V ďalšej komore vykladanej bielou a modrou fajansou odpočíval faraón uložený v troch sarkofágoch. Našli sa aj sošky a truhlice plné šperkov. Carter a Carnarvon práve urobili jedinečný archeologický objav: našli nepoškodený hrob faraóna, akoby zázrakom uchránený pred vykrádačmi hrobiek.

Obete kliatby?

V nachádzajúcom roku lorda Carnarvona dopíchali komáre a zachvátili ho horúčky.

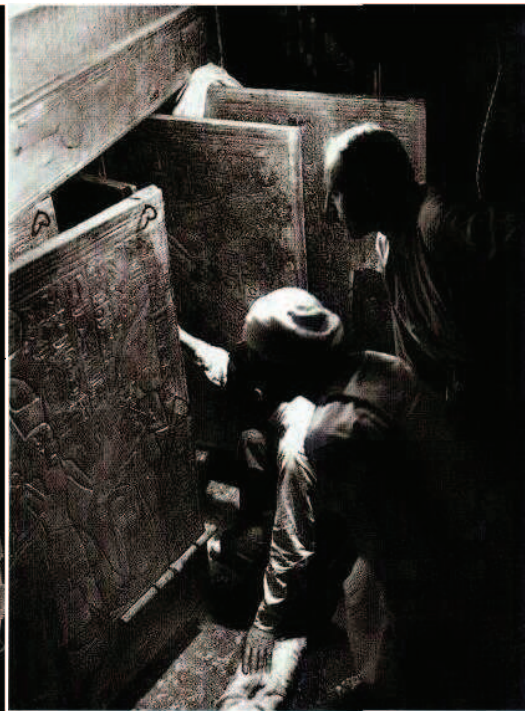

Röntgenový snímok zlatej Tutanchamónovej masky. Kým celá maska je zlatníckou prácou obdivuhodnej pravidelnosti, obrázok ukazuje kaz vo vrstve zlata najjednom lici: je to zvláštne, ak si uvedomíme, že mladý princ mal na tom mieste jazvu...

Jeho stav sa prudko zhoršoval. Previezli ho do Káhiry, kde 5. apríla 1923 zomrel o druhej hodine nad ránom. Presne vo chvíli jeho smrti zhasli všetky svetlá v meste - v elektrických vedeniach nastal skrat.

Tlač sa už dozvedela o varovaní, ktoré archeológovia dostali pred otvorením hrobky, a videli v lordovi Carnarvonovi prvú obeť kliatby: nebol to on, kto zaplatil a tým aj zodpovedal za narušenie posledného faraónovho odpočinku? Nasledujúce udalosti boli vynikajúcim sústom pre novinárov, bažiacich po senzáciách. George Bénédite, egyptológ múzea v Louvri, zomrel po návšteve hrobky. Jeho amerického kolegu Arthura Macea stihol podobný osud, potom prišli na rad brat a ošetrovateľka lorda Carnarvona, tajomník Howarda Cartera... Počet „záhadných“ úmrtí sa vyšplhal až k číslu dvadsaťsedem. Väčšinu obetí postihla choroba a tlač hovorila o víruse, ktorý bol tritisíc rokov zatvorený v egyptskej hrobke.

Analýzy však nepotvrdili jeho prítomnosť. Mohli byť prenášaťmi chorôb netopiere? Žurnalisti striehli na akýkoľvek ďalší „dôkaz“ účinku kliatby a šli pri tom až tak ďaleko, že vymysleli verziu o nápise, ktorý v skutočnosti neexistoval. Nápis mal znieť: „Tých, čo vniknú do tejto hrobky, sa čoskoro dotknú krídla smrti“. Úmrtia, ktoré nasledovali jedno po druhom, však nie sú dôkazom vierohodnosti myšlienky, akákoľvek veľká je jej príťažlivosť, že faraón sa mstí tým, ktorí vyrušia jeho večný odpočinok. Treba si uvedomiť, že egyptská klíma je známa svojou nezdravosťou a spomedzi hlavných aktérov objavu hrobky jedine lord Carnarvon zomrel v pomerne nízkom veku päťdesiatšedem rokov, pričom jeho zdravotný stav bol už dlhší čas veľmi zlý. Howard Carter, Evelyn Carnarvonová a archeológ Callender, ktorí spolu s ním viedli otváranie hrobky, sa v pokoji dožili pekného veku.

Otváranie Tutanchamónovej hrobky

Egyptológia v kurze

Keď Napoleon v roku 1798 podnikol výpravu do Egypta, neprišli s ním len jeho vojaci, sprevádzalo ho aj veľa vedcov. Tam sú korene novej vednej disciplíny, egyptológie. Vďaka objaveniu tzv. rosettskej kamennej dosky s dvojjazyčným nápisom Champollion v roku 1822 rozlúštil hieroglyfické písmo. V roku 1851 Auguste Mariette objavil podzemné nekropoly v Memfise.

Egypt bol v móde počas celého 19. a na začiatku 20. storočia. Európa a Amerika boli očarené, stále pribúdali ďalšie archeologické expedície. Múzeá a zberatelia sa bili o každý nájdený predmet a vyvažovali ho zlatom, cestovatelia prichádzali do Egypta obdivovať Údolie kráľov. V nových sálach múzea v Louvri sa množili návštevníci a v roku 1831 paša Mehmed-Ali daroval kráľovi Ľudovikovi Filipovi jeden z dvoch obeliskov, ktoré zdobili vchod do chrámu v Luxore. O tridsaťdva rokov neskôr chediv Ismail založil múzeum v Káhire. Prvým konzervátorom sa stal Mariette, po jeho smrti na jeho miesto nastúpil Maspéro.

Po roku 1880 Angličania a ich *Egypt Exploration Society* Flindersa Petrieho vystriedali dovtedy domínujúcich Francúzov. Po prvej svetovej vojne, najmä v 20-tych rokoch tohto storočia, archeologické výskumy nabrali nový dych.

Objav, ktorý znamenal prevrat v dejinách písma ?

TABUĽKY Z GLOZELU

1. marca 1924 Emil Fradin, mladý poľnohospodár z Glozelu v Allier, náhodou urobil dôležitý archeologický objav. Našiel jamu, ktorej múry boli z pozliepaných tehál a niektorí znalci odhadovali, že pochádza z prehistorického obdobia. Jedna z najdlhšie nevyriešených záhad modernej archeológie je na svete.

V priebehu niekoľkých dní Fradin vyhrabal z hlíny tehly s odtlačkami rúk, dve platne s lineárnymi znakmi a malú sekeru. Systematickejšie hľadanie pod vedením Dr. Morleta, vichyského lekára zanieteného pre archeológiu, začalo 24. mája 1925. Známym odborníkom na prehistóriu Dr. Capitan od začiatku považoval nálezisko v Glozeli za také významné, že navrhol podať správu Komisii pre historické pamiatky. Neskôr, po tom ako Dr. Morlet publikoval jednu svoju prácu a márne sa usiloval o získanie monopolu na archeologické vykopávky, prehistorik zmenil svoj postoj: tvrdil, že Fradin v skutočnosti sám vyrobil všetky predmety, ktoré sa našli na mieste vykopávok. A na týchto predmetoch z kostí, kameňa a kera-

Nálezy z Glozelu

V nálezisku sa našlo veľa ľudských a zvieracích kostí, pričom tie druhé slúžili na výrobu nástrojov a zbraní, charakteristických pre magdalenienskú dobu. Všetky predmety nesú stopy pokročilej fosilizácie a nápisy podobné tým, ktoré sú na tabuľkách. Okrem toho, ľudské kosti z náleziska nepochádzajú z kostier moderného človeka. Našli sa aj predmety z lešteného kameňa, najmä sekery s tak málo opotrebovaným ostrím, že sú považované za rituálne nástroje. Je tu veľa ploských kameňov s vyobrazením jeleňa, ktoré vzbudili obdiv mnohých špecialistov na prehistorické umenie.

Z glozelskej zeme sa na denné svetlo dostala aj keramika, vypaľovaná v oválnej peci, ktorá bola najprv považovaná za hrob. Šlo o sošky modiel, pohrebné nádoby so zvláštnymi maskami bez úst a slávne tabuľky s nápismi, prevažne 15 cm vysoké, 20 cm dlhé a 3 až 4 cm hrubé.

miky (medzi nimi je asi štyridsať tabuliek) bolo niečo, čo vyzeralo ako hláskové písmo. Kostí však pravdepodobne pochádzajú z magdalénienského obdobia, t. j. asi z roku 9000 pred n. L., čiže z doby, keď do vynájdenia takého systému písma ostávalo ešte 7500 rokov. Z toho dôvodu minister umenia odmietol klasifikáciu náleziska.

Tabuľková vojna

Dr. Morlet požiadal vedcov, aby prišli a preskúmali glozelské nálezisko. Ti, ktorí prijali jeho pozvanie, rýchlo dosvedčili pravosť objavu. Boli medzi nimi členovia Inštitútu a konzervátori z múzeí, ako prof. Reinach (Saint-Germain-en-Laye), Espérandieu (Nîmes), Bjorn (Oslo) či Leite de Vasconcellos (Lisabon). Aj vyjadrenia slávneho prehistorika abbé Breuila boli priaznivé. Po nájdení predmetu, na ktorom bol znázornený jeleň, abbé stiahol svoj posudok s tvrdením, že existencia takého zvierafa na tomto mieste a v dobe, do ktorej bolo nálezisko situované, nieje možná. Za ten čas vzrastajúca úspešnosť múzea v Glozeli presvedčila a donútila k zmene názoru inú osobnosť vedeckého života: konzervátora múzea v Eyzies. Toto miesto s vysokou návštevnosťou čoskoro pocítilo prítomnosť úspešnej konkurencie.

V roku 1927 na kongrese Medzinárodného inštitútu pre antropológiu vznikla medzinárodná komisia, výberom jej členov boli však poverení dvaja neprajníci a jedným z nich bol práve Dr. Capitan. Počas vykopávok, ktoré uskutočňovala táto komisia, Dr. Morlet vzniesol obvinenie proti jej členke Garrodovej. Tá sa mala podľa Morleta pokúsiť o zanesenie nedávno vyrobených predmetov na nálezisko, aby sa „dokázalo“ podozrenie z podvodu.

Nech to bolo akokoľvek, záverečná správa komisie bola negatívna. Vytvoril sa ďalší dvanásťčlenný prieskumný výbor, ktorý mal znovu prebádať Glozel. Výbor podrobil vykopávky mnohým analýzám a jeho záverečný verdikt tvrdil presný opak - nálezisko je autentické a pochádza z obdobia neolitu (asi 8000 pred n. L.).

Justícia a archeológia

Nakoniec sa špecialista na Feničanov René Dussaud s plnou energiou snažil dokázať, že v prípade Glozelu ide o podvod.

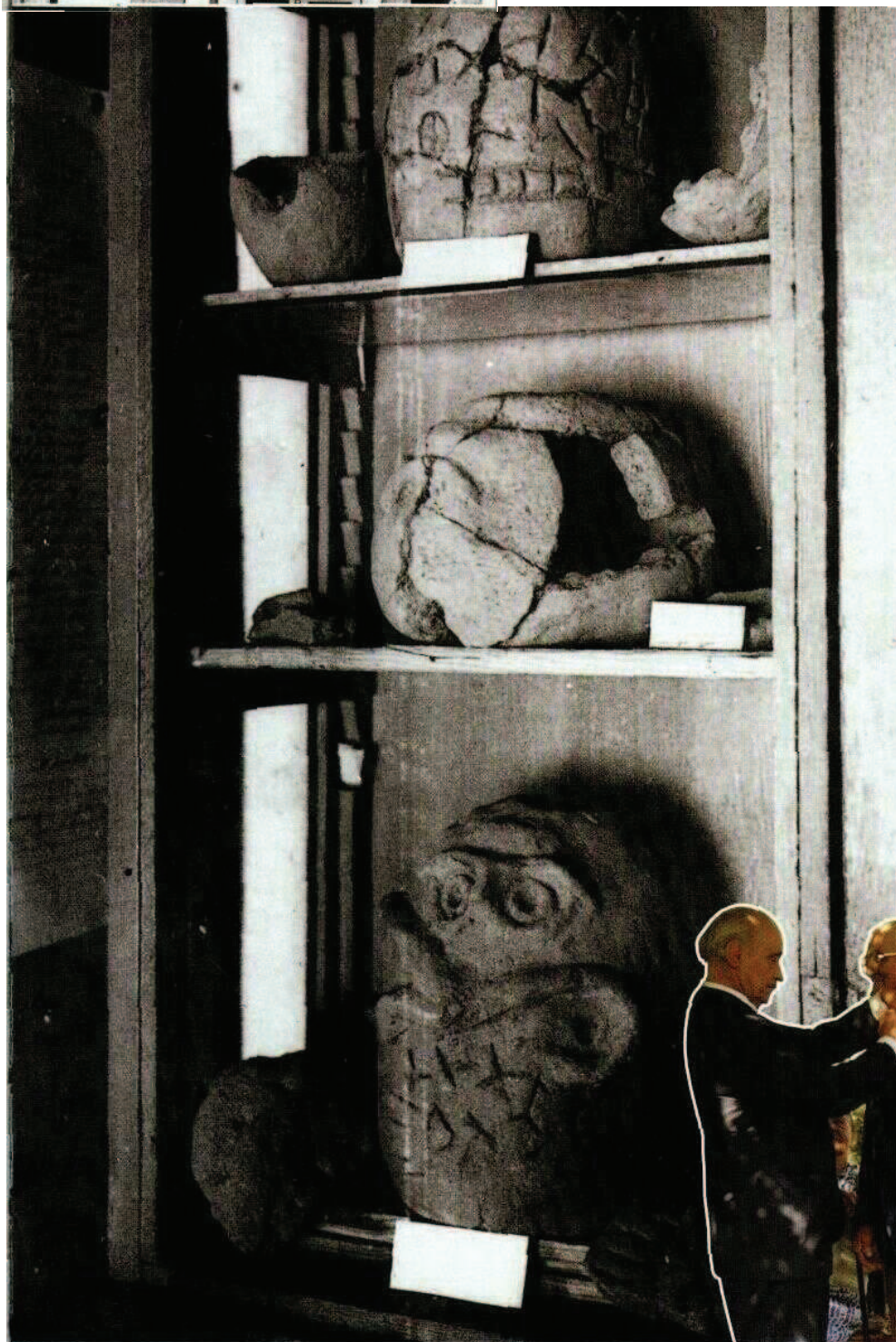
V skutočnosti šlo o to, že ak nápisy, vyryté do tabuliek (rovnako, ako im podobné nápisy nájdené v Portugalsku), pochádzajú z neolitu, znamená to popretie aj ním presadzovanej tézy, že prvé hláskové písmo vynašiel Etruskovia. Prípád glozelského náleziska sa postupne zmenil na nechutnú aféru. 25. februára 1928 nariadilo Oddelenie justičnej identifikácie policajnú prehliadku múzea, počas ktorej sa našli predmety bez ladu a skladu nahádzané do dvoch debien pripravených na ďalšie analýzy. Oddelenie predložilo správu s absolútne negatívnymi závermi, bolo v nej však toľko očividných výmyslov, že prípad bol súdnemu dvoru odňatý. Od súdu k súdu, od obžaloby k obžalobe sa opakovalo to isté: z vedeckej kontroverzie sa prípad zvrhol na smiešnu procedurálnu aféru. V roku 1929 boli nakoniec vykopávky zastavené.

Glozel sa opäť dostal do pozornosti až v roku 1974, keď štyri francúzske a zahraničné inštitúty s dobrým renomé prikrčili k určeniu doby pôvodu prostredníctvom termoluminescencie tabuliek a nájdených predmetov. Ich verdikt bol nezvratný: tabuľky boli pravé, pochádzali však z doby oveľa mladšej, ako sa mohlo zdať, a to spreď rokov 500 pred n. l. až 100 n. l. Niektoré kusy keramiky sú však staré až 5000 rokov. Päťdesiat rokov po nájdení náleziska získal Émile Fradin svoju stratenú česť. V roku 1990 dostal akademickú palmu. Vďaka veľkým rozdielom medzi obdobiami, z ktorých pochádzajú jednotlivé predmety, kosti (z rokov 13 000 až 15 000 pred n. l. podľa prvých uhlíkových analýz), oveľa mladšia keramika a tabuľky, ostáva záhadou presné datovanie náleziska, a teda aj pôvod písma, ktoré je na predmetoch.

*Nádoby s nápismi
z múzea v Glozeli (1928)* ►

*Émile Fradin, autor objavy,
vo svojom múzeu*

*16. júna 1990
Fradinovi udeľujú
akademické palmy*

Záhadné písmo

Nápisy z Glozelu, ktoré stále odolávajú snahám o rozlúštenie, sa veľmi podobajú starým formám fenického písma, jednoduchému nehláskovému klinovému a hieroglyfickému písmu, pochádzajúcemu približne z 18. storočia pred n. l.

Sú však blízke aj niektorým nápisom, zaznamenaným hláskoforným písmom, ktoré sú oveľa staršie ako prvé fenické nápisy, keďže sa našli v náleziskách z magdalénenskej doby, nachádzajúcich sa od Portugalska až po Rumunsko, teda aj vo Francúzsku.

Ak sú tieto nápisy pravé, potom určite nevznikli na mieste, kde sa našli, pretože na tabulkách je písmo, tvoriace kompletný a úplne sformovaný abecedný systém. Ako je teda možné, že figuruje na predmetoch, pochádzajúcich z tak veľmi rozdielnych dôb? Môžu byť záhadné znaky dedičstvom natoľko rozvinutej spoločnosti, že používala akéhosi predchodcu hláskového písma a na konci paleolitu alebo na začiatku neolitu nadviazala kontakty s „glozelskými“? V tom prípade treba pripustiť, že v 1. tisícročí pred n. l. príslušníci iného národa, obývajúceho územie dnešného náleziská, našli kosti a kamene s nápismi a prisudzujú im magickú moc, reprodukovali ich na predmetoch a keramike vlastnej výroby.

1926

Alchymista v Paríži 20. storočia

FULCANELLIHO TAJOMSTVO

V roku 1926 vyšla kniha *Tajomstvo katedrál*, mapujúca diela gotického umenia celého Francúzska a poukazujúca na zaujímavú vec: stredovekí majstri alchymistického umenia vraj zanechali svoje stopy v architektúre najvýznamnejších cirkevných stavieb.

Pod dielom je podpísaný istý Fulcanelli. Kto je tento záhadný muž, ktorý, ako sa zdá, poznal tajomstvá jadrovej energie osem rokov pred výbuchom v Hirošime? Niet pochyb o tom, že Fulcanelli je jedným z najslávnejších a najtajomnejších alchymistov 20. storočia. Jeho príbeh sa začal v roku 1920. V malých spoločenstvách ezoterikov sa hovorilo o „veľkom majstrovi“, ktorý žil a pracoval v Paríži. Túto zvesť šírili dvaja muži: asi dvadsaťročný mladík Eugene Canseliet a jeho priateľ maliar a okultista Jean Julien Champagne. Dvaja priatelia hovorili o „majstrovi Fulcanellim“ ako o aristokratovi stredného veku, bohatom, distingvovanom a mimoriadne kultivovanom: hovorili o géniovi, ktorému sa podarilo objaviť kameň mudrcov

Frontispice Fulcanelliho Tajomstva katedrál odJuliena Champagneho, autorovho priateľa

a elixír dlhého života. On sám však zostal nepoznaný, nezúčastňoval sa na stretnutiach ezoterikov a jediní, ktorí sa s ním stretli, boli Champagne a Canseliet.

Dve presvedčivé diela

Chvastúnske reči dvoch mladíkov presvedčili len málo ľudí, keď sa zrazu v roku 1926 objavil dôkaz majstrovej existencie. Išlo o pozoruhodnú knihu *Tajomstvo katedrál*, luxusné vydanie s nákladom 300 exemplárov. Úvod knihy napísal Canseliet a obsahovala 36 ilustrácií od Champagne. Pod text samotnej knihy sa podpísal Fulcanelli. Autor ponúkol čitateľom celú sériu ezoterických interpretácií všeobecne známych stavieb, ide totiž o gotické katedrály. V diele, ktoré dokazuje jeho obdivuhodnú

Fulcanelli lúšti jeden emblém

V *Príbytkoch filozofov (1929)* Fulcanelli takto opisuje výtvarnú kompozíciu na jednom komíne na hrade Dampierre:

„Vo svojej celistvosti kompozícia predstavuje paradigma hermetickej vedy. Doga a drak tu zaujímajú miesto dvoch materiálnych princípov, ktoré spája a drží pospolu zlato múdrych, podľa požadovaných proporcií a prirodzenej rovnováhy tak, ako nás to učí obrázok váhy. Ruka patrí remeselníkovi: je pevná, aby mohla narábať s mečom - hieroglyfom ohňa, ktorý preniká, umŕtvuje, mení podstatu vecí - a opatrná v rozdeľovaní hmoty podľa filozofických pravidiel váhy a rozmerov. Pokiaľ ide o valčeky zlatých mincí, jasne vypovedajú o podstate konečného výsledku a jednom z cieľov celého diela (...)

Rovnako expresívne sú aj malé medailóniky, z ktorých jeden predstavuje Prírodu, ktorá je neustálym vodcom a učiteľom umelca, kým druhý vypovedá o hodnote ružového kríža, ktorý získal učený autor týchto rozmanitých symbolov. Heraldický kvet ľalie v skutočnosti zodpovedá hermetickej ruži. Vspojení s krížom slúži, podobne ako ruža, ako zástava a znak pracovitého rytiera, ktorému sa z božej vôle podarilo vyrobiť kameň mudrcov.“

Stretol sa Jacques Bergier s posledným alchymistom ?

Alchymisti, malba
K. Seligmanna,
1949 (súkr. zbierka)

erudíciu, vynikajúce znalosti dejín umenia, ako aj ezoterických symbolov, autor poukazuje na to, že na kresťanských cirkevných stavbách sa nachádzajú zakódované alchymistické tajomstvá. Napríklad na portáli katedrály Notre-Dame v Paríži, na soche Panny Márie nachádza medailóny, predstavujúce sedem planét spájaných so siedmimi kovmi, používanými v alchymii: Slnko (zlato), Merkúr (ortuť), Saturn (olovo), Venuša (meď), Mesiac (striebró), Mars (železo), Jupiter (hliník). Podľa autora kľúče k transmutácii, t. j. alchymistickej operácii, pri ktorej sa iné kovy menia na zlato, sú vložené do portála a zamaskované takým spôsobom, že ich dokážu odhalit len

zasvätení. V roku 1929 sa objavila druhá Fulcanelliho kniha *Príbytky filozofov*, v ktorej podobne interpretuje stredoveké hrady a stáročné sídla. Architektúra, formy, proporcie, okná, sochy, všetko je podrobené analýze a Fulcanelli sa oddáva fascinujúcim demonštráciám. Či už s jeho bláznivými interpretáciami súhlasíme alebo nie, musíme uznať, že ide o vynikajúce dielo.

Kto bol vlastne Fulcanelli?

Obdivovali a hľadali ho všetci ezoterici v Paríži, Fulcanelliho však nenašli. Niektorí si mysleli, že jeho meno je pseudonym, za ktorým sa skrývali Canseliet a Champagne. Canseliet však bol príliš mladý a jeho vlastným textom chýbala schopnosť analýzy a globálneho pohľadu, ktorými sa vyznačuje Fulcanelliho dielo. Champagne bol o niečo sľubnejším kandidátom: starší a skúsenejší, pri svojej umeleckej práci mohol navštíviť všetky katedrály, hrady a ostatné spomenuté stavby. Jeho charakter však nezodpovedal obrazu, aký si čitateľ vytvorí o autorovi *Tajomstva katedrál*. Padali aj mená viacerých slávnych okultistov: Pierra Dujolsa, Aurigera, Faugeronsa, Dr. Jauberta, Jolíveta Castelota... Pri každom mene vyvstala tá istá námietka: všetci títo muži napísali aj iné diela, ktoré zďaleka nedosahovali silu Fulcanelliho kníh. Nakoniec sa uvažovalo o Rosným staršom, autorovi *Vojny ohňa* a sci-fi románov. Jediné jeho spôsoby písania sa ukázal dostatočne silným a jeho filozofické a vedecké vzdelanie dostatočne hlbokým na to, aby mohol byť Fulcanellim. Avšak život Rosnyho staršieho je známy do posledného detailu a nevie sa o nijakých jeho cestách, ktoré by mu umožnili tak dobre spoznať stavby, o ktorých pojednávajú obidve diela. Jediný možný záver: Fulcanelli nebol ani jedným zo spomínaných mužov, ale osobnosť, ktorá žila a pracovala mimo ezoterických kruhov svojej doby.

Prekvapujúce stretnutie

Francúz Jacques Bergier bol tiež výnimočnou osobnosťou s vynikajúcim mozgom. Vedeck na vysokej úrovni, vášnivý polydisciplinárny bádateľ, od prírody obdarovaný výnimočnou pamäťou, ktorá mu dovoľovala podávať neuveriteľne detailné a presné svedectvá. V júni 1937, na žiadosť jadrového fyzika Andrého Helbronnera, u kto-

rého v tom čase pracoval ako asistent, sa stretol s mužom, o ktorom si myslel, že je to Fulcanelli.

Ich rozhovor zaznamenal Louis Pauwels vo svojej knihe *Rána kúzelníkov*, vydanéj v roku 1963, ktorá sa stretla s okamžitým úspechom. Človek, s ktorým sa Bergier zhováral, ho varoval pred nebezpečenstvom, ktoré číha na ľudí pri manipulovaní s jadrovou energiou. S absolútnou samozrejmosťou pri tom používal vysoko špecializované vedecké termíny, dokazoval nepochopiteľné znalosti o najnovších Helbronnerových výskumoch - je pravdou, že jeho slová interpretuje fyzikov asistent - a osem rokov pred tragédiou v Hirošime vyhlasuje - aj keď príbeh je z roku 1963 -, že „atómové výbuchy, ktoré zrovnané so zemou celé mestá, môžu byť spôsobené s použitím niekoľkých gramov kovu“. Dodáva, že „geometrické usporiadanie absolútne čistých kovov stačí na uvoľnenie sily atómov bez použitia elektriny či vákuovej techniky“. Od tej chvíle však jadrové pokusy prestávajú napredovať, márne sa pokúšajú o využitie jednej či druhej metódy... Akje Bergierova výpoveď pravdivá, znamená to, že niekoľko rokov predtým, ako Američan Oppenheimer objavil princíp atómovej energie, záhadný Fulcanelli poznal jej tajomstvo.

→ **Pozri aj** : s. 62-63 (Zlaté číslo), s. 114-115 (Katedrála v Chartres), s. 130-133 (Flamel a kameň mudrcov)

Alchymia po alchymii

Koniec stredoveku a začiatok modernej doby boli zlatým vekom západnej alchymie. Avšak od konca 16. storočia táto disciplína narážala na rastúci skepticizmus.

V 17. storočí ešte taký vedec akým bol Isaac Newton vlastnoručne pozorne anotoval jedno pojednanie z alchymie. O storočie neskôr bol všetkému koniec. Do chémie prenikali kvantitatívne metódy, kyslík bol identifikovaný, vzduch a voda boli rozanalyzované: alchymia ako veda zanikla.

Niektoré alchymistické teórie, napríklad o fénixovi, ožili v objavoch modernej fyziky: výskumy atómovej štruktúry hmoty, spontánne transmutácie rádioaktívnych prvkov, zmena atómovej štruktúry bombardovaním častíc potvrdzujú základnú jednotku prírody, ktorú tušili ezoterickí filozofi od Pytagora až po Flamela a Paracelsia.

Záhadné zmiznutie dvoch letcov

NUNGESSEROV A COLIOV LET

V dvadsiatych rokoch stál pred letcami všetkých krajín veľký cieľ - preletieť Atlantický oceán. Okrem vyčerpávajúceho výkonu, ktorým taký let určite bol, všetci mysleli na budúce transatlantické komerčné lety.

Podobne ako všetci ostatní, aj Charles Nungesser si uvedomoval, čo je v hre. Nebol to práve on, kto v roku 1924 napísal, že „by otvoril cestu, ktorá by zmenila tvár vesmíru“ a vytýčil by „trasu, ktorú o desať, dvadsať alebo tridsať rokov budú brázditi tisíce lietadiel“?

Hrdinovia letectva

Rekordy z roku 1926, všetky francúzske, predznamovali blízky koniec neúspešných pokusov o prelet nad severným Atlantikom. Costesovi a Rignaultovi sa v októbri 1926 podaril nový rekord, keď bez medzipristátia preleteli vzdialenosť 5396 kilometrov medzi Parížom a Diaskom v Ománskom zálive. Osudová vzdialenosť 6000 kilometrov medzi New Yorkom a Parížom bola na dosah. Vtom istom roku sa rozchýrilo, že Francúzi sa chcú pokúsiť o transatlantický prelet z Paríža práve do New Yorku.

Nungesser a Coli pred štartom

Ch. Dollfus a H. Bouché citovali vo svojich Dejinnách letectva svedectvo o posledných chvíľach pred štartom:

„Nungesser je očividne dojatý, ak ostáva pokojný, hovorí málo, má dobrú farbu. Skoro celý čas ostáva natiahnutý na jednom z dvoch lôžok. Aj Coli je pokojný, hod rezervovanejší ako obvykle a presný pri svojej príprave. Nohavice a bunda farby kaki zvláštne dopĺňajú jeho energický vzhľad s črtami výraznejšími, ako máva obvykle, pôsobí trochu čudne so svojím legendárnym čiernym monoklom, skrývajúcim oko, ktoré stratil ako vojenský pilot... Všetci inštinktívne hovoria tlmnými hlasmi... Nemôžem spustiť oči z dvoch mužov, dobre si uvedomujúcich nebezpečenstvo, pritom noblesných, akoby vytrhnutých z bežného života, ktorí nás všetkých prevyšujú.“

Čoskoro boli známe aj mená letcov. Šlo o dvoch vojnových hrdinov, Frangoisa Coliho a Charlesa Nungessera. Druhý bol známym stíhacím esom. Na konte mal 43 zničených nepriateľských lietadiel. Coli sa v roku 1919 zúčastnil prvého spiatočného letu nad Stredozemným morom. Pokiaľ šlo o lietadlo, mal to byť dvojplôšník Levasseur PL-8 vyrobený podľa modelu trojplôšníka, ktorý dokázal svoje kvality v námornom letectve. Volal sa *Biely vták*. Trup stroja, posiaty škvŕnami, niesol Nungesserov vojnový znak, tmavé srdce s lebkou uprostred - niektorí to neskôr budú považovať za hroznú predzvesť ich osudu. Biely vták, podobne ako viaceré iné lietadlá určené na transatlantický let, bol hydroplán a plne naložený a natankovaný vážil päť ton. Všetko bolo pripravené na odlet. Štart bol určený na skoré nedeľné ráno 8. mája 1927. Miesto odletu - Le Bourget.

Veľký deň

O 5 h 14 min *Biely vták* vyšiel z hangáru a o chvíľu Nungesser a Coli dost ľahko vzlietli. Aby znížili hmotnosť a zlepšili aerodynamiku, čo im ušetrí veľa paliva, *Biely vták* bol vybavený odhadzovacím podvozkom, ktorého sa hneď po štarte zbavili. Sprevdzani ďalšími lietadlami sledujúc tok Seiny, nabrali kurz na kanál la Manche. O 6 h 4 min preleteli pobrežie a o 6 h 45 min aj mys Antifer. Tam videli ich lietadlo posledný raz. Nad južným cípom írskca zmenili kurz na západ a keď dosiahli Novú zem, zatočili na juh smerom na New York. Tam ich už všetci netrpezlivo očakávali. Hodiny ubiehali. Stále neprichádzala správa o prelete *Bieleho vtáka* nad Írskom. V pondelok 9. mája okolo poludnia prišli do Francúzska prvé zvesti o tom, že Nungessera a Coliho bolo vidieť na oblohe nad Novou zemou. Už je to isté, tentoraz sato podarí!

Nepochopiteľné nedorozumenie

Z Ameriky neprestávali prúdiť ďalšie správy. *Bieleho vtáka* videli nad Halifaxom, potom nad Bostonom. Konečne prišla správa, že o 16 h 50 min pristáli v newyor-

Pilot Franqois Coli (1881-1927)

skej zátok. Odysea dvoch letcov si práve zaslúžila palcové titulky vo všetkých francúzskych večerníkoch. Jedny noviny dokonca priniesli interview s Nungesserom... 10. mája *Match* uverejnil na titulnej strane fotografie dvoch hrdinov. V nasledujúcich dňoch však radosť opadla. Akoľkoľvek neuveriteľne to znelo po obrovskom ohlase, denníky museli postupne priznať, že ich správy boli neoverené, falošné. Napriek tomu však noviny *la Liberté* uverejnili ešte aj 15. mája článok s titulom „Nungesser a Coli v New Yorku“...

Čoskoro sa všetci museli pozrieť pravde do očí: podľa slov francúzskeho ministra pre aeronautiku, dobré správy boli len výsledkom kolektívnej ilúzie. Pátranie, ktoré sa rozbehlo, neprineslo nijaké výsledky a dodnes nikto nevie, kde a kedy zmizol *Biely vták*. Niektoré zastávajú názor, že naozaj preletel Atlantik a stratil sa niekde pred New Yorkom, čiže takmer v celi svojej cesty. Aj keď by to z veľkej časti vysvetľovalo

Biely vták priniesol Nungesserov vojenský znak, srdce so symbolom smrti, pilotom nešťastie?

Charles Nungesser (1892-1927)

vznik nepodloženej fámy o pristáti Nungessera a Coliho v nevyvorskej zátoke, je nepochopiteľné, ako dlho sa šíriť falošné správy. Veď na zistenie toho, čo sa deje v Amerike, stačil niekoľkominútový telefonický hovor. Francúzsko si zrejme naozaj veľmi prialo vidieť svojich pilotov ako premožiteľov Atlantiku. Keď niekoľko dní po týchto udalostiach, 21. mája, Charles Lindbergh pristál v Le Bourget po lete, trvajúcim 33 hodín 27 minút, pripravili mu triumfálne privítanie, ktoré malo patriť Nungesserovi a Colimu.

Dve záhadné letecké nešťastia

Smrť Roalda Amundsena. 24. mája 1928 vzducholod' Itálie talianskeho generála Nobileho, preletela nad severným pólom a potom zamierila naspäť k Špicbergom. 25. mája o 10 h sa spojenie prerušilo. 9. júna sa posádke vzducholode konečne podarilo odoslať rádiom správu, že Nobile a jeho osem mužov sú nažive. Itália obťažkaná ľadom narazila na ľadovú kryhu a jej hlavný kôš sa pri náraze odtrhol. Odľahčená vzducholod' so zvyšnými siedmimi mužmi, uväznenými v druhom kôši, odletela a odvtedy ich už nikto nikdy nevidel. Hneď sa zorganizovala medzinárodná záchranná akcia, na ktorej sa zúčastnili talianske, švédske a sovietske lietadlá. K nim sa pridal francúzsky hydroplán *Latham*, riadený veliteľom Guilbaudom, ktorý mal na palube aj nórskeho polárneho bádateľa Amundsena, dobyvateľa južného pólu v roku 1911. 18. júna *Latham* vyštartoval z Tromsø v Nórsku a smeroval ku Špicbergom. Do cieľa však nedoleteli. Po niekoľkých týždňoch sa podarilo nájsť jeden krídlový plavák a dve nádrže, ktoré potvrdzovali to, čo všetci tušili: Amundsen a jeho spoločníci zahynuli, keď chceli zachrániť stroskotancov. Ako došlo k nehode? To sa zatiaľ nikto nedozvedel.

Zmiznutie Amelie Earhardtovej. Bola to prvá žena, Američanka, ktorá v roku 1928 preletela Atlantik a prvá, ktorá to v roku 1932 zopakovala úplne sama. 20. mája 1937 na dvojmotorovej *Lockheed Electre* spolu s mechanikom Fredom Noonanom vzlietla z Kalifornie na cestu okolo sveta. Po prelete Južnej Ameriky, Afriky a Indie naposledy pristála v Lae na Novej Guiney. 2. júla posádka odštartovala z Lae smerom k ostrovu Hovvland, ležiacemu 4000 kilometrov na východ. Tam sa stopa *Electry* stratila. Námorníctvo vyhlásilo pátranie, hľadanie však bolo márne. Všetci sa zmierili s tým, že Amelia Earhardtová a Fred Noonan nenávratne zmizli v morských vodách. V roku 1966 Američan Fred Goerner veľmi presvedčivým spôsobom dokazoval, že pod pláštikom športového výkonu letci uskutočňovali tajnú výzvednú misiu nad japonskými základňami na ostrove Truk v súostroví Karolíny. Letci sa stratili až po jej ukončení, keď lietadlo narazilo a rozbilo sa na atole Milí na Marshallových ostrovoch, ktoré v tom čase boli tiež pod mandátom Japonska. Tu ich zajali a odviekli na japonské veliteľstvo v Saipane, kde zomreli: stali sa prvou americkou obeťou vojny o Tichomorie, ktorá vypukla o štyri roky.

Zvláštne schopnosti tibetských lámov

ZHMOTNENÉ MYŠLIENKY A PREDSTAVY

Myšlienku, že duch je nadradený hmote a je od nej jasne odlišený, nájdeme vo filozofii mnohých civilizácií. Tibetskí mnísi veria v existenciu duchovného princípu, schopného tvoriť formy, viditeľné pre všetkých, tzv. tulpy.

Tibet, ktorý jeho obyvatelia nazývajú „krajinou snehu“, a najmä jeho hlavné mesto Lhasa ostali ešte aj v 20. storočí pre cudzincov zakázaným územím. Cestovateľom sa tam len veľmi zriedkavo podarilo preniknúť a počúvať učenie tibetských mníchov - lámov. Alexandra Davis-Neelová patrila medzi tieto privilegované osoby a bola svedkom neobyčajných fenoménov.

Celý vesmír: iba myšlienková konštrukcia?

V júni 1912, po dlhom pobyte na úpätí himalájskych hôr, sa táto štyridsaťštyriročná Francúzka dostala do „vysokopoloženej zeme“ čiže do samotného srdca Tibetu. Svoje spomienky na túto a mnohé ďalšie cesty opísala v niekoľkých knihách.

Halucinácia alebo skutočnosť?

Ľuďom zo Západu príde na um ako prvé vysvetlenie tibetskej *tulpy*, že je to výsledok obvyčajnej halucinácie. V tom prípade by sme však museli veriť, že je to kolektívna halucinácia, pretože v mnohých prípadoch *tulpu* vidí nielen ten, kto ju vyvoláva, ale aj ľudia v jeho okolí.

V tibetskom prostredí nájdeme niekoľko interpretácií *tulpy*. Niektorí lámovia ju považujú za nepopierateľnú fyzickú formu, čo znamená, že duch je schopný vytvoriť fyzické formy. Iní zas veria tomu, že myšlienky toho, kto *tulpu* vytvára, sa prenášajú na druhých a oni vďaka tomu vidia to, čo myšlienka predstavuje: pri vytváraní *tulpy* ide vlastne o veľmi silnú sugesciu.

Prvou z nich je *Cesta jednej Parížanky do Lhasy*, ktorá vyšla v roku 1927. Veľkú časť knihy venuje zvláštnemu fenoménu, ktorému Tibeťania hovoria *tulpa*. *Tulpa* je podľa Tibeťanov materiálom premietnutím formy vytvorenej duchom. Dá sa povedať, že je to akýsi „fantóm“, ktorého na konci dlhej meditácie vytvoril mních alebo iná zasvätená osoba. Môže mať podobu zvierata, krajiny, predmetu alebo človeka. Nie je to obvyčajná vízia, ale fenomén s hmotnou konzistenciou, schopný vydávať vôňu, vyludzovať zvuky atď. Alexandra Davis-Neelová v *Mystikoch a kúzelníkoch z Tibetu* (1929) napísala: „Vôňa fantóma ružového krika sa šírila do diaľky; fantóm domu prichýlil počestných z mäsa o kosti atď.“

Vytváranie *tulpy* vysvetľujú tibetskí lámovia nasledovne. Podľa ich koncepcie je celý svet, ktorý nás obklopuje, len obvyčajnou duchovnou vidinou: neexistuje nijaký jav, ktorý nie je vytvorený ľudským duchom. Cieľom náboženského života je teda rozširovanie tvorivých schopností ľudského ducha: jeho schopnosť pretvárať čo najvyšší počet možných realít z úrovne potenciálneho - prázdno fyzické alebo číselné - na úroveň hmatateľného alebo javového.

Učenie lámov

Zvyšovanie schopnosti mentálnej produkcie je v centre pozornosti náboženskej výučby Tibeťanov. Cvičenia, z ktorých pozostáva príprava mladého tibetského mnícha, sú založené na ovládaní dýchania (ktoré mu umožní dosiahnuť pokoj duše) a intenzívnej meditácii. Tá sa opiera o *kylchor*, diagram nakreslený na kuse látky, na papieri alebo vyrytý do kameňa.

Niektoré obzvlášť prepracované *kylchory* predstavujú skutočné miniatúrne svety. V strede sa nachádza osoba, najčastejšie je to ochranné božstvo, nazývané *jidam*. Postupne, ako mladý mních napreduje, dokáže „oživiť“ svoj *kylchor*, to znamená spôsobiť to, že scény, ktoré sú v diagrame zakreslené a vzťahuje sa na ne meditácia,

sa stávajú skutočnými. Na konci svojho zasvätenia žiak pochopí, že všetky javy tohto sveta sú len fatamorgánou, výplodom predstavivosti. To mu umožňuje ovládať svoje obavy i svoje nadšenie.

Láma, ktorý dosiahol takúto úroveň, by mal byť taký odolný voči zime, že by bez ujmy prežil nahý v snehu celú noc. Pociť tepla či chladu je v skutočnosti len myšlienková ilúzia, ktorú musí prekonať inou ilúziou, stimulujúcou silou svojej vôle vnútornú teplotu svojho tela. Duch sa potom nemá čoho obávať od hmoty, pretože ju má úplne pod kontrolou a môže s ňou manipulovať. Premietanie *tulpy* vychádza z tejto logiky.

-> **Pozri aj:** s. 212-213 (Prípady Emílie Sagéeovej), s. 214-215 (Zrod špiritizmu)

Alexandra David-Neelová (1867-1968). Prvá Európanka, ktorej sa podarilo preniknúť do Lhasy, je autorkou neobyčajných príbehov

▲
Himalájska „tanka“
(Paríž, múzeum H. Guimet).
Predstava sveta, ktorú
vraj budhistický mních
dokáže oživiť silou svojej
meditácie

Meditujúci
budhistický láma

Vytváranie tulpy

Seansy, počas ktorých sa tvoria tulpy, nemajú nič spoločné so západnými špiritistickými seansami: môže sa konať uprostred dňa pod holým nebom a nie je pri nich potrebné žiadne médium v tranze.

Alexandra David-Neebvá opisala, ako sa stala svedkom tvorby týchto myšlienkových foriem. Pri jednej z viacerých príležitostí videla absolútne totožného „dvojníka“ človeka, ktorý sa pokúšal o tulpu, dokonca sa ho mohla dotknúť. Vytvorená forma však nemala úplne pevnú materiálnu konzistenciu a postupne sa rozplynula. Vínom prípade videla, ako vznikol dvojník lámu, ktorého poznala a ktorý sa v tom čase nachádzal na niekoľko kilometrov vzdialenom mieste. Alexandra sa chcela presvedčiť o vierohodnosti možnosti vytvorenia týchto javov. Po niekoľkých mesiacoch intenzívneho sústredenia sa jej podarilo vytvoriť osobu, ktorú podľa jej slov videli aj ďalší svedkovia. Jej duch však nemal dostatok skúsenosti a stratil kontrolu nad svojím výtvorom: ten sa menil, až sa stal veľmi nepokojným. S veľkým úsilím sa Alexandre podarilo vypudiť ho zo svojej mysle a on sa navždy stratil. Tibetania hovoria, že zjavenie niekedy prežíva samo osebe a vedie život nezávislý na svojom tvorcovi...

Afričania poznajú tajomstvo oblohy

DOGONSKÉ ZÁHADY

Na vyprahnutej plošine Bandiagara v Mali žijú Dogoni, národ, ktorý by sa podobal všetkým ostatným, nebyť jeho neobyčajného chápania astronómie.

Africké mýty o nebeskom pôvode človeka

Dogoni nie sú jediným národom čiernej Afriky, ktorý prisudzuje ľudstvu nebeský pôvod.

Takmer na celom kontinente uctievať veľkých bohov, ktorých zároveň považujú za praotcov svojich kmeňov, pokiaľ nehlásajú, že hrdinskí zakladatelia a civilizátori kmeňov sa narodili prirodzenou cestou, ale s božím zásahom.

Masajovia (Keňa): bohovia splodili národ nebešťanov s bledou pleťou a niektorí jeho príslušníci zostúpili na Zem a usadili sa tu.

Ašanti (Ghana): sedem ľudských bytostí, stvoreni Božích, zostúpilo po reťazi na Zem, z nich sa zrodilo ľudstvo a oni sa vrátili do neba.

Zibaovia (Tanzánia): Rugaba, ich najväčší boh, prebýva na vzdialenom mieste vo vesmíre. Obklopujú ho fantómnia a musel sa vydať na dlhú cestu temnotou, až prišiel na Zem a stvoril prvého človeka.

Bembaovia (Zambia): boh Kabézia zostúpil na Zem, ktorá bola blatistou planinou, aby usmernil toky vôd, stvoril zvieratá, rastliny a prvý ľudský pár.

Pendeovia (Kongo): boh Mavveze stvoril vesmír, potom vzal ženu a sám s ňou splodil všetky národy sveta. Potom sa vrátil do neba a odviezol so sebou aj niekoľko mužov, ktorí sa vzápätí vrátili a priniesli oheň.

Ibovia (Nigéria): prví dvaja králi tohto národa vraj zostúpili z neba. Najprv sa usadili na obrovskom termitisku a postupne rozširovali svoje kráľovstvo.

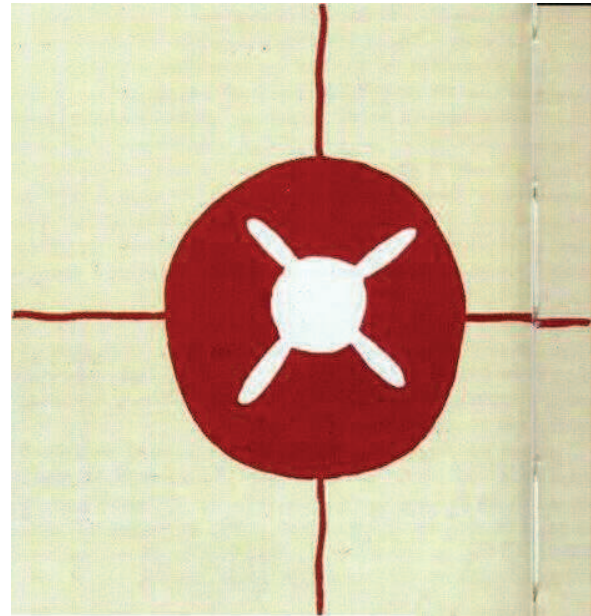
Zuluovia (Južná Afrika): predkovia všetkých čistokrvných kmeňov Zuluov boli nebeské bytosti.

Nik nevie, odkiaľ sa tu vzali, v 14. storočí sa zrazu objavili na plošine, ktorú obývajú dodnes. V roku 1931 sa francúzsky antropológ Marcel Griaule podujal na výskum ich kultúry a čoskoro sa k nemu pridal aj etnológ Germaine Dieterlen.

Síriovi spoločníci

Obidvoch Francúzov hneď očarilo bohatstvo dogonskej kozmogónie - náuky o vzniku vesmíru a niektorých nebeských telies, ktorej stopy sa nachádzajú aj u troch ďalších kmeňov z toho kraja, u Bambarasov, Bozosov a Miniankasov. Dogoni veria, že hviezdy stvoril boh Amma, ktorý do vesmíru vyhadzoval guľky z hliny. Potom ten istý boh z veľkého bloku striebra urobil Zem a ako dve biele hlinené nádoby vytvoril Slnko a Mesiac. Z jeho spojenia so Zemou sa zrodil Nommo, samec aj samica v jednej bytosti, pôvodca ôsmich detí, z ktorých pochádza osem dogonských kmeňov.

Dogoni organizujú každých päťdesiat rokov veľký sviatok Sigui, pri ktorom má dôjsť k znovuzrodeniu sveta. Na tento sviatok si pripravujú masky, ktoré uchovávajú aj po skončení slávnosti. Masky sú akýmsi archívom dogonského národa. V roku 1946 jeden dogonský kňaz Griauleovi a Dieterlenovi postupne odhalil komplexné videnie vesmíru. Dvaja muži pri tom objavili prazvláštne tajomstvá. Najzaujímavejšie sa týkalo sviatku Sigui. Jeho pravidelné opakovanie je dané predpokladaným cyklom rotácie veľmi ťažkej, mimoriadne masívnej a pre ľudí neviditeľnej hviezdy, ktorá vraj päťdesiat rokov rotuje okolo Šíria, najžiarivejšej hviezdy na nebeskej dráhe. Dogoni dali neviditeľnej hviezde meno *Po Tolo*. Existenciu tohto Síriovho spoločníka, neviditeľného zo Zeme, ktorému sa od jeho objavenia hovorí Sírius B, potvrdil až v roku 1862 Američan Alvan Čiarke. K svojmu záveru dospel na základe výpočtov, ktoré v roku 1844 uskutočnil Nemeck Bessel. Sírius B sa točí okolo Šíria po dráhe, ktorej prechod mu trvá asi 51 rokov. Dnes vieme, že táto

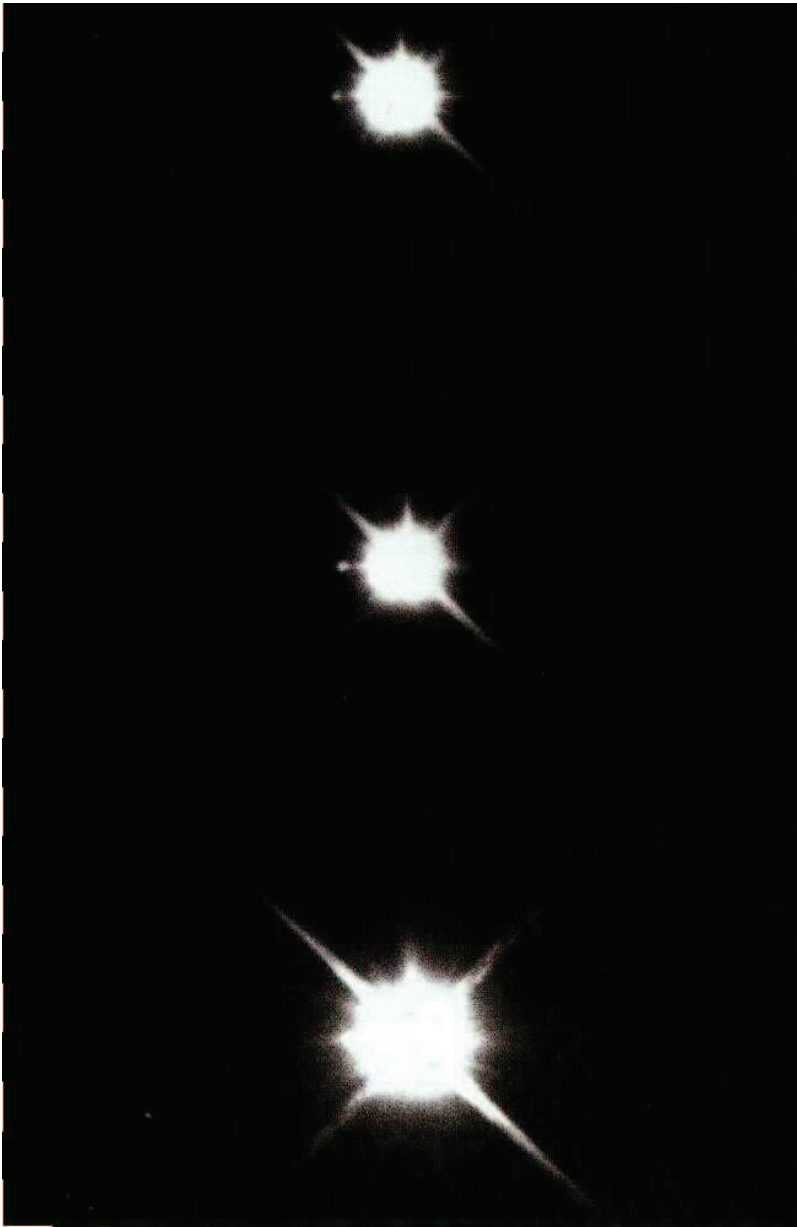
Po Tolo (hviezda Sírius) pred Slnkom, obrázok z knihy M. Griaule a G. Dieterlena, Bledý lišiak, Paríž 1963, podľa dogonskej kresby

hviezda je veľmi malá, ale nezvyčajne masívna - presne tak, ako to tvrdí dogonská náuka. Takýmto hviezdám hovoríme „bieli trpaslíci“.

Dogonská kozmogónia predpokladá aj existenciu tretej hviezdy menom *Emina Ya*, oveľa ľahšej, ako je *Po Tolo*, ktorá obieha v tom istom smere, ale po dlhšej dráhe. Okolo tretej hviezdy gravituje planéta, z ktorej pochádza veľký predok Nommo. Istá skupina vedcov dnes predpokladá, že skutočne existuje aj druhá obežnica Šíria, pokrstená ako Sírius C...

Vysvetliť nevysvetliteľné

Dvaja Francúzi sa uspokojili s opisom dogonských tajomstiev a nedotkli sa záhad ich pôvodu. Američan Róbert Temple, člen anglickej Royal Astronomical Society, sa toľko nerozpakoval. V knihe, vydané v ro-

ku 1976 pod názvom *The Sirius Mystery* vysvetľuje, že zo Šíria, alebo z planéty, ktorá má krúžiť okolo *Emmy Ya*, prišli mimozemšťania a dogonským predkom sprostredkovali poznanie vesmíru. V dogonských mýtoch dodnes figuruje spomienka na „archu“, ktorá sa zniesla z neba... „Neprijateľné“ vysvetlenie, proti ktorému, bohužiaľ, nestojí žiadna racionálna hypotéza.

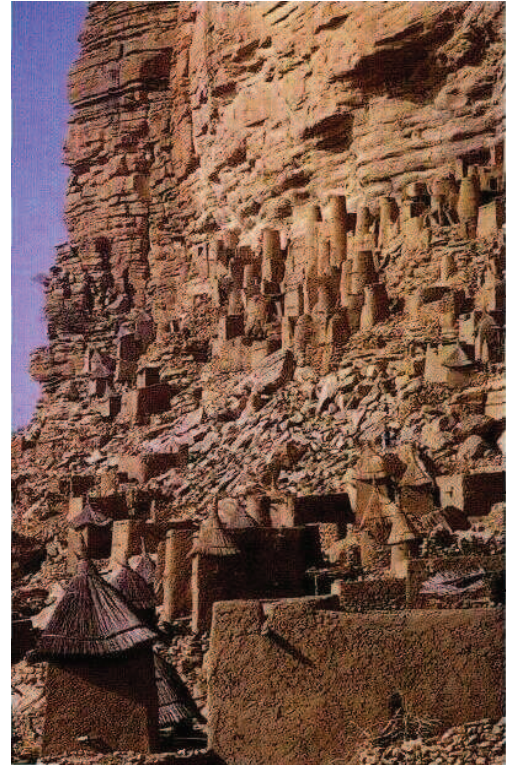
Niektorí západní vedci predkladajú, že Dogoni vypracovali svoj kozmický systém (ktorý zahŕňa aj presné poznatky o galaxii, planéte Jupiter, Saturn a o Mesiaci) vďaka kontaktom s európskou civilizáciou, ku ktorým došlo pri francúzskej kolonizácii. Je to len ďalšia neudržateľná téza, ak si uvedomíme, aké staré sú niektoré ich mýty. V 70-tych rokoch Kanaďan Michael Ovenden predložil hypotézu

Nočný pohľad na tri hviezdy: Sirius, najjasnejšia hviezda, so svojimi dvoma spoločníkmi...

Astronómovia zatiaľ poznajú len jedného z nich.

o kontaktoch, ktoré datuje do 17. storočia. Ide o styky s moslimskou univerzitou v Tombuktu, ktorá je akýmsi depozitárom poznania starých Grékov, Egypťanov a Sumerov.

Táto cesta však viedla len k časovému posunu problému, keďže predpokladá, že starovekí učenci mali prekvapujúce znalosti z astronómie. Ak sa jedného dňa podarí dokázať existenciu Šíria C, problém pôvodu týchto znalostí sa ešte viac zamatá.

Dogonská osada so sýpkami na Bandiagare v Mali

Dogoni, Sirius a Egypťania

Podľa Američana Róberta Temple a Kanaďana Michaela Ovendena znalosti Dogonov siahajú do staroveku a sú zvlášť spojené so starým Egyptom. Prvým národom, ktorému mimozemšťania zjavili tajomstvo hviezdy Sirius, boli práve Egypťania. „Dôkazom“, že Sirius spája dogonskú náuku o vesmíre a egyptské mýty, je to, ie Po Tolo (Sirius B) dostal prezývku „hviezda-oko“, nie však od Dogonov, ale od ich susedného kmeňa. A Ozirisovi, spoločníčkovi bohyně Izis, patrí v hieroglyfickom písme znak oka. Okrem toho sa opisuje ako bytosť s tmavou alebo čiernou pleťou - to môže byť metafora neviditeľnosti hviezdy. Róbert Temple z toho vyvodzuje, že Oziris a Po Tolo sú totožní tak ako Sirius a Izis... Je iste, že pôvod a história šírenia mýtov môžu ukrývať nejaké prekvapenie, ale toto vysvetlenie sa dá predsa len ťažko obhájiť...

1933...

Zvláštne zviera w škótskeho jazera..

LOCHNESSKA PRÍŠERA

Loch Ness je pokojné jazero, ležiace na severe Škótska pri Inverness. Jeho dno dosahuje hĺbku viac ako 200 metrov, jazero je dlhé 39 kilometrov. Nikdy by nebolo upútalo pozornosť verejnosti, keby nevzniklo podozrenie, že v jeho vodách prebýva zvláštny vodný živočích.

Správy o Nessie, ako nazvali príšeru v 20. storočí, sa objavovali od dávnych čias. Pozornosť širokej verejnosti však upútal článok, ktorý vyšiel 2. mája 1933 v *Inverness Courier*, miestnych novinách s dobrou reputáciou.

Dlhý krk a hlava plaza

V článku Alexa Campbella sa hovorí o manželoch Mac Kayovcoch, ktorí lochnessku uvideli 14. februára toho roku. Viezli sa po novej ceste popri jazere, odkiaľ je nádherný výhľad a na svoje veľké prekvapenie zbadali na hladine jazera veľký pohyb. Nato sa z vody vynorilo zviera a oni ho mohli pozorovať dobrú minútu, až kým sa im ne-

Nadjazerom Loch Ness sa týčia zručaniny hradu Urquar. Ukrýva sa v opare neznáme monštrum?

stratilo z očí. Alex Campbell vyzdvihoval skutočnosť, že „jeho telo sa podobalo telu veľryby: voda po ňom stekala a vírila sa ako vo vriacom kotle“.

8. mája konkurenčné noviny *Northern Chronicle* prvýkrát použili výraz „lochnesská príšera“. Pod týmto menom sa zviera preslávilo a stalo sa predmetom nadšeného obdivu verejnosti. Vo všetkých týždenníkoch sa množili jeho karikatúry a k brehu jazera prúdili stovky turistov v nádeji, že sa im ho podarí uvidieť. Návštevníci boli takí neodbytní, že invernesský komisár musel vydať nariadenie na ochranu zvierata, a tak predísť riziku, že mu niekto ublíži.

Svedectvá ľudí, ktorí videli Nessie, sa množili (odvtedy ich prinieslo už niekoľko tisíc ľudí) a vďaka nim je možné vytvoriť identikit zvierata. Má hlavu plaza, dlhý, vysoko nad hladinu vody trčiaci krk a žiarivé oči. Na chrbte má dva alebo tri hrby a pohyblivý chvost, ktorým okolo seba robí silné vlny. Veľa svedkov hovorí, že sa pohybuje veľkou rýchlosťou a niektorí hovoria dokonca o prenikavých zvukoch, ktoré občas vydáva. Je skôr plachá a zdá sa, že nieje útočná.

Z času na čas zrejme opúšťa jazero, lebo študent medicíny Arthut Grant ju stretol na ceste, vedúcej popri jazere, keď sa raz večer vracal domov na motocykli. Opisuje ju ako hybridného kríženca prehistorického plesiosaura a tulaňa.

Fotogenické monštrum

V roku 1933 sa istému Hughovi Grayovi podarilo lochnessku prvýkrát vyfotografovať zo vzdialenosti asi 800 metrov. Technici firmy Kodak fotografiu analyzovali a dospeli k záveru, že ide o autentický záber. Po uverejnení fotografie na miesto prišiel korvetný kapitán Rupert Gould a vo svojom článku pre *Times* zhrnul dôkazy o existencii príšery.

Vznikli ďalšie fotografie zvierata a jedna z najpozoruhodnejších pochádza z roku 1934. Autorom bol londýnsky lekár plukovník Róbert Wilson, ktorý zachytil niečo, čo môže byť hlavou a krkom zvierata, vytŕčajúceho z vody. V roku 1951 drevorubač Lachlan Stuart vyfotografoval Nessiine hrby nad hladinou jazera.

V rokoch 1933 a 1936 Malcolm Irvine príšeru aj nafilmoval. Najslávnejší dokument však vytvoril v roku 1960 letecký inžinier Tim Dinsdale, ktorý zanechal svoje povolanie a celkom sa oddal výskumu

Zjavenie na jazere Loch Ness

„Bola dlhá takmer desať metrov a postupne, ako sa vynárala, rozoznával som niekoľko hrbov. Napočítal som ich dvanásť, trčali z vody asi tridsať centimetrov, z tej výšky som ich videl veľmi dobre. (...) Videl som niečo, čo sa tiahlo od hlavy k spodnej časti krku a bolo to dlhé vyše jedného metra: vyzeralo to ako tmavá hriva. Keď sa priblížila ku hrádzi Glendoe, tam, kde sa do jazera vlieva prameň, ešte viac vystrčila krk z vody. Nevyliezla na breh, ale zdalo sa mi, akoby lovila pri okraji jazera. Nechápem, ako sa mohla takto pohybovať bez použitia plutiev alebo nôh.“

Výpoveď anonymného svedka, uverejnená v novinách Scotsman zo 6. júla 1934

Nessie sa stala populárnou. Predmety sjej podobizňami potešia každého turistu (detail pohľadnice, 1938)

Prvá fotografia príšery, zhotovená Hughom Grayom v roku 1933. Odborníci neodhalili nijaké triky, pomocou ktorých by bola vyrobená

zvieratá. Najeho filme možno rozoznať jeden hrb červenohnedej farby, ako pretína križom jazero, potom zabočí a pohybuje sa pozdĺž náprotivného brehu. Experti, ktorí skúmali film, neodhalili na ňom žiadne triky a nedokázali ani identifikovať objekt, ktorý na ňom vidieť.

Celkovo možno povedať, že vedci sú opatrní a zo strachu pred zosmiešnením váhajú, či sa majú pustiť do výskumu. V nedávnom období sa najhorlivejším odporcom príšery stal profesor Maurice Burton z prírodovedného oddelenia British Museum. On sám najprv dlho tvrdil, že zvieratá existujú, potom však zmenil názor. Holandský zoológ Oudemans, naopak, napísal o monštre dve práce a dospel k záveru, že skutočne existuje. Na začiatku 60-tych rokov vznikol Úrad pre skúmanie fenoménu z Loch Ness, ktorý má za úlohu pátrať po záhadnom zvieratí a skúmať svedectvá ľudí.

Legendárne monštrá z európskych jazier

Vo folklóre európskych krajín sa často vyskytuje zmienka o vodných príšerách, ktoré vzbudzujú hrôzu vo vodách jazier a riek. Očividne existuje spojenie medzi týmito mýtickými kreatúrami a zvieratami, o ktorých mnohí svedkovia tvrdia, že ich videli v Loch Ness, či na inom mieste.

Škótsko. Škótsky folklór je veľmi bohatý na opisy najrozličnejších „drakov“. Najslávnejšia legenda hovorí o sirovi Johnovi Lambtonovi, ktorý po návrate z križiackych výprav zviezol vďaka radám čarodejnice víťazný boj s obrovským zvieratom, podobným červíkovi, ktoré sám ulovil a hodil do vody niekoľko rokov predtým. Na severe Pembrokeshire, v blízkosti Bryberianu sa nachádza povestný hrob: „Bedd yr Alfanc“ (hrob Alfanca, vodnej príšery). Podľa tradície túto veľmi nebezpečnú príšeru s ťažkosťami chytili v rieke a zabilí dedinčania. Hovorí sa, že na konci 13. storočia nejaký človek plával naprieč jazerom Llyn-Goder, ležiacim na juhovýchode Snovdonu, keď ho začalo naháňať

„niečo“ dlhé a vlniace sa vo vode. Vo chvíli, keď sa chcel chytiť brehu, zvieratá zdvihlo hlavu, zmocnilo sa nešťastníka a stiahlo ho na dno jazera.

Írsko a Island. Takmer o všetkých írskych jazerách („loughs“) kolujú podobné legendy. Napríklad v grófstve Connaught svätý Mochua de Balia vraj zabil ohavné monštrum, ktoré žilo v tamojších jazerách. Hovorí sa aj o gigantickom úhorovi, brázdiačom vody loughu Ramor, ktorého sa nakoniec podarilo chytiť. Ďalší príbeh je o krokodílovi s dlhým krkom, ktorý vraj strašil v loughu Mask. Aj Island má svoje príbehy o „vodných koňoch“, ktoré zvyknú lákať osamelých pútnikov pri jazerách.

Francúzsko. Svätý Romain v 7. storočí v Rouene oslobodil Normandiu od Gargouilla, obrovského močiarného hada. Na iných miestach sa zas hovorí o povestných „vodných koňoch“, ktorých legenda je veľmi živá najmä v Travaux, meste ležiacom na brehu Doubsu, kde „Drak“ unáša počestných a topí ich v rieke.

...Zvláštne zviera w škótskeho jazera

S pomocou sonaru

Úrady a mnohé osobnosti, zapojené do výskumu Nessie, použili pri práci najmodernejšie technológie. Osobitá topografia dna jazera však sťažuje jeho systematický prieskum. Kvôli veľkej vrstve bahna, ktoré pokrýva dno jazera, sa nedajú účinne použiť podmorské kamery a vyslaní potápači neboli schopní pod vodou nič rozoznať. Okrem toho nedostatok peňazí zabránil využiť špičkové ponorky.

V roku 1972 a 1975 špecializovaný inštitút NASA podrobil analýze obrázky špeciálnej podmorskej kamery profesora Edgertona z Massachusettského technologického ústavu. Najednom zo záberov vidno krk a hornú časť tela veľkého zvieraťa, dlhého asi šesť metrov. A už v roku 1962 sa pomocou podmorského mikrofónu podarilo zachytiť zvuky zvieraťa, narážajúceho na dno jazera a opakované pokusy so sonarom (podmorský systém na akustickú detekciu) umožnili nahráť ozveny čohosi veľkého pohybujú-

ceho sa pod vodou. Špecialisti na prácu so sonarom nepochybujú o tom, že tieto nahrávky dokazujú prítomnosť vodného živočicha veľkých rozmerov v jazere Loch Ness. Teória, podľa ktorej sa tam v skutočnosti nachádza niekoľko zvierat, vychádza z faktu, že prípady objavenia sa Nessie sa spomínajú od dávnych dôb (svätý Coloman, írsky mních, ju vraj videl už v roku 565) - to znamená, že v jazere žilo niekoľko generácií tejto príšery. Presná podoba zvieraťa však naďalej ostáva tajomstvom.

Americkí bratrance?

Nech je skutočnosť akákoľvek, Nessie nie je jedinou jazernou obludou, o ktorej sa vo svete hovorí. Má bratrance vo Veľkej Británii a v ďalších krajinách. V samotnom Škótsku existujú „vodné kone“ alebo „Kelpies“, o ktorých sa v priebehu storočí neraz hovorilo. V Írsku podobné jazerné živočichy nazývajú „Pooka“ alebo „Piast“. Svoje vodné príšery majú aj jazerá v Austrálii („Bunyip“), Japonsku („Issie“) a Škandi-

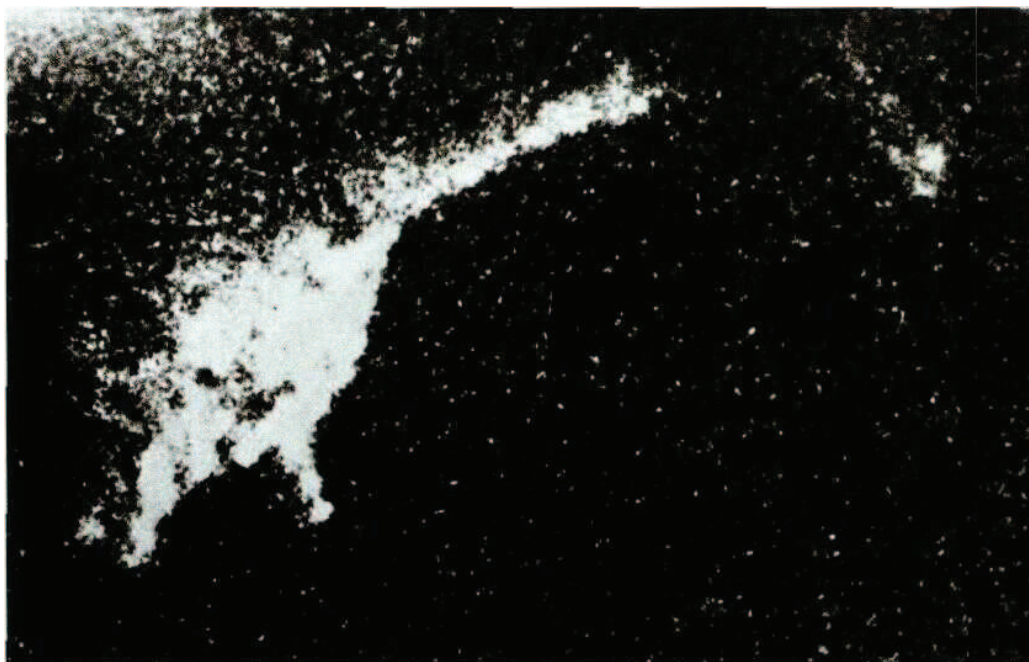
Kto je Nessie?

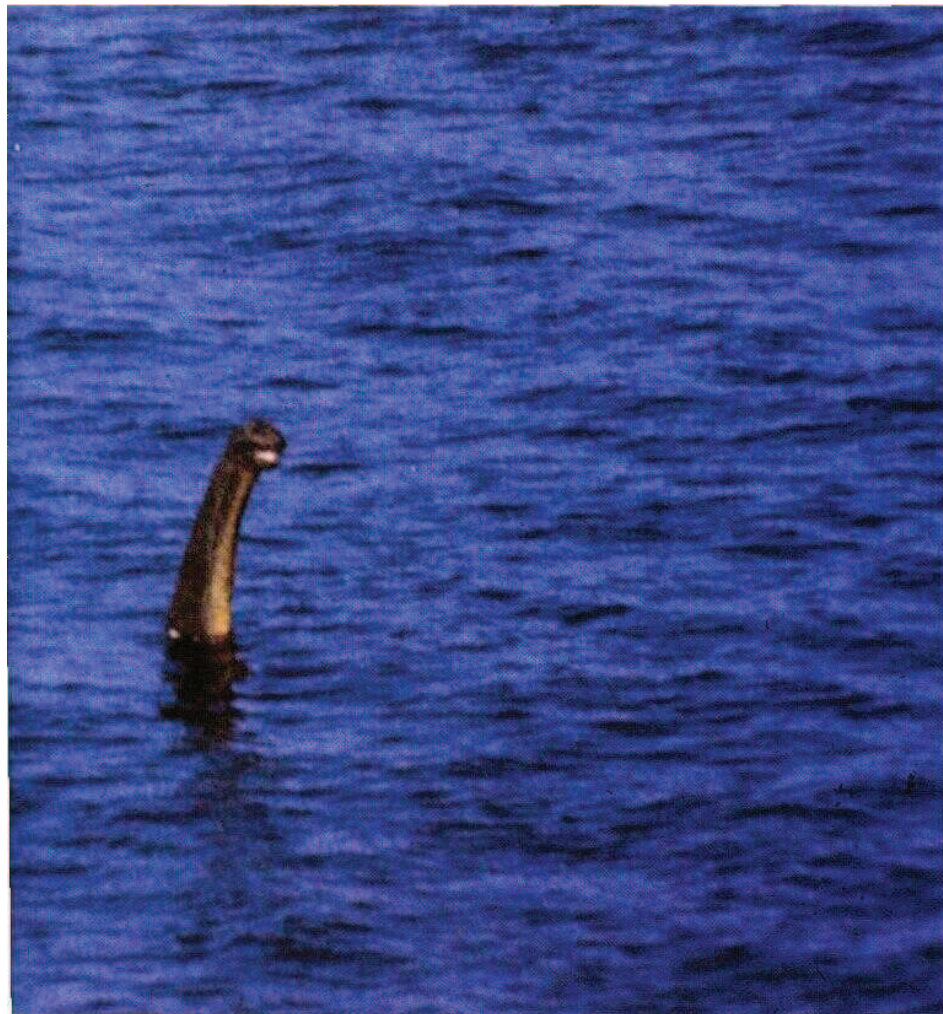
Medzi mnohými predloženými hypotézami sa nájde veľké množstvo úplne nepravdepodobných možností: vodný vták, obri úhor, žralok či obrovský morský slimák, to všetko sú však zvieraťa, ktoré svojim zjavom nezodpovedajú opisom nespočetných svedkov.

Prijateľnejšia je téza o plesiosaurovi, obrovskom plazovi, žijúcom asi pred 70 miliónmi rokov. Obrázky Nessie sa veľmi podobajú pozostatkom tohto zvieraťa, nájdeným v Európe: bola by jeho výnimočným prežívajúcim potomkom. Vedci podporujú túto možnosť s odôvodnením, že tento studenokrvný živočích by neprežil vo vode Loch Ness, ktorá má veľmi nízku teplotu. Najnovšie objavy však naznačujú, že prehistorické plazy mohli byť aj teplotokrvnými zvieratami.

Odborníci z oblasti kryptozoológie sa prikláňajú k názoru, že ide o živočicha blízkeho zvieratám, zaradeným pod názov „veľké morské hady“. Holandský zoológ Oudemans si myslí, že by mohlo ísť aj o neznámy druh plutvonožca (cicavca, akým je napríklad tuleň alebo mrož) s dlhým krkom. Ďalšou možnosťou je hypotéza Dr. Heuvelmansa o novom živočíšnom druhu v štádiu transformácie.

20. júna 1975 Róbert B. Rines vyfotografoval príšeru z Loch Ness pod vodou

Fotogenická obluda, zachytená v roku 1977, zaujíma takú istú pózu, akú mala na zábere, ktorým ju Wilson preslávil v roku 1933

návii („Soe-orm“ a „Skrimsl“). Máme aj svedectvá o existencii podobných živočíchov v Afrike. Či ide o výplod ľudskej fantázie s často sa opakujúcimi prvkami, alebo o výsledky skutočných pozorovaní, až na niekoľko maličkostí sa všetky značne podobajú na príšeru z Loch Ness.

Okrem Nessie je najznámejšou z týchto príšer povestný Ogoopogo, Indiánmi nazývaný Najtaka, ktorý žije v 128 kilometrov dlhom jazere Okanagan v Britskej Kolumbii v Kanade. Podobne ako v prípade Nessie, aj jeho vraj videli stovky ľudí (prvýkrát v roku 1850), fotografovali ho a v roku 1968 ho istý Art Folden dokonca nafilmoval. Na záberoch z jeho filmu je zviera dlhé asi 18 metrov a jeho krk má pri hlave obvod 0,90 metra. Mnohí svedkovia opisujú jeho malý chvost, plutvy a tri hrby. Ogoopogo je rovnako nepolapiteľný ako príšera z Loch Ness. V roku 1977 šesťdesiat potápačov s kyslíkovými bombami, kamerami a silnými reflektormi postupne

zostúpilo v deväťmetrovej kletke na dno jazera, ale ani jednému z nich sa nepodarilo vidieť ho. Aj tu vznikol Úrad pre výskum jazera Okanagan, ktorý má zhromažďovať dôkazy o existencii monštra.

Kanada má veľmi bohatú zbierku legiend o vodných živočíchoch, veď okrem „Cad-dy“, morského hada z pobrežia Britskej Kolumbie, a čierneho zvera z jazera Ponenegamook na východe Quebecu, strašia v jazerách Winnipegu a Manitoby aj dve zvieraťá nazvané Manipogo, ktoré sa podobajú na Ogoopogo. Podľa slov A. R. Adamsa, ktorý jedno z nich videl v roku 1960, sú to „zvieratá podobné obrovskému hadovi“, s hlavou v tvare kosoštvorca, širokou okolo dvadsať centimetrov.

Aj Spojené štáty americké majú svoje záhadné jazerné živočíchov. Podľa zozbieraných svedectiev možno oblasti, kde sa majú vyskytovať, rozdeliť do troch skupín: jazerá v štáte Wisconsin, pláne v Neb-raske a hornaté štáty na severozápade

Bernard Heuvelmans a kryptozoológia

Dr. Heuvelmans, narodený v roku 1916, sa v 50-tych rokoch (aj vďaka vydaniu svojej knihy *Po stopách neznámych živočíchov*) stal zakladateľom kryptozoológie a vedúcim bádateľom v tejto novej vednej disciplíne, ktorá sa venuje dosiaľ nepoznaným, „naším očiam ukrytým zvieratám“.

Kryptozoológia si berie na mušku neznáme zvieratá, ktoré obývajú oceány a odľahlé miesta našej planéty, živočíchov často a - podľa Heuvelmanského - neprávom považované za vymyslené. Skutočný Sherlock Holmes s aprobáciou na ríšu zvierat a člen niekoľkých najprestížnejších medzinárodných zoológických spoločností Bernard Heuvelmans vydal zásadné diela známe svojou serióznosťou, pričom jedno z nich, napísané v spolupráci s Petrom Costellom, sa zaoberá príšerou z Loch Ness a inými sladkovodnými živočíchmi. Dielo vyšlo pod názvom *Výskum jazerných príšer*.

krajiny. Všetky obludy majú podobný popis: vyzerajú ako obrovské hady, ktorých vlniace sa telo sa pohybuje veľkou rýchlosťou. Výpovede svedkov pripomínajú svedectvá z Loch Ness, pričom jedna z príšer, ktorá sa v rokoch 1930-1940 veľa ráz objavila v jazere Payette (Idaho), dostala meno „Slimy Slim“ („Chudý slizúň“). Tieto príšery však nikdy neboli vyfotografované ani nafilmované, k dispozícii sú len výpovede svedkov, čo spochybňuje ich skutočné jestvovanie.

» **Pozri aj:** s. 238-239 (Veľký morský had)

Ogoopogo, kanadský bratranec Nessie, je tiež veľmi populárny

Náhle obnovený starý spor

PŮVOD BASKOV

Legenda hovorí, že pri Potope „sa zachránilo niekoľko ľudí, zriedkavých ako olivy, ktoré ostanú po zbere na strome, ako strapce, visiace na viniči po vinobraní a medzi nimi bol Aitor, praotec Baskov“. To je nahlas a odvážne vyhlásená absolútna originalita.

Baskovia sú naozaj zvláštny národ. Svojím jazykom, ktorý nemá medzi európskymi jazykmi žiadnu príbuznosť. Svojím fyzickým vzhľadom a tvarom lebky, ktoré boli zaužívanými kritériami v 19. a na začiatku 20. storočia.

Dokonca aj svojou krvou: okolo roku 1918 sa zistilo, že rozdelenie krvných skupín nebolo jednotné a odvtedy vieme, že častý výskyt skupiny O, ako aj zriedkavý výskyt A a najmä B, odlišujú Baskov od celej bielej populácie a žiadna skupina ľudí na

svete nemá taký veľký výskyt negatívneho faktora, pričom v ostatnej Európe je jeho výskyt veľmi slabý.

Záhadné dialekty

Ani legendy nenapovedajú nič o pôvode baskického jazyka: pochádza od samotného Boha a je „taký prirodzený ako pre holuba hrkúťanie a štekánie pre psa“. Z tradície sa však dozvedáme aj to, že Satan sa ani po siedmich rokoch pobytu v ich krajine nenaučil povedať viac ako „áno“ a „nie“. A ten istý Satan, keď dostal učebnicu baskického jazyka, v zúrivosti, že ničomu nerozumie, zahodil ju do mora... Trochu vážnejšie, Manuel de Larramendi napísal v 18. storočí prvú gramatiku baskického jazyka a pomenoval ju *II Impossible Vencido*, čo znamená „víťazstvo nad nemožným“.

Ich jazyk je naozaj „nemožný“, veď najstaršie texty, v ňom písané, pochádzajú z 15. storočia, má osem dialektov a rôzne obmeny od mesta k mestu, lepšie povedané od domu k domu. Svojou zvláštnosťou predčí i kartágijčinu, turečtinu a finčinu, či čukotčinu zo severovýchodnej Sibíri. Na začiatku 20. storočia ho niektorí lingvisti priradzovali k hamitským jazykom, ku ktorým patria niektoré etiópske, egyptské a berberské jazyky.

Talian Trombetti, pátrajúci po prapôvodnom jazyku človeka, tom spred Babylonu, upozornil aj na podobnosť s gruzinčinou a viac či menej príbuznými dialektami z Kaukazu. Hľadanie týmto smerom prináša najlepšie výsledky. Niektorí jazykovedci pridávajú aj etruský jazyk, burušas-

ki, ďalší izolovaný jazyk zo severozápadných Himalájí, ako aj niektoré odnože arménčiny... V roku 1936 Georges Dumézil predstavil užší, ale presnejší výber prvkov, zhody v slovníku, syntaktické príbuznosti, ktoré poukazujú na príbuznosť medzi jazykmi Kaukazanov a Baskov.

Archeológia zamiešala karty

Existuje teda príbuznosť medzi jazykmi, ktorými sa hovorí na opačných koncoch Európy. Kedy sa mohli oddeliť, kedy sa prerušila ich jednota? Spoločné korene slov, znamenajúcich „obrobiť“, „síať“, „pliešť“, „spriať“, „zomlieť“, poukazujú na postneolitické obdobie, medzi rokmi 5000 a 2500 pred n. l., keď sa človek začal zaoberať aj poľnohospodárstvom. Baskovia sú možno potomkami obyvateľov Kaukazu, ktorí v tomto čase prišli na západ. V roku 1936, práve keď jazykovedci zistili príbuznosť medzi oboma jazykovými skupinami, dvaja archeológovia, T. de Aranzadi a J. P. de Barandiaran, objavili v baskickej jaskyni Urutiaga lebky, z ktorých niektoré, na rozdiel od lebiek z archeologických vykopávk Paula Brocu v 80-tych rokoch minulého storočia, boli identické s lebkami súčasných Baskov. Pochádzali však ešte z paleolitu. To je dôkaz, že Baskovia sú „praobyvatelmi západnej Európy“, prítomní tam od pradávna a vyvíjali sa zrejme špecifickým spôsobom, odlišným od vývoja človeka kromaňónskeho a celkom nezávisle od Gruzíncov a Čečencov.

Importovaný jazyk?

Skrátka, Baskovia tu boli vždy, či aspoň takmer vždy, ale ich jazyk sa odlišil od kaukazských jazykov až pred päť alebo šesťtisíc rokmi. Predstava, že tým istým jazykom hovorili praobyvatelia celej Európy, ba aj severnej Ázie, je celkom príпустná. Je dokonca možné, že Rh faktor negatív je dedičstvom týchto národov. Tie mohli byť rozohnané inváziami Indoeuró-

Baskicko

Slovo „Euzkadi“ (vzniklo až v roku 1893), ä skôr „Euskualherri“ znamená „krajina baskického jazyka“: lebky z jaskyne Urutiaga osvetľujú pôvod národa, ten však určuje predovšetkým jeho kultúra a nie nejaké biologické kritériá. Ani francúzsko-španielske hranice nemôžu rozdeliť na dve časti tento národ, v ktorom je tak silno zakorenene kultúrne cítěnie a tradícia pašeráctva.

Na území Španielska sa kraj, v ktorom žijú Baskovia, rozprestiera od Bilbaa po štít Anie (2504 m n.m.) a je jednou z priemyselných oblastí krajiny. Smerom od západu na východ zahŕňa baskijské provincie s mestami Bilbao, Durango a Guernica, provincie Alava, Guipúzcoa (San Sebastián) a Navarra. Do jazykových hraníc však patrí len malá časť Alavy a Navarry.

Vo Francúzsku nezaberá také rozsiahle územie, tiahne sa od pyrenejskej horskej bystriny Oloron k Atlantickému oceánu, pričom Bayonne a Biarritz sú súčasťou baskického. Existujú tri baskické provincie: Eabourde s mestami Hendaye a Saint-Jean-de-Luz, francúzska Navarra s mestom Saint-Jean-Pied-de-Port a Soule okolo Maule-on-Licharrea.

pánov (napríklad Galov) a udržať sa len na dvoch opačných koncoch kontinentu.

V každom prípade by bolo zvláštnosťou, že jazyk, ktorým hovorila celá Európa, vymizol a udržal sa len na nej dvoch cípoch. O to viac, že je tu veľa zabudnutých kútov, kde sa mohol zachovať lepšie, ako v najľahšie dostupnej hraničnej oblasti Saint-Jean-de-Luz...

Pokiaľ ide o krvné skupiny, tak celý kraj medzi Garonne a Pyrenejmi sa odlišuje od ostatnej Európy a už Iulius Caesar vo svojich *Zápisoch o vojne v Galii* zdôraznil rozdiel medzi svojím národom a Galmi. Tu

vyvstáva otázka, prečo práve Garonne, lepšie ako ktorákoľvek iná prírodná prekážka zastavila postup Indoeurópanov.

Je možné aj to, že Baskovia, pôvodní obyvatelia územia, si osvojili jazyk, ktorý sa k nim dostal odinakiaľ. Mohol prísť spolu s metalúrgiou, ktorá sem prenikla z Malej Ázie v 3. tisícročí pred n. L... Lingvisti a archeológovia ukázali, že starí Baskovia aj napriek svojej silnej špecifickosti boli schopní otvoriť sa vonkajším vplyvom. Obyvateľom Kaukazu mohli tie isté národy odovzdávať umenie spracovania kovov, a tak aj

oni prijali ich jazyk. Ostáva vysvetliť to, prečo ostatné európske národy, ktoré si osvojili metalúrgiu v tom istom čase a tou istou cestou, dnes nehovoria príbuznými jazykmi. Všetky riešenia tohto problému majú nejaký háčik. Objavy z roku 1936 objasňujú pôvod Baskov a ich jazyka, ale neprinášajú rozlúštenie všetkých záhad.

Aktuálne otázky

V roku 1936 sa práce o pôvode Baskov stretali s veľkým ohlasom vďaka najhorúcejšej súčasnosti. 17. júla vypukla v Španielsku vojenská vzbura a tá po troch rokoch občianskej vojny vynesla k moci generála Franca, ktorý si udržal svoje postavenie až do smrti v roku 1975. Legitímna vláda v roku 1936 udelila baskickým provinciám Viscaya, Álava a Guipúzcoa autonómiu, povstanci ju však odmietli.

Baskovia, verní *fueros*, svojim slobodám, zrušeným v roku 1876, podporovali republiku. Za túto podporu však draho zaplatili, najtvrdšie 26. apríla 1937, keď nemecké nacistické lietadlá vo Francoových službách bombardovali Guernicu, mesto, ktoré bolo symbolom *fueros*.

Baskovia si aj za frankistickej diktatúry zachovali svoju tisícročnú osobitosť. V roku 1959 vznikla ETA (Euzkadi Ta Azaktasuna: „Baskicko a jeho sloboda“), ktorá sa od roku 1966 uchyluje k terorizmu a po páde diktatúry dodnes útočí na inštitúcie demokratického Španielska.

Lebka z jaskyne Urtiaga. Nájdene pozostatky sú nepopierateľným dôkazom, že Baskovia sú potomkami pôvodných obyvateľov územia

Baskická pelota je určite jednou z najznámejších kultúrnych črt tohto kraja (plagát Ch. Dufoura)

Vedecké pozorovania chôdze po žeravých uhlíkoch

SKÚŠKA OHŇOM

Napriek strachu, ktorý oheň od nepamäti vyvolával, niektorí jedinci akoby získali ohromujúcu imunitu voči popáleninám. Chôdza po žeravých uhlíkoch sa praktizuje už veľa storočí, oficiálnemu vedeckému pozorovaniu však bola podrobená až v roku 1937.

Najstarší prípad odolnosti voči ohňu, o ktorom máme záznam, pochádza z Biblie (Daniel, III). Troch správcov kráľa Nabuchodonozora odsúdili na smrť upálením, ale plamene akoby nad nimi nemali žiadnu moc. „Zhromaždili sa tu satrapovia, úradníci, guvernéri a kráľovi dôvernici,

Svedectvo z nedávnej doby

Monsignor Despature, biskup z Mysore v Indii, sa v marci 1924 zúčastnil na predvážaní chôdze po ohni:

„Kráľovskí zamestnanci pripravili v parku priekopu širokú dva a dlhú štyri metre. Naplnili ju asi dvadsaťpäťcentimetrovou vrstvou rozpáleného dreveného uhlia. Prichádzam celkom blízko k jame. Pozorne šiju prezerám. Nechcem sa nechať vodiť za nos. A naozaj vás môžem ubezpečiť, že to je oheň. (...) Pri jame stojí mohamedán zo severu Indie. To je hrdina dnešného večera. (...) Čakám, že vstúpi do horiacich uhlíkov. Nie. Stojí asi meter od jamy a volá jedného z kráľovských zamestnancov, aby vošiel do jamy. Naznačuje mu, aby šiel. Niečo mu hovorí. Ten človek sa však nehýbe. Mohamedán ho zrazu chytí za plecía a solí ho do horiacej jamy. Niekoľko sekúnd sa Ind snaží dostať von z ohňa. Náhle sa na jeho tvári, plnej hrôzy, rozhostí úsmev a on začne pomaly kráčať po dĺžke cez celú priekopu. Má bosé chodidlá a nohy. Keď prejde jamu, obkolesia ho ostatní zamestnanci a vypytujú sa na jeho pocity. O chvíľu jeden, dvaja, potom piati, potom desiat sluhovia vstupujú do rozpálenej pece. Nasledujú ich muzikanti z paláca, medzi ktorými je aj niekoľko kresťanov. V trojstupe sa prechádzajú v ohni s hudobnými nástrojmi a notovými papiermi v rukách. Vidím, ako ich plamene obližujú, dotýkajú sa ich, nespália však ani jediný list papiera“.

lebo chceli vidieť tých mužov: oheň nemal nad ich telami nijakú moc, vlasy na hlave mali nedotknuté, ich šaty neboli prepálené a nešíril sa z nich pach spáleniny.“ Tento príbeh by bol len ďalšou zmienkou o biblických zázrakoch, keby o niekoľko storočí neskôr Platón a Vergílius nehovorili o ľuďoch, ktorí kráčali po rozžeravených uhlíkoch a necítili pri tom bolesť z popálenín.

Od božieho súdu k hltáčom ohňa

Kedysi sa odolnosť voči popáleniu pokladala za dar z nebies. Až do neskorého stredoveku mali orďalie, božie súdy, podobu ohňa: spravodlivého sa oheň nedotkne. V roku 1602 svätý muž Pierre Aldobrandíni obvinil florentského biskupa z korupcie. Spor mala vyriešiť skúška ohňom. Dlhá choďba bola vyložená žeravými uhlíkmi a z každej strany sa zapálil veľký oheň. Aldobrandíni prešiel chodbou bez toho, žeby sa on, či jeho odev spálil, a biskup, ktorý odmietol podrobiť sa tejto skúške, musel opustiť svoj úrad. Lateránsky koncil z roku 1215 teoreticky ukončil používanie týchto božích súdov, avšak florentský mních Savonarola, obvinený z kacírstva, v roku 1497 požiadal, aby ho podrobili tejto skúške a on tak mohol dokázať oprávnenosť svojich názorov. Zľakol sa však horúčavy ohňa a... bol odsúdený na smrť upálením.

V 17. storočí anglický kronikár John Evelyn priniesol vo svojom *Denníku* svedectvo o hltáčovi ohňa Richardsonovi, ktorý predvážal svoje umenie v londýnskych salónoch. „Pred našimi zrakmi zjedol do ružová rozpálené uhlíky, rozhrýzol ich a prehltil. Nechal roztopiť pivový pohár a celý ho zjedol. Položil si na jazyk horúci uhlík, potom naň položil surovú ustricu. Uhlík sa jeho dychom rozpaľoval, až sa vznietil a začali z neho lietať iskry. Potom čakal, kým sa ustrica otvorila a úplne sa uvarila. Zmiešal smolu a vosk so sirou a keď sa zmes zapálila, celú ju vypil. Videl som, ako mu dlhú chvíľu horela v ústach.“

Nahá koža na žeravých uhlíkoch

Od 17. storočia prinášali cestovatelia z ďalekých krajín ďalšie neuveriteľné svedectvá. Jezuita Paul Lejeune po návrate z Ameriky v roku 1637 opísal dobrodružstvo, ktoré zažil u Indiánov Hurónov. „Musíte mi uveriť, lebo vám hovorím o veciach, ktoré som videl na vlastné oči“, píše na začiatku rozprávania pre svojich súčasníkov o Hurónoch, ktorí potierali telá chorých žeravými uhlíkmi a nikdy sa nestalo, žeby im spálili kožu.

Z Ázie pochádzajú svedectvá o chôdzi po žeravom uhlí: muži s bosými nohami prechádzajú bez jedinej popáleniny a akejkolvek bolesti jamy, naplnenej do červena rozpálenými uhlíkmi. V roku 1890 štyria Angličania, medzi nimi lekár Dr. Hocken, sa v Polynézii pokúsili prejsť po žeravom uhlí. Na svoje veľké prekvapenie pri tom pocítovali len slabé pichanie. Ich výpovede spôsobili škandál v londýnskych vedeckých kruhoch a vyvolali dlhoročný spor. Viacerí vedci boli presvedčení, že ide o podvod: podľa nich títo slabosi kráčali tak rýchlo, že nemali čas pocítiť bolesť.

Dokázaný jav

9. apríla 1937 sa bádatelia z Londýnskej univerzity rozhodli, že uvedú celú záležitosť na pravú mieru: pripravili opakovanie pokusu pod vedeckým dohľadom. Na vidieku v Surrey, v Carshaltone, ďali vyhýbali a naplnili žeravými uhlíkmi sedem metrov dlhú jamu. Teplomery ukazovali teplotu povrchu 430 °C. Pokusným králikom sa

*Dnešní chodci
v ohni, Papua-
Nová Guinea*

*V stredoveku mal boží súd
podobu skúšky ohňom:
len spravodliví nezhoria,
malba Andrea del Sarta
(Florenca, Uffiziá)*

*Carshalton 9. apríl
1937: pred očami
mnohých západných
pozorovateľov prešiel
Ind Ahmed Hussein
priekopu plnú
žeravých uhľikov*

mal stať jeden mladý Ind. Nebol možný žiaden podvod, chodidlá mladíkových nôh boli jemné, bez stvrdnutej kože. Štyrikrát prešiel celú jamu pred zrakmi vedcov. Kožu na chodidlách mu prezreli hneď po skončení pokusu, potom na druhý deň: výsledok sa nedal poprieť, nemal nijaké stopy po popáleninách.

Ďalšie pokusy ukázali, že pri chôdzi po žeravom uhli chodidlá nie sú odolné voči iným druhom bolesti. Profesor Stephenson pocítil pri chôdzi po žeravých uhli koch v dvadsaťsedem metrov dlhej priekope v Japonsku bolesť z porezania na ostrom kameni. Nemožno teda hovoriť o úplnej necitlivosti chodidiel: „anestézia“ je selektívna a týka sa iba pôsobenia vysokej teploty. Odtvtedy o tomto jave vy-

povedali už tisícky svedkov zo všetkých kútov sveta: z Afriky, Severnej Ameriky, Haiti, Indie, Polynézie, Malajzie, Tibetu, Filipín, Japonska, ale aj z Európy, napríklad z Grécka... Tamulská komunita z ostrova Réunion organizuje každý rok v marci veľké podujatie chôdze po žeravom uhli. Je to atrakcia pre turistov z celého sveta. Každý môže byť svedkom tejto udalosti prostredníctvom fotografií a televíznych reportáží: chôdza po žeravom uhli je fenoménom, ktorý už nikto nepopiera. Vedci ho len konštatujú, nedokážu ho však vysvetliť. Musíme pripustiť, že západná medicína má stále pred sebou veľa neprebádaných oblastí, medzi ktorými má zvláštne miesto vplyv psychiky na ľudský organizmus.

Fenomén bolesti

Ani dnes ešte dôkladne nepoznáme mechanizmus pociťovania bolesti. Ponúkajú sa dve teórie. Podľa prvej má bolesť, podobne ako všetky ostatné pocity, vlastnú sieť receptorov a vodičov signálu do mozgu. Podľa druhej teórie bolesť nemá svoje receptory, ale je výsledkom veľmi silnej stimulácie iných receptorov, akoby sa nad istým prahom každý pocit menil na bolesť. Výskumy sa orientujú podľa hypotézy, ktorá je kombináciou týchto dvoch teórií a považuje bolesť za komplexnejší fenomén, ako jednoduchý špecifický pocit.

Jedným z charakteristických znakov tohto fenoménu, ktorý je predmetom usilovného štúdia fyziológov, je kolísavý účinok signálu bolesti v závislosti od správania a vôle jedinca. Kontrolné mechanizmy, ktoré sa zatiaľ nepodarilo determinovať, zrejme fungujú na cerebro-spinálnej úrovni.

Kosti sa strácajú uprostred vojny

ZMIZNUTIE ČLOVEKA PEKINSKÉHO

Niekoľko medzi aktualitami zo sveta a skutočnou prehistóriou sa zmiznutie pozostatkov človeka pekinského stalo jednou z najväčších záhad modernej archeológie.

Paradoxom je, že práve vďaka svojmu zmiznutiu sa človek pekinský stal populárnym a spolu s australopitekom, neandertálcom a kromaňoncom sa stal jednou z mala ľudských fosílií, známych širokej verejnosti.

Vrch Dračích kostí

Objav, ktorý priviedol nemeckého prírodovedca K. H. Heberera na stopu človeka pekinského, pripomína nájdenie pozostatkov dynastie Šang. V roku 1899 Heberer našiel u istého lekárniko zvláštny zub a čoskoro dospel k presvedčeniu, že patril nejakému predchodcovi súčasného človeka. Po krátkom pátraní zistil, že zub našli na kopci nazývanom „Dračie kosti“, ležiaceho asi päťdesiat kilometrov západne od Pekingu.

Bohužiaľ, zub sa záhadne stratil v roku 1903. V roku 1918 sa švédsky archeológ Gunnar Anderson pustil do vykopávok

150 000 dolárov za stratené kosti

Príbeh človeka pekinského sa znova dosiaľ na pretras v roku 1972, keď amerického miliardára Christophera Janusa počas jeho cesty do Číny a na jeho veľké prekvapenie Číňania požiadali o pomoc pri navrátení slávnych kostí. S výdatnou podporou Henriho Kissingera, vtedajšieho poradcu amerického prezidenta Nixona, sa Janus pustil do hry. Za akékoľvek seriózne informácie ponúkol odmenu vo výške 5000 dolárov. Nato sa mu ponúkli dve stopy, jedna v Spojených štátoch, druhá v Taiwane. Keďže navrátenie kostí mohlo dopomôcť k zlepšeniu vzťahov USA a Číny, do akcie sa zapojili aj CIA a FBI. Napriek tomu sa nedarilo pozostatky nájsť.

Christopher Janus bol však naďalej presvedčený, že pozostatky človeka pekinského neboli zničené, ako sa predpokladalo, a v roku 1973 sľúbil 150 000 dolárov tomu, kto pomôže pri ich navrátení Číne. Túto odmenu si však zatiaľ nikto nevyslúžil...

v okolí dediny Ču-ku-fien a zistil, že vrch Dračích kostí je skutočnou zlatou baňou na fosílie. Švédská akadémia udelila Andersonovi v roku 1924 finančný príspevok. Objavy upútali pozornosť Peiping Union Medical College (PUMC), podporovanej Rockefellerovou nadáciou. V roku 1926 PUMC a Čínska geologická správa začali spoločný výskum výbežkov kopca. Od roku 1927 do konca roku 1937 západní a čínski bádatelia pod vedením Kanáďana Davidsona Blacka (ktorý v roku 1934 zomrel na prepracovanie) a potom Nemca Franza Weidenreicha našli v troskách zrútenej jaskyne 175 zubov a kostí (medzi nimi zvyšky piatich lebiek, osem stehenných kostí, dve ramenné kosti), patriacich asi štyridsiatim jedincom mladistvého i dospelého veku ženského aj mužského pohlavia. Každý nález analyzovali, zakreslili a vyfotografovali a urobili z neho odliatok. Človek pekinský, *Sinanthropus pekinensis*, ožil po 400 000 rokoch dlhého odpočinku...

Japonská invázia v roku 1937 pozastavila archeologické práce. Čína uzatvorila s Rockefellerovou nadáciou dohodu o zákaze vývozu fosílií z krajiny a Weidenreich v júli 1941 odišiel do Spojených štátov s nákresmi, fotografiami a odliatkami v kufri.

Zmiznutie

Koncom novembra 1941, keď nacionalistická vláda povolila vývoz fosílií, Weidenreichova sekretárka Klára Taschdjianová s jedným z čínskych asistentov zbalili pozostatky *Sinanthropa pekinensis* a pozostatky oveľa mladšieho človeka do dvoch debien. Obidva poklady boli uskladnené v priestoroch PUMC. Na začiatku decembra americkí námorníci poslali debny do tábora Holcomb v prístavnom meste Čching-vang-tao, vzdialeného 200 kilometrov. Fosílie sa mali naložiť na parník *President Harrison*, ktorý mal priviezť do vlasti amerických vojakov zo základni na severe Číny. Avšak 7. decembra, v deň útoku na Pearl Harbor, Japonci obklúčili tabor a osemnásť námorníkov padlo do zajatia. Odvtedy nikto viac dve vzácne debny nevidel.

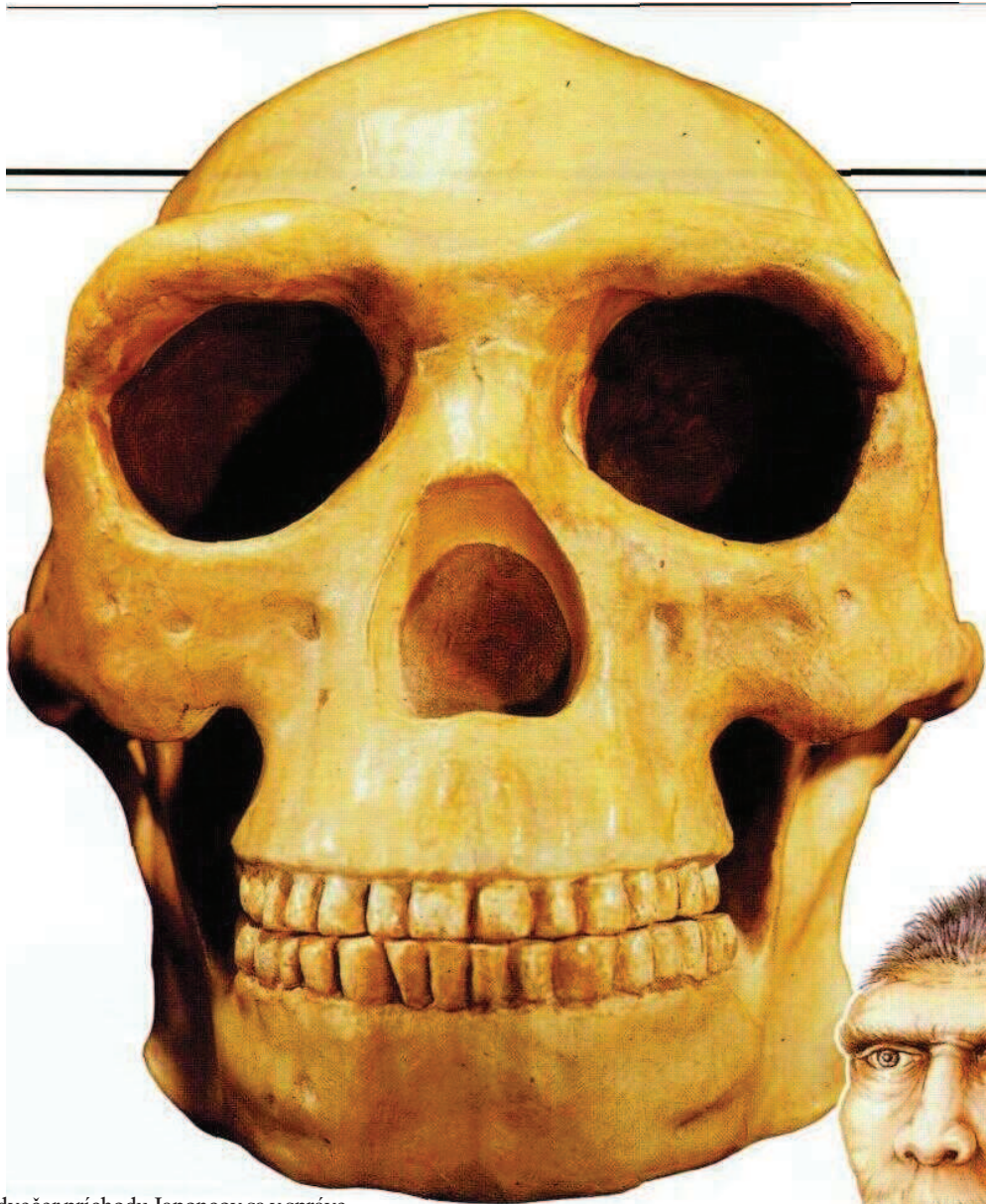

V rokoch 1927-1937 sa uskutočnili vykopávky na kopci Dračích kostí, vzdialenom asi päťdesiat kilometrov od Pekingu

Hypotézy

Nasledujúca skutočnosť poskytuje veľmi dôležitú indicciu: japonský cisár osobne vydal príkaz japonskej tajnej policii Kempeitai, aby našla pozostatky. To znamená, že nálezy nezhabali na rozkaz vysokých autorít vojaci, ktorí napadli tabor. Kosti neboli zničené, ak však predsa len došlo k ich zničeniu, tak nie so súhlasom japonskej vlády. Na druhej strane existuje dôkaz, že *President Harrison* nedoplával do prístavu Čching-vang-tao pred útokom na tabor, ale stroskotal v ústí rieky Jang-c', vzdialenom asi 1000 kilometrov, vo chvíli, keď bola vyhlásená vojna. Debny teda nepustili mesto Čching-vang-tao? Kam sa potom podeli?

Podľa najpravdepodobnejšej hypotézy boli neúmyselne zničené pri japonskom útoku. Japonskí vojaci mohli kosti rozpredať čínskym civilným obyvateľom, zberateľom starožitností. Do spisu treba zaradiť aj posledný fakt.

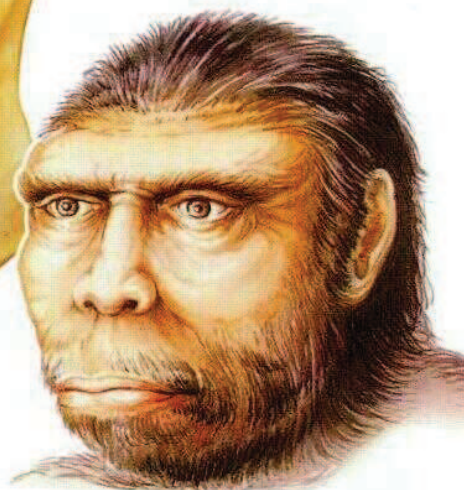

Umelý odliatok lebky Sinanthropa pekinensis: to je všetko, čo ostalo z jeho pozostatkov, objavených v 30-tych rokoch (Paríž, musée de l'Homme). Kam zmizli originály?

V predvečer príchodu Japoncov sa v správe, vypracovanej námorníkmi, objavila zmienka o podozrivom pohybe vnútri tábora. Nie je teda vylúčené, že obidve debny boli ukradnuté už pred 7. decembrom. Opäť možno predpokladať, že sa tak stalo za účelom ich predaja čínskym zberateľom. Faktom ostáva, že debny sa nenašli do konca druhej svetovej vojny, ba ani do roku 1949, keď vznikla Čínska ľudová republika. Odvtedy sa neobjavili žiadne nové fakty, ktoré by pomohli odhaliť, čo sa s nimi stalo. Dodnes sa teda zachovali len odliatky pozostatkov z vrchu Dračích kostí. Strata nálezov z archeologických vykopávk z roku 1937 by bola pre paleontológov nenahraditeľnou ujmu, keby sa šťastnou náhodou nepodarilo v roku 1971 objaviť podobné pozostatky v provincii Guizhou a v roku 1976 v provincii Hebei.

—> **Pozri aj:** s. 36-37 (Tajomstvo dračích kostí)

„Skutočná podoba“ človeka pekínskeho (rekonštrukcia)

Človek pekínský

Existencia človeka pekínskeho, ktorý patrí k pitekantropom, sa datuje do obdobia približne pred 500 000 rokmi a vo vývoji patrí niekde medzi človeka jávskeho (1,3 milióna rokov) a človeka neandertálskeho (120 000 rokov).

Jeho lebečná dutina má asi tri štvrtiny kapacity lebky dnešného človeka, je sploštená, má skosené čelo a veľké nadočnicové oblúky. Spodná časť tváre je širšia ako horná a lebečné kosti sú dvakrát hrubšie ako u moderného človeka. Spodná sánka výrazne vyčnieva. Usudzuje sa, že mal sploštený nos a veľké

pery. Bol vysoký asi 1,50 metra a kráčať mierne predklonený.

V okolí osady Ču-ku-tien sa našlo a spísalo okolo 100 000 kamenných nástrojov, ktoré poukazujú na to, že človek pekínský patril k pomerne rozvinutej kultúre. Živil sa lovom a nepochybne bol jedným z prvých príslušníkov ľudského rodu, ktorý vedel používať oheň na domáce účely, ochranu a pri love. Pravdepodobne však nevedel oheň zakladať a musel si vystačiť s udržaním ohňa, ktorý vznikol prirodzeným spôsobom.

Rooseveltovapasca?

JAPONSKÝ ÚTOK NA PEARL HARBOR

7. decembra 1941 nečakaný útok japonských lietadiel devastoval americkú námornú a leteckú základňu Pearl Harbor v Pacifiku. Príliš rýchly úspech vzbudil pochybnosť: mohol Roosevelt úmyslene nechať Japoncov konať, aby donútil Američanov prekonať ich nechť vstúpia do vojny?

O 7 h 55 min miestneho času sa vojaci na základni Pearl Harbor, ležiacej na ostrove Oahu, v srdci súostrovia Havaj, pomaly zobúdali do pokojného nedeľného rána. Zrazu vzdych prešlo silné hučanie strojov, po ktorom nasledoval vodopád striel: základňu bombardovalo 183 japonských lietadiel.

Bleskový útok

Neveriace pohľady strieda panika, moment prekvapenia stopercentne vyšiel. Pod záľahou bômb a torpéd sa v plameňoch potápali zničené bojové lode, krížniky a torpédoborce, výkvet americkej flotily v Pacifiku. Letectvo bolo priklincované k zemi, neschopné akcie. Hangáre a nádrže explodovali. O 8 h 45 min. nastúpila druhá vlna 170 útočníkov. Bilancia bola hrozná: 2403 mŕtvych, 1178 ranených, 17 lodí vyradených z boja, 347 zničených alebo z boja vyradených lietadiel. Japonku sa podaril najprekvapujúcejší útok všetkých čias, pri ktorom utrpelo minimálne škody. Neuveriteľne odvážny plán admirála Isoroka Jamamota: útok na najlepšie bránenu nepriateľskú základňu v Pacifiku, vzdialenú 5500 kilometrov od Japonska. Plán vyšiel vďaka detailnej starostlivej príprave letectva a spravodajských služieb.

Podozrivá nedbanlivosť amerických vojakov

Generál Short a admirál Kimmel dostali výstrahu o možnosti japonského útoku, avšak nepredpokladali, že by sa jeho cieľom mohol stať práve Pearl Harbor. Zanedbali radarovú kontrolu, nič nezmenili v zabehnutom režime: flotila sa ako obvyčajne vracala každý víkend do prístava.

vu. Navyše si títo dvaja muži príliš nerozumeli a navzájom sa neinformovali. Vo Washingtone vládla rovnaká váhavosť: podarilo sa rozlúštiť japonský tajný kód, príslušní vysokí štábní dôstojníci a politici vedeli, že sa niečo pripravuje, ale tajné služby nedostali jednotné príkazy, žiarlivo súperili a už vôbec nevedeli rozoznať pravdivé správy od falošných, lebo Japonci boli skutočnými majstrami umenia dezinformácie. V skutočnosti Američania síce možno nepodceňovali expanzívne snahy Japonska, vedeli však o jeho ekonomickej nestabilite a nepredpokladali, že by sa odvážilo k priamemu útoku na Spojené štáty. A keby sa Japonci predsa len pokúsili o také šialenstvo, ohrozené by boli Filipíny, nie Pearl Harbor. Ani generál Marshall, jeden a pol hodiny pred vypuknutím operácie informovaný o bezprostredne hroziacom útoku na americkú základňu, neupovedomil okamžite vojakov z Pearl Harboru: nechcel uveriť neuveriteľnej pravde.

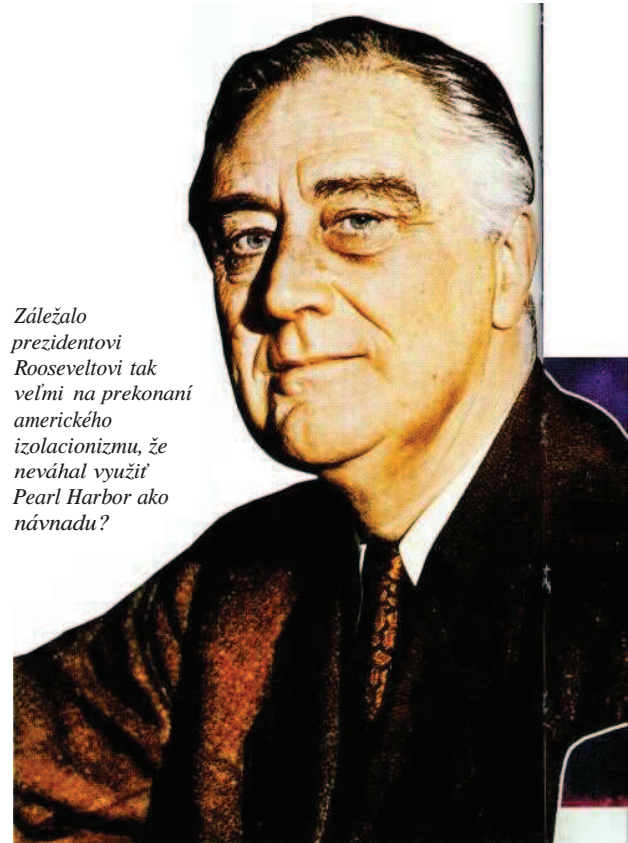
Vojna prerástla do svetovej

Po zničení Poľska v roku 1939 sa v nasledujúcom roku stala terčom bleskovej vojny západná Európa. V roku 1941 vojna prerástla skutočne do svetovej.

Zoči-voči odporu Veľkej Británie Hitler zmenil svoju bojovú stratégiu. V marci poslal do Afriky na pomoc Talianom generála Rommela a jeho Afrika Korps. V apríli z toho istého dôvodu prišla na rad Južoslávia a Grécko. Dôležitý však bol najmä 22. jún, keď vstúpil do platnosti plán Barbarossa a VVehrmacht prekročil hranice ZSSR.

Paralelne s týmto vývojom sa Spojené štáty stále aktívnejšie zapájali do pomoci Veľkej Británii, ktorej vďaka zákonu o pôžičke a prenájme dodávali potrebné vybavenie. 14. augusta 1941 Churchill a Roosevelt podpísali Atlantickú chartu. Japonský útok na Pearl Harbor bol zavŕšením rozširovania nového konfliktu na celý svet: odvtedy boli Spojené štáty americké, Commonwealth a ZSSR spojené veľkou alianciou proti mocnostiam Paktu troch.

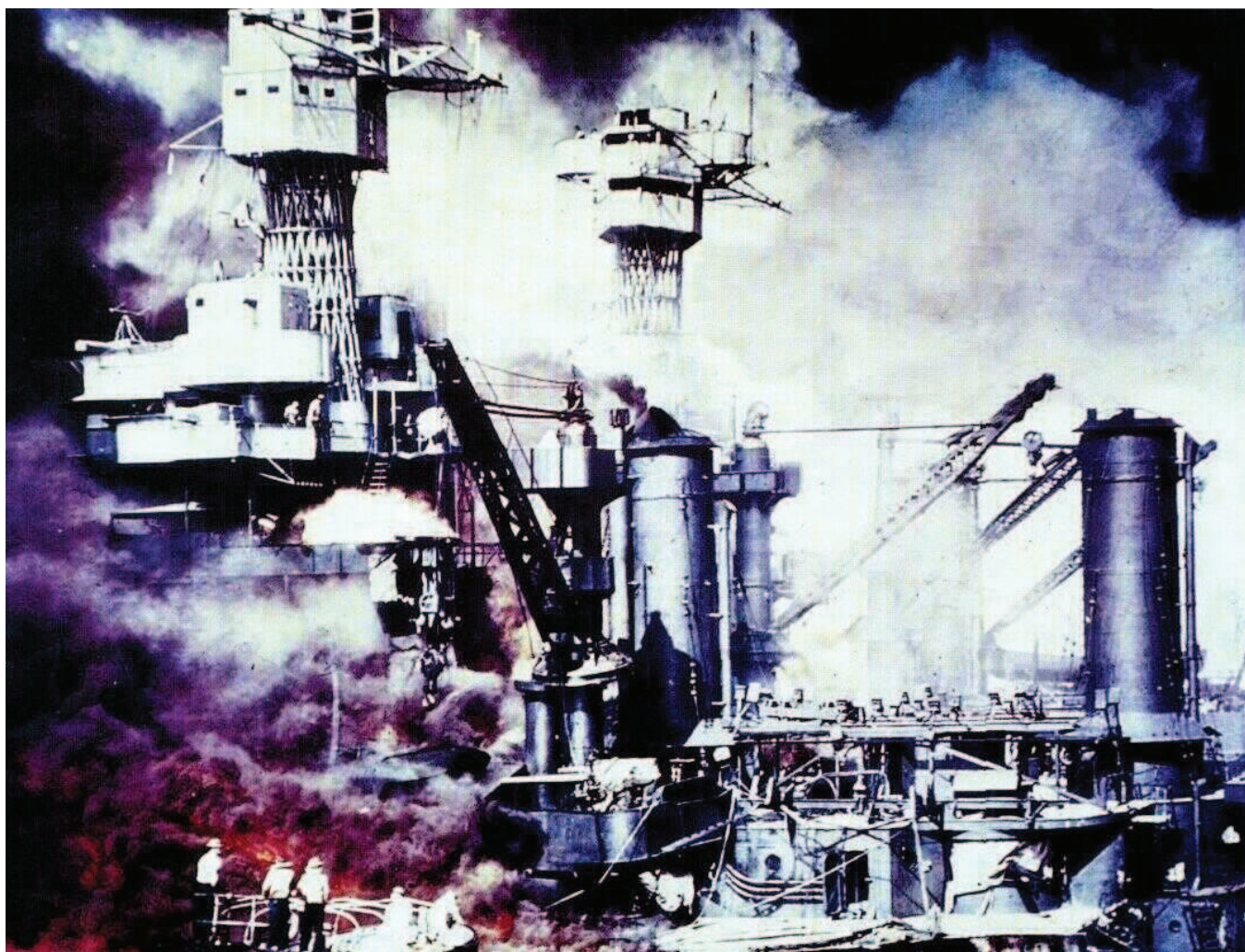
Záležalo prezidentovi Rooseveltovi tak veľmi na prekonaní amerického izolacionizmu, že neváhal využiť Pearl Harbor ako návnadu?

Toľko neopatrnosti naraz sa okamžite stalo terčom podozrenia a po vojne niektorí stúpenci izolacionizmu obvinili prezidenta Roosevelta z toho, že v snahe prinútiť krajinu k vstupu do vojny použil eskadru z Pearl Harboru ako návnadu pre japonský útok. Tak sa zrodila téza o dvoch Rooseveltových tvárach. Japonci sa podľa nej chytili do pasce a zdržanlivá americká verejná mienka bola postavená pred hotovú vec.

Mýtus o provokácii

Roosevelt sa v skutočnosti dobrovoľne zapojil do vojny prostredníctvom pomoci Veľkej Británii, jeho prioritou bola však európska scéna: nemal nijaký záujem na urýchlenní udalostí v Pacifiku, práve naopak. Nechcel ustupovať Japoncom, do poslednej chvíle sa usiloval získať čas. Japonsko dlho

7. december 1941, 7h 55 min: Japonci pod velením admirála Naguma zaútočili na americké základne na Pearl Harbore

robilo to isté, nepoľavovalo však v neustálej snahe o napredovanie svojich pešakov. Japonsko už dávnejšie podpísalo s Nemeckom a Talianskom spojeneckú zmluvu, čo mu pomáhalo v jeho politike územného dobývania Číny a juhovýchodnej Ázie. Bolo treba odvrátiť Spojené štáty od úmyslu stavať sa proti japonským imperialistickým cieľom. Keď však v júli 1941 Japonsko okupovalo Indočínu, Američania okamžite reagovali pozastavením dodávok ropy. Obidve strany sa snažili prinútiť protivníka k ústupe bez vyhlásenia otvoreného konfliktu. Japonsko pochopilo, že nedosiahne svoje ciele bez toho, aby sa vyhlilo reakcii Washingtonu: vrhlo sa do konfliktu.

Pearl Harbor bol nepopierateľným taktickým úspechom. No okrem toho? Admirál Jamamoto vyprovokoval amerického obra a nechtiac dotkol sieť celosvetového konfliktu.

Provokujúce a prekvapujúce útoky

Prekvapujúci útok. Imperialistické Japonsko, odmietajúce akúkoľvek dohodu s Ruskom o rozdelení zón vplyvu na Ďalekom východe, už vo februári 1904 vyslalo svoju flotilu, ktorá uprostred noci zaútočila na ruské vojnové lode, kotviace v prístave Port Arthur. Japonci si tak zabezpečili vedenie vojny, ktorá sa čoskoro (1905) skončila porážkou Ruska. To sa stalo prvou koloniálnou krajinou, pokorenou národom, ktorý nepochádzal zo Západu.

Zámienka. V roku 1898 Spojené štáty využili protišpanielske nepokoje na Kube a záhadný výbuch krížnika *Maine* v havanskom prístave sa stal zámien-

kou útoku na Španielov. Ich porážka znamenala koniec španielskej koloniálnej nadvlády v Karibskom mori a v Tichomorí, rast vplyvu USA na Filipínach, na Kube a na celom americkom kontinente.

Provokácia. Na zmanipulovanie verejnej mienky pred nemeckým útokom na Poľsko nacisti zinscenovali pohraničný konflikt 31. augusta 1939. Muži, prezlečení za poľských vojakov, simulovali útok na nemecký rozhlas v Gliwiciach. Hitlerovská propaganda hneď označila tento čin za poľskú provokáciu, ktorá si vyžiadala to najprísnejšie potrestanie.

Morbídny a stiesňujúci objav

KATYNSKÝ MASOVÝ HROB

13. apríla 1943 nemecká armáda oznámila, že v ruskej Katyni objavila mŕtvoly 4500 poľských dôstojníkov, zajatcov Červenej armády z roku 1939. Sovieti dlho popierali skutočnosť a obviňovali nacistov, neskôr však oficiálne priznali plnú zodpovednosť stalinského režimu za túto a ďalšie masové vraždy.

1. septembra 1939 sa Poľsko stalo terčom nemeckého útoku a v súlade s nemecko-sovietskou dohodou 17. septembra prekročila východné poľské hranice Červená armáda. Sovieti za niekoľko dní získali 50 000 vojnových zajatcov.

Poľskí zajatci v ZSSR

Keď Hitler v júni 1941 zaútočil na ZSSR, Sovieti uzatvorili dohodu s poľskou exilovou vládou a na jej základe oslobodili „svojich“ poľských väzňov. Medzi prepustenými zajatcami však chýbalo 150 000 osôb, medzi nimi aj 15 000 dôstojníkov. Sovieti sa nenamáhalí s vysvetlovaním tejto skutočnosti. Kúsok tajomstva sa podarilo odhaliť 13. apríla 1943, keď prísluš-

Znovunájdená pamäť

10 000 ďalších poľských dôstojníkov a 13 000 vojakov bolo popravených na iných miestach, alebo zahynulo od vyčerpania v sovietskych táboroch. Masový hrob v Katyni, ktorý po objavení zasial do srdca ľudí hrôzu a do ich hláv polemiku, je len viditeľnou časťou obrovskej masinérie represálií vedených Stalinom, pripraveným zničiť poľskú elitu, prekážajúcu mu v jeho expanzívnych plánoch. Tento vodca neváhal eliminovať ani svojich protivníkov vnútri krajiny. Oboznámiť svet s pravdou o katynskom zločine sa stalo jedným zo základných záujmov Poliakov, ktorí mali odvahu postaviť sa proti komunistickému režimu a vplyvu veľkého sovietskeho „brata“. Nakoniec dosiahli satisfakciu: v apríli 1990 bola v Poľsku zvrhnutá komunistická moc a ZSSR, ktorý pod vedením Gorbačova vstupoval do procesu premien a vzdával sa svojich mocenských záujmov, oficiálne uznal svoju zodpovednosť za katynský masaker.

nici nemeckej armády, ktorí objavili mŕtvoly 4500 dôstojníkov, pochovaných v Katynskom lese pri Smolensku. Nemci obvinili Stalina, že práve on ich dal popraviť. Zanedlho sa zistilo, čo sa vlastne stalo. Na jar 1940 Stalin prijal rozhodnutie popraviť niekoľko tisíc internovaných Poliakov. Títo muži predstavovali intelektuálnu a spoločenskú elitu poľského národa. Ich odstránením chcel Stalin okrem iného zabrániť tomu, aby Poľsko neskôr plnohodnotne zaujalo svoje predvojnové miesto v medzinárodnej politike. Preto v apríli a máji 1940 dal odviezť 4500 poľských dôstojníkov do Katynského lesa, ktorý bol v stalinskom režime od roku 1930 zvyčajným miestom vykonávania poprav. Obete boli usmrtené guľkou do zátylku. Telá sa postupne po vrstvách ukládali do jám, tie sa zasyľovali pieskom a zamaskovali novovysadenými stromami.

Popretie masakru

Keď Nemci oznámili nájdenie masového hrobu a obvinili Sovietov z masakru, títo všetko kategoricky popreli. Odvtedy sa nacisti neprestajne pokúšali dokázať vinu ZSSR, aj keď nie z túžby po spravodlivosti, ale preto, lebo dráma výborne slúžila hitlerovskej propagande.

Nemci pozvali príbuzných obetí, novinárov a zahraničných zajatcov, aby sa prišli pozrieť na miesto činu. Medzinárodnú lekársku komisiu, v ktorej mal svoje zastúpenie aj poľský Červený kríž, poverili vyšetrovaním na mieste, identifikovaním tiel a určením termínu popravy. Závery komisie hovorili o vine ZSSR.

Sovieti, v snahe zhodiť zo seba obvinenie, zvolili obranu útokom a obvinili zo zločinu nacistov. Tvrdili, že poľských zajatcov nechali na tom mieste vtedy, keď ich postup nemeckej armády prinútil k úteku. Popravu vykonali nacistickí vojaci. Keď Červená armáda dobyla späť Katyň, Stalin dokonca nariadil kontra-expertízu. Zveril ju Burdekovej komisii, len aby podporil sovietske tvrdenie a dodal mu vierohodnosť.

ZSSR sa oficiálne priznal k masakru vykonanému za éry Stalina až v roku 1990 pod vedením M. Gorbačova

V Katyni zomrelo 4500 poľských dôstojníkov. Ich telá našla nemecká armáda v apríli 1943

Odhalenie masakru spôsobilo definitívny rozkol medzi ZSSR a poľskou vládou v Londýne. Od tej chvíle sa napätie medzi dvoma krajinami stále vyostrovalo. Po skončení vojny bol v Poľsku nastolený prosovietsky režim a tento fakt ako i pomery v ZSSR na viac ako štyridsať rokov zabránili zverejniť pravdu. „Priateľstvo“ medzi Sovietskym zväzom a „poľským ľudom“ si, naopak, vyžadovalo popierať dejiny a odmietať stalinské zločiny.

Poľsko vo vojne

V rokoch 1918-1939 bolo Poľsko nezávislým štátom. Stalo sa prvou obeťou druhej svetovej vojny, spoločným terčom hitlerovského Nemecka a stalinovského ZSSR, štátov, ktoré týždeň pred vypuknutím vojny 23. augusta 1939 podpísali pakt o neútočení. Jeho súčasťou bol aj tajný protokol, ktorým si rozdelili Poľsko.

Poľský odboj sa rozdelil na dve vetvy s odlišnými tendenciami: prvú protine-

meckú a antikomunistickú predstavovala exilová vláda v Londýne, druhú prokomunistickú reprezentoval ľubľinský Výbor národného oslobodenia. Z oboch odbojov sa v júni 1945 vytvorila vláda národnej jednoty. Po oslobodení boli hranice Poľska posunuté smerom na západ. Po januárových parlamentných voľbách v roku 1947 bol v Poľsku nastolený ľudovodemokratický režim podriadený Sovietskemu zväzu.

1943

Fantóm US Navy

POKUS PHILADELPHIA

Druhá svetová vojna spustila v obidvoch nepriateľských táboroch vlnu pokusov, ktoré mali napomáhať vývinu nových „definitívnych“ zbraní. Najzvláštnjšia zo zbraní bola zrejme testovaná v prístave vo Philadelphii v Spojených štátoch v roku 1943.

Prvé chýry o pokusoch sa začali šíriť v 50-tych rokoch. US Navy všetky správy ihneď dementovala, ale následné prieskumy ukázali, že pri amerických brehoch sa v roku 1943 udialo niečo neobyčajné.

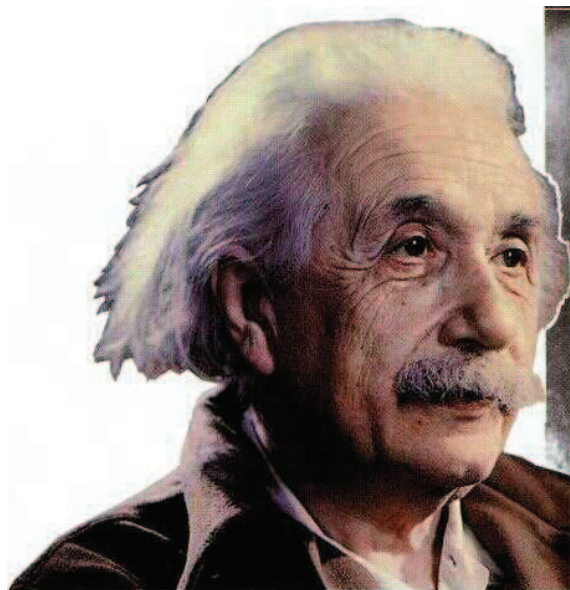
Vyšetrovanie Dr. Jessupa

V roku 1955 astrofyzik Dr. Morris K. Jessup uverejnil knihu *Prípád UFO*. V tom istom roku v polovici októbra s ním nadviazal kontakt istý Carlos Miguel Allende, ktorý zanedlho priznal svoje pravé meno - Čári Alien. Alien poslal Jessupovi tri zmätené listy, v ktorých tvrdil, že bol svedkom neobyčajných pokusov US Navy. Pokusy, vychádzajúce z prác fyzika Alberta Einsteina, sa mali odohrať v októbri 1943 pri Philadelphii. Podľa Allena bolo ich

cieľom vypustiť neviditeľné eskortné plavidlo, ktoré malo prakticky v momente prejsť vzdialenosť medzi Philadelphiou a námornou základňou Norfolk. Autor troch listov spájal celú záležitosť s UFO a obrátil sa na Jessupa, pretože si myslel, že vesmírne lode mimozemšťanov sa pohybujú na podobnom princípe. Alien v listoch uviedol aj dôsledky skúšky US Navy: posádka torpédoborca *Eldridge* sa vraj stala obeťou strašných druhotných účinkov. Niektorí muži zomreli, iní sa zbláznili a ďalší zmizli, z nich niektorí obzvlášť hrozným spôsobom (pomaly zhoreli) a v niektorých prípadoch dokonca po dlhom čase od skončenia pokusu.

Dr. Jessup sa pustil do pátrania a zistil, že v roku 1943 námorníctvo naozaj testovalo vplyv veľmi silného magnetického poľa na loď a jeho posádku. Tieto skúšky sa konali vo vodách philadelphského vojenského prístavu. Hneď na začiatku pokusu vraj torpédoborec zahalil závoj zeleného svetla a ten sa začal pomaly strácať až po úroveň ponoru. Neskôr sa taký istý fenomén zopakoval na otvorenom mori, pričom *Eldridge* celkom zmizol na niekoľko minút. Čári Alien sa stal svedkom práve tohto pokusu, nachádzal sa totiž na nákladnej lodi *Andrew Furuseth*, ktorá tvorila súčasť konvoja zúčastneného na pokuse. Pri svojom pátraní Jessup zistil, že v tom čase sa šíрили správy o tom, že torpédoborec sa zrazu ako fantóm objavil v norfolkskom prístave, vzdialenom 400 kilometrov smerom na juh.

Medzičasom Jessupa predvolali do US Navy, kde mu ukázali jeden exemplár jeho knihy, ktorý im poslal neznámy muž. Celá kniha bola bohato anotovaná rukou písanými poznámkami neznámeho. Tu a tam sa našli odkazy na pokusy z roku 1943. Bolo to pismo... Čária Allena. Zdá sa, že námorníctvo zaujali hlavne tieto detaily. Spoločnosť Varo Corp z Dallasu vytlačila 127 exemplárov anotovanej verzie knihy pre potreby US Navy, ktorej pracoviská podrobili prácu hĺbkovej analýze. Špecialistom sa však nedarilo odhaliť záhadného

Albert Einstein (1879-1955).
Pri príprave „experimentu Philadelphia“ sa vraj špecialisti opierali o jeho práce

Allena, a tak námorníctvo navrhlo Jessupovi spoluprácu. On odmietol. Dodajme, že v apríli 1959 spáchal kvôli závažným osobným problémom samovraždu.

Čo sa stalo vo Philadelphii?

Po smrti Dr. Jessupa sa pátranie zastavilo. Celá záležitosť sa aktualizovala až koncom 70-tych rokov na popud Charlesa Berlitz, autora diela o Bermudskom trojuholníku, a Wiliama L. Moora, ktorý sa už dlho venoval problematike UFO. Po tom, čo sa im takmer náhodou podarilo nájsť záhadného Čaria Allena, ktorého US Navy nedokázala pred dvadsiatimi rokmi odhaliť, zrekapitulovali v spoločnej knihe *Operácia Philadelphia* známe skutočnosti. Resumé ich odhalení je nasledovné: Alien bol naozaj námorníkom na lodi *Andrew Furuseth* a tá sa v určenom čase, podobne ako torpédoborec *Eldridge*, naozaj nachádzala pri philadelphskom pobreží. Ďalej, aj po tridsiatich rokoch sa našlo zopár ľudí, z nich viacerí chceli zostať v anonymite, ktorí potvrdili, že vo vojenskom prístave vo Philadelphii sa skutočne odohrali čudné experimenty s magnetizmom. Do tretice, zdá sa, že Ein-

Oficiálne vyhlásenie US Navy

Toto vyhlásenie uviedla Informačná kancelária US Navy v obežníku pre súkromne osoby: „Vuplynulých rokoch sme dostali nespočetne množstvo žiadostí o informácie o tzv. „experimente Philadelphia“, ako aj o úlohe, ktorú v ňom mal hrať Úrad pre námorný výskum (BRN). (...) Pokiaľ ide o experiment Philadelphia, BRN nikdy, t. j. ani v roku 1943, ani v akomkoľvek inom termíne, neuskutočnil pokusy so zmiznutím (BRN bol založený až v roku 1946). Vo svetle dnešných poznatkov sú naši vedci toho názoru, že je absolútne nemožné urobiť taký pokus, a preto patrí do žánru science-fiction. Ak by niekedy došlo k tak významnému objavu, určite by sa nepodarilo uchovať ho tolké roky v tajnosti.“

Americký torpédoborec rovnakého typu, ako bol ten z Philadelphia

Filmová rekonštrukcia udalosti (Experiment Philadelphia S. Raffila 1981)

stein v roku 1943 naozaj príležitostne pracoval pre námorníctvo. Avšak fantastická verzia pokusov so zmiznutím a náhlým premiestnením lode nebola jedinou výpoveďou z úst svedkov. Berlitzove a Moorove zdroje hovorili aj o revolučnom systéme na boj proti obávaným nemeckým magnetickým minám a niektoré výpovede poukazujú na pokusy zneviditeľniť loď na radare.

V každom prípade ostáva nezmeniteľnou skutočnosťou to, že pokusy ukončila katastrofa, ktorá si vyžiadala obeť na ľudských životoch. Od tých čias sa podarilo zistiť, že silné magnetické pole má naozaj škodlivý vplyv na zdravie a psychickú rovnováhu človeka. To by mohlo vysvetliť aspoň šialenstvo, či smrť niektorých námorníkov, ako aj odmietanie US Navy hovoriť o „experimente Philadelphia“. V celej záležitosti však naďalej ostáva veľa temných miest...

Iné záhadné experimenty

Marconiho smrtiaci lúč. V roku 1936 mal slávny fyzik Marconi vyvinúť prístroj schopný zastaviť z akejkoľvek vzdialenosti prívod elektrickej energie do akéhokoľvek elektromagnetického motora vrátane motora lietadla. Pri jednom pokuse s prístrojom sa vraj podarilo zničiť dve lietadlá, letiace vo výške asi 2000 metrov, pri ďalšom zase náhle ochromiť dopravu na diaľnici z Ríma do Ostie. Vidiac úspešnosť svojich pokusov, Marconi chcel vylepšiť svoj „smrtiaci lúč“ tak, aby mohol paralyzovať aj ľudské bytosti. Vďaka intervencii pápeža Pia XI. sa tento veriaci katolík definitívne vzdal svojho úmyslu, čím pripravil Mussoliniho fašistické Taliansko o nebezpečnú tajnú zbraň.

Nacistický „lietajúci tanier“. Po dlhotrvajúcich skúškach v roku 1944 konečne vzlietol nad slávnym skúšobným strediskom Peenemünde v Nemecku experimentálny model V 7. Mal mať tvar disku s priemerom asi 40 m, poháňaný 12 plynovými turboreaktormi BMW. V 7 mal dosiahnuť rýchlosť 2500 km/h a dosť 20 000 metrov. Pri bombardovaní Peenemünde spojeneckými silami bol však vraj prototyp poškodený. Použiteľné časti mali byť prevezené do výskumného strediska v poľskom Štetine a použité na výrobu ďalšieho prototypu. Nikto nevie, čo sa stalo s V 7 po príchode Červenej armády do tohto regiónu.

1945

Po smrti nenávideného človeka chyba telo

MŔTVOLA ADOLFA HITLERA

Koncom apríla 1945 - Berlín, hlavné mesto tretej ríše, obklúčili sovietske vojská a na mesto dopadla záplava bômb. Adolf Hitler vedel, že situácia je beznádejná.

Ukrytý v protiletectkom kryte pod Úradom ríšskeho kancelára sa führer, vidiac, že je stratený, rozhodol skončiť so svojim životom.

Posledné dni Hitlera

Úkryt sa nachádzal šesťnásť metrov pod zemou. Bol železobetónový a mal dve poschodia. Na dolnom poschodí bol tzv. Führerbunker, kde mal Hitler so svojim štábom kancelárie a obytné miestnosti. Tu sa ukrývalo aj niekoľko najvernejších. Hitler už vedel, že 9. Wenckova armáda, s ktorou počítal pri obrane Berlína, utrpela porážku.

23. apríla Hitler oznámil Keitelovi, šéfovi Vrchného veliteľstva Wehrmachtu, a ministromi pre vyzbrojovanie a vojnovú výrobu Speerovi svoje rozhodnutie spáchať samovraždu a nechať odstrániť svoje telo.

Hitlerova posledná vôľa

Prv ako v bunkri skončil so svojim životom, Adolf Hitler spísal v dvoch dokumentoch svoju poslednú vôľu. Prvý úryvok je z politického testamentu, v ktorom nariaďuje voľbu svojho nástupcu, druhý je z jeho osobného testamentu:

„Po šiestich rokoch trvania vojny (...), nemôžem opustiť hlavné mesto Ríše... Rozhodol som sa ostať v Berlíne a skončiť tu so svojim životom vo chvíli, keď už nemôžem plniť úlohu Führera a kancelára...“

„Teraz, tesne pred smrťou, som sa rozhodol vziať si za manželku ženu, ktorá po toľkých rokoch verného priateľstva prišla (...) do tohto mesta (...), aby zomrela spolu so mnou. Urobí tak z vlastnej vôle ako moja manželka (...) Ja a moja manželka si volíme smrť, aby sme sa vyhli hanebnej kapitulácii. Prajeme si, aby naše telá boli okamžite spálené na mieste, kde som vykonával najväčšiu časť mojej každodennej práce počas dvanástich rokov v službe môjmu národu.“

Chcel sa vyhnúť tomu, aby sa jeho telesná schránka stala exponátom, a vedel, o čom hovorí. Práve on dal zavesiť na mäsiarsky hák mŕtvolu poľného maršala von Witzleben, obvineného z účasti na atentáte 20. júla 1944. V noci 26. apríla Rusi začali bombardovať mesto a už len dva kilometre ich delili od Úradu ríšskeho kancelára.

V samovražednom úmysle Hitlera nepochybne utvrdzovali dve skutočnosti. Prvou bola správa, ktorú dostal 28. apríla, že ríšsky vodca SS Himmler vedie so Spojencami tajné mierové rokovania. Táto novinka ho vyviedla z rovnováhy. Krátko nato napísal dva testamenty, jeden osobný, druhý politický, v ktorom menoval za ríšskeho kancelára Goebbelsa a za ríšskeho prezidenta hlavného veliteľa vojnového námorníctva veľkoadmirála Dönitza. V nasledujúci deň sa dozvedel o smrti svojho prvého spojencu Mussoliniho. Iste vedel aj o tom, akým spôsobom sa zaobchádzalo s jeho telom, ktoré zavesili za nohy na milánskom trhovisku a ponechali ho napospas ľudu. Od tej chvíle Hitler pripravoval samovraždu do posledného detailu.

Najprv dal zabíť svojho psa. 29. apríla sa oženil so svojou milenkou Evou Braunovou a nasledujúci deň, po rozlúčke so štábom a poslednými vernými, sa spolu s ňou utiahol do svojho bytu v bunkri. Ozval sa výstrel. Po malej chvíli jeho najbližší, ktorí čakali pred dverami, vošli dnu. Hitler ležal na pohovke v kaluži krvi. Vpálil si guľku rovno do úst a polovica hlavy sa rozletela. Eva Braunová ležala vedľa neho, zomrela na otravu jedom.

Hitlerov popol

Hitlera prikryli, aby nebolo vidieť rozbitú lebku, a obidve telá preniesli do záhrady, ktorej vstupné brány boli starostlivo uzatvorené. Na pohrebe sa mohlo zúčastniť len niekoľko vyvolených osôb. Na mŕtvoly vyliali 180 litrov benzínu a telá horeli celý deň. Rusi, ktorí vnikli do bunkru, našli niekoľko tiel, no Hitlerovo nebolo medzi nimi.

Nevieme s istotou povedať, čo sa stalo s jeho popolom a kosťami, ktoré nezhořeli

Adolf Hitler
(1889-1945)

Hitler po smrti. Fotografia vraj bola urobená niekoľko hodín po jeho samovražde, 30. apríla 1945. Analýza odhalila, že záber je výsledkom montáže

úplne. Podľa esesáka Günscheho bol jeho popol odnesený mimo sídla Úradu. Mohol sa dostať k ríšskemu mládežníckemu vedúcemu NSDAP Arthurovi Axmannovi, o tom však nejstujú nijaké dôkazy. Podľa autora podrobného rozprávania o posledných dňoch Hitlerovho života historika Trevora-Ropera, ktorý rekonštruoval udalosti hlavne na základe protokolov z výsluchov Hitlerových blízkych spolupracovníkov a z protokolov z norimberského procesu, je posledná skutočnosť veľmi neistá. Okrem toho, pátranie po telesných pozostatkoch bolo také rýchle a povrchné, že Hitlerov popol mohol hľadajúcim celkom pokojne uniknúť.

Podozrivé chýry

2. mája, v zmlúke po dobytí Úradu ríšskeho kancelára sa nenašlo ani telo ani Hitlerov popol. Zmiznutie führerovho tela po-

Pozostatky Úradu ríšskeho kancelára, miesta, kde malo dôjsť k spáleniu tiel Adolfa Hitlera a jeho manželky Evy Braunovej. Vľavo sú kanistre na benzín, ktorým mali byť ich telá poliate pred zapákním

slúžilo ako zámienka k spochybňovaniu jeho smrti. Podľa názorov niektorých osôb mohol celkom ľahko ujsť z bunkra a zmiznúť. Jedna z hypotéz hovorí, že bol na palube nemeckej ponorky U-977, ktorá na konci vojny doplávala k brehom Mar del Piata v Argentíne. Jej kapitán H. Schaeffer, ktorý sa spolu s celou posádkou ponorky vzdal, napísal knihu, v ktorej oficiálne dementuje túto tézu.

Historici, zaoberajúci sa Hitlerovým životom, stoja za tvrdením, že führer dobrovoľne ostal v Berlíne a tam aj zomrel. Za dôkaz svojho tvrdenia považujú jeho testamenty. Zhodné výpovede svedkov jeho posledných chvíľ a detailné vyšetrovanie Trevora-Ropera potvrdzujú, že vodca tretej ríše zomrel vo svojom bunkri a jeho telo bolo na mieste spálené.

Len niekoľkí pomätenci, zrejme nostalgickí pamätníci nacistického režimu, by radi verili a presvedčili aj ostatných, že Hitler stále žije.

-* **Pozri aj:** s. 284-285 (Martin Bormann)

Ďalšie prípady záhadnej smrti

Kedže sa nenašla Hitlerova mŕtvola, niektorí jedinci spochybnili jeho smrť. V 20. storočí však došlo aj k iným úmrtiam, zahaleným rúškom tajomstva.

Mussolini. Partizáni ho zadržali a bez rozsudku popravili 28. apríla 1945, keď spolu so svojou milenkou Čiarou Petacciou utekal k švajčiarskym hraniciam. Niektorí (ako novinár Franco Bandini) si mysleli, že Mussolini, ktorý by podľa spojeneckej zmluvy musel byť vydaný Spojencom (klauzula 29 dohody medzi Eisenhowerom a maršalom Badogliom), bol narýchlo zastrelený pod tlakom komunistických partizánov. Po jeho zatknutí CVL (*Commando generale del Corpo Volontario della Libertà*) dokonca poslalo Spojencom nepravdivý telegram, v ktorom im oznamovalo, že Duceho už popravili - v skutočnosti ho však zastrelili až o pätnásť hodín neskôr.

Stalin. Podľa oficiálnej verzie diktátor zomrel v roku 1953 v dôsledku mozgovej príhody. Jestvujú aj názory, že v skutočnosti ho zavraždil šéf KGB Berija, pretože Stalin pripravoval nové čistky.

Nicolae Ceaușescu. Prezident Rumunskej republiky a krutý diktátor od roku 1965 Nicolae Ceaușescu bol v decembri 1989 zvrhnutý a po procese, ktorý mož-

no nazvať prinajmenšom povrchným, bol spolu so svojou ženou Helenou popravený. Takýto priebeh udalostí je zachytený na videokazete, natočenej počas procesu a vysielanej len pár dní po jeho poprave rumunskou televíziou. Cieľom filmu, ktorý je husto prestrihaný tak, aby nebolo vidieť členov poroty, je dokázať diktátorovu smrť a „legálnosť“ jeho popravy. Ani posledné zábery na diktátorský manželský pár, doslova prederavený guľkami ako sito, nezbavili niektorých ľudí pochybností. Až opätovné odvysielanie filmu v nezostrihanej verzii a odhalenie miesta posledného odpočinku Ceaușescovcov na jednom bukureštskom cintoríne dokázali presvedčiť Rumunov o smrti diktátorov.

Dátumy neistých úmrtí. Smrť španielskeho caudilla Franca (1975), juhoslovenského prezidenta Tita (1980) a najvyššieho predstaviteľa Alžírkeho štátu Houariho Bourmedienna (1976) sa zdajú byť prirodzeným koncom „dlhej choroby“, títo štátnici však mohli pokojne zomrieť pred oficiálne vyhláseným dátumom, alebo byť umelo udržiavaní pri živote najdlhšie, ako to bolo možné, aby príslušné osoby mohli čo najlepšie zabezpečiť voľbu ich politických nástupcov.

Norimberskí sudcovia odsúdili neprítomného ČO SA STALO S MARTINOM BORMANNOM?

Koncom apríla 1945 Hitler spáchal vo svojom bunkri samovraždu. V máji Úrad ríšskeho kancelára dobyli sovietski vojaci. Niektorí vysokí nacistickí hodnostári boli zatknutí, Joseph Goebbels, minister propagandy, spáchal samovraždu spolu so svojou ženou a deťmi, avšak Martina Bormanna, jedného z vodcov nacistickej strany a človeka blízkeho Hitlerovi, sa nepodarilo nájsť.

Od 20. novembra 1945 do 1. októbra 1946 sa v Norimbergu odohral historický súdny proces, v ktorom pred tvár spravodlivosti predstúpilo 24 členov nacistickej strany a vedúcich predstaviteľov tretej ríše. V obžalobe boli rozlíšené štyri druhy obvinení: zo sprisahania, zo zločinov proti mieru, z vojnových zločinov a zločinov proti ľudskosti. Na konci procesu, v ktorom bol Martin Bormann obvinený z posledných troch zločinov, bol tento nacistička, spolu s jedenástimi ďalšími, odsúdený na smrť. Rozsudok bol vynesený v jeho neprítomnosti: obžalovaný sa procesu nezúčastnil.

Zomrel, alebo utiekol?

Martin Bormann, narodený v roku 1900, sa v máji 1941 stal vedúcim sekretariátu NSDAP a v apríli 1943 Hitlerovým tajomníkom, čím získal obrovskú moc. Na tomto poste sa udržal až do pádu tretej ríše. V roku 1943 bol okrem iného poverený aj prevodom nacistických fondov, ktoré väčšinou pochádzali z plienenia dobytých krajín, do švajčiarskych, argentínskych a brazílskych bánk. Brutality tohto muža sa obávali aj samotní nacisti, bol jedným z najnenávidenejších predstaviteľov režimu. V prvom rade bol však Hitlerov človek. V bunkri bol aj 29. apríla, keď fihrer vlastnými rukami odišiel z tohto sveta po tom, čo si práve Bormanna vybral za vykonávateľa svojho testamentu. V noci z 1. na 2. mája 1945 sa osoby, zhromaždené v podzemných chodbách Ríšskeho kancelárstva, pokúsili o hromadný útek. Dost veľkému počtu z nich sa podarilo utiecť z obklúčeného mesta. Bol Bormann

medzi nimi? Niektorí z jeho spoločníkov na úteku ho vyhlásili za mŕtveho. Skutočne sa našla nejaká mŕtvoľa, ktorá mala na sebe jeho kožený gabardén a pri sebe jeho denník, identifikácia tela však bola veľmi neistá. Navyše objavili sa protirečivé výpovede. Viacerí svedkovia tvrdili, že videli, ako Bormann zahynul pri horiacom tanku. Rôzne svedectvá, zozbierané počas norimberského procesu a v 60-tych rokoch, sú príliš rozdielne na to, aby boli presvedčivé. Tribunal odsúdil Bormanna, akoby bol nažive, a židovské organizácie sa nevzdali nádeje, že sa im ho podarí vypátrať.

Pátranie po Bormannovi

Hneď po kapitulácii tretej ríše v máji 1945 začalo zatýkanie najvyšších predstaviteľov nacistického režimu a SS. Pátranie Spojencov v Nemecku, zachvátenom chaosom, nebolo príliš úspešné. Len vďaka náhode sa im podarilo koncom mája zatknúť Himmlera, niekdajšieho Hitlerovho miláčika, ktorý krátko nato spáchal samovraždu, a Júliusa Streichera, vodcu antisemitského hnutia. Ten bol norimberským tribunálom odsúdený na smrť a popravený. Mnohým osobám zodpovedným za zločiny nacistického režimu sa však podarilo utiecť. Treba skonštatovať, že pátranie sťažovali aj rôzne protichodné záujmy priamo v táboch Spojencov. Napríklad vojnovému zločincovi Klausovi Barbiemu pomohli pri úteku americké tajné služby výmenou za určité informácie.

V roku 1968 sa novinár a bývalý poslanec izraelského Knesetu Bar-Zohar po podrobnom pátraní pokúsil zrekonštruovať cestu Martina Bormanna. Tvrdil, že po 2. máji 1945 ex-voďca nacistov s falošnými dokladmi opustil Berlín a prišiel najprv do Flensburgu, potom do zámku-nemocnice Grosten v Dánsku. Keďže sa chcel vyhnúť príliš známej utečeneckej osi Brémy - Innsbruck, odišiel na juh cez Brennerský priesmyk. V Taliansku mu v jednom kláštore poskytli prechodný azyl. Neskôr sa dostal až do Španielska a koncom roku 1947 do Argentíny. Až do roku 1951 býval

Martin Bormann, narodený v roku 1900, ktorý podľa oficiálneho vyhlásenia zomrel v roku 1945, je možno stále nažive

„Lovci“ nacistov

Po skončení vojny nastal hon na niekdajších nacistov, avšak v porovnaní s množstvom tých, ktorým sa podarilo utiecť, nie je počet nájdených nacistov nijako veľký.

V anglickej armáde sa sformovala brigáda mladých židovských bojovníkov, ktorá pod názvom „Pomstiteľia“ tajne pôsobila v Európe, kde pokračovala všetkých nájdených nacistov. Paramilitantná židovská organizácia Hagana však nariadila brigáde ukončiť jej činnosť.

Bol to čas „lovcov“ nacistov. Najznámejší z nich je Šimon VViesenthal. Prežil väznenie v Mauthausene a neskôr vytvoril vo Viedni Stredisko pre dokumentáciu, kde sa zhromažďuje a archivuje úctyhodné množstvo dokumentov o vyhľadovaní Židov nacistami. S nevelkými prostriedkami pátra jeho organizácia po bývalých vrahoch, ukrytých po celom svete „a keď niektorého nájde, upozorní kompetentné úrady, ktoré môžu vzniesť žalobu, alebo žiadať o vydanie.“

Aj izraelské tajné služby vedú svoje pátranie. Ich najväčším úspechom bol únos Adolfa Eichmanna, bývalého šéfa Úradu pre židovskú otázku na Gestape, z Argentíny, kde sa usadil. Izraelský Najvyšší súd ho odsúdil na trest smrti a Eichmanna obesili.

„Don Juan“ („pán Ján“), istý Nemec, žijúci v exile v Paraguaji, bol spolu s ďalšími kandidátmi označený za M. Bormanna (1972)

v meste Paraná. V tom čase po varovaní, že sú mu na stope tajní agenti, odišiel do Brazílie, kde v tej dobe, rovnako ako dnes, bolo mnoho nemeckých kolónií. Jednému izraelskému agentovi, bývalému členovi Irgunu, sa podarilo Nemca vystopovať. Bormann však okamžite zmenil svoj úkryt a *in extremis* mu unikol. Jeho stopa sa na niekoľko rokov stratila. V roku 1959 sa objavili nové indície. Bar-Zohar našiel paraguajského lekára, ktorý tvrdil, že v Asuncióne ošetroval muža, v ktorom spoznal bývalého verného Hitlerovho prívrženca. Muž sa hneď nato vrátil do Mato Grosso. Od tej chvíle nasledovala jedna správa o jeho smrti za druhou. V roku 1960 kolovali chýry, že ho zabil istý židovský lekár, nič však nepotvrdilo pravdivosť tejto informácie. 7. decembra 1962 veľké tlačové agentúry opäť vydali správu

Hľadanie Bormannových telesných pozostatkov

o Bormannovej smrti, tentoraz vraj zomrel na rakovinu žalúdka. Keď však exhumovali mŕtvolu, zistili, že telo patrilo nejakému Indiánovi. Martin Bormann nebol jediný nacistu, ktorý sa usiloval, aby ho vyhlásili za mŕtveho, a tak unikol trestu. Hrôzostrašný doktor Mengele, lekár v koncentračnom tábore v Osvienčime a špecialista na „selekcii“, ktorý sa po úteku uchýlil do Paraguaja, použil rovnakú stratégiu. Ak uveríme výsledkom pátrania Bar-Zohara, Bormann zostal v Mato Grosso, rozsiahlej džungli, popretkáwanej močiarmi, cez ktorú vedú len dve ľahko sledovateľné cesty. Tu ho vraj chránia silné nacistické organizácie Južnej Ameriky. Ak ešte žije, bude mať pomaly 100 rokov.

-> **Pozri aj:** s. 282-283 (Mŕtvola Adolfa Hitlera)

Utečenecké úrady

Z pomocníkov komplici. Po druhej svetovej vojne vznikali pomocné výbory, ktoré mali zabezpečovať spojenie medzi nacistickými väzňami, ich rodinami a obhajcami. Postupne a celkom nenápadne však prestávali pôsobiť v súlade so svojim prvotným určením a pomáhali mnohým zajatcom na úteku najmä tým, že im poskytovali falošné doklady totožnosti.

Organizácie dotované z bohatých zdrojov. Organizácie ako *Die Spinne* (Pavúk) či *Odessa* otvorili únikové cesty na Stredný východ, do Sýrie a Egypta a do Južnej Ameriky. Tieto siete, tvorené bývalými nacistami, čerpali prostriedky z fondov, prevedených na konci vojny do zahraničných bánk.

Komplici z radov cirkvi. Nacisti sa tešili aj spolupráci bavorského a talianskeho Červeného kríža a cirkevných inštitúcií, akou bola napríklad *Caritas*. V rokoch 1947-1953 bola „vaticánska cesta“ jedným z najistejších spôsobov, ako sa dostať z Nemecka do cieľovej krajiny. Ochrane cirkvi sa tešil aj Paul Tavier, šéf informačnej služby lyonskej milície, obvinený z mučenia a zavraždenia mnohých Židov a príslušníkov odboja, ktorého sa podarilo zatknúť až v 60-tych rokoch. Našli ho v jednom kláštore v Nice, obvinili zo zločinov proti ľudskosti, odsúdili, no v roku 1992 zbavili viny, čo spôsobilo pobúrenie časti verejnej mienky.

Pri pobreží Floridy zmizla eskadra BERMUDSKÝ TROJUHLNÍK

Odkedy ľudia začali križovať moria a oceány, dochádzalo k mnohým prípadom ich zmiznutia. Vo všeobecnosti možno povedať, že hoci sa zakaždým dali nejakým spôsobom vysvetliť, nie vždy boli celkom racionálne a uspokojivo objasnené. Ak jestvuje nejaké miesto, kde dramatické udalosti tohto druhu stále ostávajú zahalené tajomstvom, tak je to iste Bermudský trojuholník.

Prvýkrát tento výraz použil vo svojom článku americký novinár Vincent Gaddis až v roku 1964. Odvtedy sa názvom Bermudský trojuholník označuje oblasť medzi Floridou, Bermudami a Portorikom, kde, ako sa zdá, bez stopy zmizlo množstvo lietadiel, lodí a osôb.

Let číslo 19 sa nehlási

5. decembra 1945 päť torpédových lietadiel *Avenger*, vybavených špičkovými navigačnými prístrojmi, vzlietlo z leteckej a námornej základne Fort Lauderdale na Floride na rutinný let, označený číslom 19. Všetko prebiehalo normálne, keď zrazu po hodine a pol letu veľmi znepokojený

Hypotézy

Vysvetliť záhadu Bermudského trojuholníka sa pokúša veľa najrozličnejších hypotéz. Niektorí autori hovoria o návštevných mimozemšťanov z vesmíru, ktorí unášajú ľudí a najmodernejšie prístroje, aby ich skúmali. Iní naznačujú, že zmiznutia sú dielom antropomorfných vysoko civilizovaných bytostí, ktoré žijú v podmorských kupolách na dne oceánov!

Toto miesto môže byť aj epicentrom časopriestorového zlomu, ktoré vtáhuje lode a lietadlá do iných dôb či dimenzií. Pravdepodobnejším vysvetlením je prítomnosť mimoriadne silného magnetického poľa, čím by sa dali zdôvodniť niektoré pozorované javy, ako sú poruchy palubných prístrojov, nie však ostatné aspekty záhady.

poručík Charles G. Taylor oznámil riadiacej veži, že úplne stratili orientáciu a nedokážu určiť ani to, kde je hladina oceánu. Z veže im oznámili, že majú letieť na západ, ale odpoveď dôstojníka bola ešte prekvapujúcejšia ako prvá správa: „Nevieme, ktorým smerom je západ. Všetko je nesprávne, zvláštne. Nie sme si istí nijakým smerom. Ani oceán nevyzerá tak ako obvyčajne.“

Rádiové spojenie sa prerušilo a na pomoc lietadlám bol vyslaný veľký hydroplán *Martin Mariner*, no aj ten zmizol za rovnako záhadných okolností. V priebehu niekoľkých hodín sa stratilo šesť lietadiel a dvadsaťsedem mužov. Ani vyšetrovacia komisia námorníctva, ani rôzne neskoršie „odhalenia“ nepriniesli racionálne vysvetlenie prípadu.

Nevysvetliteľné zmiznutia

Let 19 sa stal najznámejším, nie však jediným prípadom zmiznutia. Zoznam obetí Bermudského trojuholníka je veľmi dlhý. Toto miesto sa preslávilo po celom svete aj vďaka tomu, že k prípadom zmiznutia tu dochádza nepomerne častejšie ako v iných námorných zónach. V rokoch 1945-1975 tu bez zjavnej príčiny zmizlo tridsaťsedem lietadiel, asi päťdesiat lodí a dokonca aj jedna atómová ponorka s kompletným prístrojovým vybavením. Pritom sa nenašli žiadne zvyšky týchto strojov, ani ľudské telá.

V roku 1918 tu americké námorníctvo prišlo o nákladnú loď s uhlím *Cydop*, na palube ktorej sa nachádzalo tristoosem členov posádky, medzi nimi aj generálny konzul Alfréd Gottschalk. O tridsať rokov neskôr stihol podobný osud aj dopravné lietadlo DC 3, nachádzajúce sa asi päťdesiat míľ od Miami. Kapitán lietadla pritom v poslednej správe pre riadiacu vežu oznámil, že všetko je v poriadku a čaká na pokyny na pristátie.

Je naozaj zvláštne, že okrem letu 19 obeť nikdy nevysielali volanie SOS, skôr naopak, často len pár chvíľ pred zmiznutím oznámili, že ich cesta prebieha v poriadku.

Zvláštne svetelné javy

Veľa svedectiev však hovorí o neobyčajných javoch, ako je úplný výpadok palubných prístrojov, nevysvetliteľné vizuálne javy, či pozorovanie zvláštnych podmorských svetiel. Záchranársky remorkér *GoodNews* sa v roku 1966 pri plavbe z Portorika do Fort Lauderdale ocitol v hustej hmle a otriasali ním nárazy vln. Kompas a všetky elektrické prístroje zlyhali. Keď sa lodi podarilo vyviaznuť zo záhadnej hmly, bolo krásne počasie, more pokojné a prístroje normálne fungovali. Podobná nepríjemnosť postihla v roku 1972 pilota Chucka Wakelyho počas letu medzi Bimini a Miami. Tvrdil, že krídla jeho lietadla boli zrazu priesvitné. O pár minút celú pilotovu kabínu zalialo zvláštne svetlo, lietadlo zmenilo smer a on nemohol nijako zasiahnuť. Zrazu sa svetlo stratilo a prístroje začali normálne pracovať. Spomeňme ešte prípad z roku 1975, keď sa na pobrežnej hliadkovej lodi *Lilligence*, idúcej na pomoc horiacej nákladnej lodi, náhle a bez príčiny vyplo rádio. Posádka videla padať z oblohy záhadné zelené svetlá. Ani vyšetrovanie tohto prípadu neprinieslo racionálne vysvetlenie poruchy a neobyčajných svetelných javov.

Družica nad Karibským morom: vedci skúmali hypotézu o poruchách magnetizmu

„Diablove cintoríny" a podmorské svetlá

Bermudský trojuholník nie je jedinou geografickou zónou, kde dochádza k nevy-svetliteľným zmiznutiam. Američan Ivan Sanderson načrtnol ako prvý paralelu medzi rôznymi miestami záhadných zmiznutí a vyslovil myšlienku, že všetky sú miestami magnetických porúch, ako aj intenzívnej aktivity podmorských svetiel, ktoré bolo vidieť aj v Bermudskom trojuholníku. Len „Diablovo more" však vykazuje skutočnú podobnosť s trojuholníkom.

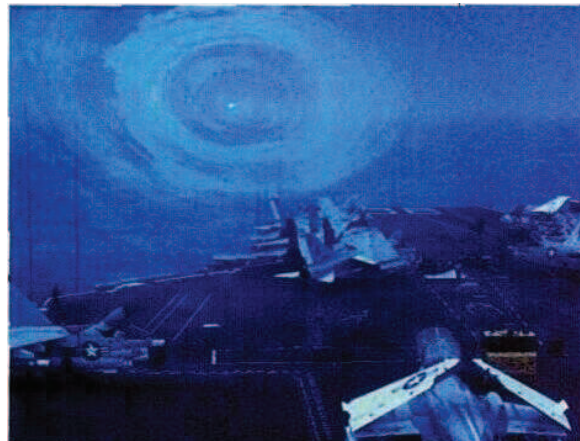
Diablovo more. Toto „more" leží v západnom Pacifiku medzi Japonskom a Boninskými ostrovmi. Už celé stáročia tu bez stopy miznú lode. V roku 1967 členovia posádok troch obchodných lodí spozorovali „podmorské fosforesku-

júce kruhy" - v skutočnosti to boli svetelné pásy, ktoré sa pohybovali veľkou rýchlosťou pod vodnou hladinou a šírili sa z točiaceho sa centrálného bodu. Jedna japonská legenda hovorí, že pod vodou „Diablovho mora" sa rozprestiera ríša, v ktorej sa zastavil čas...

Západné Stredomorie. Španiel A. Ribera usudzuje, že aj v západnom Stredomorí sa nachádza akýsi „Diablov trojuholník". Jeho tvrdenie vychádza z toho, že počet zmiznutí lietadiel, lodí a ponoriek na tomto mieste prevyšuje celosvetový priemer. V tom má síce pravdu, ale tieto prípady sa dajú racionálne vysvetliť. Najčastejšie sa hovorí o magnetických javoch, ktoré ich spôsobujú.

*Bombardér Avenger.
5. decembra 1945 zmizlo
nad Bermudským
trojuholníkom päť
strojov rovnakého typu*

*Záhada Bermudského
trojuholníka ako inšpirácia pre
Hollyiwood: scéna z filmu režiséra
Dona Taylora Tajomná žiara
nad Pacifikom, 1980*

Odhalenia norimberského procesu

HITLER A THULÉ

Ludstvo vie o ohavných zločinoch, ktoré nacisti páchali počas druhej svetovej vojny. Málokto však tuší, akú úlohu pri vypracovaní hitlerovskej doktríny a nastolení režimu zohrali rôzne tajné spoločnosti.

Počas norimberského procesu v roku 1946 sa spomínalo aj prepojenie tretej ríše s okultizmom a čiernou mágiou, sudcovia však tomu nevenovali pozornosť. A predsa, práve toto prepojenie umožňuje lepšie pochopenie téz, hlásaných nacistami, a činov niektorých z najznámejších predstaviteľov režimu.

Thulé, Hitlerova inšpirácia?

Jedným z pilierov hitlerovskej ideológie bol pangermanizmus, doktrína, ktorá mala napomôcť ekonomickému a politickému zjednoteniu germánskych národov. K snahe o vytvorenie nemeckej komunity v najširšom zmysle slova nacisti pripájali mýtus čistej rasy. V tomto myšlienkovom prúde, mobilizujúcom verejnú mienku,

Svastika

Tento názov označuje hákový kríž. Zvyčajne je orientovaný pravotočivo, no môžeme sa stretnúť aj s jeho ľavotočivou (prevrátenou) podobou, v ktorej ho prebrali nacisti. Svastika je prastarý znak, jeho pôvod siaha až do indoeurópskej doby bronzovej. Najskôr znázorňoval rotáciu okolo osi, nepochybne to bol symbol pohybu nebeskej klenby okolo hviezdy Polárky. Potom sa vďaka asociácii ideí stala svastika symbolom Slnka. Je to aj budhistický náboženský znak. Stretávame sa s ním v Ázii u Číňanov, ale aj v Severnej Amerike u Indiánov a u severských národov. Pravotočivá svastika je pozitívnym znakom, symbolom vnútorného osvietenia. Vo svojej ľavotočivej podobe, ako ho prebrali nacisti, je čiernym znakom. Pre nich je svastika symbolom strateného raja Thulé a jeho obyvateľov - nadľuďi árijskej rasy. Civilizácie, ktoré ho používajú, sú potomkami veľkej nordickej rasy, ktorú takmer úplne pohltila morská voda.

zohrali svoju úlohu mnohé tajné spoločnosti, v ktorých sa miešal okultizmus s politickým extrémizmom. Z tohto aspektu sa Nemecko 30-tych a 40-tych rokov neodlišovalo od Číny a Japonska, kde úzko prepojená politika a militarizmus hľadali svoju ideologickú legitimitu v mytológii šitej na mieru.

Najvplyvnejšou z tajných spoločností, šíriacich sa v Nemecku od začiatku 20. storočia, bola skupina Thulé, založená v roku 1912. Jej názov pochádza z románskej *ultima Thulé*, mytologickej krajiny, situovanej niekde na ďalekom severe, na pláni obkolesenej horami z iskriaceho ľadu, kde žila nadradená rasa. Aj Thulé, podobne ako Atlantída, sa mala prepadnúť do mora, ale niekoľko jej obyvateľov vraj uniklo kataklizme a splodilo árijskú rasu... Podľa prívržencov skupiny Thulé sú príslušníci nordickej rasy, vysokí, atletickej postavy, svetlovlásí, s modrými očami, najčistokrvnejšími potomkami tých, ktorí prežili zánik Thulé. Pangermanizmus teda spočíva na rasových základoch a svoju oprávnenosť odvodzuje z mýtu o nadradenej rase.

Iniciátorom vzniku skupiny bol Nemecký Seebottendorf a viacerí z jej členov patrili medzi neskorších pohlavárov tretej ríše. Napríklad Dietrich Eckart, bývalý dramatik, ktorý oboznámil Hitlera s myšlienkami skupiny, alebo Rudolf Hess, istý čas druhý muž nacistickej strany a z veľkej časti aj inšpirátor Hitlerovho manifestu *Mein Kampf*, ktorý spisali v čase, keď boli obidvaja vo väzení po neúspešnom mníchovskom puči 3. novembra 1923, ďalej Alfréd Rosenberg, teoretik hitlerovskej rasovej doktríny, a Karí Haushofer, vojak z povolania a diplomat, autor myšlienky *Lebensraum*, nevyhnutného „životného priestoru“, potrebného na šírenie nemeckej „nadradenej rasy“.

Obrátený symbol, svastika

Hitler si vybral emblém tretej ríše práve spomedzi „erbov“ skupiny Thulé. Zvolil si hákový kríž pochádzajúci zo „svastiky“, árijského solárneho symbolu, ktorého

existenciu členom tajnej skupiny odhalil Haushofer. Na začiatku storočia absolvoval dlhodobý pobyt v Tibete a stal sa vynikajúcim znalcom praktík a symbolov tibetského budhizmu. V Nemecku sa potom skontaktoval so zvláštnymi osobami, skôr kúzelníkmi ako šamanmi, ktoré združovala jedna z tibetských náboženských siekt s názvom „Čierne čiapy“. Určite nie náhodou je nacistický emblém obráteným obrazom skutočného zmyslu orientálneho symbolu. Ukončenie ramien kríža je nasmerované tak, aby tvorili kruh, otáčajúci sa zľava doprava, kým svastika sa točí opačným smerom. Emblém vládnucej rasy tak jasne vyjadruje zlé úmysly a nie pozitívnu silu.

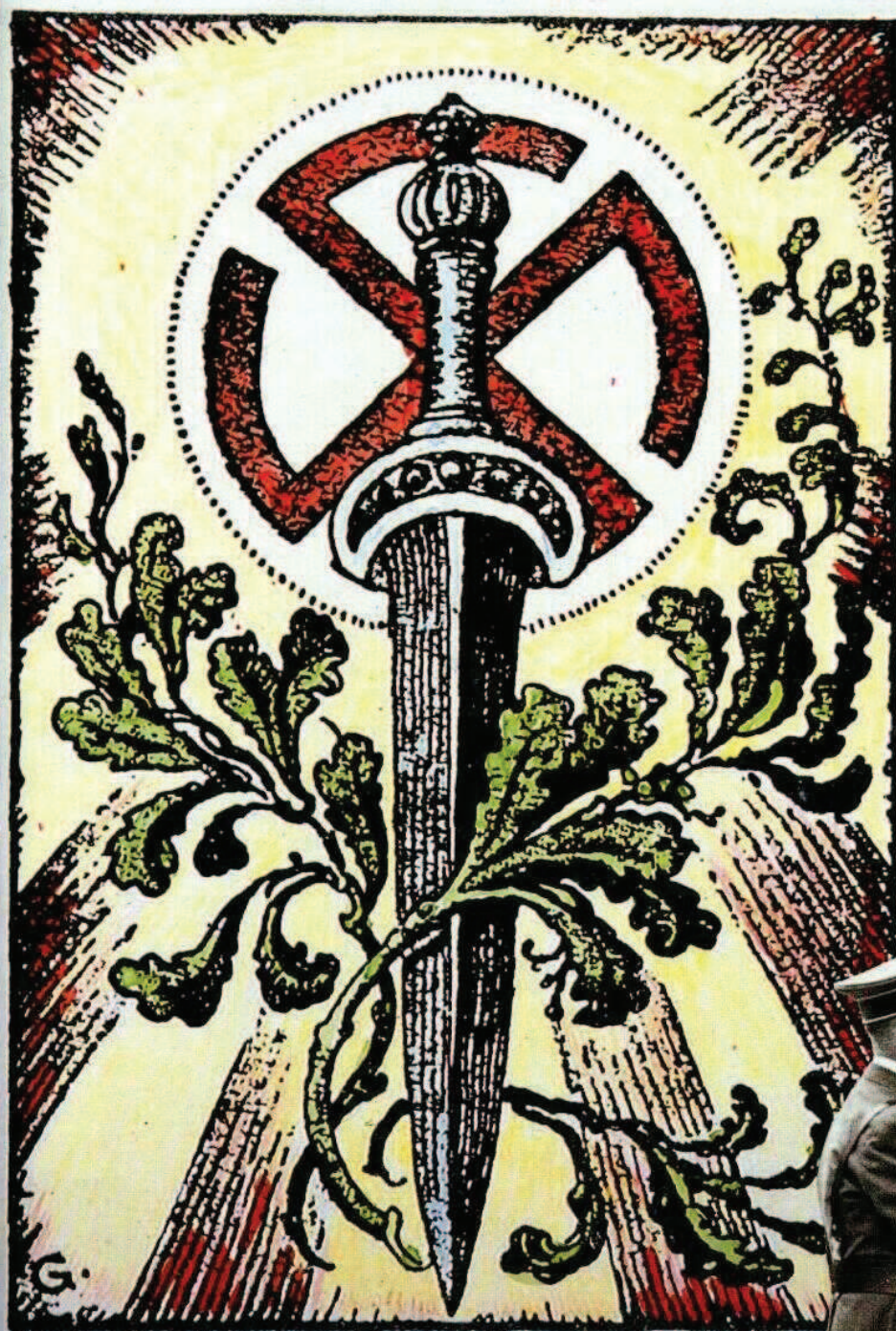
Výprava Rudolfa Hessa

Vplyv skupiny Thulé a najmä vplyv Karia Haushofera sa najsilnejšie prejavili v Hessových činoch. Preto ten nezdarený pokus sprostredkovať rokovania o separátnom mieri s Anglickom. Podľa Haushoferovej doktríny bola jediným prípustným rozdelením Západu jeho deľba medzi anglosaské a germánske národy. Anglicko teda nebolo nepriateľom, ktorého treba za každú cenu poraziť, ale rivalom, s ktorým sa treba dohodnúť na rozdelení zón vplyvu... Dokonca aj Hitler krátky čas koketoval s touto myšlienkou. Na začiatku 30-tych rokov totiž stretol vo Wahnriede, poslednom sídle Richarda Wagnera, iného ctiteľa nordickej legendy, starého Angličana Houstona Stewarta Chamberleina, osvietenca, zastávajúceho spojenie Germánov a Anglosasov s takou horlivosťou, s akou neskôr nacisti zastávali myšlienku nadradenosti Árijcov.

Führer sa nakoniec po dlhom váhaní rozhodol rozísť sa s Anglickom. Zdá sa, že Hess 10. mája 1941 z vlastnej iniciatívy odletel do Anglicka a vyskočil nad Renfleshire v južnom Škótsku.

Prišiel sem za vojvodom z Hamiltonu, členom britského parlamentu a veliteľom letiska Ternhouse pri Edinburghu, ktorý mal zohrať úlohu sprostredkovateľa mierových rokovaní. Hess sa s ním poznal od olympiády 1936 a niekoľko mesiacov pred jeho letom Hamiltona žiadali o pomoc švajčiarski a portugalskí sprostredkovatelia, členovia slávnej tajnej spoločnosti *Golden Dawn...*, ku ktorej patrili aj sám Haushofer. Hamilton predal vysokým kruhom správu

1 * 9 * 1 * 9

Thule-Gesellschaft

Führer a astrológovia

Hoci Hitler sa nikdy priamo neobrátil na žiadnu tajnú spoločnosť, jeho záujem o okultizmus a čiernu mágiu sa potvrdil už v 20-tych rokoch. Hovorilo sa o ňom, že je poverčivý (ako Hess) a pri dôležitých rozhodnutiach sa riadil radami astrológov. V rokoch 1942-1943, keď sa nemecká armáda stretla s prvými nezdarmi, dal vraj deportovať niektorých z týchto „pro-rokov“, ktorí sa odvážili predpovedať porážku...

Jeho najdôležitejší „hviezdny poradca“ bol Eric-Jan Hanussen, „čierny mág“ a organizátor večierkov, na ktorých zasväcoval do pochybných náuk úzky okruh ľudí. Bol známy tým, že na svojich večierkoch za cenu zlata poskytoval vysokopostaveným nacistom astrologické konzultácie. Niektorí predstavitelia Ríše neradi videli, aký vplyv mal tento človek na Hitlera, a dávali mu pocití svoju nenávisť a pohrdanie. Stal sa terčom nepriateľskej tlačovej kampane, riadenej Goebbelsom. Hanussen vraj s dvojdným predstihom predpovedal požiar Ríšskeho snemu... a takmer všetko pokazil.

o Hessovom príchode a ponuke, britská vláda sa od Hessa dištancovala a považovala jeho čin za súkromnú iniciatívu...

» **Pozri aj:** s. 18-21 (Atlantída), s. 282-283 (Mŕtvolu Adolfa Hitlera)

Erb skupiny Thulé z rohu 1919: ku germánskemu meču sa pridala svastika, niekdajší árijský symbol, ktorého prevrátený obraz prebrali nacisti ako svoj hákový kríž

Hitler a Rudolph Hess (1940).

Nacistická ideológia je čiastočne inšpirovaná ideami skupiny Thulé

1947

Názov „lietajúci tanier“ vymyslel americký pilot

UFO

Keď 24. júna 1947 juhovýchodne od Seattle Kennethovi Arnoldovi skrížilo dráhu deväť letiacich diskov, netušil, že jeho meno vojde do histórie. Po návrate opísal svoj zážitok a použil slovo „taniere“. Výraz „lietajúce taniere“ sa objavil v novinových titulkoch na celom svete.

Jeho rozprávanie vzbudzovalo dôveru: v ten deň bolo v oblasti jasné počasie, svedok bol inžinier, skúsený pilot, takže by sa nedal len tak za bieleho dňa obalamutiť nejakým prirodzeným atmosférickým úkazom. Správa sa bleskovo rozšírila po celom svete a UFO, neznáme lietajúce objekty, ako sa čoskoro začali nazývať, sa stali jednou z najväčších záhad druhej polovice 20. storočia.

Čo je to vlastne UFO?

Vo väčšine prípadov je to letiaci hmotný alebo svetelný (či obojaký) objekt, ktorého povahu nepoznáme a pozorovatelia ju nedokážu určiť. Je celkom jasné, že práve pri pozorovaní rôznych nebeských telies a javov často dochádza k nesprávnej interpretácii: jasne žiariace planéty a hviezdy, meteority, Slnkom ožiarené balónové sondy, umelé družice vchádzajúce do atmosféry atď., sú často považované za lietajúce objekty, prichádzajúce k nám zo vzdialeného vesmíru.

Sú tu však aj serióznejšie a menej prchavé pozorovania. Pri „blízkyh stretnutiach prvého druhu“ sa UFO približujú k pozorovateľom na veľmi malú vzdialenosť, ale medzi nimi a pozorovateľmi či okolím nedochádza k vzájomnej interakcii. Naopak, pri „stretnutiach druhého druhu“ UFO spôsobuje elektromagnetické a iné poruchy, zmeny stavu vedomia (hypnotický tranz atď.) a zanecháva na zemi stopy. Keď svedkovia tvrdia, že okrem toho došlo aj k fyzickému kontaktu s „votrelcami“ (a dokonca došlo k únosu), hovoríme o „stretnutí tretieho druhu“.

Pri zaraďovaní pozorovaní objektov v rámci týchto troch kategórií sa vyšetrovatelia musia zamerať najmä na podozrenie z haludnácií a mystifikácie. Prof. Hynek, vedecký konzultant komisie Project Blue Book, napočítal 640 prípadov, odolávajúcich akémukoľvek vysvetleniu, ktoré sa v rokoch 1948-1969 dostali k USAF...

Stretnutie „lietajúcich tanierov“ s lietadlom K. Arnolda na americkej oblohe 24. júna 1947

Oblačnéformácie oválneho tvaru: jedno z vysvetlení pre lietajúce taniere? ▶

Celá séria komisíí

Najstaršie zmienky o lietajúcich objektoch pochádzajú z obdobia staroveku. Počas druhej svetovej vojny sa svedectvá o nich množili: v obidvoch táboroch sa hovorilo o „preludných stíhačoch“. V roku 1946 sa v Škandinávii začala šíriť prvá veľká vlna výpovedí o spozorovaní lietajúcich objektov. V rokoch 1947-1948 bolo prípadov stále viac a naberali dramatický ráz. Po smrti kapitána Mantella, ktorého vrah „zostrelilo“ UFO, muselo americké vojenské letectvo (USAF) reagovať. Pri úradnom skúmaní tohto javu sa striedala jedna komisia za druhou. Očakávali sa od nich vyhlásenia, že ide len o halucinácie. Najslávnejšou z týchto komisíí bol *Project Blue Book*, ktorý ukončil svoju činnosť v roku 1969 po tom, čo istá civilná vedecká komisia, nazývaná aj Condonovou komisiou, prišla k záveru, že UFO neexistujú. Pred vydaním záverečnej správy *Project Blue Book* sa v tlači objavila dôverná informácia: dokazovala, že Dr. Condon mal od začiatku za úlohu vypracovať negatívne stanovisko a zdiskreditovať závery *Projectu*. Jasne povedané, členovia *Project Blue Book* z radov vojakov a vedcov, spočiatku známi hlbokým skepticizmom, sa postupne priznávajú k presvedčeniu o realnosti fenoménu, ktorý mali poprieť.

Aj v Európe a krajinách východného bloku sa vytvárali komisie, poverené vedením rovnakého vyšetrovania, a ich vlády tiež očakávali negatívne stanovisko. Problematikou UFO sa neraz zaoberali aj členovia parlamentov rôznych krajín, napríklad

Francúzska, Anglicka, ako aj krajín OSN. Tieto oficiálne inštitúcie nikdy nedospeli k presvedčivým záverom: u racionálne zmýšľajúcich osôb je vopred jasný tak neotrasiteľný negatívny postoj voči samotnej existencii takýchto vesmírnych telies, že debaty o nich sa nemôžu rozvíjať na zdravom základe.

Odmietavé postoje a zaujatosť

Podľa analýzy prof. Hyneka, riaditeľa atómového observatória, ktorý bol vyše dvadsať rokov expertom USAF na problematiku UFO, jav, o ktorom je reč, je „tak nezvyčajný, taký neprijateľný a rušivý, že ani vedecská sféra (...), mu nebude venovať viac pozornosti ako sféra vojenská“. Šarmantný eufemizmus na definovanie postoja tých, ktorí sa viac snažia o zosmiešnenie javu ako o jeho objektívny výskum.

Serióznym záujem a nezaujatý postoj k UFO prejavili len oficiálne autority Spojených štátov v 40-tych rokoch: podľa názoru americkej vlády z tej doby nie sú „lietajúce taniere“ ničím iným ako tajnými zbraňami, s ktorými sovietskych vedcov oboznámili nemeckí vedci, zajatí ruskou armádou počas druhej svetovej vojny. Tento rezervovaný postoj a systematická negácia mali však opačný dôsledok, než aký sa očakával: dali voľný priebeh všetkým súkromným individuálnym a kolek-

„Lietajúce cigary“, taniere a anjelské vlasy na oblohe: haluúinááe, neznáme prírodné úkazy alebo vesmírne lode!

tívnym iniciatívam, serióznym výskumom niektorých technikov a vedcov nezaťažených predsudkami, ako aj výplodom osvietencov a siekt, ktoré bez najmenších rozpakov prinášajú „posolstvá“ vyslané mimozemšťanmi.

> **Pozri aj:** s. 106-107 (Agobard a Magoniánci), s. 292-293 (Prípád roswellského disku)

Svedectvá v priebehu storočí

Historické archívy pretekajú zmienkami o nevysvetliteľných vesmírnych javoch a stretnutiach s bytosťami, ktoré prišli z oblohy. Tu sú niektoré z nich.

Zo starovekého Ríma... Plínius vo svojej *Histórii prírody* (knihy II, 34) píše o tom, že v roku 100 pred n. l. v Itálii „pri západe Slnka preletel oblohou žeravý štít, z ktorého lietali iskry...“ V diele tohto veľkého pozorovateľa prírody nájdeme zmienky o mnohých podobných javoch.

V stredovekom Japonsku. V Japonských mýtoch *Kodžiki* z roku 712 kráľovský komorník Hixedano-dare uvádza, že na jeseň 692 „bolo v noci vidieť planéty Mars a Jupiter, ako sa štyrikrát k sebe priblížili a zase sa vzdialili a v súlade s týmto pohybom sa rozjasňovali a zhasínali. Je jasné, že v tomto prípade nemohlo ísť o dve spomínané planéty.

Novovek. Začiatkom augusta v roku 1608 obyvateľov oblasti medzi Marsei-

lle a Janovom vystrašili zvláštne úkazy, o ktorých sa zmieňujú viaceré dobové kroniky. Podľa záznamov sa niekoľko dní odohrávali vzdušné boje medzi „lietajúcimi monštrami“ a ani 800 výstrelom z kanóna ich nedokázalo zastaviť. Fenomén sprevádzal „krvavý“ dážď medzi Marseille a Nice a zvláštny a hlučný vzdušný boj dvoch záhadných bojových „lietadiel“ nad Martigues.

Amerika v 19. storočí. Podľa výpovedí svedkov v roku 1897 nad Spojenými štátmi americkými, nad mestami aj nad vidiekom niekoľko mesiacov lietali rýchle kovové „lietajúce cigary“. Došlo k mnohým kontaktom s „votrelcami“ z týchto strojov, ktorí sa podobali ľuďom tej doby a podľa slov niektorých svedkov ľahko nadväzovali konverzáciu. Bola to prvá vlna pozorovania lietajúcich telies, ktorá našla odozvu v tlači a pritiahla pozornosť verejnosti.

UFO opäť v Spojených štátoch amerických

PRÍPAD ROSWELLSKÉHO DISKU

Večer 2. júla 1947 svedkovia videli na oblohe lietajúci tanier. Jeho časť vzápätí explodovala nad rančom pri Roswelle v Novom Mexiku. 8. júla vojsko vydalo komuniké, v ktorom potvrdilo, že má zvyšky UFO a preberá celý prípad do svojich rúk.

Toto komuniké je jediným oficiálnym tvrdením o existencii UFO, ktoré kedy vydali americké úrady. USAF to však vzápätí oľutovalo a odvtedy sa systematicky uplatňovala cenzúra zverejňovaných informácií podobného druhu. Ako to vyplýva z listu senátora Barryho Goldwatera, tie o lietajúcich objektoch boli zaradené medzi „ultra prísne tajné“.

UFO má ťažkosti

Keď spomínaný letiaci objekt prefal oblohu, v Novom Mexiku mali za sebou už týž-

Posádka roswellského disku

Stí dostupné len fragmenty výpovedí lekárov (v ich prípade je anonymita zrejme pravidlom...), ktorí vykonali pitvu bytostí z disku. Ak si ich správne pospájame, tak ako to medzi inými urobil aj Leonard Stringfield, môžeme si vytvoriť predstavu o eventuálnej podobe vesmírnych „pilotov“: postava vysoká 1 m až 1,30 m, hlava bez vlasov proporcionálne väčšia ako u človeka, mierne šikmé veľké oči položené ďaleko od seba, okolo sluchového otvoru nie

sú ušnice, nos prakticky nejestvuje, ústa zredukované len na akýsi otvor, veľmi tenké nohy a ruky, dlane so 4 alebo 5 prstami s malými blanami medzi nimi, drsná sivavá pokožka, neznáma krvná skupina. Tento opis sa opiera o svedecivú lekára Dr. Weisberga, Nicholasa von Poppena, špecialistu na fotografickú analýzu kovov, ktorého si armáda najala, aby zhotovil fotografické zábery stroskotanej vesmírnej lode, a seržanta Melvina E. Brouma, člena pracovnej skupiny, ktorá mala za úlohu nájsť a zozbierať úlomky vraku.

deň pozorovania UFO. Pri ranči W.W. „Mac“ Brazela sa na zem zosypali trosky disku, ktorý akoby po zasiahnutí bleskom pokračoval ďalej vo svojom lete a zrútil sa až pri meste Magdaléna, vzdialenom viac ako 250 kilometrov od ranča. Majiteľ ranča sa neponáhľal s oznámením prípadu úradom, takže až 6. júla prišiel na miesto nehody major Jesse A. Marcel, poverený zbieraním informácií na základe prípadu z Roswellu. S ním prišiel aj agent kontrašpionáže Cavitt. Našli veľké množstvo ľahkých, tvrdých a mimoriadne odolných úlomkov. Na niektorých boli nerozlučiteľné znaky. Bol tu aj jeden kus, väčší ako ostatné trosky, mal tvar takmer pravidelného kruhu s priemerom asi tri metre. Časť úlomkov ešte v ten deň poslali do Washingtonu cez základňu Fort Worth v Texase. Adresátom bol generál McMullen, námestník generála Vanderberga, náčelnika štábu USAF. Komuniké z 8. júla vyvolalo medzi novinármi veľký rozruch. V záujme upokojenia turbúrenej hladiny vydal veliteľ 8. leteckého dištriktu z Fort Worth generál Ramey tlačovú správu, podľa ktorej šlo o trosky balónovej meteorologickej sondy. Ešte v ten istý deň priletelo z Washingtonu do Roswellu lietadlo na palube s pracovnou skupinou, ktorá mala dohliadať na zbierame úlomkov. Ďalšie štyri vrecia s troskami boli poslané do Fort Worthu pod dohľadom majora Marcela. Zvyšok dopravili lietadlom do Wright Fieldu v štáte Ohio. V roku 1979 vtedy už podplukovník Marcel vyhlásil, že materiál nájdený v roku 1967 nie je pozemského pôvodu.

Z vesmíru priletel pilotovaný objekt?

Čo sa stalo so zvyškom stroja? Istý svedok, inžinier Barnett, ktorý prišiel do Magdalény na druhý deň ráno, 3. júla, tvrdil, že našiel disk s priemerom 8 až 10 metrov a štyri mŕtvolky. Boli to vraj telá malých by-

Generál Ramey a pracovník skúmajúci zvyšky disku: sú to pozostatky UFO alebo sondážneho balóna?

tostí, podobných ľuďom, oblečených do sivých odevov, zhotovených z jedného kusa látky. Vojaci však uzatvorili celý priestor, žiadali všetkých o zachovanie mlčanlivosti o celom prípade a zabránili pokračovať v hľadaní Barnettovi i členom archeologického výskumného tímu, ktorí sa k nemu pridali. Trosky aj mŕtvolky boli rýchlo prevezené na základňu Edvrards v Kalifornii.

Na scénu prichádza prezident Eisenhower

Začiatkom 50-tych rokov prejavil záujem o správy o zadržaní UFO a jeho posádky aj prezident Spojených štátov Dwight Eisenhower a osobne sa pustil do výskumu prípadu. Pri ceste do Kalifornie sa v noci z 20. februára 1954 zastavil na základni Edvrards a chcel vidieť trosky objektu. Nikoho vo pred neinformoval: po celej krajine sa na krátky čas rozšírila správa o jeho smrti... To, že prvý muž Ameriky prikočil k takému extrému, len aby získal informácie, možno vysvetlíť posadnutosťou záhadami, ktorá v tej dobe opantala krajinu: určité informácie môžu byť odopreté aj samotnej hlave štátu! Sedem rokov predtým sa v memorande sťažoval aj Edgar Hoover, šéf FBI, že armáda mu neumožnila „úplne neobmedzený prístup k nájdeným diskom“, ktorých sa podľa jeho slov „zmocnila“...

Koncom roku 1954 boli zvyšky UFO zrejme prevezené na základňu Wright-Patterson

v štáte Ohio, kde sa zrejme od konca štyridsiatych rokov nachádzali aj fragmenty a mŕtvolky z iných diskov. V roku 1978 sa časť vraku a mŕtvolky opäť presúvajú, tentoraz pravdepodobne do centra CIA v Langley. Napriek vyhláseniu Listiny o slobode informácií z roku 1977, stále pretrvávajú zdržanlivosť oficiálnych miest vo vydávaní dokumentov o rosvrellskom prípade, čo dodnes znemožňuje vydanie definitívnych záverov. Dvaja muži, ktorí viedli najserióznejšie vyšetrovanie udalostí z roku 1947, Dr. Jean Sider a Leonard Stringfield, sú toho názoru, že v Novom Mexiku sa stalo niečo veľmi dôležité a neobyčajné. Bolo to čosi také rozhodujúce, že práve pri tomto prípade sa rozhodlo o klasifikovaní všetkých overených prípadov UFO ako záležitostí „ultra prísne tajných“. Ak sa jedného dňa podarí vedcom získať voľný prístup ku všetkým zdrojom informácií o slávnom disku, ktorý sa zrútil v roku 1947, možno sa aj my konečne dozvieme pravdu...

» **Pozri aj:** s. 96-97 (Rajský ostrov), s. 106-107 (Agobard a Magoniánci), s.290-291(UFO)

Fyzický kontakt s UFO

K podobným nehodám, ako bola rosvrellská, dochádza len zriedkavo. Svedkovia zvyčajne hovoria o bezchybne fungujúcom stroji, tvrdia, že ich uniesli mimozemšťania, alebo jednoducho ukazujú zvláštne stopy na zemi. Až do 70-tych rokov oficiálne komisie zaraďovali tieto svedectvá medzi „prípady psychických porúch“. Aj odborníci považovali výpovede za príliš bláznivé nato, aby sa nimi zaoberali. A predsa, množstvo svedectiev, nazhromaždených za stáročia sú dôvodom na zamyslenie. Pravdaže, možnosť mystifikácie nemožno vylúčiť, ale svedkovia často zverejnili svojich zážitkov viac strácajú, ako získavajú. Mnohí z nich tak urobia veľmi neochotne.

Zdanlivá absurdnosť kontaktov. V rozprávaniach svedkov sa stretáva-

me s jednou spoločnou črtou: mimozemšťania majú takmer vždy zdanlivo absurdné správanie. Je táto absurdita dokladom mentálnej nestability svedkov, alebo je znakom správania, ktoré uniká ľudskému chápaniu? Jednoduchým vysvetlením svedectiev týkajúcich sa vesmírnych lodí môže byť posadnutosť pretrvávajúca celé veky. Ako však potom možno vysvetliť mlčanie o UFO, ktoré zachováva armáda a americké informačné agentúry od druhej svetovej vojny a povestné spisy klasifikované ako „ultra prísne tajné“? Jedine, ak prípady objavenia sa „diskov“ a ďalších zvláštnych objektov mali niečo spoločné s tajnými zbraňami, ktoré odskúšavali obidva bloky počas studenej vojny.

*Lietajúci tanier
v oblakoch... montáž
alebo realita?*

*Núdzové pristátie vesmírnej
lode. V roku 1947 armáda
objavila trosky
nezvyčajného stroja...
a možno aj mŕtvolky*

Jasnovidec pomáha polícii

PRÍPAD GÉRARDA CROIZETA

Kriminálne prípady a zmiznutia osôb často priťahujú pozornosť senzibilov, ktorí chcú pomôcť polícii pri pátraní. Ani jeden z nich však nedosiahol takú slávu a neposkytol takú účinnú pomoc ako Holanďan Gérard Croizet (1919-1980).

Gérard Croizet viedol tridsať rokov nezvyčajný život pokusného laboratórneho kráľika, liečiteľa a dobrovoľného konzultanta v prípadoch zmiznutia osôb v dôsledku nehody alebo kriminálneho činu.

Zrod detektíva-jasnovidca

Paranormálne schopnosti sa u Gérarda Croizeta prejavovali od šiestich rokov a pretrvali počas celého nešťastného a podlomeným zdravím poznačeného detstva. Po druhej svetovej vojne, v priebehu ktorej sa dvakrát dostal do koncentračného tábora, nadobudol presvedčenie, že jeho jasnovidecké schopnosti môžu dodať zmysel jeho doteraz nenaplnenému životu. Jedného dňa sa zúčastnil na konferencii slávneho parapsychológa profesora W. Tenhaeffa z Utrechtskej univerzity a ponúkol sa mu ako objekt pre jeho experimenty. Znamenalo to začiatok trvalej spolupráce. V marci 1949 holand-

„Sedadlový test“

Profesor Tenhaeffviac ako dvadsať rokov podroboval Gérarda Croizeta zvláštnemu opakovanému experimentu, ktorého cieľom bolo preukázať jeho jasnovidecké schopnosti. Išlo o to, aby vopred uhádol, kto zaujme presne určené miesto pri veľkom verejnom podujatí.

Týždeň pred jeho uskutočnením Croizet dal na papier svoje odhady a v určený deň, bez toho, aby sa ukazovali čísla sedadiel, si diváci sadli na nimi vybrané miesto, alebo dostali náhodne vybrané očíslované lístky. Po zatvorení dvier sa jasnovidcova predpoveď overila priamo v publiku. Ak nič nevidel, sedadlo bolo väčšinou prázdne. V opačnom prípade sú jeho predpovede väčšinou veľmi presné, niekedy dokonca zašiel do odhaľovania detailov tej-ktorej osoby, alebo k opisu jeho susedov v sále.

ská justícia požiadala Tenhaeffa, aby poslal jedno zo svojich médií na pomoc súdu v Hertogenboschu vo veci temného prípadu detských vražd. Ešte predtým, ako odišiel na súd, Croizet objasnil Tenhaeffovi základné línie prípadu. Pravdivosť detailov, ktoré jasnovidec opísal (aj keď nevedli k odsúdeniu hlavného podozrivého), prekvapili sudcov i políciu, ktorí od toho dňa až do jeho smrti neprestali vyhľadávať jeho pomoc.

Jasnovidectvo po telefóne

Dva zo stoviek prípadov, do ktorých zasiahol Gérard Croizet, sú výborným dôkazom jeho výnimočných jasnovideckých schopností. K prvému došlo vo februári 1961, keď sa v New Yorku stratila štvorročná Edith Kiecoriusová. Mestská polícia upodozrievala z únosu jednu ženu, ktorá odišla do Chicaga, a tak zavolali Holanďana na pomoc. Odmietol prísť, žiadal len fotografiu dieťaťa a plán New Yorku. Telefonicky oznámil, že dievčatko je mŕtve, podal presný opis miesta, kde ju naposledy videli živú a presný popis vraha. Na základe týchto informácií, potvrdených aj z iných zdrojov, polícia opustila stopu vedúcu do Chicaga a pustila sa do pátrania v New Yorku, vo štvrti opisanej Croizetom. Výsledkom pátrania bolo nájdenie utýraného tela dieťaťa a vraha, ktorý presne zodpovedal opisu jasnovidca.

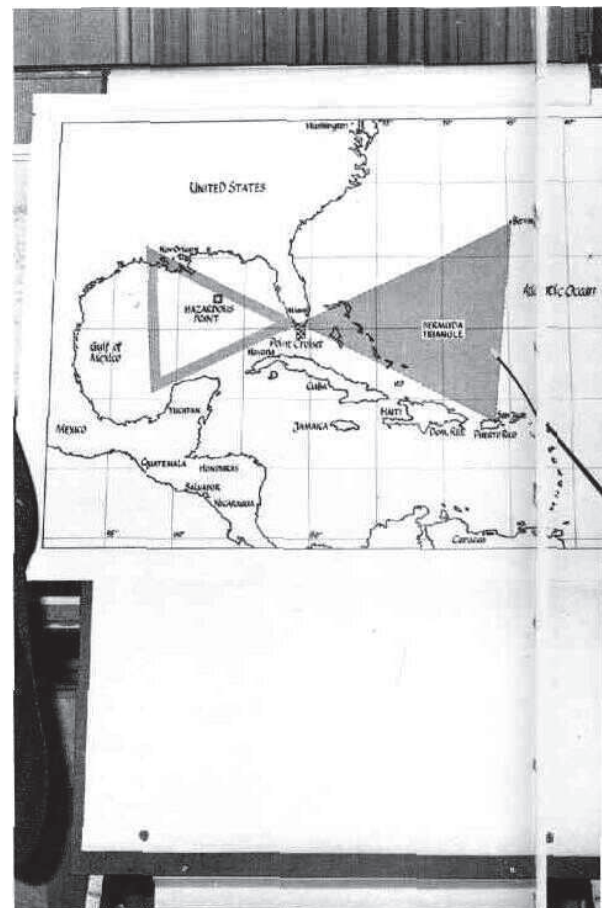
V apríli 1963 v Haagu zmizol mladý chlapec. Croizet znovu telefonicky oznámil, že sa utopil a jeho telo sa nachádza blízko jedného mosta. 19. apríla poskytol presnejšie údaje o mieste, kde sa chlapec utopil, ale tvrdil, že telo odniesla voda a nájdu ho až nasledujúci utorok o dva mosty ďalej. Noviny v Haagu medzitým zverejnili informácie a v označený deň, 23. apríla, sa telo našlo na mieste, ktoré opísal Croizet vo svojom telefonáte.

Médium vo svetle rámp

Celosvetové renomé bolo pre Croizeta satisfakciou a poskytovalo mu uspokojenie. Jasnovidec však nezažil zo svojho daru nijaký finančný profit. Svoj čas delil medzi domov, upravený na lekársku ambulanciu, kde vy-

užíval svoje liečiteľské schopnosti, a laboratórium profesora Tenhaeffa, kde celé roky testovali jeho jasnovidecké schopnosti. Croizet hovoril, že jeho vidiny majú podobu obrazov a veľmi mu pomáhala prítomnosť nejakého predmetu, patriaceho zmiznutej osobe. Zvláštnosťou bolo, že obrazy boli čierno-biele v prípade, ak osoba bola nažive, a farebné, ak bola hľadaná osoba mŕtva. Stávalo sa, že realnosť obrazov ho doslova šokovala. Radšej sa venoval prípadom zmiznutia pri nehodách ako vraždám a priznával, že sa obáva nespravodlivého obvinenia nepravej osoby. Archívy ukazujú, že pri hľadaní obetí sa jeho úspešnosť pohybovala okolo 80 percent, on sám však tvrdí, že v 90 percentách prípadov vražd nemohol odhaliť vinníka, hoci polícii poskytol veľmi dôležité indicie. Aspoň v tomto sa neodlišuje od ostatných menej známych jasnovidcov, spolupracujúcich na riešení kriminálnych prípadov...

→ **Pozri aj:** s. 286-287 (Bermudský trojuholník)

Gérard Croizet
(1909-1980) (vpravo).
Holandský jasnovidec,
špecialista na prípady
zmiznutia osôb,
sa zaujímal aj o záhadu
Bermudského trojuholníka

Vrah odhalený vo sne

Neznámym aspektom interakcie medzi psychologickými fenoménmi a aktivitami polície je niečo, čo by sme mohli nazvať „snovým odhalením“. Je to zriedkavý fenomén, ale aj výborná ukážka toho, že ríša snov ostáva pre nás stále *terra incognita*.

Sadista z Michiganu. 12. januára 1918 bola pri Mount Morrisi v Michigane nájdená znásilnená a hrozným spôsobom zohavená mŕtvola päťročného dievčatka. Našla sa neďaleko miesta, kde uviazlo auto. Nejaký muž pomohol vodičovi vyslobodiť sa z neho. Poskytol polícii dosť presný popis vodiča aj auta, ale polícii sa nedarilo nájsť ani vodiča, ani auto. V celom štáte zavládol strach. 16. januára, v deň pohrebu malej obete sa vo svojom dome, vzdialenom asi päťdesiat kilometrov odtiaľ, náhle zobudil mladík Harold Lotridge s menom vraha vrytým do pamäti. Vrah sa volal Adolph Hotelling a bol to muž, ktorého poznal ako veľmi zbožnú osobu. V skutočnosti šlo o sadistického vraha, ktorý sa priznal ešte k dvom podobným vraždám. Tento prípad môžeme považovať za podvedomé spojenie informácie z tlače so známou osobou. To však neplatí pre dva nasledujúce prípady.

Mŕtvy odhalil svojho vraha. 10. januára 1942 vo VVadley, v štáte Georgia, sa v kríkoch našla mŕtvola W. C. Smitha, zavraždeného výstrelom z pušky. Ubehli dva týždne a vyšetovanie stálo na mŕtvom bode. Osemročná dcéra zavraždeného vypovedala, že sa jej vo sne zjavil otec, opísal jej okolnosti zločinu, udal mená troch vrahov a miesto, kde odhodili pušku a jeho prázdnu peňaženku. Polícia našla predmety a zatkla jedného černocha a dvoch belochoch, na ktorých by nikdy nebolo padlo podozrenie.

Mŕtvola v sene. Na jar roku 1955, opäť v štáte Georgia, blízko mesta Sylvester zmizla Mary Cooperová. Pátranie po nej bolo bezvýsledné. Čas plynul, až jedno ráno vošla do kancelárie šerifa istá Ella VVestonová: vyrozprávala mu hrozný sen, ktorý sa jej prisnil dvakrát za noc. Vo sne vošla do polozbúraného domu a vnútri pod kopou sena našla dokaličennú mŕtvolu nejakej ženy. Šerif a jeho pomocníci našli telo ženy presne tak, ako to opísala Ella VVestonová - v starom dome, pod kopou sena. Jej manžel sa krátko nato priznal k spáchaniu zločinu.

Stretnutie so snežným mužom

NÁJDITE YETIHO!

Tibetania odpradáva veria, že vzpriamene chodiaci opičí ľudia, ktorých nazývajú yeti a Západ ich pozná ako „snežných mužov“, žijú vo večne zasnežených divých končinách Himaláji. Zdá sa, že ich viera sa opiera o hmatateľné dôkazy.

Od roku 1951 sa v Číne hromadili svedectvá o výskyte „človeka-opice“. Anglický alpinista Eric Shipton vyfotografoval odtlačky stôp bytostí, ktoré sa až dovtedy považovali za mýtické. Jeho fotografie dali podnet k hlbšiemu prieskumu a spustili lavínu záujmu o túto záhadu.

Po stopách yetiho

Eric Shipton sa spolu s britským chirurgom a alpinistom Michaelom Wardom nachádzali asi 60 kilometrov západne od Everestu, keď ich pozornosť upútali zvláštne stopy v snehu. Ich šírka presahovala tridsať centimetrov, boli hlboko vtláčené do snehu (čo je znakom veľkej hmotnosti) a na

odtlačku bol viditeľný veľmi výrazný palec, stojaci oproti ostatným prstom na nohe. Zoológ W. Tschernezsky, člen Queen Mary College v Londýne, analýzou odtlačkov, zhotovených podľa odtlačkov nôh, dospel k záveru, že patria „veľkému dvojnóhému primátovi, pravdepodobne dávno vyhynutému *gigantopitekovi*“. Experti zvučných mien zhotovili ďalšie fotografie. V roku 1955 abbé Bordet z Geologického inštitútu v Paríži sledoval tri skupiny rozdielnych stôp, vyskytujúce sa na úseku dlhom viac ako jeden kilometer. Dvaja najväčší francúzski odborníci na cicavce boli toho názoru, že stopy zanechala bytosť, ktorá zatiaľ nieje zaradená k žiadnemu zo živočíšnych druhov.

V roku 1978 lord Hunt vyfotografoval čerstvé stopy, viditeľne pochádzajúce z toho istého dňa, dlhé 35,5 cm a dosahujúce asi polovičnú šírku.

Opičí druh

Odtlačky stôp nie sú jedinými dôkazmi existencie yetiho. Veľa je takých, patrí k nim aj Don Whilans, preslávnený vďaka svojím výstupom na Everest a Kangčendžungu, ktorí tvrdia, že túto bytosť videli na vlastné oči. Podľa ich rozprávania si možno predstaviť, ako snežný muž vyzerá. Je vysokej postavy a telo má pokryté tmavohnedou srstou. Má ustupujúce čelo, veľmi hlboko vsadené oči, vyčnievajúcu čeľusť a silné zuby. Pri chôdzi drží ruky aj nohy naširoko od seba. Jeho predné končatiny sú dlhé, siahajú až ku kolenám. Svedkovia často spomínajú, že vydáva silný pach.

V roku 1954 sa expedícia vedená anglickým vedcom Charlesom Stonorom vydala do Himaláji hľadať yetiho. Jediné, čo sa jej podarilo získať na analýzu, boli exkrementy abnormálnej veľkosti a vzhľadu. Podľa zvyškov hlodavcov a zelených rastlín, ktoré sa v nich našli, možno usudzovať, že yetijevšezravec.

Traja yetiovia

Najslávnejší pokus o nájdenie yetiho sa uskutočnil v roku 1960. Jeho aktérmi boli

Desmond Doig a Edmund Hillary, ktorý prvý vystúpil na Everest. Výpravu financovala *World Book Encyclopedia*. Expedícia trvala desať mesiacov a jej členovia boli vybavení automatickými kamerami. Od domorodcov sa im podarilo získať údajné yetiho skalpy: zistili však, že v skutočnosti patria medvedovi modrému, ktorého možno len veľmi zriedkavo vidieť.

Na konci misie obidvaja muži dospeli k záveru, že strašný snežný muž neexistuje. Paradoxom je, že o niekoľko rokov neskôr Desmond Doig odvolal svoje tvrdenie: myslí si, že to, že ho nevideli, nieje dôvodom k popieraniu jeho existencie. Veď aj gorila bola objavená len nedávno, v roku 1901! Podľa Doiga „bola expedícia príliš ťažkopádna a nepružná“. Pripomína, že *šerpovia* (tibetskí horskí nosiči) rozlišujú tri typy yetio: *dzuře* a je chlpatý, impozantného zjavu, útočí na dobytok (podľa Doiga by mohlo ísť o medveďa modrého), *thelma* sa podobá človeku malého vzrastu, pri behu pokrikuje a zbiera palice (niektorí odborníci si myslia, že je to gibbon, hoci podľa oficiálnej zoológie sa tento živočích v spomínaných oblastiach nevyskytuje) a *mih teh* je opičí podobný tvor s čiernou a plavou srstou.

Nech je skutočnosť akákoľvek, veľké množstvo fotografií odtlačkov nôh (medzi ktorými je aj fotografia, ktorú v roku 1979 priniesla vedecká expedícia Royal Air Force) a výpovede očitých svedkov vôbec neprinášajú svetlo do záhady snežného muža. Zdá sa, že šľapaje v snehu zanechal dvojnóhý tvor oveľa ťažší ako človek, ktorého v súčasnosti vedci nevedia zaradiť k nijakému zo známych živočíšnych druhov.

Potomok predchodcov človeka?

O vysvetlenie existencie yetiho sa pokúša niekoľko hypotéz.

Mohlo by ísť o obrovskú, doteraz neznámu opicu, pochádzajúcu z rodu *gigantopitekus*, ktorý žil v Číne asi pred 500 000 rokmi a jeho pozostatky sa našli v roku 1937.

Niekoľko teórií hovorí priamo o nejakom druhu prehistorického človeka. Niektorí odborníci sa domnievajú, že ide o druh *parantropus*, ktorý sa objavil v Afrike pred tromi až piatimi miliónmi rokov a ktorého niekoľko príslušníkov mohlo prežiť až dodnes.

Iní odborníci vyslovujú názor, že ide o človeka neandertálskeho, ktorého človek kromaňónsky vypudil z Európy pred 40 000 rokmi a niekoľkým jedincom sa podarilo prežiť. Zástancami tejto hypotézy sú dve vedecké autority: dnes už zosnulý Boris Poršnev a Bernard Heuvelmans. Profesor Myra Shackley z Leicesterskej univerzity sa osobne vybral do neobývaných oblastí Mongolska a objavil tam niečo, čo by mohli byť nástroje človeka neandertálskeho.

Stopy snežného muža
(ilustrácia z roku 1937)

Yetiho bratranec:
big-foot z Bluff Creek
v Kalifornii na
fotografii z roku 1967

Hrozný yeti útočí na
šerpov (ilustrácia
z časopisu Radar, 1954)

Yetiho bratranec

Najsľávnejší spomedzi „ludoopov“ yeti ani zďaleka nie je jediným záhadným tvorom, o ktorého existencii v najpustejších a najdivších kútoch planéty sa hovorí.

Big-foot. Výzorom sa veľmi podobá yetimu a pochádza zo severozápadu Spojených štátov amerických. Je zrejme jedným z ludoopov, ktorí sa objavujú najčastejšie. O jeho výskyte v spomínanej oblasti sa prvýkrát hovorilo v roku 1830 a odvtedy sa nazbierali tisíce svedectiev. Najšokujúcejším dokumentom je niekoľkominútový amatérsky film, ktorého zábery sú síce roztrásené, ale je na nich vidieť jedného z týchto tvorov pri prechádzke v lese. Natočil ho istý Roger Patterson v Bluff Creek v Severnej Kalifornii v roku 1967. D. W. Gríeve, predseda konferencie o biomechanike londýnskej Royal Free Hospital, a traja ruskí vedci, Bajanev, Burcev a Donskov, ktorí starostlivo študovali film, dospeli k záveru, že nejde o podvod či triky.

Sasquatch. Toto meno dali Indiáni hrôzostrašnému tvorovi z Kanady. Za zónu jeho výskytu je označená Britská Kolumbia, oblasť ležiaca na sever od oblasti výskytu big-foota. Aj Sasquatch je obrovský, dvojnohý, chlpatý tvor s opičími prejavmi.

Alma. Je to ruská verzia yetiho. Existuje o ňom veľa svedectiev a viacerí vedci sa pokúšali objasniť záhadu tohto tvora. Profesor Poršnev a lekárka Marie-Jeanne Koffmanová zhromaždili veľké množstvo dokumentov, ku ktorým patria odliatky stôp, vzorky chlpor a exkrementov. Medzi nazbieranými svedectvami je aj výpoveď podplukovníka V. S. Karapetiana, ktorému sa v roku 1941 v oblasti Bujnaska (Kaukaz) podarilo skúmať jedného almu, ktorého jeho vojaci omylom považovali za maskovaného špeha a zajali. Podľa neho to nie je zvierka, ale nejaký „druh divoča“.

Ked' zasiahne oheň z neba

PRÍPADY SAMOVZNIETENIA

Oddávna sa ľudia stretávajú s príbehmi mužov a žien, ktorých náhle zasiahol neviditeľný „oheň“ a premenil ich na popol bez toho, žeby sa akýmkoľvek spôsobom dotkol ich okolia.

Prípady samovznietenia ľudských bytostí sú veľmi početné vo všetkých krajinách sveta. Väčšina prípadov končí smrťou obeť, a tak sú predmetom poľicajného vyšetrovania. Vďaka tomu je k dispozícii veľa fotografickej dokumentácie nedávnych prípadov, ako aj vynikajúce správy od špecialistov na tento jav, avšak zatiaľ sa nepodarilo podať nijaké jeho vysvetlenie. Najukážkovejším spomedzi všetkých prípadov „zásahu nebeského ohňa“, ako ho nazývali naši predkovia, je nepochybne ten, ktorý sa prihodil Američanke Mary Reeserovej vo veku 67 rokov.

Večer ako stvorený na smrť

V ten večer, 1. júla 1951 bol na Floride a v prístave St. Petersburg, kde žila pani Reeserová, krásne počasie, hoci vo vzduchu už boľo cítiť blížiacu sa subtropickú búrku. Okolo deviatej hodiny večer prišla pani Reeserová pozdraviť majiteľka domu pani Carpenterová. Starú dámu našla v domácom oblečení sedieť v kresle a fajčiť svoju večernú cigaretu. Ona ju naposledy videla živú. Nasledujúci deň o 8 hodine ráno pani Carpenterová, ktorá už okolo piatej cítila zápach spáleniny, zistila, že kľučka na dverách bytu pani Reeserovej je úplne roz-

pálená. Zavolała na pomoc dvoch robotníkov. Jednému z nich sa pomocou handry podarilo dvere otvoriť a zvnútra sa vyvalil závan horúceho vzduchu. V prázdnom byte, v strede sčernetého kruhu s priemerom asi 1,20 m, trčali zvyšky kresla, popol z okrúhleho stola a kovové časti lampičky spolu s tým, čo zostalo z nájomníckej bytu: „zuhlňatá pečeň visiaca na fragmente chrbtice, lebka, ktorá sa tak scvrkla, že nebola väčšia ako baseballová lopta, jedna noha v čiernej saténovej papuči, obhorená až po členok a malá kôpka popola. Doteraz nikdy nedošlo k takému pôsobivému a totálnemu samovznieteniu.

Pitva po katastrofe

Horúčava, ktorá si doslova vyberala predmety, zdeformovala elektrické vedenia, roztopila sviečky bez toho, aby zasiahla knôty, v kúpeľni roztopila pohár z umelej hmoty (ale nedotkla sa zubných kefiek, ktoré boli celkom blízko) a spôsobila popraskanie jedného zo zrkadiel, zavesených na stenách. Všetky sklenené plochy boli vo výške asi 1,20 m nad zemou pokryté masťou sadzou. Pod touto hranicou bol byt nedotknutý, s výnimkou obeť, jej kresla, okrúhleho stolíka a lampy. Napríklad stena za kreslom a kopa starých časopisov, vzdialených asi 20 centimetrov od čierneho kruhu, boli celkom nedotknuté. Explózia horúčavy akoby nastala na ploche s priemerom 1,20 m a chodidlo v papuči zrejme vyčnievalo z tohto osudného kruhu. Takmer úplné zhorenie tela pani Reeserovej je typické pre prípady samovznietenia, podobne ako to, že obeť nekričí a nie je cítiť zápach spáleného mäsa. Menej typickým javom je nevysvetliteľné zmenšenie jej lebky.

Vyšetrovanie viazne

Na vyšetrovaní prípadu pracovali experti FBI, lekári, špecialisti na podpaľačstvo a dokonca aj meteorológovia. Vypočúvali aj výrobcu kresiel: žiadali dôkaz, že nemohlo

„Ó, nebesia! Veď to sú tatkove čižmy. Ak kde je tatko?“ (anglická rytina z 19. storočia)

Samovznietenie v literatúre

Téma samovznietenia nie je veľmi frekventovaným námetom literárnych diel. Existuje však najmenej deväť diel z 18. a 19. storočia, ktoré viac či menej pojednávajú o tomto fenoméne. Štyri z nich sú americké: Wieland, slávny gotický román Charlesa Brockdena Browna (1798), História New Yorku od D. Knickerbockera od Washingtona Irvinga (1809), Redburn z pera Hermana Melvitta (1849) a Na rieke Marka Tivaina (1883). Tri z nich pochádzajú z pera anglických autorov: Jacob Faithful od Fredericka Marryata (1833), Pochmúrny dom Charlesa Dickensa (1853) a Spoveď pojedávača ópia (1821, 1856) od Thomasa de Quinceyho. Dve napísali francúzski autori: je to Bratranec Pons od Honoré de Balzaca (1847) a Doktor Pascal Emila Mu (1893).

Nie všetci uvedení autori hovoria explícitne o „samovznietení“, ak často ho spájajú s nadmerným požívaním alkoholu a vyvodzujú z neho mravné ponaučenia. Dva najlepšie opisy Dickensov a de Marryatov silne inšpirované článkom, ktorý vyšiel v Times v roku 1832, uvádzajú zaužívaný názov javu. Všetky zmienky o ňom svedčia o záujme, ktorý verejná mienka už dlhý čas venovala týmto neobyčajným „ľudským požiarom“.

dôjsť k samovznieteniu alebo explózii kresla... Stopy však nevedli nikam a výsledkom vyšetrovania bola nevelmi presvedčivá správa, v ktorej sa uvádza, že pani Reeserová zaspala, držiac v ruke horiacu cigaretu a od nej sa zapálil jej odev. Plamene potom zachvátili kreslo, na ktorom zhorelo jej telo, chytil sa stolík a lampička. Proti týmto záverom však hovoria jasné fakty. Na to, aby zhoreli kosti, je potrebná teplota najmenej 1650 °C, ktorú horiace kreslo a odev nemôžu dosiahnuť. Na druhej strane, pri tak vysokej teplote by bol zhorel celý dom (na porovnanie, teplota horiaceho auta je len okolo 700 °C...). A množstvo uvoľneného tuku ukazuje, že oheň straval telo pani Reeserovej veľmi pomaly. Kategorické formulácie v správe boli v prudkom kontraste s vyhláseniami detektíva Cassa Burgessa, ktoré robil o rok ne-

Mary Reeserová, ktorá zahynula 1. júla 1951, zrejme ako obeť javu, nazývaného samovznietenie

Charakteristiky a hypotézy

Všetky prípady samovznietenia majú určité spoločné črty: obeť akoby si neuviedomovala, čo sa s ňou deje, vzniká veľmi vysoká teplota, oheň sa nešíri mimo tela (obete boli zuhoľnatené vo svojom takmer nedotknutom odevu) a nejestvuje nijaké miesto, kam by sa dalo ukryť, ochranu neposkytujú ani uzatvorené priestory, lode, autá, či dokonca... rakvy.

Vzniklo veľa hypotéz, ale ani jedna nepriniesla uspokojivé vysvetlenie. Podľa jednej teórie z 19. storočia môže samovznietenie zachvátiť len opílcov, presiaknutých alkoholom, ďalšia teória považuje za príčinu oheň z komína... Neskôr sa hovorí o záhadných ohnivých guľiach, dôsledkoch zvýšenia geomagnetickej krivky Zeme, „psychických samovražďach“ a dokonca aj o útokoch bijúcich duchov.

Lekári, popierajúci reálnu existenciu fenoménu, ktorému nerozumejú, zabúdajú na to, že aj niektorí z ich kolegov sa nachádzajú na dlhom zozname obetí samovznietenia.

skôr: „Prípado ostáva otvorený. Ani dnes nedokážeme určiť logický dôvod smrti o nič lepšie, ako keď sme prvýkrát vošli do bytu pani Reeserovej.“ Túto poznámku museli vysloviť všetci policajti, ktorí vyšetrovali katastrofálne prípady samovznietenia.

Prípado samovznietenia z roku 1966: pozostatky Dr. Johna Irvinga Bentleyho, nájdeného s jeho invalidným vozíkom na záchode v jeho dome v Pensylvánii (Spojené štáty americké)

20 km dlhý „most“ na Mesiaci?

ZÁHADY MESIACA

Mesiac v splne ukrytý za oblakmi. Pozorovanie prirodzenej obežnice Zeme odjakživa inšpirovalo sny i obavy človeka

Vynájdenie ďalekohľadu a teleskopu v 17. storočí umožnilo astrológom pozorovať povrch Mesiaca, planéty, ktorá odjakživa dráždila fantáziu ľudí. Vďaka pozorovaniam vedci získavajú mnohé vedecké poznatky, ktoré neustále posúvajú astronómiu dopredu, zároveň sú však nevysychajúcim zdrojom pre ľudskú predstavivosť.

„Záhady“ Mesiaca môžeme zhruba rozdeliť do troch kategórií: svetelné fenomény, anomálie na povrchu planéty a stavby umelo vytvorené, či aspoň považované za také. Prípád „mostu“ na Mori kríz patrí do tretej kategórie.

Selenitový most?

V noci 29. júla 1953 John O'Neill autor vedeckých úvodníkov *New York Herald Tribune*, opäť pozoroval okraje Mora kríz 10-centimetrovým teleskopom a na svoje veľké prekvapenie zistil, že to, čo vidí, vyzerať ako „most“, spájajúci dva výbežky okraja jedného krátera. Jeho dĺžku odhadol na 20 km. Okamžite sa spojil s Asociáciou pozorovateľov Mesiaca a planét a zisťoval, či aj iní astronómovia videli to

isté, hoci na mapách nebola nikdy zaznamenaná nijaká anomália podobného druhu. Veľmi rýchlo vznikli kontroverzné postoje, najmä keď O'Neill vyhlásil, že táto štruktúra by mohla byť umelo vytvorená. Podnetom k debatám bolo aj to, že v roku 1869 boli na rovnakom mieste spozorované aj svetelné „geometrické tvary“. V nasledujúcich mesiacoch O'Neill získal čiastočnú podporu dvoch veľkých britských astronómov H. P. Wilkinsa a Patricka Moorea, ktorí uznávali existenciu slávneho „mosta“, ale videli v ňom len prírodný výtvor. Okrem toho Wilkins, ktorý používal 40-centimetrový teleskop, zredukoval dĺžku oblúka na 3 km. Vyjadroval sa však o ňom ako o „jednej z najudivujúcejších a najzáhadnejších zvláštností mesačného povrchu, ktorá vyzerať ako umelo vytvorená konštrukcia“.

V apríli 1954 revue *Skyand Telescope* uverejnila zábery, ktoré v januári odфотографovali z observatória Griffith v Los Angeles. Obrázky, ako sa zdá, ukazujú, že slávny „most“ je len optická ilúzia, ktorá vznikla hrou svetla a tieňa na okrajoch krátera. Na základe toho sa astronómovia začali od celej záležitosti dištancovať, jedine Wilkins stále trval na svojich tvrdeniach. Ďalšie veľmi detailné fotografie zhotovené misiou *Apollo* odhalili, že skutočne ide o hru tieňov, vznikajúcu vďaka malému kráteru, nazvanému Proclus AA, ktorý je zastrčený medzi dvoma výbežkami, ktoré mal spájať „most“. „Záhada“ bola teda len preludom.

Ukradnutý kráter

Iná polemika, ktorá desiatky rokov hýbala celým vedeckým svetom, sa týka krátera Linné v Mori pokoja.

Prvýkrát ho v roku 1653 zaznačil Riccioli a v čase, keď ho pozoroval Schröter (5. novembra 1788), bol už len „bielou škvrnou“. Avšak 28. mája 1823, keď naň Lohrmann mieril svojím teleskopom, videl „tmavý kráter, široký 7 až 8 kilometrov“. V roku 1839 ho Beer a Madler zanesli do svojho *Atlasu Mesiaca* ako kráter s prieme-

Fantastická teória

Neobjasnené javy na mesačnom povrchu, predpoklady vnútorného zloženia obežnice, niektoré zvláštnosti jeho orbity, to všetko v spojení so starými legendami, podľa ktorých bývali doby, keď Mesiac neputoval po oblohe nad Zemou, podnietilo zrod tých najextravagantnejších téz, aké si vieme predstaviť - najpozoruhodnejšia z nich tvrdí, že Mesiac je titanská vesmírna loď mimozemšťanovi

V júli 1970 sovietska revue *Sputnik* uverejnila článok dvoch členov Akadémie vied M. Vasina a A. Sčerbakova, v ktorom uviedli, že Mesiac by mohol byť „obrovský dutý planétoid, skonštruovaný nejakou veľmi vyspelou civilizáciou (...), ktorá ho umiestnila na obežnú dráhu Zeme pred mnohými miliardami rokov“. Mala by to byť akási kozmická Noemova archa, plná strojov, ktorej 32 km hrubá kôra bola vyvinutá tak, aby bola schopná odolať nárazom meteoritov...

Pod dojomom týchto „argumentov“ napísal Američan Don Wilson v roku 1975 knihu *Vesmírna loď menom Mesiac*, knihu, ktorá je očividne jediným, alebo takmer jediným dielom, ktoré nepatrí do žánru science-fiction.

rom 10 km. Stav veci zostal nezmenený až do 16. októbra 1866, keď si Július Schmidt všimol, že Linné jednoducho a doslovne zmizol, pričom jeho pozorovania potvrdili aj ostatní astronómovia. Schmidt potom na jeho mieste pozoroval biely oblak. Následne sa kráter znovu objavil, aby neskôr opäť zmizol. Počas jedného zatmenia bolo dokonca vnútri krátera vidieť akúsi žiaru. Fotografie, ktoré v roku 1971 prinieslo *Apollo 15*, ukazujú nedávno vzniknutý kráter s priemerom 2,5 km. Podľa niektorých vedcov, ku ktorým patrí aj Američan James Oberg, tieto dva faktory sťažujú na vysvetlenie toho, že kráter Linné sa podľa uhla dopadu slnečných lúčov javí našim očiam ako biela škvrna, široký kráter alebo biela kupola. Pritom netreba zabúdať na to, že staré prístroje neboli veľmi presné a nimi určené rozmery krátera boli väčšie, ako sú v skutočnosti.

Mesiac, veľká neznáma

Na povrchu Mesiaca je však stále veľa anomálií, ktorých vysvetlenie neprinesli ani le-

Obraz mesta na Mesiaci:
stavba mimozemšťanov
alebo budúcnosť človeka ?

ty ľudských posádok na Mesiac, či vyslané roboty. Dá sa povedať, že nastolili viac nových otázok, ako sa im podarilo vyriešiť.

Pravidelne možno pozorovať zvláštne svetelné javy (v kráteri Aristarchos a iných kráteroch), žiarivé lúče spájajú niektoré krátery (napríklad kráter Tycho a Kopernik) s inými, vznikajú optické skreslenia a na povrchu obežnice sa nachádzajú neobjasnené geologické formy, korytá mesačných „riek“, malé krátery zvláštneho vzhľadu - boli objavené počas letu *Apollo*.

„Most“, ktorý videl O'Neill
v Mori kríz (kliše *Apollo 16*,
n° 72H835, odfotografované
v apríli 1972)

Nehovoriac o bizarných detailoch, zdanlivo umelo vytvorených, vznikajúcich hrou svetla na reliéfe, pričom niektorí pozorovatelia sa nechávajú unášať modernou verzou starobylého mýtu o obývaní Mesiaca a považujú ich za umelo vytvorené „konštrukcie“, akou mal byť most, či dokonca za „dopravné prostriedky“ mimozemšťanov...

„Záhady“ letov na Mesiac

Rozruch, ktorý vo verejnosti spôsobil prvý let mesačnej sondy *Luna 2* z 12. septembra 1959 je ukážkou toho, že aura neobyčajnosti, obklopujúca Mesiac, sa prenáša aj na vesmírne lety s ním spojené.

Sovietske misie. Napätie, spôsobené studenou vojnou, podnietilo na Západe vznik tých najbláznivejších chýrov o misii *Luna*. 12. septembra večer americký viceprezident Richard Nixon v jednom zo svojich rozhlasových vystúpení vyhlásil, že „neexistuje nijaký dôkaz o tom, že sovietska raketa doletela na Mesiac“ (zakrátko nato to „dokázal“ istý francúzsky inžinier). Následne istý americký vedec „dokazoval“, že fotografie odvrátenej strany Mesiaca, pochádzajúce z *Luny 3*, sú v skutočnosti... nakreslené! V júli 1969, keď sonda *Luna 15* v tom istom čase ako *Apollo 77* obiehala (je pravda, že úplnou „náhodou“) okolo Mesiaca, osvietenci tvrdili, že v skutočnosti ide o raketu sovietskeho kozmonauta povereného špiónážnym poslaním.

Apollo a iné. Právom považovaný za pýchu amerického vesmírneho programu sa projekt *Apollo* stal obeťou nespočetného množstva komentárov, posadnutých lovom senzácií. Sprievodné technické problémy (podobne ako napríklad problémy sondy *Surveyor 3* a pod.) boli živnou pôdou pre tvrdenia, že poruchy spôsobili mimozemšťania alebo samotná NASA s cieľom zakryť skutočnosť, že na Mesiaci sa vyskytujú inteligentné bytosti. Iné chýry si berú na mušku fotografie, ktoré po misii *Apollo 77* NASA utajila a na ktorých sú vraj stopy zvláštnych vozidiel na mesačnom povrchu, ako aj stretnutie *Apollo 77* s „armádou“ vesmírnych lodí mimozemšťanov. Prvenstvo v tejto naháňačke za senzáciami si však iste zaslúži Američan Bili Kaysing, autor knihy, tvrdiacej, že nijaký mesačný modul nikdy nepristal na obežnici a všetky misie *Apollo* sú len mystifikáciou z dielne NASA a vlády Spojených štátov...

Dieťa rozpráva, ako bolo zabité

REINKARNÁCIA

V Indii je reinkarnácia považovaná za nepopierateľný fakt. Predsa však aj budhistov dokáže prekvapiť, ak si niektorí ľudia uchovávajú spomienky zo svojich „minulých životov“. Vedci zaznamenali a skúmali niekoľko prípadov, spomedzi ktorých prípad Šankara patrí k jedným z najvzrušujúcejších.

19. januára 1951 sa malý chlapec menom Munna hral pred obchodníkom svojho otca, kaderníka z Kannauja, veľkého mesta na severe Indie. Náhle sa tam objavili dvaja neznámi, ktorí dieťa uniesli. Jeho otec Sri Jagešvar Prasad zbadal, že chlapec zmizol a začal ho hľadať.

O niekoľko hodín neskôr našli mŕtvolu zaškrteného chlapca na brehu rieky. Čoskoro sa podarilo zatknúť aj dvoch mužov. Jeden z nich sa priznal k vražde, neskôr však svoje priznanie odvolal. Keďže nejstvoval žiaden presvedčivý dôkaz o ich vine, polícia musela oboch prepustiť.

Samsara, nekonečný kruh

V indickej tradícii existuje okruh reinkarnovaných duší, o ktorom hovorí múdry majster Samjutta Nikava. Duša sa nemôže zastaviť, kým človek nedosiahne úplnú čistotu. Vtedy prichádza oslobodenie a nirvána (raj):

„Len si skúste pomyslieť, moji žiaci, aká ste vyplakali na vašej dlhej púti, smerujúc neustále k novému zrodu a novej smrti, pripútaní k tomu, čo nenávidíte a odtrhnutí od toho, čo milujete. Tento kruh nemá koniec ani začiatok. Nieje možné spoznať začiatok bytosti zahalených nevedomosťou, ktoré hnané túžbou sú nasmerované k stále ďalším zrodom, pohybujúc sa v tomto kruhu narodení. Od dávna vás trápili fyzické a duševné bolesti. Boli ste hnojivom pre hlinu cintorínov dosť dlho nato, aby ste nadobudli nechúť k tejto existencii, dosť dlho nato, aby ste sa od nej odvrátili, aby ste sa od nej oslobodili.“

Samjutta Nikava, Komentáre k Bardu

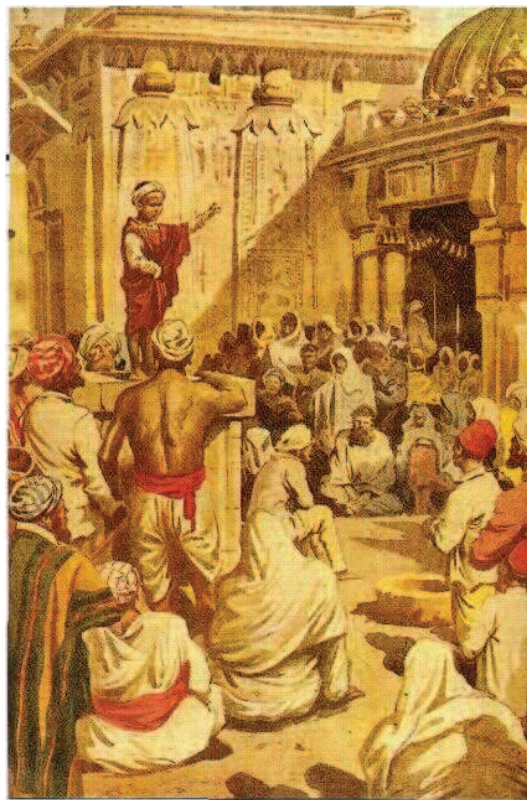
Reinkarnovaný Munna?

Šesť mesiacov po Munnovej smrti sa v inej štvrti toho istého mesta narodil chlapec Šankar, syn Sri Babu Rám Guptu. Len čo vedel vysloviť prvé slová, začal sa zvláštne správať. Ako dvojročný hovoril o svojom „druhom domove“, kam by sa rád vrátil. Chcel by vidieť svojich „druhých rodičov“ a neustále si pýtal hračky, ktoré veľmi presne opisoval napriek tomu, že také hračky nemal. Malého Šankara občas zachvátila hrôza. Rozprával o tom, ako ho v „minulom živote“ zaškrtili dvaja muži. Od narodenia mal pod bradou po celej šírke krku záhadnú značku, ktorá vyzerala ako dlhá jazva.

V roku 1954 sa zvesť o Šankarovi rozšírila po celom meste. Niekoľkokrát rozprával pred rôznymi svedkami o „svojej“ vražde. Podával detaily, čo sa na verejnosť nedostali, zodpovedali však faktom, ktoré vo svojom priznaní uviedol jeden zo zatknutých mužov. Jagešvar sa tiež dopyčul o tejto záležitosti a bol z toho zmätený. Chcel sa stretnúť so Šankarom, jeho otec Babu Rám bol však proti. Prípad ho znepokojoval a bál sa, že by mohol prísť o svojho syna. Jagešvar bol však neoblomný. 30. júla 1955 sa stretol so Šankarom a jeho matkou. Chlapec, ktorý práve dovŕšil štyri roky, Jagešvara spoznal a vrhol sa mu do náručia.

Zmanipulovaný prípad?

Profesor Atreva z Bénáresu sa Šankarovým prípadom zaoberal od roku 1956. Vypočúval dieťa, konfrontoval výpovede. Šankar uvádzal také detaily z Munnovho života, ktoré mohla poznať iba jeho rodina a jeho výpovede o samotnej vražde sa nikdy nemenili. Atrévovi to potvrdila Šankarova matka, jeho učiteľia a susedia. Babu Rám, nespokojný s dianím okolo jeho syna, Šankara bil a zakázal mu rozprávať o jeho „minulom živote“. Jagešvar, presvedčený o tom, že Šankar je jeho syn Munna, sa pokúšal dosiahnuť obnovenie procesu s predpokladanými vrahmi. Indická justícia odmietala neobyčajné „svedectvo obete“.

Indovia veria v reinkarnáciu: štvorročné dieťa považované davom za reinkarnáciu Budhu (ilustrácia z roku 1925)

V rokoch 1956 až 1965 sa prípadom nezaoberal len profesor Atreva, ale aj Dr. Jamuna Prasad a americký vedec laň Stevenson. Pokúšali sa zistiť, či došlo k manipulácii. Prvá hypotéza hovorila, že rodiny spolupracovali. Aký by bol ich motív? Ani jedna z rodín nemala z prípadu nijaký finančný profit. Mal to byť prostriedok, ako dosiahnuť potrestanie vrahov? To je veľmi málo pravdepodobné. Okrem iného, naučiť dieťa v tak nízkom veku, aby bezchybne opakovalo všetky podrobnosti, je takmer nemožné: v priebehu rokov si Šankar vo svojom rozprávaní nikdy neprotirečil. Podľa druhej hypotézy by Šankar mohol byť mýtomanské dieťa. V tom prípade je jednoducho nemožné, aby tak dobre poznal detaily z Munnovho života.

Kryptomnézia, telepatia alebo reinkarnácia?

Možno sa prikloniť k hypotéze o kryptomnézii, „skrytej pamäti“. Táto teória vychádza zo psychoanalýzy. Môže sa stať, že dieťa od najútlejšieho veku podvedome vnímalo rozhovory svojich rodičov o prípade Munnovej vraždy. Identifikovalo sa s chlapcom a keď vyrástlo, prirodzene rozprávalo jeho príbeh ako svoj vlastný. Ako

Náboženský vodca tibetských budhistov dalajláma sa reinkarnuje do tela dieťaťa mužského pohlavia: vysvätenie malého lámu

Indický kaderník pri práci: reinkaroval sa zavraždený syn kaderníka z Kannauja šesť mesiacov po svojej smrti 1

Britská autorka románov Joan Grantová: ďalšia reinkarnovaná?

Viera v reinkarnáciu

Starovek v Stredomorí. Pojem reinkarnácie sa objavuje vo viacerých filozofických a náboženských prúdoch starovekého Stredomorja: takými sú egyptský orfizmus, manicheizmus, pytagorizmus a neoplatonizmus. Je to ďalšia z tvárí kultu našich predkov, hojne praktizovaného v starovekých náboženstvách a zároveň je spôsobom, ako priblížiť svet živých k svetu mŕtvych.

Africké spoločenstvá. V niektorých etnikách hrá viera v reinkarnáciu významnú sociálnu úlohu. U Ašantov v Ghane sa „krv“ opäť rodí v matkinej línii, kým „mužský princíp“ sa vracia ku kultu predkov a samotná duša putuje k bohom. Kikujovia z Kene prisudzujú zosnulým dve duše: tá prvá, „spoločenská“ alebo kolektívna sa reinkarnuje do ďalšej osoby, druhá sa dostane do sveta mŕtvych predkov.

Západ 19. a 20. storočia - módna záležitosť. V 19. storočí doktríny, pochádzajúce z textov niektorých okultistov, priťahovali veľké množstvo príslušníkov západnej kultúry. Podnet na vznik tohto hnutia dal v roku 1957 špiritista Allan Kardec, keď použil reinkarnáciu ako základ svojho „univerzálneho náboženstva“. V 30-tych rokoch tohto storočia vy-

dala britská autorka Joan Grantová niekoľko diel o svojich „minulých“ životoch. Spomína na to, ako bola faraónovou dcérou, žila v Grécku za čias Alexandra, v stredovekom Anglicku a renesančnom Taliansku. Niektoré z jej vyhlásení sú prekvapujúce, ale výnimočné životné osudy, ktoré pripisuje každej zo svojich predošlých reinkarnácií, uberajú jej rozprávaníu na vierohodnosti a sponchybujú jej úprimnosť. V druhej polovici 20. storočia západná kultúra prežíva obnovenie záujmu o východné doktríny a veľa osobností, medzi nimi aj módný návrhár Paco Rabanne, sa vyznáva zo svojej viery v reinkarnáciu.

Východné viery. Princíp reinkarnácie je najrozšírenejší v Ázii - v Indii, v Číne, Japonsku, Mongolsku, Tibete, Indonézii... Najznámejším prípadom reinkarnácie je dalajláma, tibetský duchovný vodca: každý dalajláma je reinkarnáciou svojho predchodcu. Je dosť ťažké zistiť presný počet veriacich, najmä kvôli oficiálne vyhlasovanému ateizmu v Číne, za ktorým sa nepochybne skrýva veľká časť veriacich, ale dnes možno povedať, že viac ako miliarda ľudí vyznáva náboženstvá, ktoré pripúšťajú reinkarnáciu.

by však mohlo uvádzať detaily zo života chlapca, o ktorých nevedeli ani jeho rodičia? A ako potom možno zdôvodniť prítomnosť znamienka, tak podobného Munnihho jazve?

Neostáva teda nič iné, len pripustiť, že ani jedna „logická a racionálna“ hypotéza sa nedá aplikovať na prípad Munna - Šankar. Americkí vedci zozbierali viac ako sto prípadov, ktoré aj po podrobnom štúdiu ostávajú neobjasnené. Podľa niektorých vedcov sa kľúč k ich riešeniu skrýva v telepatii: Šankar bol z neznámych dôvodov a bez vlastného vedomia v kontakte s Munnihho matkou, osobou s narušenou psychikou. Bez toho, žeby si to uvedomil, stal sa cieľom prenosu myšlienok. Pre väčšinu Indov je Šankar jednoducho reinkarnáciou Munnihho.

→ **Pozri aj:** s. 214-215 (Zrod špiritizmu)

Vražda v Dallase

ATENTÁT NA KENNEDYHO?

22. novembra 1963 John Fitzgerald Kennedy, prezident Spojených štátov amerických od roku 1960, bol v rámci predvolebnej kampane na návšteve v Dallase. O 12 h 30 min, keď kolóna áut, vezúcich predstaviteľov štátu, prechádzala centrom mesta, ozvala sa streľba. Kennedy, zasiahnutý do krku a do hlavy, zomrel po prevoze do nemocnice.

Amerika bola šokovaná: kto si mohol želať smrť najmladšieho prezidenta Spojených štátov, ktorý tri roky stelesňoval obnovu amerického sna?

Polícia okamžite začala pátrať po vrahovi a čoskoro zatkla podozrivého: bol ním Lee Harvey Oswald, zamestnanec skladu učebníc, ktorý stál na ulici, kde došlo k atentátu a odkiaľ vyšli výstrely. Oswald

Kennedyho Amerika

Volebné obdobie prezidenta Johna Fitzgeralda Kennedyho (1960-1963) bolo pre Spojené štáty americké obdobím začatia veľkých zmien.

Mladý prezident ponúkol svojim spoluobčanom ambiciózný projekt dobývania „nových hraníc“, ktorý mal krajine dodať silu a jej občanom priniesť väčší blahobyt. Prichádzal s myšlienkou spravodlivejších sociálnych programov na pomoc slabším vrstvám, predložil návrh zákona, garantujúceho občianske práva menšinám a zakazujúceho akúkoľvek diskrimináciu.

V zahraničnej politike dokázal ukázať svoje odhodlanie a napriek niekoľkým nepríjemným incidentom sa mu podarilo vytvoriť obraz Spojených štátov ako garanta medzinárodnej bezpečnosti, čo mu dovoľovalo dúfať v dosiahnutie menej napätých vzťahov so ZSSR.

Po Kennedyho smrti neboli výsledky jeho bohatého programu príliš veľké. Jeho nástupca Lyndon B. Johnson musel zabezpečovať pokračovanie konkrétnych zmien a vziať na seba ťarchu chýlostivého problému zasahovania Spojených štátov do vietnamského konfliktu, ktorý mu Kennedy zanechal.

opustil budovu niekoľko minút po vražde prezidenta. Vyhlásil, že je nevinný, ale podozrenie bolo príliš silné: patrila mu vražedná zbraň, ktorá sa našla v sklade. Na druhý deň vo chvíli, keď pri prevoze do väzenia opúšťal policajnú stanicu, zabil ho istý Jack Ruby, majiteľ nočného baru. Svoj čin ospravedlňoval tvrdením, že chcel pomstiť prezidentovu smrť.

Nečakaná smrť hlavného podozrivého spôsobila, že okolnosti zločinu zostali zahalené rúskom temného tajomstva. Nový prezident Lyndon B. Johnson okamžite menoval vyšetrovaciu komisiu, predsedom ktorej sa stal šéf Najvyššieho súdu sudca Warren.

V Warrenova správa

Komisia pracovala desať mesiacov, vypočula niekoľko stoviek svedkov a mala dokonca k dispozícii amatérsky natočený film, zachytávajúci vraždu. Kennedyho podľa nej naozaj zavraždil Oswald, strieľajúci z okna skladu učebníc, pričom konal sám, v pomätení mysle, a nie z politických dôvodov. Warrenova správa však obsahovala protirečivé vyjadrenia a neodpovedala na všetky otázky. Viacerí svedkovia s istotou vypovedali, že počuli výstrely z druhej strany ulice, z kopčeka, na ktorom stála ohrada: znamená to, že vrahov bolo viac? Dal niekto zbraň do ruky Oswaldovi, ktorý žil v ZSSR a navštevoval vysoké miesta, naklonené kubánskej revolúcii? Osobnosť Jacka Rubyho, napojeného na mafiu, a jeho náhla smrť vo väzení v roku 1967 vrhli tiež podozrenia na jeho čin. Všetko v tejto afére naznačovalo, že šlo o politickú konšpiráciu.

Tanec podozrení

Viaceré tézy hovoria o okolnostiach, ktoré mohli Kennedymu pomôcť znepriatelíť si isté kruhy. Týka sa to jeho ambiciózneho vnútornej politiky, či rozhodnutí v medzinárodných záležitostiach.

Niektorí sú toho názoru, že za atentátom stáli reakcionárski zástancovia nezávislosti južných štátov, dotknutých projek-

tom na uznanie práv černochoch. Ďalšie názory hovorili, že atentát si objednala Kuba alebo Moskva. Kennedy totiž povolil pokus o inváziu na Kubu, organizovanú proticastrovskými utečencami a CIA. Potom sa s maximálnou odhodlanosťou postavil proti akýmkoľvek sovietskym provokáciám, hlavne počas krízy, vyvolanej umiestnením sovietskych rakiet na Kube v roku 1962. Dokonca schválil niekoľko sprisahání, organizovaných tajnými službami, na odstránenie Fidela Castra. Aj opak však môže byť pravdou. Veď Kennedy od roku 1963 začal praktizovať politiku uvoľňovania napätia medzi USA a ZSSR: v takom prípade by sa mohol stať obeťou sprisahania Pentagónu, anticastrovcov, vojenskopriemyselného komplexu a CIA, ktorí boli proti uvoľneniu vzťahov so ZSSR.

Posledná hypotéza: mladého prezidenta mohla zlikvidovať mafia, pretože chcel bojovať proti korupcii a pôsobeniu zločineckých organizácií. V roku 1991 výpoveď Judith Campbellovej, bývalej Kennedyho milienky, postavila túto otázku do úplne iného svetla. Prezident bol vraj skutočne zavraždený mafiou, ale nie preto, lebo bol bezúhonným politikom, ale preto, lebo sa chytil do pasce svojho nečestného konania, keď využíval služby organizácie a jej finančnú podporu počas svojej volebnej kampane, a potom sa od nej odvrátil. Dôvody Kennedyho násilnej smrti zostávajú nejasné. Hypotéza je veľa: bol Kennedy mučeníkom svojej odvážnej politiky, alebo naopak, bola jeho vražda nešťastným dôsledkom diskutabilných skutkov osobnosti nie až takej cnostnej, akou ju chce mať legenda?

Kennedy, smrteľne zranený guľkami zo zbrane neviditeľného strelca, sa zrútil na sedadlo svojho auta (rekonštrukcia udalosti vo filme JFK režiséra O. Stonea, 1992)

LeeHarvey Oswald (1939-1963): muž, obvinený z atentátu na prezidenta, zabitý na druhý deň po svojom zatknutí. Bol skutočným vinnikom a ak áno, konal sám, alebo bol zmanipulovaný?"

Záhadné atentáty

Zo samotnej funkcie najvyšších predstaviteľov krajín vyplýva, že sú mimoriadne príťažlivým terčom atentátnikov. Nie je však vždy jednoduché odhaliť skutočný motív konania vrahov: sú to zabijaci najatí nepriateľskými silami, či obyčajní blázni? Tajní agenti alebo úbohí diabli zmanipulovaní nejakým vnútorným popudom? Veľa politických atentátov ostáva pre nás záhadou.

Lincoln a Booth pred Kennedym a Oswaldom. Americké dejiny prekykujú takými tajomstvami. 14. apríla 1865, na Veľký piatok bol v divadle výstrelom z pištole zabitý Abrahám Lincoln, zvolený do svojej funkcie v roku 1860 (sto rokov pred Kennedym). Vrahom bol John Wilkes Booth, exaltovaný herec, ktorý vnikol do jeho lôže. Pravdepodobne tu šlo o politicky motivovanú vraždu. Booth bol zástancom nezávislosti južných amerických štátov a zhromaždil okolo seba skupinu ľudí, aby zavraždili hlavných predstaviteľov Únie. Prečo sa on sám potom 26. apríla stal obeťou vraha

Corveta Gordona? Žeby mal ktosi v úmysle zamaskovať veľkosť sprisahania?

Nevydarený atentát: Reagan. 30. marca 1981 Reagana zasiahla guľka do ľavej polovice pľúc a len o vlások unikol smrti. Strelec, mladý neuropatický neonacista, sa volal John VVarnock Hinckley. 7. apríla zatkli ďalšieho muža, ktorý sa pokúsil o dokončenie vražedného diela v nemocnici, a to podporilo predpoklad, že šlo o organizované sprisahanie, hoci dôkaz sa nikdy nenašiel.

Prípád Jána Pavla II. Naopak, zdá sa úplne jasné, že Mehmed AM Aghsa nekonal sám, keď sa 13. mája 1981 v Ríme pokúsil o zavraždenie pápeža Jána Pavla II. Avšak smrť ústrednej postavy celej aféry, Bechira Čelenka, muža, ktorý vložil zbraň do zabíjakových rúk, znamenala obrat v priebehu vyšetrovania. Vyšlo najavo, že v hre bola „bulharská spojka“, pôsobiaca v službách Moskvy. Obvinenia zbehnutého sovietskeho agenta v marci 1990 potvrdili tiež, že atentát financovala KGB.

Satelit odfotografoval „dieru“ na severnom póle

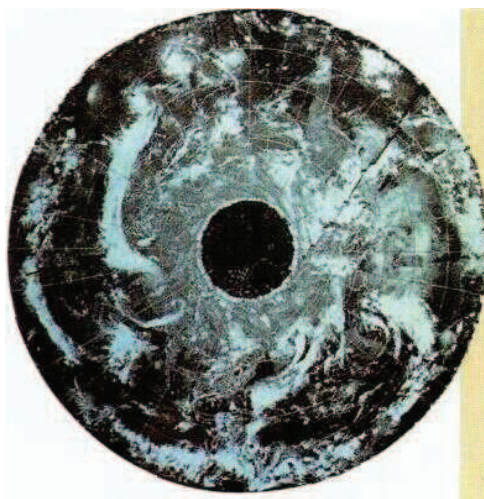
MYTUS O DUTEJ ZEMI

Dnes, v 20. storočí, by sa mohlo zdať, že téza, podľa ktorej je vnútro Zeme duté, je definitívne prekonaná. A predsa, správy, ktoré sa pred rokom 1968 z času na čas objavovali, sú dôkazom toho, že ľudia stále veria, alebo predstierajú, že veria, že existencia obrovskej dutiny je reálnym faktom.

Zástancovia názoru o dutej Zemi sa združujú v rôznych sektách alebo medzi vizionármi, snívajúcimi o gigantickom podzemnom kráľovstve, obývanom nadľuďmi. Využívajú všetky možné prostriedky na „dokázanie“ vierohodnosti svojej teórie vrátane prevracania zmyslu oficiálnych dokumentov.

Dve záhadné fotografie

23. novembra 1968 americký satelit *Essa-7* priniesol sériu fotografií severného pólu. Za necelý rok a pol ministerstvo obchodu zverejnilo dve fotografie. Na jednej

Fotografia „diery na póle“, uverejnená v americkej revue *Flying Saucers* v roku 1970

bol pól zakrytý oblakmi, na druhej bola na mieste tej istej polárnej oblasti obrovská „diera“, akoby posmešne žmurkajúca z vrstvy oblakov. V júni 1970 americká revue *Flying Saucers*, zameraná na senzácie a špecializovaná najmä na problematiku UFO, uverejnila dva dokumenty. Jej šéfredaktor Ray Palmer okamžite nastolil teóriu o dutej Zemi. Podľa neho je „diera“ na fotografii otvorom vedúcim do sveta vo vnútri, kde žije neznáma civilizácia, prejavujúca sa okrem iného vysielaním UFO! Palmer bol v skutočnosti rovnako podozrivý ako celá teória dutej Zeme a jeho jediným darom bol talent nachádzať senzácie, ktoré zabezpečovali úspešnosť bulvárnych časopisov. V 40-tych rokoch dal o sebe vedieť prostredníctvom prípadu, vtedy nazývaného „aféra Shaver“. Išlo o mystifikáciu, týkajúcu sa legendárneho kontinentu Lemurie.

Uverejnením fotografií vo svojej revue sa Palmer snažil rehabilitovať teóriu o dutej Zemi, odvolávajúc sa znovu na prekrútené vyhlásenia bádateľa a amerického admirála Richarda Byrda, ktorý zomrel v roku 1957 a preslávil sa svojimi preletmi nad severným (1926) a južným (1929, 1933-1935, 1939-1941, 1946-1947 a 1956) pólom. Podľa Palmerových slov Byrd rozprával o tom,

Cesty do stredu Zeme

Teória o dutej Zemi je síce vedeckým nezmyslom, ale inšpirovala vznik diel science-fiction, medzi ktorými sú aj vynikajúce knihy.

Model. V roku 1820 vyšiel román *Symzonia*, podpísaný istým kapitánom Adamom Seabornom, pričom skutočným autorom je zrejme kapitán John Cieve Symmes, americký hrdina poslednej vojny proti Anglicku z roku 1812. Bol presvedčený o existencii bohatej a teplej krajiny v srdci Zeme a dokonca podnikol neúspešnú kampaň na získanie financií od Kongresu pre výpravu na severný pól, ktorá by mala nájsť vchod do bájnej krajiny. Seabornov román je akýmsi modelom pre všetky ďalšie diela, v ktorých sa objavuje téma dutej Zeme.

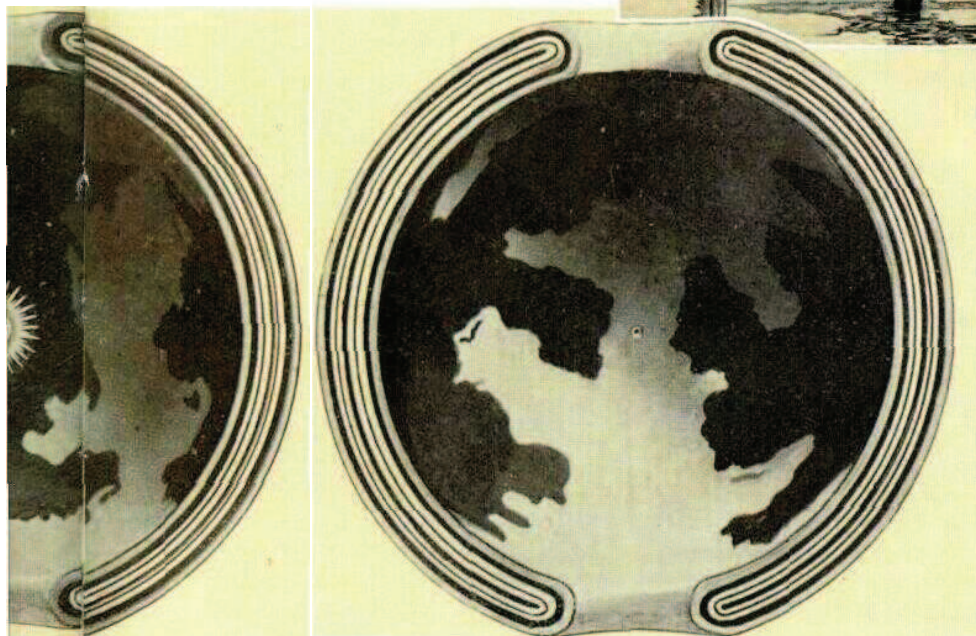
Významné romány. Niet pochýb o tom, že najznámejším dielom tohto žánru je *Cesta do hlbín Zeme* Júla Verneho (1864), v ktorom svet vnútri Zeme obývajú dinosauři. Prehistorický svet, ožiarený povestným slnkom, umiest-

neným v strede, je pozadím série *Peluc/dar* Edgara Ricea Burroughsa, ktorá začala dielom *V srdci Zeme* (1914), po ktorom nasledovalo šesť ďalších častí, medzi nimi aj *Tarzan v srdci Zeme* (1930), v ktorom si slávny hrdina kliesni cestu do podzemného sveta.

Bulver-Lytton a nacisti. V roku 1871 sir Edvard Bulver-Lytton, autor *Posledných dní Pompejí* (1834), vydal *Rasu, ktorá prichádza*, utopické dielo z podzemia, ktorého hrdinovia, ktorí utiekli zo zemského povrchu pred niekoľkými tisíckami rokov, sú nadľudia, silu si udržujú vďaka mysterióznej „tekutine Vrili“ a nebude dlho trvať, kým prídu na Zem, aby nás ovládli. Túto fikciu stihol zvláštny osud, stala sa totiž inšpiráciou pre niektoré tajné spoločnosti, najmä pre *Osvietenú lôžu*, pôsobiacu v prednacistickom Nemecku a známu aj pod menom *Spoločnosť Vrili*. Jej členovia verili, že dokážu ovládnuť vnútornú energiu Vrili a stanú sa nadľuďmi. Patril k nim Rudolf Hess a ďalší významní nacisti.

*Prierez vnútrom
Zeme so Slnkom v strede
a s vnútornými oceánmi
a pevninami*

ako v Antarktíde objavil veľký podzemný prechod, ktorým v lietadle zostúpil ku stredu Zeme a našiel tam zelenú krajinu. Skutočné Byrdove vyhlásenia (o „neznámej zóne, kvôli ktorej sme museli toľko bojovať“, týkajúce sa ľadovej pláne, obklopujúcej južný pól) uviedol *National Geographic* z októbra 1947 a polemika sa sama od seba zastavila. Navyše sa veľmi rýchlo podarilo dokázať, že efekt „diery“ na fotografiách je dôsledkom toho, že vplyvom zvláštneho sklonu planéty vzhľadom k Slnku v tých miestach vznikol priestor bez slnečného svitu.

Precedensy

Aféra z roku 1968 bola len oživením polemiky, ktorá pochádzala z dávnejšej minulosti. Od 18. storočia sa našli vedci a bolo medzi nimi aj veľa slávnych osobností, ktorí si predstavovali Zem ako dutú guľu, ukrývajúcu v sebe svet, osvetlený miniatúrnym slnkom. K týmto vedcom patrila aj Edmund Halley, známejší objavením kométy, nesúcej jeho meno. Na ospravedlnenie týchto vedcov treba povedať, že v tej dobe nemohli vedieť, že hviezda takých malých rozmerov je fyzikálnou nemožnosťou. Mýtus prežival aj v 19. (najmä zásluhou Američana Symmesa) a v 20. storočí. Počas druhej svetovej vojny na-

Vchod do podzemného sveta s pohľadom na v strede žiariace Slnko (Marshall Gardner, Cesta do vnútra Zemej

čistička vlada zostavila expedíciu, ktorá sa mala vydať smerom na sever a pokúsiť sa o získanie dôkazov o existencii vchodu do sveta vnútri Zeme! V nedávnejšej minulosti sa šampiónom teórie dutej Zeme stal pseudoláma Lobsang Rampa (Angličan, ktorého skutočné meno je Cyril Henry Hoskins a v Tibete nikdy nebol), autor medzinárodného bestselleru *Tretie oko* z roku 1956. V jednej zo svojich posledných kníh venuje celú kapitolu tejto téme a prirovnáva našu planétu ku kokosovému orechu, z ktorého dvoma protiľahlými otvormi vyteklo mlieko...

Podobne ako jeho predchodcovia, aj on sa vyhýba vysvetleniu toho, ako je možné, že vody oceánov a morí sa nevliali do „diery“ na severnom póle. Naopak, vyhlasuje, že astronauti ani kozmonauti nikdy nevideli bájne otvory preto, lebo sú zaneprázdnení inými činnosťami. Pokiaľ ide o polárnych bádateľov neexistuje dôkaz, že niektorý z nich skutočne dosiahol severný či južný pól, čo by vysvetľovalo fakt, že ani jeden z nich „diery“ neobjavil. A podľa Rampu je polárna žiara „odrazom vnútorného slnka“. Toto vyhlásenie patrí k tým menej do-

Mytológia podzemných kráľovstiev

Skôr ako sa v novoveku veda, či pseudoveda a literatúra sci-fi zmocnili teórie o dutej Zemi, staroveké náboženstvá a potom aj kresťanstvo hlásali vieru v podzemné svety, v ktorých väčšinou prebývali bohovia a mŕtvi.

Staroveké civilizácie situovali pekle do vnútra Zeme, aby bolo v kontraste s nebeskými krajinami, určenými pre blahoslavených. Napríklad pre gréckych bohov bol pobyt v pekle exilom: Demeter sa ustavične pokúšala vyvieť späť na svetlo svoju dcéru Proserpínu, ktorú uniesol pán podzemného kráľovstva Hádes. Zeus jej umožnil vidieť Proserpínu vždy pol roka na Olympe. Aj Orfeus sa snažil vyrvať pekelným mocnostiam svoju milú Eurydiku a v podzemí sa odohrala aj návšteva babylonského hrdinu Gilgameša u Utanapištima, hrdinu, ktorý sa zachránil pri potope sveta. Od antiky bolo pekle čím ďalej, tým častejšie určené obyčajným smrteľníkom.

Ázijské náboženstvá majú tiež svoj podzemný svet: budhisti ho nazývajú Agartha. Podľa nich práve tu prebýva pán sveta. U kresťanov sa podzemie spája s odsúdením, zatratené duše si odpývajú svoj trest pod zemou, v pekelnom brlohu padlého anjela Satana.

Celý súbor legiend sa týka existencie podzemného sveta, ktorý nie je výhradne určený mŕtvym: podľa americkej tradície sa tam Inkovia ukryli spolu so svojimi pokladmi po invázii conquistadorov. V povedomí obyvateľov Írska sa mytologický národ Tuatha z Dannanu, utekajúci pred cudzími uchvatiteľmi, nadišlo usadiť v podzemí, aby splýval s jeho obyvateľkami, vílami.

vážnym, to mu však nebráni vysmievať sa zástancom teórie o Zemi v tvare plochej dosky (jedno anglické združenie zastáva túto teóriu), ktorí vyhlasujú, že všetky fotografie z vesmíru sú len triky, ktoré majú zakryť skutočnosť...

Lekári, ktorí liečia rukami

FILIPÍNSKI LIEČITELIA

Liečiť telo človeka silou ducha je prastarou túžbou ľudí. Západná veda úplne odmieta túto eventualitu, ale mnohé, napríklad čínska medicína, majú od nej oveľa menší odstup. Pokiaľ ide o cirkev, zdá sa, že implicitne pripúšťa možnosť vplyvu duše na fyzický stav človeka, keďže oficiálne uznáva mnohé prípady zázračného uzdravenia.

V 70-tych rokoch sa polemika na túto tému stala opäť aktuálnou, a to vďaka filipínskym liečiteľom, ktorí „operujú“ svojich pacientov bez akýchkoľvek chirurgických nástrojov. Na miesto činu sa vydala skupina západných vedcov, aby zistila, čo sa tam v skutočnosti deje.

Operácia bez anestézie

Väčšina filipínskych liečiteľov patrí ku Kresťanskej duchovnej únii, ktorá vznikla

Liečiteľské schopnosti

„Je možné, ie sa tu prejavuje aj vplyv elektromagnetického póla. Avšak to, čo sa prejavuje prostredníctvom mojej osoby, je predovšetkým sila ducha. Stávam sa akýmsi kanálom, ktorým prechádza táto sila, ale možno som len nástrojom tejto sily... (To, či treba operovať, vidím) podľa farby pacientovej aury (niekedy je to viditeľný dvojnásobok dotyčného človeka) a podľa farby mojich rúk! Moje ruky menia farbu, keď ich priblížim k pacientovi. Ak sú žlte, môžem operovať: ak sa mi počas operácie ruky sfarbia do oranžová alebo do červená, okamžite musím zastaviť operáciu, inak by som vystavil život pacienta nebezpečenstvu. V takom prípade dám pacientovi lieky a naordinujem mu liečenie pomocou magnetizmu, ktoré ho posilní. Často sa stáva, že takého pacienta môžem znovu operovať o niečo neskôr (...). My, filipínski liečitelia, často dokážeme zlepšiť stav pacienta aj v beznádejných prípadoch, alebo aspoň uľahčiť bolesti a niekedy ich aj úplne vyliečiť. Nikdy nesmieme stratiť vieru (...). Ani jediný raz som nespôsobil smrť niektorého zo svojich pacientov.“

Interviu s Tonym Agpaodom z roku 1978 (úryvky)

z Duchovnej spoločnosti, založenej v roku 1857 Allanom Kardecem. Celá ich príprava spočíva v cvičení sa v pokore, v modlitbe a v čítaní tých pasáží z Biblie, kde sa hovorí o uzdravovaní. Ani jeden z nich nemá zvláštne vedomosti z medicíny a nevedel by vedeckými termínmi vysvetliť, ako postupuje pri operácii.

V skupine vedcov, ktorá pod vedením istého Georgea Meeka prišla na Filipíny v roku 1973 a v roku 1975, boli výskumníci zo siedmich krajín, špecialisti z rôznych disciplín (medicíny, biológie, parapsychológie, chémie, kaukliarstva...). Sledovali veľa liečiteľov, zvlášť pozorne sa venovali práci najslávnejšieho spomedzi nich, Tonyho Agpaoda. Všetky operácie, ktoré vykonával, sa odohrávali podľa rovnakej schémy.

Pacient ležal na stole a väčšinou mal na sebe svoj odev. Len brucho a niekedy hrud' boli odhalené. Odev bol zväčša chránený pred škvŕnami plachtou. Liečiteľ pristúpil k pacientovi a vyčistil mu brucho veľmi silným trením navlhčenou vatou. Potom masíroval kožu, najprv jemne, potom silnejšie. Zanedlho sa objavila šarlátová tektutina a zdalo sa, že zakrvavené prsty muža vnikli do tela. Pri operácii nádoru ho liečiteľ vytlačil rukami a potom ho vybral. Znovu masíroval ranu a utrel kožu vatou. Rana, ak o takom niečom vôbec bolo možné hovoriť, sa zatvorila a po rezaní nezostali stopy. Počas celej operácie, ktorá netrvala dlhšie ako dve až tri minúty, pacient vôbec necítil bolesť: mohol vstať a odísť hneď po skončení operácie.

Názory vedcov

K týmto neobyčajným liečiteľom prichádzajú tisíce chorých. Aj v Brazílii sú liečitelia, ktorí operujú takmer rovnakým spôsobom. Patril k nim aj istý, dnes už zosnulý José Arigo. Vykonával bleskové chirurgické odstraňovanie nádorov obyčajným nožom a zdá sa, že nevznikli nijaké pooperačné infekcie.

Oficiálna medicína zavrhuje metódy práce liečiteľov, hoci do roku 1973 nikdy skutočne

neskúmala tento fenomén a uspokojila sa s ich negovaním, operajúc sa o známe zákonitosti fyziológie. Americká lekárska asociácia, ktorá v roku 1960 uskutočnila ich výskum, sa zmožila na lakonické konštatovanie, že väčšina liečiteľov sú podvodníci.

Napriek tomu, že odhalila aj niekoľko podvodov, skupina vedcov vedená Geomeom Meekom na konci svojho výskumu skonštatovala, že ide o reálne fakty a „materializáciu krvi, ľudského tkaniva a orgánov, ako aj predmetov nehumánneho pôvodu“. filmy, na ktorých sú natočené operácie, nie sú práve najpresvedčivejšie. Výskyt kliše (často zaberaných kamerou z diaľky) aspoň vylučuje možnosť kolektívnej hypnózy. Na záberoch možno rozoznať ruky liečiteľa, červenú tektutinu, ktorá môže byť krvou, a tkanivo. Kontrolné skúšky, vykonané po operáciách ukazujú, že odobratá krv niekedy nezodpovedá krvnej skupine pacienta a v niektorých prípadoch je zvieracieho pôvodu... Sigrun Seuteman, homeopat z Karlsruhe, ktorý sledoval viac ako 6000 operácií, odhaduje, že v 98 percentách prípadov spojovacie tkanivo, ktoré sa objavuje na povrchu tela, nie je ľudského pôvodu. Napriek tomu konštatuje, že u veľkého počtu pacientov došlo po zákroku k zjavnému zlepšeniu stavu ich choroby.

Aj parapsychológovia sú veľmi skeptickí, pokiaľ ide o skutočné schopnosti týchto ľudí liečiť, a profesor Hans Bender, ktorý v roku 1968 skúmal prácu liečiteľov, konštatoval, že šlo o podvody. Parapsychológovia tvrdia, že ani v jednom prípade nedošlo k organickej pooperačnej modifikácii a tkanivá, ktoré sa objavujú na povrchu tela, sú často živočíšneho pôvodu. Avšak biológovi Lvallovi Watsonovi, špecialistovi na paranormálne javy, ktorý sa zúčastnil mnohých operácií, sa nepodarilo odhaliť nijaký podvod.

Táto téma je predmetom veľkých polemík, hoci a priori sa takéto operácie zdajú byť čistou fantáziou. Skutočná otázka potom stojí takto: akým spôsobom sa uskutočňujú takéto podvody, čiže ako je možné, že sa objavuje cudzorodá krv a tkanivá, ktoré sa po operácii predkladajú na skúmanie?

—> **Pozri aj:** s. 196-197 (Mesmer a mesmerizmus), s. 214-215 (Zrod špiritizmu), s. 218-219 (Zázračné Lurdy)

*Operácia sa odohráva
v miestnosti bohato zdobenej
kresťanskými symbolmi*

*7Áá sa, že dieťa pri
operačnom zásahu
vôbec necíti bolesť*

*Začiatok operácie:
liečiteľ rukami
otvorí nádor jedného
zo svojich pacientov*

Rôzne typy uzdravení

Zdá sa, že popri veľkom počte šarlatánov sa nájde aj určité množstvo skutočných liečiteľov, ktorí si vyslúžili veľkú slávu. Nájde sa medzi nimi nemálo takých, ktorí dávajú svoj dar do služieb človeka bez nároku na odmenu. Zároveň je však isté, zdôrazňuje to aj Róbert Tocquet, špecialista na paranormálne javy, že „uzdravujúca sila nepochádza od liečiteľa, ale vyviera zo samotného pacienta“. Uzdravenia môžeme zatriediť do niekoľkých skupín.

Náboženské uzdravenia. V závislosti na náboženstve sa zakladajú na transcendentálnom pôsobení božstiev alebo jediného Boha. Najtypickejším príkladom sú zázračné uzdravenia, ku ktorým došlo v Lurdoch.

Liečenie magickými prostriedkami. Vychádza z myšlienky, že ľudia a veci spája puto a každá čiastočka, oddelená od organizmu, je v stálom spojení s ním. Z toho vyplýva aj výber „sympatického“ liečenia: používanie masťí, talizmanov, zázračných vodičiek, prenos chorých, uzdravovacie zaklínadlá...

Magnetická liečba. Je založená na fyzickej manipulácii, ktorú vykonáva liečiteľ, aby zachytil a posilnil životodarné fluidum pacienta. Jedným z jej najvýznamnejších priekopníkov bol Mesmer.

Liečba ovplyvňovaním psychiky. Jedným z predstaviteľov tohto smeru zo začiatku storočia bol Dr. Dubois a jeho najvýznačnejším nasledovníkom Emil Coué, ktorý pokračoval v rozvíjaní a zdokonaľovaní jeho učenia. Liečba spočíva v sugescii a v znižovaní prahu vedomia a jeho úprave.

Psychoanalyticky pôsobenie. Využíva sa v psychosomatickom lekárstve. Je založené na interpretácii choroby pomocou symbolov a jeho cieľom je umožniť pacientovi znovu nadobudnúť schopnosť slobodného rozhodovania.

1977

Dom, ktorý napadol neviditeľný hosť

POLTERGEIST Z ENFIELDU

Termín *poltergeist*, ktorý vznikol z dvoch staronemeckých slov s významom „bijúci duch“, sa používa na pomenovanie fenoménu, pri ktorom dochádza k strašidelnému prenasledovaniu, často deštruktívneho charakteru, ktorý sa môže týkať nejakého miesta či osoby.

Poltergeist tvorí len asi 7 až 8 percent prejavov patriacich do odboru parapsychológie, ale vďaka ich dlhšiemu trvaníu ich možno skúmať. V 70-tych rokoch došlo v Anglicku k prípadu, ktorý sa stal „klasikou tohto žánru“ a anglický výskumník Guy Playfair mu dokonca venoval celú knihu, ktorá pod názvom *V tomto dome straší* bohato dokumentuje celý prípad.

Prvé prejavy neznámeho ducha

Príbeh sa odohral v roku 1977 v Enfielde v dome Harperovcov. Členmi rodiny bola matka, ktorá sa rozišla s otcom rodiny.

Svedectvá žandárov

Medzi mnohými prípadmi, ktoré vyšetroval veľiteľ Tizané, boli aj také, v priebehu ktorých sa „bijúci duch“ prejavoval v prítomnosti samotných žandárov. Toto je úryvok z vyšetrovacieho spisu z 24. novembra 1943:

Žandár Billoi vyhlasuje: „...kovová škatuľka, ktorá predtým ležala na stole v strede miestnosti, bola vymrštená do vzdialenosti asi 50 centimetrov od mojich nôh...“

Záznam vo vyšetrovacom spise: „Žandár Folo-pe prehlásil, že na vlastné oči celkom jasne videl dámsku topánku, ktorá sa z poličky, na ktorej bola položená (asi 2,50 metra nad zemou), spustila na posteľ (...) Ten istý žandár videl nôž, ako sa zapichol do dosky a ako sa nožnice na hydinu a malé kľbko železného drôtu posúvali alebo skákali pod stolom.“

Predtým ten istý žandár „konštatoval, že mladá A... G... si sadla na stoličku, štyri nohy stoličky a obidve nohy dotýčaj sa naraz zdvihli zo zeme a dievča bolo vymršteného sedadla, akoby stoličku nadvihli dve neviditeľné ruky“.

a štyri deti: 13-ročná Rose, 11-ročná Janet, 10-ročný Pete a 7-ročný Jimmy. Večer 30. augusta sa postele Peteho a Janet, ktorí spali v spoločnej izbe, začali hýbať. Nasledujúci večer pani Harperová našla v izbe komodu, ktorá sa sama od seba posunula asi o päťdesiat centimetrov od svojho pôvodného miesta. Zavolať susedov, ktorí počuli záhadné údery, potom zavolať políciu. Tá však bola bezmocná. Na druhý deň, približne v tom istom čase, neviditeľná ruka rozhadzovala detské hračky. Ľudia z okolia zavolať novinárov a redakcia časopisu *Daily Mirror* obrátila na Spoločnosť pre výskum psychických javov, ktorá urýchlene vyslala na miesto jedného zo svojich členov, známeho inžiniera a poradcu Mauricea Grossea. O niekoľko dní mu prišiel do Enfieldu na pomoc aj Guy Playfair. Hádzanie a pády vecí pokračovali aj v ich prítomnosti. Do domu prišla ako médium istá žena. Počas jedného tranzu tvrdila, že fenomén sa sústreďuje na malú Janet a niekoľko „entít“ z nej a jej matky čerpá svoju energiu. Médium im poskytlo svoju starostlivosť a strašidelné prejavy na niekoľko týždňov takmer celkom ustali.

Prípad sa komplikuje

Koncom októbra sa všetko začalo odznova, tentoraz s oveľa väčšou intenzitou. Premiestňoval sa nábytok, prikryvky sa strhávali z postelí, v kuchyni na dlážke sa objavovali kaluže vody (jedna z nich mala tvar ľudskej postavy), mreža z grilu padla na Jimmyho a celkom blízko pri jeho hlave sa z múra vytrhol plynový radiátor. Grosse a Playfair sa pokúšali pomocou systému zvukov komunikovať s duchom, ktorý tvrdil, že žije v dome už 30 rokov, a potom sa púšťal do nezmyselných rozhovorov. Neskôr deti vidali v dome siluety a tiene. Pred mnohými svedkami sa duch zahrával s obidvoma dievčatami a zanechal odkaz, že nemieni dom opustiť. V domnení, že poltergeist môže byť dielom Rose

Poltergeist najčastejšie vyčítal v Anglicku: Dodleston v Chesteri máj 1985

Runcorn v Cheshire.
Izba Angličana J. Glyna
po prejavoch poltergeista.
Dochádzalo k nim
opakovane aj za
prítomnosti polície

Enfield 1977: detské žarty,
alebo skutočne prejavy duchov?

a Janet, Spoločnosť vyslala na miesto činu celú skupinu vyšetrovateľov, ale ich pátranie po eventuálnom podvode skončilo bezvýsledne. Napokon sa celkom jasne ukázalo, že celá záležitosť sa týka Janet. U dievčatka sa čoraz častejšie prejavovali znaky „posadnutosti“ (záchvaty, tranzy atď.). V decembri poltergeist pridal k svojim prejavom aj pískanie a štekacie a zvláštnym, neosobným hlasom vyhlásil, že sa volá Joe Watson. Potom niekoľkokrát zmenil hlas aj svoju identitu. Stále však tvrdil, že hovorí v mene nejakej zosnulej osoby. Okrem toho, jeho zásahy boli niekedy mimoriadne hrubé.

Poltergeist neskôr ukázal aj svoje ďalšie schopnosti a čoraz násilnejšie útočil na Janet, pokúšal sa ju zaškrtiť záclonou, alebo ju prenasledoval s nožom, letiacim vo vzduchu. Celý dom začal zapáchať, v zásuvkách dvakrát vzplanul oheň, dve červené rybičky boli usmrtené vo svojom pohári a na stenách sa objavovali obscénne odkazy. Do prípadu sa zapojilo ďalšie médium, „liečilo“ auru celej rodiny a na niekoľko týždňov sa situácia v dome utišila.

Koniec zlého sna

Prípado pokračoval oveľa „banálnejším“ strašením, objavovali sa a mizli rôzne po-

stavy, medzi nimi aj dvojník pána Mauricea Grossea. Janet absolvovala pobyt v nemocnici, počas ktorého sa prejavy poltergeista badateľne obmedzili. Keď sa Janet vrátila v oveľa lepšom zdravotnom stave, celý prípad sa chýlil ku koncu. Holandské médium, muž menom Gmeling-Meyling zasiahol, podľa vlastných slov, na „astrálnej úrovni“ a definitívne ukončil všetky prejav. Asi v apríli 1979 sa všetko skončilo. Nech je vysvetlenie viac ako 1500 zaznamenaných incidentov spôsobených najznámejším poltergeistom akékoľvek, treba poznamenať, že na začiatku bolo silné napätie, vyvolané rozvodom rodičov a dospievaním detí do obdobia veľkých mentálnych a fyzických zmien, do puberty. Náš príbeh ukazuje, že fenomén poltergeista sa často rozvíja práve na týchto základoch.

—> **Pozri aj:** s. 214-215 (Zrod špiritizmu)

Poltergeist

Prvé prípady, ktoré sa mohli spájať s „poltergeistom“, sa odohrali krátko pred rokom tisíc v Nemecku, ale je známe, že tento fenomén poznali už v staroveku.

Stredoveká cirkev v ňom videla prejav diabla. Každý takýto prejav pripisovala inému démonovi a tento postoj k celej záležitosti pretrvával až do zrodu špiritizmu.

Allan Kardec, zakladateľ špiritizmu, videl v prejavoch pôsobenie duchov, ktorí ostali v nižšom štádiu a odmietajú skutočnosť, že sú mŕtvi. Táto teória pretrvala, keďže nie je v rozpore s teóriou nekontrolovaného „rozmachu“ psychických prejavov, týkajúcich sa narušených adolescentov alebo osôb poznačených rôznymi nervovými poruchami. V týchto prípadoch si médiá, podobne ako v prípade z Enfieldu, mysleli, že „obete“ nevedomky priťahujú zlých duchov.

Samozrejme, skeptici, akým je napríklad kúzelník z amerického kabaretu James „the Amazing“ Randi, v tom videli iba halucinácie, či mystifikácie. Randi vychádzal z domnienky, že každý paranormálny jav je podvod, ak je schopný zopakovať ho.

Kult mágie a živí mŕtvi

VÚDÚ

Vúdú dodnes preživa na Haiti, a to najmä medzi jednoduchými ľuďmi. Fascinujú ich magické rituály a vytváranie zombiov, mŕtvych, ktorých môžu čarodějníci „boko“ povolaf z hrobov a urobiť ich svojimi otrokmi.

V roku 1980 sa vďaka zvláštnemu prípadu haitského roľníka menom Clairvius Narcisse pozornosť vedcov obrátila k javu, ktorý až dovtedy zaraďovali medzi povery.

Návrat k životu

Narcisse, ktorý sa sťažoval na horúčky a bolesti, prišiel 30. apríla 1962 do nemocnice Alberta Schweitzera v Deschappelles. Jeho stav sa zhoršoval a 2. mája dvaja lekári, v prítomnosti jeho sestry Angéliny, konštatovali jeho smrť. Telo zostalo v stu-

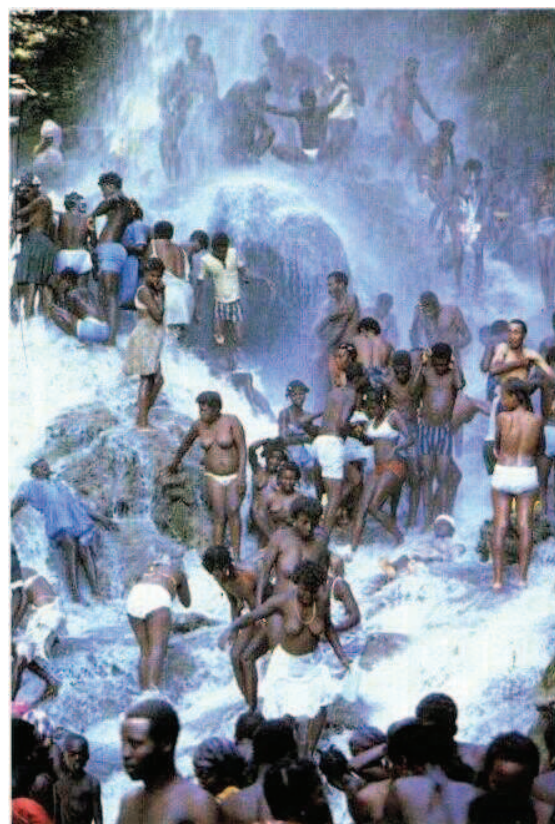
denej nemocničnej izbe do pohrebu, ktorý sa konal 3. mája na cintoríne v dedine, kde žil. O desať dní na jeho hrob položili náhrobnú dosku.

V roku 1980 Angéline stretla muža, ktorý sa predstavil ako jej zosnulý brat. Tvrdil, že sa z neho stal zombi, lebo jeden z ich bratov kvôli hádke o nástupníctvo zaplatil jednému „bokovi“, aby vykonal svoje dieło. Spomínal si na svoju „agóniu“, Angéline nárek a pocit, že sa vznáša nad svojím telom. Potom ho vybrali z rakvy a po „zmŕtvychvstaní“ zaviedli niekam ku Haitskému mysu, kde musel podobne ako ostatní pracovať ako poľnohospodársky robotník na plantáži.

Hoci si uvedomoval svoje položenie, nemohol nič robiť a žil ako vo sne s pocitom, že všetko sa deje akosi spomalene. Normálne prijímal potravu, jedine soľ mal zakázanú. Smrť ich majstra bola pre všetkých zombiov oslobodením od sily, ktorá ich spúťovala ako nejakých väzňov. Narcisse začal pomýšľať na návrat do rodnej dediny až po smrti svojho brata, pretože strach z neho bol príliš silný. Okrem toho stále odmietal menovať tých, ktorí ho odviedli z cintorína a držali v otroctve.

Aféra mala taký ohlas, že v roku 1981 sem prišiel štáb BBC, aby preskúmal stav vecí. Lamarque Douvon, riaditeľ psychiatrického a neurologického centra v Port-au-Prince, ktorý sa od 50-tych rokov zaujímal o vúdú, sa rozhodol preskúmať pravdivosť Narcissovoho rozprávania. S členmi jeho rodiny pripravil celú sériu otázok, na ktoré vedela odpovedať iba rodina. Tento test mal odhaliť prípadného podvodníka. Avšak Narcisse odpovedal správne na všetky otázky. Pre Douvona to bol dôkaz pravdivosti jeho príbehu. Keďže jeho rodina, podobne ako ostatní dedinčania, ho nechce viac ani vidieť, Narcissa prijali na Douvonovu kliniku a neskôr do jednej baptistickej misie.

*Pút vúdú na kaskády
„Vodné skoky“
vo Ville-Bonheur na Haiti*

„Prášok na zombiov“

Vedci predpokladali, že haitskí čarodějníci používali pri premene svojich obetí na zombiov nejaký špeciálny prášok. Tento jed sa najčastejšie dáva do topánok alebo sa nanášal na chrbát dotýčajúcej osoby, aby mohol preniknúť cez kožu. Podľa Dr. Wadea Davisa z Harvardovej univerzity obsahoval ľudské kosti (pochádzajúce z inej mŕtvoly) rozomleté na prach, dve čerstvo zabité jašterice, sušenú kostru veľmi jedovatej veľkej ropuchy *Bufo marinus* a jedného červa. Pridávajú sa do neho aj zložky rastlinného pôvodu, jeden druh *albizzie*, obsahujúcej saponin (ktorý môže zastaviť dýchanie), hrach a dve morské ryby, z nich jedna obsahuje tetradotoxín. Zvieratá sa grilujú, potom sa vložia do mažiara, v ktorom sa rozdrvia s ostatnými prísadami. Nakoniec sa všetko preosieva cez sito.

Tetradotoxín má paralyzačné účinky a spôsobuje absolútnu tuhosť, takže aj pre skúseného lekára je problémom s istotou určiť, či je človek skutočne mŕtvy. Podľa Davisa teda boko využíva materiálnu pomôcku, jed, ktorý u obete ešte prehlbuje pocit bezmocnosti a pôsobí o to lepšie, že obeť je presvedčená o moci svojho mučiteľa a o skutočnom pôsobení rituálov vúdú.

*Čierna tvár a biela tvár:
pomalovanie čarodajníka kultu
vúdú vyjadruje skutočnosť, že
môže konať dobro i zlo*

Kult vúdú

Podľa kultu vúdú boh („Veľký majster“) stojí nad všetkým a je tvorcom duchov „loa“, ktorí vstupujú do tiel ľudí. Po katolíckom krste sa adept dostáva pod ochranu svojho „loa koreňov“, ktorý je akýmsi strážnym duchom rodiny. Neskôr, v priebehu zasvätenia, sa mení na novú osobnosť a musí slúžiť „loa majstrovi“, ktorý ho vedie životom. Majster sa ho zmocňuje počas obrady, pri ktorom sa obetujú zvieratá, najčastejšie hydina. Obrad vykonáva „uga“, kňaz vúdú, alebo „mambo“, ak je adeptom žena, ďalej „boko“, čarodajník, ktorý môže nezávisle vykonávať dobro aj zlo a „vkolak“ čiže bosorák. Sú neoddeliteľnou súčasťou obrady.

Zombi

Jedným z najkontroverznejších aspektov vúdú je prirodzene existencia „zombiov“.

Mnohí vedci považujú postihnuté osoby za mentálne chorých jedincov. Zombi vzbudzuje u domácich obyvateľov strach, ale aj ľútosť, lebo jeho utrpenie berú ako kľatbu. Stáva sa, že zomrelým rozbijú hlavu, aby sa z nich nemohli stať zombiovia.

Pravdepodobne existujú tri typy zombiov. „Astrálny zombi“ je elementom duše, ktorá sa môže zmeniť podľa vôle toho, kto ju vlastní. „Zombi mŕtvola“ je zombi tela, ktorého možno prinútiť pracovať, a „zombi savana“ je bývalý zombi, ktorý sa vrátil do života.

Nedávne štúdie, napríklad práce Dr. Wadea Davisa z Harvardovej univerzity (je autorom uceleného diela *Vúdú!*, 1985), ukázali, že pomocou určitých substancií je možné tak spomaliť srdcový rytmus živého človeka, že vyzerá ako mŕtvý. Potom už čarodajníkovi neostáva nič iné, len počkať, kým sa rodina vzdialí po pohrebe z cintorína, exhumovať telo a odniesť ho. Davis si všimol, že tým, z ktorých sa stali zombiovia, pred „smrťou“ vyčítali odsúdeniahodné správanie (aféry kvôli vlastníctvu pôdy, prehananú ambicióznosť, únos ženy iného muža, osočovanie...) a ktoré súdili tajné haitské spoločnosti Bizango. Aj Narcisse bol zapletený do sporu o následníctvo a zdá sa, že jeho brat sa postaral, aby za to draho zaplatil.

*V kulte vúdú je vraj možné
navrátiť mŕtvym život.
Scéna z filmu **Riša temná**
W. Crnvena, 1987*

Vúdú pochádza z Afriky

V Togu a bývalom Dahomey tamojší termín *vodu* označuje božstvá, predstavujúce sily prírody. Ľudia ich vzývajú s nádejou, že tak dosiahnu šťastný život. Hrajú však dôležitú úlohu aj pri ochrane pred chorobou a uzdravovaní chorých.

V 16. storočí sa začal rozvíjať obchod s africkými otrokmi smerom na Haiti. Černosi si priniesli so sebou svoje tradície a zvyky. Africké kultúry prežili aj napriek snahe cirkvi, a to rovnako v Brazílii (nazývajú sa *candomb/é* a *macumba*) i na Karibských ostrovoch.

Kult vúdú bol ovplyvnený aj kresťanstvom, alebo sa aspoň adaptovalo a tak rôzni duchovia zodpovedajú katolíckym svätcom. Tieto modifikácie ho vzdialili od pôvodného kultu, pochádzajúceho z Afriky.

1983

Soviety zostrelili juhokórejské lietadlo ŠPIÓNSKY BOEING

V septembri roku 1983 civilný Boeing 747, letiaci po svojej pravidelnej trase, opustil koridor vymedzený pre civilné lety a približne dve hodiny sa vznášal nad strategickou zónou Sovietskeho zväzu. Proti narušiteľovi odštartovali Mig-23 a Suchoj Sú-15 a Boeing 747 zmizol z obrazoviek radarov nad Japonským morom.

V noci zo stredy 31. augusta na štvrtok 1. septembra 1983, keď sa Boeing 747 Kórejských aerolínií KAL, let 007 z New Yorku do Soulu s medzipristátím v Anchorage, mal nachádzať vo vzdialenosti 180 kilometrov od japonského polostrova Nemuro, prerušil spojenie s japonským riadiacim strediskom letovej prevádzky. O chvíľu sa objavil na radaroch, avšak značne vzdialený od trasy uvedenej v letovom pláne a prenasledovaný sovietskymi stíhačmi. Potom sa defini-

tívne stratil. Vo štvrtok 1. septembra juhokórejský minister informácií vyhlásil, že zmiznuté lietadlo určite „napadli a zostrelili lietadlá nejakej inej krajiny“. CIA zas oznámila, že Boeing musel pristáť na letisku na Sachaline a všetci jeho pasažieri sú živí a zdraví. Moskva dementovala, že lietadlo pristálo na území Sovietskeho zväzu. Medzi 269 cestujúcimi na palube lietadla bol aj člen Snemovne reprezentantov Spojených štátov Larry Mc Donald.

Soviet! váhajú

Napätie sa stupňovalo a americký minister zahraničia G. Schultz obvinil Sovietov zo zostrelenia lietadla. Vo štvrtok večer americké a japonské úrady oznámili v tlači, že majú dôkaz o zasiahnutí lietadla sovietskou strelou. V piatok 2. septembra Sovieti potvrdili, že ich stíhači vypálili len varovné výstrely. Titulky v dennej tlači naznačovali blížiacu sa veľkú krízu v medzinárodných vzťahoch...

4. septembra Američania pripustili, že vo chvíli, keď došlo k dramatickej udalosti, ich výzvedné lietadlo RC 135 letelo v tej oblasti. Larry Speakes, hovorca Bieleho domu, uznal, že Sovieti si mohli zmylíť dve lietadlá. Moskva sa zas 5. septembra po prvý raz zmienila o možnosti omylu, avšak neprijala zodpovednosť za zničenie Boeingu, ku ktorému pravdepodobne došlo. Generál Romanov, veliteľ štábu protivzdušnej obrany, tvrdil, že lietadlo letelo so zhasnutými svetlami a jeho „obrysy veľmi pripomínali tvar lietadla RC 135“. Dodal, že kórejský Boeing „nereagoval na žiadny z manévrov nášho stíhača, ktorého pilot sa nespočetne veľakrát a v dlhom časovom rozpätí snažil nasmerovať narušiteľské lietadlo k najbližšiemu sovietskemu letisku.“ Stále však odmietal pripustiť, že lietadlo bolo zostrelené: sovietske stíhače ho vraj nechali letieť ďalej.

Kapitálny dôkaz: nahrávka

V utorok 6. septembra predstaviteľ Spojených štátov v Rade bezpečnosti OSN priniesol nahrávku rozhovoru medzi pilotmi

sovietskych stíhačiek a zemou, ktorá umožnila zrekonštruovať priebeh udalosti. O 18.05h (svetového času) pilot Su-15 oznamuje, že na radare zachytil „cieľ“. O 18.12 hlásil vizuálny kontakt. 18.13: „Palebný systém je zapnutý“. 18.15: „Kurz cieľa je stále rovnaký, na 240. Cieľ zameraný“. 18.18: „Svetlá leteckej navigácie zapnuté. Signalizácia bliká.“ 18.20: „Približujem sa k cieľu“. 18.23: „Teraz vyskúšam riadenú strelu“. 18.25: „Približujem sa k cieľu. PLRS odistené“. 18.26: „Vypálil som. Cieľ zničený. Ruším útok“.

Moskva už nemala iné východisko, a tak ešte v ten večer priznala, že Boeing bol zostrelený a dodala, že nebolo jasné, že ide o civilné lietadlo. Ďalšie klamstvo: slová pilota predsa potvrdili, že signalizačné svetlá Boeingu fungovali.

Kto vydal rozkaz na strelbu? Podľa sovietskej verzie prebralo iniciatívu oblastné veliteľstvo PVOS. Tlač považovala túto hypotézu za málo pravdepodobnú. V takomto prípade platili jedine rozhodnutia generála Romanova a maršala Kutašova, viceministra obrany. V roku 1991 sovietske archívy odhalili skutočnosť, že rozkaz vydal sám Andropov.

Obdobie napätia, citlivá zóna

V roku 1983 bol prezidentom Spojených štátov Ronald Reagan. Stelesňoval „pravícovú“, republikánsku Ameriku, nepoznajúcu ústupky. Sovietsky prezident Andropov nastúpil na svoje miesto po Brežnevovi. Tento muž, zo začiatku na Západe predstavovaný ako reformátor vďaka svojmu boju proti korupcii, bol bývalým šéfom KGB, ortodoxným komunistom verným straníckej línii. Napriek niekoľkým rokovaniam obidve krajiny pokračovali v pretekoch v zbrojení.

Oblasť, nad ktorou sa ocitol Boeing KAL 007, bola pre ZSSR zónou prvoradého významu. Zóna medzi polostrovom Kamčatka, ostrovom Sachalin, Kurilami a zálivom pri Vladivostoku bola zónou s najvyššou koncentráciou sily sovietskych vojenských útvarov: bola tam zhromaždená celá jedna tretina ozbrojených síl. Nachádzalo sa tu 1700 lietadiel, 765 lodí a 120 ponoriek, medzi ktorými boli nosiče balistických rakiet, schopných zasiahnuť ktorýkoľvek bod na americkom území.

Toto sú rovnaké lietadlá ako Mig-23 a Boeing 747 spoločnosti Korean Airlines, ktoré sa stali aktérmi drámy z 1. septembra 1983

Zbohom, naši drahí. Pri katastrofe zahynulo 269 cestujúcich: boli títo civilní obyvatelia obetovaní v špionážnej akcii?"

KAL 007: špionáž pre USA?

Washington od začiatku priznával, že lietadlo sa odchýlilo od svojej normálnej trasy a viac ako dve a pol hodiny narušovalo sovietsky vzdušný priestor. Je možné, že posádka lietadla sa dopustila takej nebalosti? To sotva. Prečo kontrolné veže na zemi neupozornili lietadlo, že zišlo zo svojej dráhy? Prečo Japonci a Američania čakali celý deň, kým oznámili, že disponujú nahrávkou? Prečo CIA oznámila vo štvrtok ráno, že lietadlo pristálo na Sachaline, a nechalo tak príbuzným obetí planú nádej? Akým spôsobom boli americké tajné služby zapletené do celej aféry? Podľa oficiálneho vyhlásenia pri štarte z Anchorage pilot vložil do palubného počítača nesprávne údaje. Odborníci tvrdia, že aj taká vec sa môže stať. Jeden z nich pre tlač povedal, že „veľmi zvláštne je to, že ani pilot, ani jeho spolupilot, ani navigátor, ani vonkajšia kontrola, nikto si taký dlhý čas chybu nevšimol“. Navyše, v tomto prípade šlo o veľmi citlivú zónu, ktorá je zaznačená vo všetkých mapách vzdušného priestoru ako zóna mimoriadneho strategického významu, takže žiad-

ny pilot by neletel ponad ňu dve a pol hodiny bez toho, aby neskontroloval bežné prístroje, ktoré má pred očami. Keď sa lietadlo priblížilo ku Kamčatke, bolo vzdialené od svojej bežnej trasy už 500 km smerom na sever... Ďalšia zvláštnosť: posádka lietadla oznamovala do vysielacky polohu, ktorá zodpovedala oficiálne vytýčenej

trase, ale nezhodovala sa s jeho skutočnou dráhou letu.

Bola posádka zapletená do špionážnej misie organizovanej Spojenými štátmi? Veľmi pravdepodobne. Kto teda nesie zodpovednosť za smrť cestujúcich? Sovieti, ktorí vydali rozkaz strieľať, alebo americké služby, ktoré neváhali vystaviť nebezpečenstvu nevinných ľudí?

Zostrelené civilné lietadlá

Po roku 1948 došlo k zostreleniu niekoľkých civilných lietadiel, premávajúcich na svojich pravidelných linkách, a to počas vojenských operácií.

27. júla 1955. Lietadlo izraelskej leteckej spoločnosti El Al, prepravujúce 58 cestujúcich, stratilo smer a odklonilo sa od svojej trasy niekde nad Bulharskom. Zostrelili ho bulharské stíhačky. Útok nikto neprežil.

21. februára 1973. Tentoraz izraelské stíhačky zamerali líbyjský Boeing, ktorý bez povolenia prelietal nad Sinajom. Líbyjskí piloti aj po zvyčajných výzvach a výzvach na pristátie pokračovali v lete. Izraelci chceli prinútiť líbyjské lietadlo k pristátiu, a tak strieľali na jeho krídla. Lietadlo však pri pristávaní havarovalo a 107 cestujúcich v ňom zomrelo strašnou smrťou.

20. apríla 1978. Lietadlo spoločnosti Korean Airlines, letiace na svojej pravidelnej trase Paríž - Soul, zamerali sovietske Migy nad Murmanskom na severnej strane polostrova Kola. Lietadlo zasiahli raketou, ktorá usmrtila dvoch z 97 cestujúcich. Boeing 707 musel núdzovo pristáť na zamrznutom jazere.

3. júla 1988. Irán a Irak viedli neútočnú vojnu v Perzskom zálive. Amerika i Európa vyslala na miesto bojov vojnové lode na obranu vrtných veží a obchodných lodí pred iránskym bombardovaním. V tejto situácii supermoderný americký krížnik *US Vincennes* omylom zostrelil iránsky civilný airbus A 300. Ani jeden z 298 cestujúcich katastrofu neprežil.

Mučivé pochybnosti Ameriky

OSTAU VO VIETNAME ZAJATCI?

Američanom sa podarilo zahnať strašaka, ktorým je pre nich „špinavá vojna“ vo Vietname. Niekoľko démonov však naďalej ostáva kdesi v podvedomí národa. Jedným z najzákernejších je myšlienka, že vo väzeniach juhovýchodnej Ázie sú stále zatvorení americkí vojaci.

30. apríla 1975, sedemdesiat rokov po skončení vojny vo Vietname, Pentagón odhaduje počet „boys“, ktorí zmizli bez stopy, na 2273. Odhaduje sa, že 1101 z nich padol v boji a 1172 je vedených ako *Missings in Action* (MIA), to znamená stratení v akcii, nezvestní. Týchto vojakov po skončení bojov nenašli, ale ich smrť nebola sto-percentne dokázaná. Na fotografii pochádzajúcej z Ázie, s dátumom 25. apríla 1990 sú traja muži vo veku približne šesť-

Svedectvo

Národná liga vojnových zajatcov a rodín nezvestných je organizácia, ktorá riadi pátranie po amerických vojnových zajatcoch a nezvestných osobách. Liga zhromažďovala veľké množstvo svedectiev utečencov, ktorí tvrdili, že videli alebo počuli rozprávať o vojakoch zo Spojených štátov, ktorí boli zadržaní v juhovýchodnej Ázii. Jeden zo svedkov, príslušník špeciálnych jednotiek, vyvíjaných v CIA, poskytol po návrate z väzenia v severnom Vietname takúto výpoveď:

„V čase, keď ma väznili v Hanoji, počul som o určitom počte amerických vojnových zajatcov. Počul som aj ich hlasy, rovnako ako rozhovory vedenia o tom, že ide o pilotov, ktorí podstúpia prevýchovu. Títo väzni boli umiestnení oddelene od ostatných.“

V roku 1978 nášho svedka previezli z Hanoja do Thanh Hoa spolu so stotridsiatimi ďalšími americkými väzňami a tam vraj videl asi tridsať vojnových zajatcov, zavretých v troch rôznych táborech, ležiacich blízko seba. Opisuje ich takto:

„Zajatá, ktorých som videl, boli vychudnutí a napadnutí svrabom. Chôdza im spôsobovala veľkú námahu, napriek tomu ich nútili zbierať drevo v lese. Často sa stávalo, že od vysilenia padali. Niekedy ich strážcovia bili.“

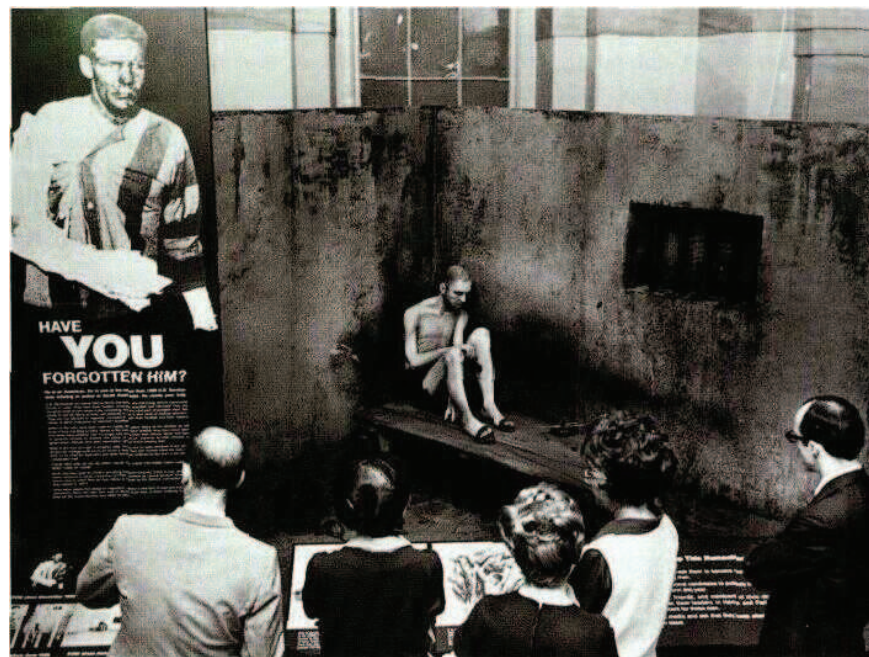
desiat rokov. Ich rodinní príslušníci v nich spoznávajú vojakov MIA.

Fantómia v džungli

V roku 1987 bolo vietnamským úradom predložených stodeväťnásť najproblematickejších prípadov MIA. V nasledujúcich rokoch, s ohlasovaným nástupom nového režimu, sa Vietnam s väčšou či menšou snahou o preukázanie dobrej vôle pokúšal vyriešiť tento problém. Podozrenie, že v krajine stále ostávajú americkí zajatci, bolo hlavnou prekážkou v túžobne očakávanom procese zblížovania so Spojenými štátmi americkými.

V skutočnosti existuje veľký rozdiel medzi posudzovaním tejto záležitosti Pentagónom a verejnou mienkou. Niektorí americkí oficiálni predstavitelia sú toho názoru, že po roku 1975 nemohlo vo vojnu postih-

Realistický obraz podmienok, za akých boli vo Vietname väznení zajatci. V roku 1970 sa ich osud stal predmetom rozsiahlej kampane, financovanej bohatým priemyselníkom H. R. Perotom

nutých oblastiach (Vietnam, Laos, Kambodža) ostať viac ako dvanásť Američanov, ktorí zahynuli v rukách svojich väzňateľov. Po skončení vojny sa v roku 1979 naozaj objavil jeden z vojakov, ale ten konal v tajnej dohode s nepriateľom. Naproti tomu prieskum *Time/CNN* z roku 1991 ukazuje, že 60 percent opýtaných osôb si myslí, že Vietnam a susedné krajiny stále zadržávajú amerických vojakov. Fotografia z roku 1990 umožnila zistiť aspoň niekoľko mien: traja muži na fotografii by mali byť plukovník J. L. Robertson, major A. L. Lundy Jr. a poručík J. Stevens, ktorých stopa sa stratila niekedy medzi rokom 1966 a 1970.

V lete 1991 sa objavila ďalšia, vraj nedávno zhotovená fotografia jedného vojaka MIA, kapitána Donalda G. Carra, ktorého lietadlo bolo zostrelené v roku 1971 nad Laosom. Fotografia bola veľkým sústom pre tlač a ministerstvo obrany muselo poskytnúť pomoc súkromným pátracím jednotkám (*Operation Rescue*), ktoré ju uverejnili. Ako sa však ukázalo, plukovník Jack Bailey, poverený vedením *Operation Rescue*, nebol schopný doložiť žiadne ďalšie dôkazy, dokonca ani poskytnúť akúkoľvek informáciu. Celá záležitosť mala aspoň jeden výsledok: vyvolala reakciu senátnej Komisie pre vojnových zajatcov, ktorá sa rozhodla uskutočniť vyšetrovanie, ktoré trvalo jeden rok a prinieslo definitívne uzavretie prípadu.

Fotografia, ktorá živí nádej... Zľava doprava: J. Robertson, A. Lundyhojr. a Larryho Stevensa spoznali ich rodinní príslušníci

Výhodný obchod

Novinka na trhu s ľudskou bolesťou, „pásová výroba MIA“, ako celú vec nazval *Time*, bola pre Spojené štáty výnosná. Fungovala na periodickom uverejňovaní fotografií, na ktorých majú byť bieli a čierni muži, zajatci kmeňov z džungle alebo tajných vietnamských táborov. Až doteraz nikto nebol schopný dokázať, že na fotografiách sú naozaj vojaci MIA, naproti tomu sa ukazuje, že väčšina záberov sú podobizne bedárov, ktorých črty tváre možno považovať za európske, retušované portréty sovietskych poradcov, nájdené v starých časopisoch, alebo montáže, zhotovené podľa prospektov, ktoré do juhovýchodnej Ázie rozposlali rodiny hľadaných vojakov.

Liknavosť, ktorú dlhý čas prejavovala vláda Spojených štátov pri organizovaní seriózneho pátrania, nakoniec podnietila vznik súkromných pátracích jednotiek, ktoré boli financované z príspevkov rodinných príslušníkov MIA, avšak ich vierohodnosť, bohužiaľ, nebola vždy celkom jednoznačná. V roku 1989 bolo štrnásť z nich obvinených z toho, že s cieľom vymámiť od rodín vojakov MIA ďalšie peniaze poskytovali im nepravdivé alebo prekrútené informácie.

Nakoniec, a to sa dalo očakávať, najväčší osov z toho, čo sa pokojne mohlo ukázať ako nafúknutý mýtus, mala kinematografia, ktorá dokázala speňažiť myšlienku *Návratu dopekla* (1983) vydať sa na pátraciu výpravu po *Nezvestných* (1984)...

Americký pilot J. Robertson mal 36 rokov, keď sa jeho stopa stratila. Je stále nažive, zadržaný vo väzení niekde v Ázii?